

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่องเรื่องมะพร้าวกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรม
ข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา:บ้านจอกกอ-บ้านโนนทองกลาง
ตำบลกันทรอม อำเภอบ้านนาถ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิคลองเวง คุ่มกันตรวจ
เขราจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา

สัญญาเลขที่ RDG59E0004

โดย

นายวิรุฒ สมเพ็ชร และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สัญญาเลขที่ RDG59E0004

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่องเชื่อมโยงมรดกกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชน
ท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา:บ้านจองกอ-บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่
จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิคลองเวง คุ้มกันตรวง เขาระจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร
ราชอาณาจักรกัมพูชา

คณะผู้วิจัย

ทีมวิจัยท้องถิ่นไทย

1. นายวิรุฒ สมเพ็ชร
2. นายกฤษ สมเพชร
3. นายบุญถึง ทองละมุล
4. นายไพรัตน์ สมเพชร
5. นายชิต พันธุ์แก้ว
6. นายมีล สมเพชร
7. นายสาย สมเพชร
8. นางสมุ สมรัตน์
9. นางจิตตรา สมเพชร
10. นายสุพล สมเพชร
11. นายสุบิน สมเพชร
12. นายบุญเที่ยง สมเพชร
13. นางชาลิสา สมรัตน์
14. นายจาย สมเพชร
15. นายสำรินทร์ สมเพชร
16. นายยนต์ สมเพชร
17. นายธานี สมเพชร

ทีมวิจัยท้องถิ่นกัมพูชา

1. นาย นาง ทิน
2. นายพัต แพง
3. นางลอง ชาเวต
4. นายวงศ์ บัวไร
5. นายเอี่ยม ติน
6. นายเพ็ญ ทน
7. นายเตียว พุน
8. นายเตียว พาด
9. นายเซา เตียว
10. นายพลิน นิด
11. นายซาร์ตัน เจือน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่องเรื่องมรดกกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ - บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิอลองเวง คัมกันตรวง เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรื่องมรดกของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาการรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรื่องมรดกเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันร่วมกัน

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 บท คือบทที่1บทนำ ที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญการวิจัย คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์ และผลที่คาดว่าจะได้รับ บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดพื้นที่ชายแดน (Borderland) แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกัมพูชาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย- กัมพูชากับการเป็นประชาคมอาเซียน บทที่3 วิธีการวิจัย ที่อธิบายถึงขอบเขตการวิจัย วิธีการพัฒนาโจทย์วิจัย การเตรียมทีมวิจัยและชุมชน การเก็บข้อมูลและเครื่องมือการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล และการปฏิบัติการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา บทที่ 4 ผลการวิจัยที่ว่าด้วยประวัติศาสตร์บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา คุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรื่องมรดก ในอดีตและปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา การรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรื่องมรดกเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน บทที่5 สรุปผลการวิจัย เช่น สรุปผลวิธีการและเครื่องมือการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอจากการวิจัย

การดำเนินโครงการครั้งนี้ ได้รับความสำเร็จเนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเฉพาะนักวิจัยท้องถิ่นและผู้นำในท้องถิ่นทั้งทั้งสองประเทศ (ไทยและกัมพูชา) ทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้อำนวยความสะดวกและหนุนช่วยการดำเนินโครงการรวมถึงบุคคลอีกหลายท่านที่ไม่ได้อ้างถึงที่ได้มีคุณูปการต่อการดำเนินโครงการวิจัยฯ นี้ คณะผู้ดำเนินโครงการวิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นชาวบ้านไทย-กัมพูชา

โครงการวิจัยเรื่องเรื่องมรดกกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดน

ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

	สารบัญ	หน้า
คำนำ		
สารบัญ		
สารบัญภาพ		
สารบัญตาราง		
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมา/ความสำคัญของการวิจัย	1
	1.2 คำถามวิจัย	4
	1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
	1.4 นิยามศัพท์	5
	1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	2.1 แนวคิดพื้นที่ชายแดน (Borderland)	7
	2.2 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	12
	2.3 แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์	14
	2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
	2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	23
บทที่ 3	วิธีวิจัย	25
	3.1 การพัฒนาโจทย์วิจัย	25
	3.2. การเตรียมทีมวิจัยและชุมชน	31
	3.3 การเก็บข้อมูลและเครื่องมือการวิจัย	37
	3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล	41
	3.5. การปฏิบัติการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชน ท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา	42
	3.6. การเขียนรายงานการวิจัย	44
	3.7 การนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ	46
บทที่ 4	ผลการวิจัย	48
	4.1 ประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลาง และชุมชนท้องถิ่นชายแดน กัมพูชาภูมิออลองเวง	48

	สารบัญ	หน้า
	4.2 คุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน	78
	4.3 ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน	93
	4.4 การรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมั่วดเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ปัจจุบัน	107
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย	113
	5.1 สรุปผลวิธีการวิจัยและเครื่องมือการวิจัย	113
	5.2 สรุปผลการวิจัย	113
	5.3 ข้อเสนอจากการวิจัย	117

ภาพที่	สารบัญภาพ	หน้า
2-1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	24
3-1	ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบแผนงานในการทำงานวิจัยร่วมกัน	34
3-2	ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนของชุมชนทั้งสองประเทศร่วมกัน	36
3-3	การฝึกอบรมแนวคิด หลักการ และการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	37
3-4	การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน	39
3-5	การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา วิธีการขั้นตอนพิธีกรรมเรือมมะมั่วด	40
3-6	การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์เครือญาติ วิธีการขั้นตอนพิธีกรรมเรือมมะมั่วด	41
3-7	การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล	42
3-8	ปฏิบัติการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ผ่านพิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา	43
3-9	การเขียนรายงานความก้าวหน้า การวิจัย	44

3-10	การเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์	45
3-11	การนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ	47
4-1	แผนที่ลักษณะทางกายภาพที่ตั้งบ้านจองกอ – โนนทองหลาง	46
4-2	ภาพถ่ายทางสภาพนิเวศบ้านจองกอ – โนนทองหลาง จากทิศใต้ไปทิศเหนือ	47
4-3	ภาพถ่ายทางสภาพนิเวศบ้านจองกอ – โนนทองหลาง จากทิศตะวันออกไปทิศ ทิศตะวันตก	48
4-4	ปฏิทินวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา	64
4-5	แผนผังชุมชนภูมิออลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะกอมกระสาน เขตพระวิหาร	71
4-6	ภาพเส้นทางเดินประวัติศาสตร์	75
4-7	ความเชื่อของคนในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเกี่ยวกับพิธีกรรมเรือมมะมวด	77
4-8	คนที่เกี่ยวข้องกับ “เรือมมะมวด”	79
4-9	ภาพประเพณีเรือมมะมวดด้านหน้า	87
4-10	ภาพประเพณีซำแนนหรือประเพณีกลางพิธี	87
4-11	ภาพพิธีกรรมเรือมมะมวด	88
4-12	ภาพเครือญาติ พ่อสิงห์ สมเพชร	96
4-13	ภาพเครือญาติพ่อสุบิน สมเพชร	104

สารบัญตาราง		หน้า
ตารางที่		
4-1	ปฏิทินการผลิตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านจองกอ บ้านโนน ทองหลาง	54
4-2	รายชื่อผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ /ผู้ใหญ่บ้าน	56
4-3	รายชื่อผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ /ผู้รู้ ในชุมชน)	57
4-4	รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน บ้านจองกอ	58
4-5	รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนทองหลาง	58
4-6	รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจองกอ – โนนทองหลาง	59
4-7	รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม	59
4-8	รายชื่อคณะกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่บ้านจองกอ	60

	สารบัญตาราง	หน้า
4-9	จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น แยกชาย หญิง	70
4-10	รายชื่อร่างทรงในชุมชนบ้านจงกอก บ้านโนนทองหลาง	81
4-11	รายชื่อคนป่วยในชุมชนบ้านจงกอก บ้านโนนทองหลางที่เคยแก้บนด้วยการรำมะมั่วด	81
4-12	รายนามนางรำ (เนียงเรือมมะมั่วด) ในชุมชนบ้านจงกอก บ้านโนนทองหลาง	82
4-13	รายชื่อแม่ครูมะมั่วด ในชุมชนบ้านโนนทองหลาง	83
4-14	รายชื่อแม่ครูเพลงเรือมมะมั่วดในชุมชนบ้านจงกอก บ้านโนนทองหลาง	83
4-15	รายชื่อผู้รู้ด้านครูเพลงภูมิอลองเวงจากอดีตถึงปัจจุบัน	92
4 -16	ตารางที่ 4 -16 รายชื่อแม่ครูมะมั่วดภูมิอลองเวงจากอดีตถึงปัจจุบัน	92
	เอกสารและสิ่งอ้างอิง	118
	ภาคผนวก	
	บทสะท้อนจากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา ของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นไทย บ้านจงกอก-บ้านโนนทองหลาง	119
	บทสะท้อนการเรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา ของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นภูมิอลองเวง	122
	คณะผู้วิจัย และประวัติผู้วิจัย	125
	- ทีมวิจัย (ไทย)	125
	- ทีมที่ปรึกษา (ไทย)	130
	- ทีมวิจัย (กัมพูชา)	132
	- ที่ปรึกษา (กัมพูชา)	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา /ความสำคัญของการวิจัย

“เรื่อมมะมั่วด เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อถือดั้งเดิม เกี่ยวกับเรื่องผีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขมรทั้งที่เป็นเขมรถิ่นไทยที่เรียกตัวเองว่าเขมรลือ (เขมรบน) และเขมรในประเทศกัมพูชาที่เรียกว่าเขมรกรอม (เขมรล่าง) โดยมีความเชื่อว่าคนเราตายแล้วไม่ดับสูญ หลังความตายแล้ววิญญาณที่ออกจากร่างเดิมก็จะต้องไปถือปฏิสนธิ คือ เกิดใหม่ตามคติที่ถือสืบทอดมาจากศาสนาพราหมณ์ โดยพราหมณ์ถือว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก และสรรพสิ่งในโลก โลกธาตุทั้งหมดประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ และในดินน้ำลมไฟ นั้น มีวิญญาณประจำอยู่ คนเราก็ประกอบด้วยสิ่งดังกล่าว คนเราตายแล้วไม่ดับสูญ วิญญาณจะต้องไปเกิดอีกนั้นต้องมีอำนาจลึกลับคอยดูแลจัดการให้อยู่ตลอดเวลาสิ่งที่ติดตามมากับวิญญาณต้องมีแน่ ดังนั้นคนเราถือกำเนิดมาจึงไม่เหมือนกันทุกคน สิ่งที่ติดตามมากับวิญญาณถือว่ามีความสำคัญ เป็น “ขวัญ” หรือ “มิ่งขวัญ” ของวิญญาณ ถือว่าเป็น “ครู” ของชีวิต ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “ครูกำเนิด” เมื่อร่างกายของคนเรา ซึ่งประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ มีความไม่สุขสบายมีการเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือหรือหมอไสยศาสตร์แล้วก็ยังไมหาย ชาวบ้านจะมีความเชื่อว่า มีการทำผิด “ครูกำเนิด” ซึ่งเกิดจากการกระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่เหมาะสม เช่น ด่าพ่อ ด่าแม่ พูดจาไม่สุภาพ ลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม ทำผิดศีลธรรม หรือล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ที่ชุมชนนับถือ โดยจะมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ทำให้หลงเพ้อ บางทีอาจจะเข้าสิงทำให้ชั้ตดินชั้กอง หรืออาจทำให้ถึงแก่ความตายได้เมื่อเกิดอาการเป็นเหตุเภทภัยดังกล่าวไปหาหมอแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ชาวบ้านจะมีความเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษหรือผีเชื่อที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดอาจจะมาอยู่ด้วย จำเป็นต้องหาวิธีแก้ไข “แต่งแก้” หรือการทำพิธีแต่งแก้ครูกำเนิดโดยครั้งแรกต้องไปหาหมอครูหรือแม่ครูเข้าทรงดูเพื่อหาสาเหตุเมื่อรู้สาเหตุแล้วก็ถามต่อไปว่า จะให้ทำอย่างไรจึงจะหายแล้วจึงจะมีการจัดการเช่นสรวงเป็นพิเศษให้ คือ การเล่นเรื่อมมะมั่วด หรือ เล่นรำแม่มด

การเล่นเรื่อมมะมั่วด หรือ เล่นรำแม่มดในสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรนั้นถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทอย่างมากโดยเฉพาะด้านสุขภาพ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงสุขภาพด้านร่างกาย สุขภาพด้านจิตใจ สุขภาพสังคม การที่คนในชุมชนได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมร่วมกันถือว่าเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและเป็นการลดช่องว่างทางสังคม อาการเจ็บป่วยที่เกิดจากความเชื่อที่ว่า “ผี” กระทำนั้นเป็นกระบวนการที่ไม่ควรละเลย เพราะปัจจัยการเกิดโรคของแต่ละสังคมนั้นย่อมมีเหตุและผลต่างกัน พิธีกรรมรำแม่มดก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำพาผู้ป่วยให้หลุดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆเป็นที่พึ่งยามยากได้ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลและชุมชนเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของชีวิตของคนและชุมชนซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกัน ปัจจุบันแม้ว่าความรู้วิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้า สามารถสร้างความมั่นคง ความรู้สึกปลอดภัยในเรื่องของสุขภาพ ร่างกายของมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างมาก แต่พิธีกรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับผีที่เคยเป็นที่พึ่งยามยากก็ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดคง

อยู่ภายใต้การต่อสู้ทางวัฒนธรรมความขัดแย้งระหว่างโลกของความเชื่อกับโลกของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งมีจุดประสงค์เหมือนกันคือการบำบัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บของคนในชุมชนให้มีสุขภาพด้านร่างกาย สุขภาพด้านจิตใจ สุขภาพสังคมที่เข้มแข็ง มั่นคง ปลอดภัย สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

บ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทยและกัมพูชาโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันกับชุมชนภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศมีมาในอดีตผ่านวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีภาษาวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ เรื่อง พุทธ ผี พราหมณ์ การทำมาหากินที่ไม่แตกต่างกันมีการทำนา ทำไร่ ไร่ร้าง คำขาย มีการหาอยู่หากิน เก็บหาของป่าล่าสัตว์ สมุนไพร บันฐานทรัพยากรเทือกเขาพนมดงรักร่วมกัน เช่นการเก็บหาของป่าล่าสัตว์ พืชผัก อาหารธรรมชาติ ยาสมุนไพร และน้ำผึ้ง มีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันข้ามแดนร่วมกันผ่านช่องผ่านแดนธรรมชาติ “ช่องหัวเสา” โดยการค้าขายวัว ควาย การค้าขายวัตถุโบราณ เกลือ เนื้อแห้ง หนังสัตว์ เขาสัตว์ ปลาไร่ ปลาแห้ง และเครื่องใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือน หรือในชีวิตประจำวัน และความสัมพันธ์จากการผ่านเหตุการณ์สู้รบโดยการเป็นทหารในสมัยสงครามเขมรแดงร่วมกัน วิถีการดำเนินชีวิตดังกล่าว ได้ก่อเกิดเครือข่ายสายสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรม เป็นญาติพี่น้อง เป็นเสี้ยวหรือเกลอ มีการแต่งงานข้ามแดน มีการไปมาหาสู่กันช่วยเหลือเกื้อกูลกันผ่านประเพณีพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยการบอกกล่าวเข้าร่วมเช่นงานแต่งงานลูกหลาน งานศพ งานผ้าป่า งานบวชลูกหลาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานกฐิน ประเพณีเข้าพรรษา และออกพรรษา งานประเพณีแซนโฌนตา และประเพณีพิธีกรรมการเล่นเรือมมะมวดหรือเล่นรำแม่มดร่วมกันโดยเมื่อถึงฤดูกาลเล่นแม่มดคือ ช่วงเดือน 3 ถึงเดือน 5 ชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองฝั่งที่เป็นญาติพี่น้องและมีครุภัณฑ์เดียวกันจะมาร่วมเล่นแม่มดร่วมกัน ซึ่ง เรือมมะมวด นอกจากจะมีบทบาทด้านการบำบัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บแล้วยังมีบทบาทในการสานสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ระหว่างชุมชนภายในท้องถิ่นและระหว่างชุมชนท้องถิ่นข้ามแดน ไทย-กัมพูชาที่อาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างแดนต่อแดนโดยสิทธิธรรมชาติที่มีความแน่นแฟ้นและดำเนินมาเนิ่นนานในอดีต

เรือมมะมวดกับคุณค่า และความหมายของความสัมพันธ์ข้ามแดนที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นผลพวงจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย การพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มุ่งเน้นการพัฒนาความมั่นคงของรัฐที่ให้ความสำคัญกับเรื่องเขตแดน และโครงสร้างกลไกอำนาจรัฐบริเวณพื้นที่ชายแดนที่มีความเข้มงวด ทำให้วิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหากิน วิถีการผลิต ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนที่เปลี่ยนแปลงไป จากวิถีการดำเนินชีวิตที่อยู่ บนฐานการพึ่งพาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อยังชีพ ภายใต้การเคารพและให้คุณค่า เป็นการให้ประโยชน์เพื่อการค้า บนพื้นที่ที่มีขอบเขตจำกัด บนผลประโยชน์มือใครยาวสาวได้สาวเอา และจากวิถีการดำเนินชีวิตที่อยู่บนฐานสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ที่เคยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ภายใต้กลไกทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนที่มีความยืดหยุ่น และมีความหลากหลายของทางเลือกในการพัฒนาเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นชายแดนร่วมกัน ก็ถูกจำกัดวงที่แคบลงภายใต้กลไกอำนาจรัฐที่มีความเข้มงวด ทำให้ต่างคนต่างอยู่ ดันร่นต่อสู้เพื่อมีชีวิตรอดบนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันที่มีความรวดเร็วและไม่หยุดนิ่งผันผวนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ หรือจารีตประเพณี พิธีกรรมที่ดำรงในการหลอมรวมใจสร้างพลัง การไว้วางใจกันของชุมชนในการอยู่ร่วมกันถูกลดคุณค่าลง โดยเฉพาะเรื่องมะม่วง ที่เคยทำหน้าที่ ในการบำบัดจิตใจ โรคภัยไข้เจ็บ และการสานสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของ ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ระหว่างชุมชนภายในท้องถิ่นและระหว่างชุมชนท้องถิ่นข้ามแดน ไทย-กัมพูชาที่อาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างแดนต่อแดนโดยสิทธิธรรมชาติที่มีความแน่นแฟ้นและดำเนินมาเนิ่นนาน เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินกิจกรรมตามความเชื่อ พิธีกรรมเรื่องมะม่วงในชุมชนบ้านจอกกอก บ้านโนนทองหลาง ต้องมีการใช้เงินมากขึ้น เพราะต้องมีการจ้างครูดนตรี แม่ครู ผู้ประกอบพิธีกรรม การมาช่วยเหลือกันจากเดิมที่มาช่วยด้วยใจ เป็นมาช่วยด้วยเงิน ชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองฝั่งที่เคยข้ามไปมาร่วมพิธีกรรมเรื่องมะม่วงด้วยกันก็ขาดหายหยุดชะงัก ปัจจุบันมีคณะดนตรีเรื่องมะม่วงจากนอกพื้นที่ ที่รับจ้างการเล่นเรื่องมะม่วงในเชิงธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากภายในชุมชนขาดการเชื่อมโยง สืบทอดสานต่อจากรุ่นสู่รุ่นที่ต่อเนื่อง คุณค่า และความหมายเรื่องมะม่วงที่มีต่อความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนข้ามแดนเปลี่ยนแปลงไปและลดความสำคัญลง ทำให้ความตึงเครียดของผู้คนชายแดน ผู้คนระหว่างแดนต่อแดนมีมากขึ้นก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความรู้สึกในวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศตามมา

การจัดการและการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาระหว่างไทยและกัมพูชาเป็นการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีของภาครัฐเพื่อลดกรณี ความขัดแย้ง เพื่อสร้างความมั่นคงภายใน และเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในระดับบนโดยกลไกอำนาจภาครัฐ และภาครัฐกิจ เช่น เมืองคูมิตร การเปิดช่องผ่านแดนถาวรช่องสะง่า การประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์ การสร้างเขื่อน โดยการกันคนออกจากพื้นที่ และมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปประจำรักษาการอยู่ในพื้นที่แทน ตามเขตพื้นที่อนุรักษ์ เขตหวงห้าม และตามช่องผ่านแดนธรรมชาติ ห้ามผู้คนเข้าออก ผ่านและข้ามแดนระหว่างไทยและกัมพูชา นโยบายการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง ซึ่งได้ผลในระดับหนึ่งแต่ปัญหายังคงอยู่และเกิดปัญหาใหม่ตามมาอย่างไม่สิ้นสุด โดยเฉพาะปัญหาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งสองฝั่งที่ถูกปิดล้อมด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างกลไกอำนาจรัฐ และอำนาจทุน ซึ่งเป็นตัวบั่นทอนศักยภาพและสิทธิในการเข้าถึงเพื่อพัฒนาตนเองของชุมชนทั้งสองประเทศ เนื่องจากการดำเนินการบนฐานคิด ความต้องการของภาครัฐที่อยู่บนฐานผลประโยชน์และบนฐานความสัมพันธ์ที่ไม่มีความไว้วางใจกัน ละเลยความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่บนฐานสังคมวัฒนธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่ชุมชนชายแดนทั้งสองฝั่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา

อย่างไรก็ตามจากการประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตร่วมกับผู้นำชุมชน ท้องถิ่นบ้านจอกกอก บ้านโนนทองหลางและบ้านอลองเวง ได้มีความเห็นที่ตรงกัน คือ ความสัมพันธ์ของพี่น้องไทย กัมพูชามีมาเนิ่นนานและดำเนินมาต่อเนื่องในอดีตแต่หยุดชะงักไปในช่วงเวลาหนึ่งการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา น่าจะเป็นทางเลือกทางออก เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลร่วมกัน ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันและการเป็นประชาคมอาเซียน トラบใดที่ชุมชนทั้งสองฝั่งมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีความไว้วางใจกันจะเป็นพลังนำไปสู่การสร้าง

มั่นคงของชุมชนทั้งสองฝั่งร่วมกัน ความสัมพันธ์ที่ดีบนฐานความไว้วางใจกันของชุมชนทั้งสองประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่เนื่องจากสถานการณ์ที่ผ่านมายังไม่เอื้ออำนวยให้ชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองฝั่ง มีกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อตั้งรับ ปรับตัว กำหนดทางเลือกทางออกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน การมีชุดความรู้และเครื่องมือที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน บนฐานสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนเพื่อนำไปสู่การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดนร่วมกันได้ โดยสิ่งที่เป็นจุดร่วมที่จะสามารถนำมาสร้างพลังอำนาจของชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์ข้ามแดนของประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ร่วมกันคือ เรือมมะมัวต ซึ่งเป็นระบบคุณค่าที่มีความสำคัญต่อความเชื่อการดูแลสุขภาพของชุมชนทั้งสองฝั่ง และเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบความสัมพันธ์การอยู่ร่วมกันของผู้คนกับคน ทั้งในระดับครัวเรือน เครือญาติ ชุมชน ระหว่างชุมชนข้ามแดนทั้งสองฝั่ง ซึ่งเป็นคุณค่าที่ก่อให้เกิดการยอมรับ และการช่วยเหลือชีวิตของผู้คนในพื้นที่ข้ามชายแดนระหว่างชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาด้วยกัน

ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือในการรื้อฟื้นสายใยความสัมพันธ์บนฐานสังคมวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรมเรือมมะมัวต ของพี่น้องชุมชนท้องถิ่นไทย-กัมพูชาเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่แดนต่อแดนนี้ร่วมกัน จะช่วยทำให้ความตึงเครียดในพื้นที่ลดลง และจะเป็นภาพที่ให้สังคมไทยส่วนใหญ่และรัฐตระหนักว่าเขตแดนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลไกอำนาจรัฐไม่ใช่ทั้งหมดของชีวิตประชาชนในเขตแดนต่อแดน หากมีการจัดการอย่างยืดหยุ่นที่เกิดจากความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่แท้จริง จะเอื้ออำนวยให้ทั้งชีวิตของพี่น้องแดนต่อแดน และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่อชุมชนข้ามแดน และระหว่างรัฐโดยรวมดีขึ้น นำไปสู่การสร้างพลังความร่วมมือในการพัฒนาที่อยู่บนฐานความรู้ของชุมชนท้องถิ่นทั้งสองประเทศร่วมกัน

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 คำถามวิจัยหลัก

พิธีกรรมเรือมมะมัวตจะสามารถรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาได้อย่างไร

1.2.2 คำถามวิจัยรอง

1. คุณค่า ความหมาย และความเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมเรือมมะมัวตเป็นอย่างไรและส่งผลต่อชีวิตผู้คนอย่างไร
2. ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา อดีต-ปัจจุบันเป็นอย่างไร ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมอย่างไร
3. จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมัวตเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาการรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมั่วด เพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันร่วมกัน

1.4 นิยามศัพท์

เรือมมะมั่วด หมายถึง พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยโดยใช้รูปแบบการรวมกลุ่มเครือญาติ ซึ่งเป็นระบบการดูแลสุขภาพทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ที่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เกื้อกูล หนุนช่วยกัน คนในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ซึ่งยึดถือปฏิบัติ สืบทอดต่อกันมาแต่บรรพชนหลายชั่วอายุคน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้บริบทชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภุนาหวาย จังหวัดศรีสะเกษ กับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอม กระสานต์ เขตพระวิหาร ในด้าน ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา สภาพทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา สภาพทางเศรษฐกิจ วิธีการทำมาหากินของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา ฐานทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร และผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา รวมทั้งปัญหา ข้อจำกัด จุดอ่อน จุดแข็ง และโอกาส ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชากับการเป็นประชาคมอาเซียน
2. ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้คุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิลองเวงในอดีตและปัจจุบัน
3. ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิลองเวงในอดีตและปัจจุบัน ในด้าน ประวัติศาสตร์ และพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ของผู้คน ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนค้าขาย

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ด้านสังคมวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ของผู้คน ในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

4. ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้การรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมัวดเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ภูมิอลองเวงภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน

5. เกิดรูปแบบการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนบนฐานพิธีกรรมเรือมมะมัวดของ ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวงโดย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับในพื้นที่ผ่านกิจกรรม ทางด้านสังคมวัฒนธรรมประเพณี นำไปสู่การ เป็นชุมชนคู่แฝดเพื่อสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศร่วมกัน

6. เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนข้ามแดนเป็นหมู่บ้านคู่แฝด ผ่านกระบวนการ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การฟื้นความสัมพันธ์ที่ดีในการหาทางออกการจัดการปัญหาของชุมชนและ นำไปสู่การสร้างสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่น ชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวงร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง และบ้านอลองเวง มีความต้องการนำเสนอประเด็นที่สอดคล้องกับโครงการวิจัยเรื่อง เรือมมะมัวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา: บ้านจองกอ - บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิอลองเวง คุ่มกันตรวงจ เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ดังนี้

2.1 แนวคิดพื้นที่ชายแดน (Borderland)

2.2 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

2.3 แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์

2.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1) ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกัมพูชาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

2.4.2) ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย- กัมพูชากับการเป็นประชาคมอาเซียน

2.1 แนวคิดพื้นที่ชายแดน (Borderland)

พื้นที่ชายแดนหรือพื้นที่พรมแดน มีคำใช้ที่ใกล้เคียงกับคำนี้หลายคำที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในอาณานิคมพื้นที่ดังกล่าวเช่น ชายแดน (Border) พรมแดน (Frontier) เขตแดน (Boundary) เส้นเขตแดน (Borderline) พื้นที่ชายแดน (Borderlands) และอาณาเขต (Territory) หรือคำที่มีลักษณะสื่อถึงการเคลื่อนไหวไร้ขอบเขตเช่น ข้ามเขตแดน (Trans-Boundary) ข้ามชาติ(Transnational) และข้ามแดน (Cross-Border) เป็นต้น มีการพยายามนิยามหรืออธิบายลักษณะการใช้ศัพท์เฉพาะของแต่ละคำอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้ยังไม่ต้องกล่าวถึงการแปลความหมายในภาษาต่างๆ ที่ปราศจากความชัดเจนความเข้าใจและนำมาใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน (จักรกริช สังขมณี. 2550 : 16-17)

หากเราพิจารณาแนวคิดเรื่องพื้นที่ชายแดนในทางมานุษยวิทยา เราจะสังเกตเห็นได้ว่าการใช้แนวคิดนี้แตกต่างกันออกไปอย่างน้อยสามลักษณะด้วยกัน ลักษณะแรกเป็นการพูดถึงชายแดนด้านสังคมซึ่งหมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ การรวมกลุ่มและการจัดการองค์กรทางสังคม ลักษณะที่สองเป็นชายแดนทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงเส้นแบ่งกันระบบสัญลักษณ์ และการให้ความหมายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละกลุ่ม และลักษณะที่สามเป็นการพูดถึงดินแดน (Territory) ซึ่งหมายถึงชายแดนทางกายภาพและการเมือง เน้นอนการแบ่งแยกชายแดนทั้งสามแบบนี้ มิใช่การแบ่งแยกในลักษณะเด็ดขาด หากแต่มีการทับซ้อนกันอยู่ ระหว่างพื้นที่ทางสังคม (social space) พื้นที่ทางวัฒนธรรม (cultural space) กับพื้นที่ทางกายภาพและการเมือง (geopolitical space) (ยศ สันตสมบัติ. 2551: 49)

ทั้งนี้ คำว่าชายแดน พรมแดน ได้มีผู้นิยามหรืออธิบายไว้หลากหลาย อาทิ Berg and Houtum (2003)⁶ อธิบายว่า ชายแดน มักถูกอ้างและก่อสร้างโดยรัฐในฐานะที่รัฐชาติยังเป็นผู้แสดงสำคัญในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐจึงนำแนวคิดชายแดนมาถกเถียงในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ความมั่นคง (the security border) โดยใช้เส้นเขตแดนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ทำหน้าที่กั้นประเทศหนึ่งออกจากประเทศหนึ่ง ป้องกันและอนุญาตให้ก้าวผ่านหรือไม่ให้ผ่าน ควบคุม อนุญาต หรืออำนวยการเคลื่อนย้ายของผู้คนและสินค้า โดยแบ่งรูปแบบชายแดนออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) ชายแดนในฐานะพื้นที่ความเป็นศัตรูกัน (alienated borders) เมื่อเกิดปัญหาระหว่างประเทศชายแดนจะทำหน้าที่ปิดกั้นแบ่งแยกทุกอย่างออกจากกัน ซึ่งมีแนวโน้มสู่การใช้กำลังทางทหารและอื่นๆ 2) ชายแดนในรูปแบบที่มีการดำรงอยู่ร่วมกัน (co-existent borderlands) จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแต่อาจไม่มีเสถียรภาพมากนักปรับเปลี่ยนไปตามบริบท 3) ชายแดนในฐานะที่เป็นแหล่งพึ่งพาอาศัยกัน (interdependent borderlands) ที่คนในพื้นที่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมั่นคงต่อกันตลอดเวลาทำให้เกิดเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคมขึ้น และ 4) ชายแดนในฐานะที่เป็นพื้นที่ของการบูรณาการเข้าหากัน (integrated borderlands) เป็นพื้นที่ที่มีเสถียรภาพสูงมาก คนมีความสัมพันธ์ที่มั่นคงและถาวร รัฐสองรัฐมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจและสังคมสูง คนทั้งสองรัฐเคลื่อนย้ายไปมาได้สะดวก

ยศ สันตสมบัติ. (2551 : 53) เขตแดนหรือพรมแดนของรัฐชาติแตกต่างจากพรมแดนทางวัฒนธรรมในแง่ที่ว่า พรมแดนของรัฐชาติถูกกำหนดอย่างแน่นอนตายตัวบนแผนที่ และได้รับการยอมรับจากระบบกฎหมายระหว่างประเทศ เขตแดนบ่งบอกอำนาจอธิปไตยและการควบคุมของรัฐเหนือประชาชนพลเมืองและการล่วงละเมิดเขตแดน อาจนำมาซึ่งการใช้กำลังทหารและความรุนแรงหรือการข่มขู่คุกคามว่าจะใช้กำลังเพื่อปกป้องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐชาติ ดังนั้น เขตแดนหรือพรมแดนของรัฐชาติจึงมีความแน่นอนตายตัวและชัดเจนกว่าพรมแดนทางวัฒนธรรม และไม่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนของการตีความดังเช่นพรมแดนทางวัฒนธรรม⁴ และในเล่มเดียวกัน ยศ สันตสมบัติ ยังกล่าวว่า ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา นักมานุษยวิทยาเริ่มใช้พื้นที่ชายแดนเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ที่ช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐชาติ ในลักษณะที่เคลื่อนไหวและซับซ้อนมากขึ้น การศึกษาชายแดนสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโก เช่นงานของ Heyman (1991) , Alvarez (1995) และ Kearney (1998) ช่วยให้เห็นว่าความสัมพันธ์บริเวณชายแดนเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาของอำนาจ ความด้อยพัฒนา และกระบวนการโลกาภิวัตน์ซึ่งทำให้ทุน ผู้คน สินค้าและวัฒนธรรมก้าวไปมาข้ามพรมแดนของรัฐชาติอย่างรวดเร็ว อิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่ ทำให้ชายแดนถูกมองในลักษณะว่าเป็น “ภาพลักษณ์” (image) ของพหุวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันและเลื่อนไหลไปมาอย่างต่อเนื่อง และเต็มไปด้วยความขัดแย้งใน

⁶ อ้างถึงใน กนกวรรณ มะโนรมย์ .2554. ชายแดนอีสานกับเพื่อนบ้าน ข้อค้นพบทางวิชาการและนโยบายการศึกษา กัมพูชาของไทย คนไร้รัฐ และเมืองคู่มือ. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

⁴ ยศ สันตสมบัติ. 2551 : 53 . อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมือง วัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย

รูปแบบต่างๆ ชายแดนและพรมแดนดำรงอยู่ในหลายระดับทั้งในด้านของวัฒนธรรม สังคม การเมือง เพศ เชื้อชาติ และจิตวิทยา

ยศ สันตสมบัติ (2551)¹³ ได้สรุปไว้ว่าในงานของอัลวาเรซและคอลลิเออร์ (Alvarez and Collier 1994) ได้ศึกษาคนขับรถบรรทุกชาวเม็กซิกันที่มีหน้าที่ขับรถขนส่งข้ามพรมแดนระหว่างรัฐคาลิฟอร์เนียกับเม็กซิโก พบว่า แนวคิดเรื่องชายแดนไม่ได้มีความหมายแต่เพียงพื้นที่ทางกายภาพซึ่งเป็นรอยต่อของพรมแดนระหว่างรัฐเท่านั้น หากแต่ชายแดนยังเป็นพื้นที่ซึ่งเราสามารถพบเห็นได้ทุกหนแห่งที่วัฒนธรรมหลายวัฒนธรรมดำรงอยู่ร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์กันโดยแต่ละวัฒนธรรมยังคงรักษา อัตลักษณ์ของตนเอาไว้ได้ แม้ว่ารัฐจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนิยามอัตลักษณ์ทางสังคม การเมืองของความ เป็นชาติ ด้วยการนำเสนอสัญลักษณ์และพิธีกรรมต่างๆ ในการกำหนดขอบเขต และควบคุมประชากรใน พื้นที่เอาไว้ หากแต่ชายแดนก็เป็นพื้นที่ซึ่งมีความหมายกำกวม ที่ซึ่งชายแดนและผู้คนตามแนวชายแดน มีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย เลื่อนไหล และในหลายกรณีหลุดจากการควบคุมของรัฐชาติ นัยนี้ชายแดนจึงเป็น พื้นที่ของการผลิตความหมาย พื้นที่ของการตีความและปะทะขัดแย้งทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ใน ชีวิตประจำวันของผู้คนตามแนวชายแดนประสานผู้คนเหล่านั้นให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติ และใน ขณะเดียวกันก็ผลักดันและกีดกันคนเหล่านั้นออกไปในฐานะเป็นคนอื่น

พื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศ มีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาเอกราชอธิปไตยและความมั่นคง ของชาติ การกีดกันในการรักษาความมั่นคงตามแนวชายแดนนั้น มิได้หมายถึงการสร้างรั้ว เครื่องกีดขวาง การ วางกำลังทหาร กองกำลังตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อตรึงแนวชายแดนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงภารกิจที่ต้อง ฟื้นฟูศักยภาพของประชาชนให้เข้มแข็งทุกด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การเมืองการ ปกครอง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านตามแนวชายแดนให้สูงขึ้น พร้อมทั้งจะเป็นปราการพลัง ประชาชน⁵ (<http://www.ct-basc.org/data/history.pdf>)

ปิ่นแก้ว เหลืออร่ามศรี (2545)⁹ อธิบายว่า พรมแดนเปรียบเสมือนบทจารึกทางประวัติศาสตร์การ เคลื่อนไหวของผู้คนที่ข้ามเส้นแบ่งของความเป็นรัฐชาติ พรมแดนเป็นพื้นที่ของปฏิสัมพันธ์และความคิดของ ผู้คนในพรมแดนหรือชายแดนที่ไม่ใช่ชนชั้นปกครอง แต่รัฐเป็นผู้กำหนดความเป็นไปและสร้างความ แตกต่างของคนในแต่ละพื้นที่โดยการเข้าไปจัดระเบียบและสร้างกฎเกณฑ์เพื่อแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจนแน่นอน พรมแดนเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่รัฐนำไปใช้เป็นเครื่องมือสร้างความเหมือนและความแตกต่างให้กับ “คน” ในฐานะที่เป็นประชากรของรัฐอันเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรัฐชาติ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงอยู่ของคนใน

¹³ เล่มเดียวกัน

⁵ <http://www.ct-basc.org/data/history.pdf>

⁹ อ้างถึงใน กนกวรรณ มะโนรมย์ .2554. ชายแดนอีสานกับเพื่อนบ้าน ข้อค้นพบทางวิชาการและนโยบาย การศึกษา กัมพูชามองไทย คนไร้รัฐ และเมืองคูมิดร. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

พรมแดน กำหนด แบ่งแยก กีดกัน ชัดขวางคนนอกออกจากคนในชาติ พรมแดนถูกใช้เป็นเครื่องมือให้คนนอก “กลายเป็นอื่น” ในรัฐใดรัฐหนึ่งไป

ธงชัย วินิจจะกุล (Thongchai Winichakul. 2541 : 73-80) มองว่าพื้นที่ชายแดนหรือเขตแดนในกระบวนการกลายเป็นรัฐชาติของสยาม เป็นการใช้อำนาจของเทคโนโลยี โดยการใช้แผนที่เป็นเครื่องมือในช่วงเปลี่ยนผ่านศตวรรษที่ 20 การขีดเส้นกั้นเขตแดนลงบนแผนที่โดยอังกฤษกับรัฐบาลสยาม ทำให้เกิดผลต่อการกำหนดเส้นเขตแดน สยามได้กลายมาเป็นพื้นที่ที่มีเขตแดนที่ชัดเจนแน่นอน พื้นที่ทางกายภาพถูกแยกออกจากประเทศเพื่อนบ้านเช่น ลาว กัมพูชา พม่าและมาเลเซีย ปฏิบัติการของเทคโนโลยีในการจัดการเขตแดน เพื่อสร้างพื้นที่ของความเป็นรัฐชาติขึ้นมา โดยอาศัยความรู้ในการจัดการพื้นที่หรือภูมิศาสตร์ สร้างสถาบันทางสังคมขึ้นมารองรับแนวคิด Geo-body ทำให้การสร้างตัวตนทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เป็นเทคโนโลยีที่ทรงอำนาจของความเป็นชาติเขตแดนหรือชายแดนของรัฐชาติจึงถูกกำหนดแน่นอนอย่างตายตัวบนแผนที่ และต้องได้รับการยอมรับจากระบบกฎหมายระหว่างประเทศ เขตแดนบ่งบอกถึงอำนาจอธิปไตยและการควบคุมของรัฐเหนือประชาชนพลเมือง การล่วงละเมิดเขตแดนอาจนำมาซึ่งการใช้กำลังทหารและความรุนแรงหรือการข่มขู่คุกคาม ใช้กำลังเพื่อปกป้องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐชาติ นับเนื่องตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา นักมานุษยวิทยาเริ่มใช้พื้นที่ชายแดนเป็นหน่วยวิเคราะห์ที่ช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐชาติ ในลักษณะที่เคลื่อนไหวและซับซ้อนมากขึ้น (ยศ สันตสมบัติ. 2551 : 53-56) อาณาบริเวณชายแดนจึงเป็นพื้นที่ที่เราไม่เพียงแต่เห็นอำนาจและข้อจำกัดของรัฐชาติ แต่เรายังเห็นความขัดแย้งและการอำนวยความสะดวกในฐานะที่อาณาบริเวณนี้หลากลับไปด้วยปฏิบัติการทางวัฒนธรรมของผู้คนจำนวนมากที่มีประวัติของการย้ายถิ่นพลัดถิ่นข้ามรัฐชาติ อาณาบริเวณชายแดนเป็น พื้นที่ในระหว่าง ซึ่งมีมิติทางวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และความรุนแรงถูกถักทอกันอย่างซับซ้อนจนหลายครั้งไม่เห็นร่องรอย และบริเวณพื้นที่ในระหว่างนี้เองที่เป็นจุดนัดพบกันของความหลากหลาย ภายใต้ความพยายามทำให้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันของรัฐชาติ (เดชา ตั้งสีฟ้า. 2549 : 306-307)

Wilson and Donnan (2002 : 3-6) มองว่า ชายแดนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ที่ต่อรองได้ทั้งระดับปฏิบัติการและระดับการนิยามความหมายต่อกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น ผู้คนในพื้นที่พรมแดนสามารถต่อรองและให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของชาติและรัฐได้ แนวคิดของ Appadurai (1996) มองพื้นที่ชายแดนในลักษณะที่เคลื่อนไหวและเลื่อนไหล ส่วน Walker (1997) เสนอว่า รัฐชาติไม่ได้มีอำนาจในการกำหนดกติกาต่างๆ ในบริเวณชายแดนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นก็สามารถที่จะสร้างสรรค์ ตีรองและอธิบายการให้ความหมายของพรมแดนโดยตัวของเขาเองโดยผ่านกิจกรรมต่างๆชายแดนไม่ใช่เส้นที่ขีดไว้อย่างตายตัวเพื่อให้คน สิ่งของ หรือความคิด ข้ามไปข้ามมาแต่ชายแดนไม่ว่าจะเป็นชายแดนของอะไรก็ตาม ถูกขยับ ถูกลบ และถูกขีดใหม่อยู่เสมอๆ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในแต่ละสถานที่และเวลา (ปฤษฎา รัตนพฤกษ์. 2545 : 38) พื้นที่ชายแดนจึงมีความหมายที่หลากหลายและแบ่งออกเป็นหลายลักษณะ แต่ละลักษณะไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจน มีการ

ทับซ้อนกันอยู่ ความหมายของพื้นที่ชายแดนจึงเลื่อนไหลไปตามระยะเวลา อำนาจ สังคม บริบทแวดล้อม และความเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ผ่านอำนาจการต่อสู้ต่อรอง กิจกรรมต่างๆ ในวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน

Wilson และ Donnan (1998 : 1-30) ⁷ กล่าวว่า พรหมแดนระหว่างประเทศมีความหมายที่สำคัญมากกว่าเรื่องความมั่นคงหรืออธิปไตย เนื่องจากเป็นพื้นที่สะท้อนความหลากหลายทางอัตลักษณ์ของผู้คนที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านทางการค้าขาย พิธีกรรม ประเพณี ประสพการณ์ในชีวิตประจำวัน การติดต่อแลกเปลี่ยนกับคนที่อยู่อีกฟากของเส้นพรหมแดน นอกจากนี้ชายแดนยังเป็นพื้นที่ของการประลองอำนาจและต่อรองระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ภายในท้องถิ่นและระหว่างประเทศ ระหว่างท้องถิ่นกับรัฐชาติและระหว่างประเทศ และระหว่างท้องถิ่น รัฐ และโลกาภิวัตน์

ส่วนในมุมมองของ Kearney⁸ ได้สะท้อนว่า พรหมแดนเป็นพื้นที่ที่แสดงภาพลักษณ์ของพัฒนาธรรมที่วัฒนธรรมหลากหลายแบบที่ดำรงอยู่ร่วมกัน ปรับเปลี่ยน ลื่นไหลไปมาอยู่ตลอดเวลา ทั้งกลมกลืน ชัดแย้งหลายระดับ ขึ้นอยู่กับเพศ การเมือง เชื้อชาติ สังคม และจิตวิทยา ทั้งนี้เนื่องจากการเคลื่อนที่ไปมาอย่างรวดเร็วของทุน ผู้คน สินค้า และวัฒนธรรมจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ และพรหมแดนต่างมีประวัติศาสตร์เฉพาะแบบหนึ่งที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ

Brunet-Jailly (2005) ¹⁰ กล่าวว่า พรหมแดนคือพื้นที่ของอิทธิพลและปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการตลาดที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อชายแดนทั้งต่อรัฐและประชาชนในพื้นที่ เช่น การตอบสนองของรัฐต่อการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจที่ทำให้รัฐกำหนดแนวนโยบายในชายแดนค่อนข้างชัดเจนเพื่อควบคุมต่างๆ เช่น ควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจชายแดนที่มาจากการย้ายถิ่นของแรงงาน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคม และอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางเศรษฐกิจและการค้า ขณะเดียวกันชายแดนคือพื้นที่การจัดการและกำกับของรัฐซึ่งเป็นการมองพื้นที่ชายแดนจากบนสู่ล่างโดยชี้ให้เห็นว่ารัฐแต่ละระดับมีอำนาจในการจัดการและดำเนินการเชิงนโยบายและปฏิบัติในพื้นที่ชายแดน และมองถึงอิทธิพลของรัฐแต่ละรัฐในการกำหนดนโยบายของตนในพื้นที่ชายแดนซึ่งเป็นการมองเห็นบทบาทของชายแดนในแนวราบผ่านบทบาทของรัฐแต่ละรัฐในพื้นที่ชายแดนร่วมกัน

Vail ¹¹ สรุปว่า นิยามความหมายของชายแดน/พรหมแดนในแง่รัฐ (กรณีเขาพระวิหาร) ชายแดนคือเส้นพรหมแดนที่มีความหมายต่อการสร้างชาติและอธิปไตยของรัฐที่มีอาจแทรกแซงทางนโยบายซึ่งสะท้อน

⁷ อ้างถึงใน กนกวรรณ มะโนรมย์ .2554. ชายแดนอีสานกับเพื่อนบ้าน ข้อค้นพบทางวิชาการและนโยบายการศึกษา แกมพูชามองไทย คนไร้รัฐ และเมืองคัมภีร์. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

⁸ เล่มเดียวกัน

¹⁰ เล่มเดียวกัน

¹¹ เล่มเดียวกัน

ชัดเจนถึงความสำเร็จของรัฐในการสถาปนาความเป็นชาติและการสนับสนุนความเป็นชาตินิยมของชาติที่ต้องแบ่งแยกเขาแบ่งแยกเราและสร้างความเป็นอื่น รัฐชาติจึงมีบทบาทสูงมากในการกำกับความหมายของชายแดน

2.2 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม ที่เป็นระบบความคิดและค่านิยมที่สมาชิกมีร่วมกันเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ มีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ เป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญาที่เป็นกระบวนการในการกำหนดนิยามความหมายของชีวิตและสิ่งที่อยู่ร่วมตัวมนุษย์และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา (ยศ สันตสมบัติ.2540:17) เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า อาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยมและในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม การรักษาหรืออ้ารงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

ฐานคิดสำคัญของแนวคิดหลักที่สำคัญของวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ แนวคิดที่ว่าด้วยชุมชน ชุมชนกับสังคมภายนอกและการพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ชุมชนเป็นชีวิตของชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางของการดำรงอยู่ ในชุมชนสมาชิกต่างมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน พวกเขาเคยพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง พวกเขาไม่ต้องพึ่งพิงสังคม ตามทัศนะนี้จะเห็นว่าวิถีชาวบ้านในสังคมเป็นอย่างไร

ด้านเศรษฐกิจและการทำมาหากิน ชาวบ้านมีการผลิตแบบเกษตรกรรม หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นการผลิตแบบพออยู่พอกินเป็นหลัก เมื่อเหลือจึงนำไปแลกเปลี่ยนชาวบ้านจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมว่าควรใช้อย่างพอประมาณ ชาวบ้านมีนิสัยการบริโภคอย่างพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อและประหยัด ในแง่นี้ชุมชนจึงสามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ทางสังคม การเมือง ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันผ่านระบบเครือญาติ และปกครองกันเองผ่านระบบอาวุโสซึ่งเป็นผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ที่ชาวบ้านให้ความเคารพยกย่องในชุมชน นอกจากระบบดังกล่าวแล้ว กล่าวได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีความเสมอภาคกันไม่มีชนชั้นและขัดแย้งทางชนชั้น แม้จะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง ก็ไม่ถึงกับจะนำไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกกันในชุมชน ในด้านความเชื่อก่อนพระพุทธศาสนาจะแทรกเข้าไปในหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ให้ความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสมือนมีพลังอำนาจวิเศษสถิตอยู่ในที่ต่างๆ รอบตัวในการที่จะมีกิจกรรมสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ชาวบ้านจึงต้องประกอบพิธีกรรมขอขมาลาโทษเพื่อแสดงความเคารพต่อการล่วงเกินสิ่งเหล่านั้น ชาวบ้านยังนับถือผีบรรพบุรุษในฐานะพลังที่คอยควบคุมระบบระเบียบสังคมในชุมชน หลังจากพระพุทธศาสนาเข้าไปในชุมชนแล้วชาวบ้านได้ผสมผสานความเชื่อดังกล่าวเข้ากับพระพุทธศาสนาโดยยังอาศัยสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐาน

องค์ประกอบสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชนที่มักจะถูกเน้นย้ำอยู่เสมอ โดยนักคิดแนววัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ชาวบ้านให้คุณค่ากับทุกสิ่งทุกอย่างป่าเขา สายน้ำ ทุ่งนา สัตว์ป่า บ้าน และสิ่งของต่างๆ ล้วนมีเจ้าของคือ ฝึ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อของชาวบ้านผสมกับความเชื่อผี พุทธ และพราหมณ์ซึ่งฝึมีอิทธิพลมากที่สุดเป็นตัวแทนอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งให้กฎเกณฑ์สังคมและให้ความชอบธรรมในการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชนและกับชุมชนอื่นๆ ฉันทนึ่งปุ่ย่าเดียวกัน เคารพผู้อาวุโส

2) ชุมชนกับสังคมภายนอก นักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนคิดว่าเดิมหมู่บ้านในชนบทมีศักยภาพพึ่งตนเองสูง แต่ก็มีสัมพันธ์ซึ่งกันกับสังคมภายนอกมาตลอด มิได้เป็นสังคมปิดตัวเองอยู่อย่างโดดเดี่ยว สังคมจึงมีลักษณะพึ่งพิงกันและกัน แต่วัฒนธรรมโดยหลักด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และชุมชนเป็นสังคมพึ่งตนเอง และอำนาจการตัดสินใจมักจะเกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างเป็นตัวของตัวเอง สนธิสัญญาเบาริงพุทธศักราช 2398 มีผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงเพราะเป็นการเปิดประตูการค้ากับประเทศตะวันตกส่งผลต่อชุมชน ด้านเศรษฐกิจ เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบการตลาดและกลายเป็นเศรษฐกิจทุนนิยมรุกรานชุมชนมากขึ้น เปลี่ยนวิธีชาวบ้านที่ผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก เน้นผลิตจำนวนมากด้วยพื้นที่ขนาดใหญ่ ส่งผลต่อการทำลายสภาพแวดล้อม ด้านการเมือง ก่อให้เกิดการรวบอำนาจทางการเมืองจากรัฐท้องถิ่นเข้าสู่ส่วนกลางและยังแทรกแซงอำนาจการปกครองลงไปยังชุมชนในระดับหมู่บ้าน เดิมชุมชนมีแบบแผนระบบเครือญาติ ระบบอาวุโสและอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ค่อยๆ เลือนหายไปจากชุมชน

กระแสวัฒนธรรมที่กระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงคือ ระบบทุนนิยม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยเฉพาะคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในแบบแผนการดำรงชีวิตด้านต่างๆ ของชาวบ้านถูกทำลายไปเกือบหมดสิ้น ผลการครอบงำชุมชนจำแนกได้ 3 ลักษณะคือ หนึ่งชุมชนที่ยังคงพึ่งตนเองได้หรือพึ่งตนเองได้มากกว่าพึ่งพิง สองชุมชนที่พึ่งตนเองได้น้อยกว่าพึ่งสังคมภายนอก สามชุมชนที่พึ่งตนเองไม่ได้โดยสิ้นเชิง

3) การพัฒนา นักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนการพัฒนาที่ยึดเอาสังคมเมืองซึ่งเป็นรูปแบบสังคมต่างวัฒนธรรม จากวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนให้สังคมมุ่งไปนั้น เป็นสิ่งที่ผิดพลาดเป็นการทำลายชุมชน ทำลายความดีความงามในอดีต มากกว่าจะพัฒนาให้สิ่งดีงามในอดีตเจริญออกมา อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ไม่ใช่ว่าส่งเสริมให้ชาวบ้านกลับไปสู่อดีตแต่เป็นการกลับไปสู่คุณค่าดั้งเดิมเพราะมันคือพื้นฐานการดำเนินชีวิตของชาวบ้านโดยนำเอาสิ่งดีงามเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชีวิตในปัจจุบันเพื่อประยุกต์และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ตามสภาพยุคและสร้างสรรค์ ปัจจุบันซึ่งนักพัฒนาต้องทำความเข้าใจความเป็นจริงของชาวบ้าน เพื่อหาพลังอุดมการณ์ของชาวบ้าน ถ้าไม่ศึกษาวัฒนธรรมชาวบ้านความเข้าใจของเรากับชาวบ้านก็จะเป็นคลิ่นคนละคลิ่นเชื่อมกันไม่ติด การศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นชุมชนของชาวบ้านเริ่มต้นที่การเรียนรู้ภาษาจนกระทั่งสิ่งต่างๆ จากมุมมองของชาวบ้าน

ยุคติ มุกตาวิจิตร (2548 : 14-42) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนา ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าในพลังตนเองบนพื้นฐานของความเข้าใจต่อวัฒนธรรมชุมชนอย่างถ่องแท้ของนักพัฒนา ในกระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านกับนักพัฒนาให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าในพลังพัฒนา เพื่อแสวงหาวัฒนธรรมชุมชนมาต่อต้านและเป็นทางออกจากการครอบงำโดยกระแสวัฒนธรรมจากสังคมเมือง สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544 :157) การพัฒนาในมิติวัฒนธรรมต้องอาศัยอุบายและปฏิบัติที่สมบูรณ์ซึ่งคุณสมบัติทั้งสามส่วนนี้จะต้องปฏิสนธิด้วยฉันทะอันบริสุทธิ์เหนียวแน่นและมั่นคง เป็นทุนวัฒนธรรมจนตกผลึกเป็นอัตลักษณ์ของประชากรส่วนใหญ่ของชุมชน ดังนั้น พลังขับเคลื่อนที่แท้จริงเพื่อการพัฒนาจึงอยู่ที่พลังภายในชุมชนนั่นคือการพัฒนาในมิติวัฒนธรรมต้องเกิดจากคนภายใน เป็นจิตสำนึกร่วมของคนภายใน เข้มแข็งจากภายในและสามารถใช้อัตลักษณ์นั้นสร้างสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ เพื่อขยายวิถีและพลังเป็นชุมชนใหญ่ให้มั่นคงและมีคุณค่ายิ่งขึ้น การพัฒนาในมิติวัฒนธรรมจึงไม่ควรอ่อนตามกระแสผลักดันจากภายนอก ไม่ไล่ตามจนขาดความเป็นไทในชุมชนของตน

2.3 แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์

แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่เริ่มปรากฏขึ้นในต้นทศวรรษ 1990 โดยมีการเคลื่อนไหวของกระบวนทัศน์จากการมองความมั่นคงในมิติที่เน้นความมั่นคงของรัฐ ในแง่การป้องกันอาณาเขตและความเป็นอิสระทางการเมืองจากรัฐอื่นไปสู่กระบวนทัศน์ที่เน้น “ความมั่นคงของมนุษย์” หรือมนุษย์เป็นศูนย์กลางความมั่นคงนั่นเอง

ในปี 1999 มีการประชุมระดับรัฐมนตรีของหลายประเทศที่ประเทศนอร์เวย์ ในการประชุมได้มีการตกลงถึงคำนิยามของความมั่นคงของมนุษย์ว่า หมายถึง การเป็นอิสระภาพจากความกลัว (Freedom from Fear) และการเป็นอิสระภาพจากความขาดแคลน (Freedom from Want)

สำหรับคำนิยามล่าสุดได้รับการขยายความกว้างขวางมากขึ้น จากรายงานการวิจัยของ Latin American Node of the Millennium Project ภายใต้การดำเนินงานของ American Council for The United Nations University (2004) ซึ่งได้ระบุความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ไว้ว่า “เป็นกลุ่มของสถานการณ์และเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยให้สภาพสิ่งแวดล้อม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และธรรมชาติมีความยั่งยืนในการที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้า มีชีวิตที่มีคุณภาพสามารถกำเนิดลูกหลาน ดำเนินการและบรรลุเป้าประสงค์ของตนเองอย่างมีสมดุลกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลมีเสรีภาพพร้อมกับความรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้พวกเขามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมโดยรวม” ในปัจจุบันประเทศต่างๆและองค์การระหว่างประเทศ อาทิ ธนาคารโลก สหภาพยุโรป และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations

Development Program –UNDP) ต่างก็ให้ความสำคัญและสนับสนุนแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์โดยเชื่อว่า ความมั่นคงของมนุษย์จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

UNDP ได้เสนอองค์ประกอบพื้นฐานของแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 4 ประการ คือ 1) ความมั่นคงของมนุษย์เป็นปัญหาสากล เกี่ยวข้องกับทุกประเทศ ทุกชนชั้น ทุกศาสนา และทุกเชื้อชาติ เพราะประชาชนแต่ละประเทศจะเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ที่คล้ายกัน เช่น การว่างงาน ยาเสพติด อาชญากรรม และมลภาวะ เป็นต้น 2) ความมั่นคงของมนุษย์เป็นปฏิริยาที่มีผลกระทบเป็นลูกโซ่ การที่ประเทศหนึ่งประสบปัญหา ย่อมมีผลกระทบต่อประเทศอื่นด้วย 3) ความมั่นคงของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถสร้างได้ไม่ยาก หากมีมาตรการและแนวทางป้องกันความเสี่ยงและภัยคุกคามต่างๆ เสียตั้งแต่เริ่มต้น 4) ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิธีการในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การมีเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่างๆ

UNDP ได้เสนอประเด็นหลักในการพิจารณาขอบเขตของความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 7 ด้าน ดังนี้

1. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับรายได้ รายได้ของประชาชนมาจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรม การเกษตร และบริการเป็นหลัก มีบางส่วนอาจได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจวัดได้จากอัตราการว่างงานโดยเฉพาะการว่างงานของกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มหนุ่มสาว อย่างไรก็ตาม การมีงานทำเชื่อว่าสร้างความมั่นคงขึ้นมาได้ หากงานนั้นเป็นงานชั่วคราว หรืองานที่มีสัญญาจ้างระยะสั้น และอัตราค่าแรงอยู่ในระดับต่ำ สภาวะการจ้างงานที่ขาดความมั่นคงส่วนใหญ่เป็นการจ้างงานของภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการซึ่งไม่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน

สำหรับเกษตรกรนั้น ความไม่มั่นคงด้านเศรษฐกิจเห็นได้จากการไร้ที่ทำกิน หรือมีที่ทำกินไม่เพียงพอ รวมทั้งไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนภายในระบบที่จะนำมาลงทุนในการผลิตได้ เกษตรจำนวนมากต้องใช้เงินกู้ยืมในระบบซึ่งมีดอกเบี้ยราคาแพง ในด้านผู้ประกอบการรายย่อยนั้นก็ประสบปัญหาการเข้าถึงแหล่งทุนภายในระบบได้เช่นเดียวกัน ทำให้ต้องไปกู้เงินนอกระบบซึ่งเป็นการนำชีวิตของตนไปสู่ภาวะเสี่ยงทั้งทางเศรษฐกิจ และทางร่างกายได้ หากไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ได้ตามที่นายทุนกำหนด ผลสืบเนื่องจากการขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจอีกประการ คือ การไร้ที่อยู่อาศัย ต้องเช่าที่อยู่อาศัยรวมกันอย่างแออัด หรือกลายเป็นผู้ร่อนเร่ อาศัยสวนสาธารณะเป็นที่พักผ่อน

2. ความมั่นคงทางอาหาร เป็นภาวะที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิและสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารพื้นฐานได้ การเข้าถึงแหล่งอาหารมาจากแหล่งหลัก ๆ 3 แหล่งด้วยกัน คือ การเพาะปลูกด้วยตนเอง การซื้อหา และการได้รับการแจกจ่ายจากรัฐหรือเอกชน โดยปกติปริมาณอาหารไม่ใช่ประเด็นปัญหาหลัก แต่สิ่งที่กระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารคือระบบการกระจายอาหารและการขาดกำลังซื้อ

3. ความมั่นคงด้านสุขภาพ เป็นสิ่งที่สามารถพิจารณาได้จากอัตราป่วยและอัตราตายของประชาชนที่มาจากโรคติดเชื้อ เช่น โรคเอดส์ วัณโรค โรคพยาธิ เป็นต้น กับโรคที่เกิดจากพฤติกรรมทั้งพฤติกรรมของตนเองและของผู้อื่น พฤติกรรมของตนเอง ได้แก่ การบริโภคอาหารขยะที่ไม่มีคุณค่าอาหาร ส่วนพฤติกรรมของผู้อื่น ได้แก่ การใช้สารพิษในการผลิตอาหาร ไม่ว่าในรูปของสารตกค้างจากผัก ผลไม้ หรือสารที่รักษาความสดของอาหาร

การเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งอาจพิจารณาได้จากอัตราของแพทย์ต่อประชากร ค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุขต่อหัวต่อปี ตัวบ่งชี้ถึงความไม่มั่นคงด้านสุขภาพอีกประการหนึ่งคือ การเสียชีวิตของสตรีขณะให้กำเนิดบุตร

4. ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม การคุกคามความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม นับวันยิ่งรุนแรงมากขึ้น การขาดแคลนน้ำเป็นสิ่งที่สั่นคลอนความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมาก เพราะการแย่งทรัพยากรน้ำกลายเป็นสาเหตุความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ ระหว่างผู้ที่อาศัยในชนบทกับเมือง การสูญเสียพื้นที่ป่า มลภาวะทางอากาศนับเป็นประเด็นหลักที่ทำให้ขาดความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม

5. ความมั่นคงส่วนบุคคล เป็นภาวะที่ปลอดภัยจากการถูกทำร้ายและทารุณกรรมทางร่างกาย ที่มาจากการกระทำของรัฐ เช่น การถูกจับแล้วซ้อมเพื่อให้สารภาพจากประเทศอื่น จากกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ศาสนา หรือผู้มีอิทธิพล จากบุคคลใกล้ชิด เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การทำร้ายเด็ก และการทำร้ายตนเอง

6. ความมั่นคงของชุมชน แสดงออกมาในรูปแบบของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชน ความสามารถในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีความขัดแย้งกันน้อย

7. ความมั่นคงทางการเมือง เป็นภาวะที่ประชาชนสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคม โดยไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน การที่ประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกรับข่าวสาร โดยไม่ถูกควบคุมและจัดการโดยความต้องการของผู้ควบคุมอำนาจรัฐ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลต้องให้น้ำหนักกับการพัฒนาด้านอื่นๆ มากกว่าการพัฒนาศักยภาพด้านการทหาร

ประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ที่เสนอโดย UNDP ทั้ง 7 ดังกล่าว ต่างมีความเชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การขาดความมั่นคงด้านหนึ่ง ทำให้ความมั่นคงอีกด้านหนึ่งเกิดความสั่นคลอนและมีลักษณะเป็นปฏิกิริยาลูกโซ่ที่กระทบกันไปหมดทั้งระบบ

นอกจากความมั่นคงของมนุษย์ตามแนวคิดของ UNDP แล้ว Sue McGregor (2000) ได้จำแนกความมั่นคงของมนุษย์ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การเข้าถึงการจ้างงานและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของบุคคล การลดความขาดแคลนและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในชุมชน สถานะความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของสังคมใดสังคมหนึ่งสามารถบ่งชี้ได้จากการดำรงอยู่และการขยายตัวของความยากจน การลดลงของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตหนี้สิน การลดลงของการค้า อัตราการว่างงาน และการจ้างงานระดับต่ำ

2. ความมั่นคงทางด้านสังคม หมายถึง ภาวะที่ปลอดจากการกีดกันแบ่งแยกทางสังคม ด้วยสาเหตุเรื่อง อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา และสถานภาพทางสังคม ความมั่นคงทางสังคมนั้นมีสิ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ คือ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม การเข้าถึงสวัสดิการทางสังคม การมีสังคมและชุมชนที่เข้มแข็ง สิ่งที่เป็นภาวะซึ่งแสดงให้เห็นว่าความมั่นคงด้านสังคมอยู่ในภาวะที่ล่อแหลม คือ การเติบโตของประชากรมากเกินไป การมีผู้อพยพเข้า การอพยพออกจากพื้นที่

3. ความมั่นคงด้านการเมือง หมายถึง สิทธิในการเลือกตั้งและการได้เป็นตัวแทน การมีเสรีภาพและอิสรภาพ การมีส่วนร่วม และการส่งเสริมให้อำนาจอในการตัดสินใจที่สมเหตุสมผล และผลการตัดสินใจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ เช่น การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยเลือกพรรคการเมืองเข้าไปเป็นรัฐบาล รวมทั้งการได้รับการพิทักษ์ให้หลุดพ้นจากการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การจัดหาทนายความให้กับผู้ยากจนและได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม ภาวะที่แสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางการเมือง คือ การแพร่กระจายของความขัดแย้ง การก่อการร้ายและการตอบโต้การก่อการร้าย อาชญากรรม และการตอบโต้อาชญากรรม การถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจเพื่อให้ยอมรับการค้าเสรี การเกิดขึ้นของรัฐบาลที่ใช้อำนาจเป็นใหญ่โดยไม่ฟังเสียงจากประชาชน

4. ความมั่นคงทางวัฒนธรรม หมายถึง การปกป้องรักษาและขยายความสามารถในการควบคุมความไม่แน่นอนและความหวาดกลัว สำหรับสิ่งบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีอารยธรรม การมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลัก วิถีการของการเรียนรู้และความคิด การขาดจริยธรรม และความรับผิดชอบ การเอาอย่างตะวันตกโดยไม่ไตร่ตรอง การควบคุมสื่อ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีโดยกลุ่มคนจำนวนน้อยที่มีอำนาจทางการเมือง

5. ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิทธิในการอนุรักษ์ชีวิต สุขภาพ และการอยู่อาศัยที่ปลอดภัย การมีสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ความไม่มั่นคงของสิ่งแวดล้อมมีตัวบ่งชี้ คือ การสูญเสียพื้นที่ป่า มลภาวะทางอากาศและภาวะฝนกรด การปนเปื้อนและการขาดแคลนน้ำ การเสื่อมสลายและการพังทลายของแผ่นดิน ความไม่มั่นคงด้านอาหาร การทำลายทะเล โดยการทิ้งขยะพิษ หรือการแพร่กระจายของโรคติดต่อ และการที่บุคคลตายด้วยโรคเชิงพฤติกรรมมากขึ้น

6. ความมั่นคงด้านบุคคล หมายถึง การได้รับการปกป้องจากการถูกทำร้ายให้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากบุคคลอื่นและกลุ่มบุคคลอื่น รวมทั้งการได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอเพื่อใช้ในการพัฒนาสติ

และปัญหาของตนเอง สำหรับภาวะความเสี่ยงด้านบุคคล ได้แก่ การแพร่กระจายของอาวุธ การมีวิถีชีวิตครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว การถูกโดดเดี่ยวและไม่สมาคมจากชุมชน การบริโภคจนเกินขอบเขต และการไม่รู้หนังสือ

มิติความมั่นคงของมนุษย์ที่เสนอโดย McGregor มีบางส่วนที่เหมือนกับ UNDP เช่น ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ด้านบุคคล และด้านสิ่งแวดล้อม แต่ในส่วนอื่นๆ มีความแตกต่างอยู่บ้าง ถึงแม้ว่า McGregor จะเสนอความมั่นคงของมนุษย์เพียง 6 ด้าน แต่ในเนื้อหารายละเอียดมีประเด็นที่มากกว่าและลึกซึ้งกว่าของ UNDP ทั้งนี้เนื่องจากว่า แนวคิดของ UNDP มุ่งหวังให้ประเทศต่างๆ ยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้ การนำเสนอแนวคิดจึงค่อนข้างสั้น กระชับ และมีตัวชี้วัดเพียงไม่กี่ตัว แต่ของ McGregor มีตัวชี้วัดที่หลากหลาย และบางตัวมีลักษณะความเป็นนามธรรมสูง เช่น วิถีชีวิตอารยธรรม ซึ่งทำให้การนำไปปฏิบัติหรือวัดจะต้องดำเนินการแปลงหลายขั้นตอนจึงจะสามารถเข้าถึงรูปธรรมที่เป็นจริง อันจะเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ให้เห็นภาพของตัวบ่งชี้ได้

โดยสรุป แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ เป็นแนวคิดที่มองมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยพิจารณาว่ามีเงื่อนไขใดบ้างที่กระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์และก่อให้เกิดความเสี่ยงในตัวมนุษย์ขึ้นมาทั้งปัจจัยที่มาจากเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข อาหาร ชุมชน และบุคคล

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1) ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกัมพูชาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จัดเป็นกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เป็นจังหวัดที่มีประชากรมากเป็น อันดับที่ 9 ของประเทศความหนาแน่นของประชากรเป็น อันดับที่ 18 ของประเทศ คือ 164 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 21 ของ ประเทศ คือ 8,840 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 22 อำเภอ มีอาณาเขตติดต่อกับทิศเหนือ ติดกับ จังหวัดยโสธร และจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัดอุบลราชธานี ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดสุรินทร์ ทิศใต้ ติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันเขตแดน

ลักษณะภูมิประเทศและระบบนิเวศพื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวชายแดนติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยทางด้านทิศใต้โดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันเขตแดน รวม 127 กิโลเมตร แบ่งเป็นในเขตพื้นที่ อำเภอกันทรลักษ์ 76 กิโลเมตร เขตพื้นที่ อำเภอขุนหาญ 18 กิโลเมตรและ เขตพื้นที่ อำเภอภูสิงห์ 33 กิโลเมตร ลักษณะพื้นที่ทางตอนใต้จะเป็นที่ลาดชันและลูกคลื่นลอนตื้นสลับลาดชัน ลงสู่แม่น้ำมูลทางตอนเหนือของจังหวัด โดยพื้นที่บริเวณตอนกลางและตอนเหนือจะเป็นที่ราบลุ่มซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด

ฐานทรัพยากรชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกั้นเขตแดน ในอดีตทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งป่าไม้ และเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาพนมดงรัก เช่น ห้วยทับทัน ห้วยสำราญ ห้วยขะยุง ห้วยทา ห้วยจันทร์ ห้วยตาจู ห้วยตึกชู ห้วยขุ่น ห้วยศาลา ซึ่งปัจจุบันในลำน้ำธรรมชาติดังกล่าวช่วงต้นน้ำ มีการสร้างอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อน ตลอดตามแนวชายแดน และในส่วนของป่าไม้ ก็มีการประกาศเขตเป็นพื้นที่อนุรักษ์ เช่น เขตอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร ในเขตพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ พื้นที่ 49 ตารางกิโลเมตร หรือ 36,875 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก ในพื้นที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอนายูง พื้นที่ 310 ตารางกิโลเมตร หรือ 147,500 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยศาลาในพื้นที่ อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอนายูง อำเภอกุสิงห์ พื้นที่ 380 ตารางกิโลเมตร หรือ 238,500 ไร่

สภาพทางสังคมทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษในอดีตเคยเป็นอู่วัฒนธรรมสมัยทวารวดีและอาณาจักรเขมรโบราณที่อุดมไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์มายาวนานและมีการหล่อหลอมก่อเกิดวัฒนธรรมอันดีงาม ที่เกาะเกี่ยวกลุ่มคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมหลายกระแสทั้งวัฒนธรรมเขมร วัฒนธรรมไทยลาว โดยได้รับอิทธิพลทางด้านความเชื่อทั้งจากศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู และศาสนาพราหมณ์โดยชุมชนหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีกลุ่มวัฒนธรรมใหญ่ๆ อยู่ 3 สาย ประกอบด้วย สายจำปาศักดิ์ คือ กูย กวย และ เยอ สายนครวัด คือ เขมร สายเวียงจันทน์ คือ ลาว โดยเฉพาะกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนจะเป็นกลุ่มวัฒนธรรมสายนครวัด คือกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพี่น้องเขมรในประเทศกัมพูชา มีการข้ามแดนไปมาหาสู่กันระหว่างพี่น้องเขมรฝั่งไทยและเขมรฝั่งกัมพูชา ผ่านช่องทางแดนธรรมชาติ และช่องทางแดนถาวรบนเทือกเขาพนมดงรัก ตลอดแนวพื้นที่ชายแดนตั้งแต่อำเภอกุสิงห์ อำเภอนายูง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีช่องทางแดนธรรมชาติ และช่องทางแดนถาวรทำหน้าที่ ด้านประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคมการข้ามไปมาหาสู่กันของชุมชนพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาโดยมีช่องทางแดนถาวรคือช่องสง่า และช่องทางแดนตามประเพณีหรือช่องทางแดนธรรมชาติ เช่น ช่องเปรี๊ยะจำบ็อก(ช่องบก) ช่องหัวเสา ช่องพระพลัย ช่องสระแจง (ช่องแปดหลัก) ช่องโดนเอว้ ช่องบันไดหัก(เขาพระวิหาร) ช่องตาเฒ่า ช่องโพน

สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านตามแนวชายแดนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนมีอาชีพ หลักคือ ทำนา การทำไร่ พืชไรที่สำคัญคือข้าวโพด มันสำปะหลัง ผักต่างๆ หอมแดงและกระเทียม การทำสวน ได้แก่ สวนยางพารา การทำสวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มะไฟ เป็นต้น นอกจากการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมดังที่กล่าวมาแล้วชุมชนยังมีการประกอบอาชีพหัตถกรรมต่างๆ การทอผ้า สำหรับการค้าและการตลาดของชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จากเดิมเป็นระบบการผลิตเพื่อการยังชีพ การแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเผ่าต่างๆ โดยที่ความพอใจทั้งสองฝ่ายรวมทั้งการค้าขายข้ามเขตแดนตามแนวชายแดนของชุมชนระหว่างไทย-กัมพูชาซึ่งมีการข้ามไปมาหาสู่กันอยู่ตลอดเวลา

ทั้งตามด้านพรมแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายของรัฐและตามด้านพรมแดนที่เป็นด้านตามประเพณีของชุมชนทั้งสองประเทศ

การพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่ผ่านมา จังหวัดศรีสะเกษนั้น เป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ดังกล่าวอยู่ภายใต้แนวทางของแผนพัฒนาฯ และภายใต้นโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การประกันสุขภาพถ้วนหน้า พักชำระหนี้เกษตรกร นโยบายการป้องกันปราบปรามยาเสพติด การค้าข้ามแดน แรงงานข้ามชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลได้กระจายงบประมาณไปยังหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน แต่เนื่องจากพื้นที่ชายแดนมีความอ่อนไหวต่อการเกิดกรณีพิพาทความขัดแย้งในพื้นที่และระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นเรื่องดินแดน แหล่งประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ การค้าขาย แรงงานต่างด้าว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังดำรงอยู่และจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ทุกเมื่อ ซึ่งในการดำเนินการแก้ไขปัญหามาแล้วไม่จะเป็นชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานองค์กรภาครัฐ และองค์กรเอกชนต่างๆ ยังไม่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนได้เพราะในการดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามแนวทางดังกล่าวเป็นการมองปัญหาจากบนลงล่าง คนในท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้กำหนดปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุ และหาแนวทางแก้ไขปัญหามาของตนเอง นอกจากนี้ ยังเป็นการมองปัญหาและกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาของทุกพื้นที่ในรูปแบบที่เหมือนกัน โดยไม่ได้มีการศึกษาถึงความแตกต่างและเงื่อนไขของแต่ละพื้นที่ เช่น ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ วัฒนธรรม นิเวศวัฒนธรรม ที่ล้วนมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่นั้นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาตามแนวทางที่ผ่านมา จึงยังไม่สามารถแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้ามกลับก่อให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมา และทำลายทุนทางสังคมของท้องถิ่นไป เช่น ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ทรัพยากร และความสัมพันธ์ที่เอื้ออาทรกันของผู้คนในท้องถิ่น เป็นต้น

2.4.2) ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย- กัมพูชากับการเป็นประชาคมอาเซียน คนตามแนวชายแดนไทย-เขมร เคยเป็นพี่น้องหรือเครือญาติกันมาก่อนเรียกไทยว่าบ้านพี่ เรียกเขมรว่าบ้านน้องนี่คือคนรุ่นก่อนได้ปฏิบัติกันมาถ้าชาวบ้านจะลงไปกัมพูชาก็จะเรียกว่าลงไปเขมรถ้าเขมรมาไทยก็จะเรียกว่าขึ้นไปไทยซึ่งในอดีตความผูกพันของคนตามแนวชายแดนจะมีความผูกพันฉันพี่น้องพูดภาษาเดียวกันคุยกันรู้เรื่องใช้ชีวิตชีวิตคล้ายกันเราทำการเกษตรเหมือนกันมีประเพณีวัฒนธรรมคล้ายๆกันมีศาสนาเดียวกัน เช่นถ้าเป็นทางศาสนาพุทธเวลามีพระเทศกาลก็จะใช้คัมภีร์ ไบลาณเหมือนกันแล้วการไปมาหาสู่กันเราก็สามารถข้ามไปมาหาสู่กันได้ช่องทางธรรมชาติเช่นการไปแลกเปลี่ยนสินค้ากันไปค้าขายกันหรือไปเยี่ยมญาติพี่น้องที่อยู่ฝั่งทางกัมพูชามีอะไรเราก็สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ การเป็นประชาคมอาเซียนถือว่าเป็นโอกาสให้คนแต่ละประเทศมีการเข้าออกได้ง่ายขึ้นในการไปมาหาสู่กันได้ไปเยี่ยมญาติได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) ที่มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร การแก้ไขผลกระทบต่อนสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ การ

ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงเอกลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) โดยมีแผนปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ประกอบด้วย ความร่วมมือใน 6 ด้าน ดังนี้

1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development) ให้ความสำคัญกับการศึกษาการลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์เสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ พัฒนาสมรรถภาพของระบบราชการ ความร่วมมือในด้านนี้

2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) ได้แก่ การขจัดความยากจน เครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมและความคุ้มครองกันจากผลกระทบด้านลบจากการรวมตัวอาเซียนและโลกาภิวัตน์ ส่งเสริมความมั่นคงและความปลอดภัยด้านอาหาร การเข้าถึงการดูแลสุขภาพและส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีสุขภาพ การเพิ่มศักยภาพในการควบคุมโรคติดต่อ รับประกันอาเซียนที่ปลอดภัย เสพติด การสร้างรัฐที่พร้อมรับกับภัยพิบัติและประชาคมที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) ได้แก่ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การคุ้มครองและส่งเสริมแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ

4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) ได้แก่ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก การจัดการและการป้องกันปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมข้ามแดน ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานการดำรงชีวิตในเขตเมือง การประสานนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและฐานข้อมูล ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำจัดการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการต่อผลกระทบ ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity) ส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและความรู้สึกของการเป็นประชาคม การส่งเสริมและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน ส่งเสริมการสร้างสรรคด้านวัฒนธรรมและอุตสาหกรรม การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับชุมชน

6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) การดำเนินงานความร่วมมือเหล่านี้ อาเซียนได้ดำเนินการทั้งในรูปแบบของความตกลงในระดับต่างๆ (MOU/Agreement/ Declaration) และโครงการความร่วมมือทั้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันและระหว่างอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาคซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศคู่เจรจาทั้งในกรอบอาเซียนบวก 1 และอาเซียนบวก 3 และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

แต่อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนหากมีการจัดการไม่ดีพอหรือไม่มีระบบในการจัดการพื้นที่ชายแดนร่วมระหว่างชุมชนที่อยู่ตามแนวชายแดนในการเข้าไปมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนร่วมกับหน่วยงานรัฐและมีการจัดการร่วมทั้งสองประเทศ ไม่เช่นนั้นสถานการณ์ปัญหาใหม่ อาจจะเกิดขึ้นตามมาซึ่งพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยง อ่อนไหวเปราะบาง ที่ทำให้คนกระทำได้ตลอดเวลาปัญหาอื่นๆจะตามมา ทั้งในด้านความมั่นคงของชุมชนและประเทศชาติ มีการนำเข้าสู่สิ่งผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด สินค้าหลบหนีภาษี การค้ามนุษย์ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

จากการทบทวนเอกสารรายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ แล้วพบว่าม้งงานศึกษาข้ามแดนค่อนข้างจำกัด

บัญญัติ สาลี(2553:124) กล่าวถึงเรื่องราวของ “พยานต่างประเทศ พ่อเขมรไทย แม่เขมรกัมพูชา” แสดงให้เห็นภาพของชายแดนว่า รัฐในอดีตที่มองเพียงกายภาพคือ เขตแดน จะไม่สามารถควบคุมกำกับวิถีชีวิตคนระหว่างพรมแดนได้อย่างเช่นอดีต

อำพา แก้วกำก (2558) ได้ศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาด้านจังหวัดจันทบุรี พบว่า พื้นที่ชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา มีความสัมพันธ์กันมานานแบบพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีพประจำวัน สถานการณ์ในปัจจุบันชุมชนไทย-กัมพูชา มีการร่วมมือกันมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และผู้ศึกษาได้เสนอแนะว่า ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านสังคม วัฒนธรรมไปพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว รวมทั้ง ความสัมพันธ์ของชุมชนทั้งสองชาติยังเป็นเครือข่ายการเฝ้าระวังภัยความมั่นคงแบบใหม่

เสาวภา พรสิริพงษ์ (2556) ศึกษาเรื่อง การทูตภาคประชาชน จากพรมแดนรัฐชาติสู่พรมแดนวัฒนธรรม พบว่า จากกรณีพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาประเด็นปราสาทพระวิหารใน พ.ศ.2505 ทำให้ความสัมพันธ์ไม่ครอบคลุมรอบรื้อนเท่าใดนัก รวมถึงการสร้างกระแสนิยมของทั้งสองชาติ จนถึงขั้นใช้กำลังทหารเข้ามาจัดการความขัดแย้ง จึงทำให้ชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาได้รับผลกระทบ ต้องสูญเสียชีวิต การประกอบอาชีพ ทรัพย์สินถูกทำลาย จนพบว่าผู้นำชุมชนในท้องถิ่นหาทางเลือกแบบการทูตภาคประชาชน โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพผู้นำในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จนเป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ผ่านกลไกทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนทั้งสองชาติในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เป็นไปด้วยดี

อำพา แก้วกำก และกาก็ อุต (2551) ศึกษาเรื่อง ทศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา ผลการศึกษา ชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในไทยส่วนมากมีทัศนคติเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา แต่พบว่าม้งบางส่วนมีทัศนคตินิ่งเฉยไม่ยินดียินร้ายและมี

ทัศนคติเชิงลบต่อไทย แม้มีเพียงส่วนน้อยแต่อาจจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง สำหรับทัศนคติเชิงบวก ได้แก่ ความเชื่อ และพุทธศาสนา การศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการแต่งกาย ส่วนทัศนคติเชิงลบ ได้แก่ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์กรณีพิพาทชายแดน และนิสัยคนไทย นอกจากนี้มีผลการศึกษาของ ยิ่งยง เทาประเสริฐ และคณะ (2547) เรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของประเทศไทยในการใช้มิติวัฒนธรรมเป็นฐานของการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า มีข้อเสนอแนะทางนำมิติทางวัฒนธรรมมาพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการบริการ ด้านการค้า และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย การเสริมสร้างเครือข่ายคนในท้องถิ่นให้สร้างประโยชน์ร่วมกัน

และไม่เน้นการแข่งขันให้มีการใช้สอยทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกันอย่างยั่งยืน

Andrew Walker (1999:232) กล่าวถึงอำนาจใหม่ที่ย้ายแดนว่าจะประกอบด้วยช่องโหว่ (Interstitial zon) ที่มีการโยกย้ายและแทนที่ เกิดการสูญสลายของอาณาบริเวณแบบหนึ่งเดียว จะเกิดอัตลักษณ์และลักษณะใหม่ของวิถีชีวิต เกิดการเชื่อมต่อในมิติการทับซ้อนทั้งด้านการเมืองระดับท้องถิ่น สังคม พหุลักษณะ และวัฒนธรรมแบบสั่นไหว

จากการศึกษาทบทวนเอกสารรายงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง พบว่าในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการที่มีการศึกษาวิจัย ซึ่งค่อนข้างมีข้อจำกัดทั้งเนื้อหา วิธีการและมีความแตกต่างจากการศึกษานี้ที่ชุมชนทั้งสองฝั่งพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาด้วยกันเป็นนักวิจัย โดยใช้วิธีการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และนำไปสู่การปฏิบัติการสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน โดยใช้ พิธีกรรม เรือมมะมวดในการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจอกก้อ - บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับ ภูมิคลองเวง ตำบลกันตรอง เขระจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

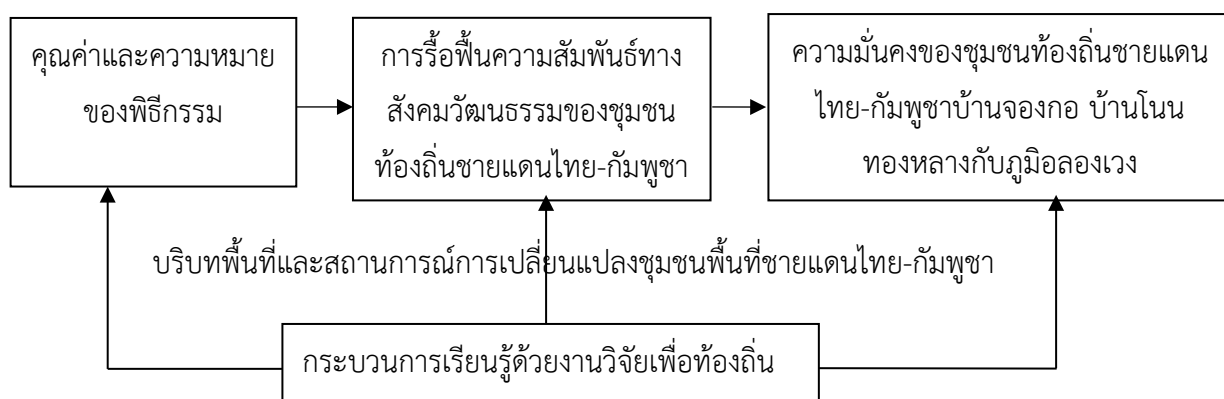
ในการศึกษาโครงการนี้จะมุ่งเน้นไปที่การรื้อฟื้นสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่างพี่น้องไทย-กัมพูชาที่มีมายาวนาน แต่ถูกทำให้หยุดชะงักไปในช่วงเวลาหนึ่ง ให้กลับมามี “ชีวิต” และรองรับชีวิตของคนในเขตแดนต่อแดนนี้ โดยจะศึกษาผ่านพิธีกรรม “เรือมมะมวด” ในพื้นที่ ชุมชนบ้านจอกก้อ บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับ ภูมิคลองเวง ตำบลกันตรอง เขระจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีแนวคิดในการศึกษาดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของคนระหว่างพี่น้องชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชามีมาเนิ่นนาน และดำเนินต่อเนื่องมาตลอดผ่านการค้าขายแลกเปลี่ยน การใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วม และประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อเกิดเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีมาเป็นรากฐานที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันโดยสิทธิธรรมชาติของผู้คน

2. ภายใต้เงื่อนไขนโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา และบนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ในบริบทพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา กลไกอำนาจรัฐได้แยกห่าง ฉีกขาดความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของพี่น้องไทย-กัมพูชา ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างชายแดนมากขึ้นด้วยความเข้มงวดของกลไกอำนาจรัฐ ทำให้กลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่เคยช่วยทำให้ลดความตึงเครียดและเคยเป็นสายใยความสัมพันธ์เกื้อกูลกันฉันทที่พี่น้องที่เป็นระบบคุณค่าลดพลั้งลง

3. พิธีกรรมเรอมนะมัตเป็นระบบคุณค่าที่มีความหมายที่สำคัญต่อระบบความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีมานานและเป็นรากฐานที่สำคัญในการจัดระเบียบของการอยู่ร่วมกันโดยสิทธิธรรมชาติของผู้คน เป็นความสัมพันธ์ที่มีคุณค่าที่ก่อให้เกิดการยอมรับ และการช่วยเหลือชีวิตของผู้คนในพื้นที่ข้ามชายแดนระหว่างชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

4. การรื้อฟื้นสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของพี่น้องชุมชนท้องถิ่นไทย-กัมพูชา เพื่อสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่แดนต่อแดนนี้ร่วมกัน จะช่วยทำให้ความตึงเครียดในพื้นที่ลดลง และจะเป็นภาพที่ให้สังคมไทยส่วนใหญ่และรัฐตระหนักว่าเขตแดนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลไกอำนาจรัฐ ไม่ใช่ทั้งหมดของชีวิตประชาชนในเขตแดนต่อแดน การตระหนักและรับรู้เช่นนี้ น่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นว่าการจัดการพื้นที่ชายแดนไม่สามารถทำได้ด้วยอำนาจรัฐเด็ดขาดอย่างที่เป็มา หากการจัดการอย่างยืดหยุ่นที่เกิดจากความเข้าใจเช่นนี้ จะเอื้ออำนวยให้ทั้งชีวิตของพี่น้องแดนต่อแดน และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐโดยรวมดีขึ้น

แผนภาพที่ 2-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องเรือมมะมืวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research : CBR) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) กรณีศึกษา: บ้านจอกกอบ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับ ภูมิอลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีทีมนักวิจัยท้องถิ่น รวม 28 คน แบ่งเป็นนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นไทยบ้านจอกกอบ้านโนนทองหลาง จำนวน 17 คน และนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นกัมพูชาภูมิอลองเวง จำนวน 11 คน ดำเนินการวิจัยข้ามแดนไทย-กัมพูชาในขอบเขตพื้นที่ชุมชนประเทศไทย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านจอกกอบ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ กับพื้นที่ชุมชนประเทศไทยกัมพูชา 1 หมู่บ้าน คือ ภูมิอลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ผู้กลุ่มกิจกรรมในชุมชน ผู้ประกอบพิธีกรรม เรือมมะมืวด ผู้รู้ ปรชาญชาวบ้าน ผู้เฒ่า ผู้แก่ พระสงฆ์ กลุ่มเครือญาติ หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐในเขตชายแดนทั้งสองประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการวิจัยโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การพัฒนาโจทย์วิจัย

กระบวนการและวิธีการในการพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นกระบวนการเรียนรู้บนฐานความต้องการของชุมชนที่มีความคิดถึงญาติพี่น้องที่ฝั่งกัมพูชาที่ซึ่งในอดีตมีความสัมพันธ์ไปมาหาสู่กันช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันอยู่ร่วมกันอย่างปรกติสุข แต่ปัจจุบันไม่สามารถไปมาหาสู่กันได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องไทยและกัมพูชาที่มีความห่างเหินกัน เนื่องจากสถานการณ์ความแปรปรวนทางการเมือง ภัยคอมมิวนิสต์ ภัยสงครามภายในประเทศกัมพูชา ปัญหาความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดน ปัญหาข้อพิพาทเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร ปัญหาการปักปันเขตแดน และความเป็นรัฐชาติ ที่แบ่งแยกนี้ไทย-กัมพูชา เพื่อให้เกิดความรู้สึกพวกเรา พวกเขาทั้งหลายทั้งมวลนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้พี่น้องชุมชนชายแดนไทยและกัมพูชาที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนมีความห่างเหินกันมานานกว่า 40 ปี การเชื่อมต่อความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นต่อรุ่นถูกตัดขาดจากกัน กลไกทางสังคมวัฒนธรรมที่เคยมีมาและช่วยเหลือเกื้อกูลกันถูกทำให้ลดพลังลงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องไทยและกัมพูชาถูกตัดขาดจากกันไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่สายใยความสัมพันธ์ความเป็นญาติพี่น้องเครือญาติตามสายเลือด เครือญาติเสมือน ยังไม่ถูกตัดขาดไปเสียทีเดียวความคิดถึงกันยังมีและเกิดขึ้นเป็นช่วงๆตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ชายแดนไทยและกัมพูชา และมีความต้องการอยากไปมาเยี่ยมยามถามข่าวสารทุกข์ สุข ว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร อยู่ดีสบายทุกข์ยากลำบากอย่างไร ล้มหายตายจากไปแล้ว หรือ ยังมีชีวิตอยู่

การพัฒนาโจทย์วิจัยจึงเริ่มขึ้นจากความคิดถึงญาติพี่น้องที่อยู่กัมพูชา ทีมผู้นำชุมชนของบ้านจอกกอ และโนนทองกลางจึงเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชากับทีมวิจัยบ้านกันทรอม และได้เห็นกระบวนการทำงานวิจัยที่ทำให้พี่น้องเครือญาติไทยบ้านกันทรอมกับบ้านโคกวัดได้พบกันไปมาหาสู่กันได้มีการช่วยเหลือกัน จึงอยากทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ปรึกษาหารือกัน และไปขอคำแนะนำปรึกษาจาก นายคาร มนตรวิงษ์ ที่อยู่บ้านกันทรอมและเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดน เรื่องการรื้อฟื้นประเพณีแซนโฎนตา ระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา แล้ว นายคาร มนตรวิงษ์ ได้ให้คำแนะนำว่า ถ้าจะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทยกับกัมพูชา ต้องมีทีมวิจัยที่เป็นชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนทั้งสองประเทศจะต้องมีพื้นที่วิจัยที่เป็นหมู่บ้านทั้งฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชา จะต้องมีการที่จะต้องทำวิจัยหรือศึกษาข้อมูลร่วมกัน และจะต้องไปชวนพี่น้องฝั่งกัมพูชาดูว่าอยากทำวิจัยร่วมกันไหม และนายคาร ได้ประสานงานกับ นายรุ่งวิจิต คำงาม ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ให้เข้ามาประชุมชี้แจงรายละเอียด หลักเกณฑ์ และวิธีการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนร่วมกับผู้นำชุมชน ซึ่งในระหว่างกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยนี้มีการประชุมร่วมกันที่ชุมชนบ้านจอกกอและบ้านโนนทองกลางประเทศไทย และบ้านภูมิลองเวง จำนวน 6 ครั้ง ดังนี้

3.1.1 ประชุมทำความเข้าใจเรื่องหลักการกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนและประเมินสถานการณ์ว่าคนในชุมชนมีใครบ้างที่มีญาติพี่น้องอยู่ฝั่งกัมพูชา อยู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดอะไร ซึ่งพบว่า นายมิล สมเพชร นายสาย สมเพชร ซึ่งในอดีตก่อนยุคสงครามเขมรแดงเคยอาศัยอยู่กัมพูชา ที่บ้านกะจาน บ้านปะอาว บ้านระไซ ปัจจุบันขึ้นมาอยู่บ้านจอกกอ มีพี่น้องอยู่ฝั่งประเทศกัมพูชาเป็นจำนวนมากแต่ไม่แน่ใจว่าจะอยู่ที่บ้านเดิมหรือเปล่า ซึ่งในที่ประชุมได้มีข้อเสนอว่า ถ้าจะทำวิจัยร่วมกันเราต้องลงไปเยี่ยมยามถามข่าวหาพี่น้องที่ฝั่งกัมพูชาก่อนให้รู้ว่าญาติพี่น้องใคร คนไหนที่ยังมีชีวิตอยู่ และยังอยู่บ้านเดิมหรือไม่ และต้องลงไปชวนพี่น้องฝั่งเขมรด้วยว่าเขาจะทำวิจัยร่วมกับเราไหม และก่อนที่เราจะลงไปหาพี่น้องอยู่ฝั่งเขมรเพื่อชวนพี่น้องเขมรเขาทำวิจัยร่วม เราทีมผู้นำหรือนักวิจัยฝั่งไทยต้องมีความชัดเจนด้วยว่าเราอยากทำร่วมกับเขาเรื่องอะไร ทำแล้วมันจะเกิดประโยชน์กับชุมชนทั้งสองฝั่งอย่างไร เราต้องประชุมเตรียมการกันก่อน และหาทีมผู้ที่จะเป็นทีมวิจัยจากชุมชนบ้านจอกกอและบ้านโนนทองกลางของเราก่อนด้วย และถ้าลงไปใครจะลงไป มีหนังสือเดินทางหรือไม่ จะไปอย่างไร

3.1.2 ประชุมเพื่อหาเรื่องหรือประเด็นที่จะสามารถทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชาร่วมกัน ซึ่งในเบื้องต้นทีมผู้นำชุมชนมีหลายเรื่องที่ยากทำ เช่น เรื่องสุขภาพ หรือเรื่องสมุนไพรข้ามแดน เรื่องอาชีพ เรื่องวัฒนธรรมประเพณี และผู้เข้าร่วมประชุมได้กำหนดเอาประเด็นทางวัฒนธรรมประเพณีเป็นประเด็นในการที่จะทำวิจัยร่วมกันทั้งสองฝั่งประเทศ เพราะมองว่าเป็นเรื่องที่ดีงามและเป็นเรื่องที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบหรือไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งใหม่ระหว่างประเทศขึ้นมาและเป็นเรื่องที่ถ้าไปชวนพี่น้องฝั่งกัมพูชาเพื่อทำการวิจัยร่วมกันก็จะทำได้ง่าย โดยผู้เข้าร่วมประชุมได้กำหนดเอาเรื่อง เรือมมะมั่วด เป็นเรื่องที่จะทำวิจัยร่วมกันเนื่องจากว่าเป็นเรื่องที่ชุมชนทั้งสองประเทศ มีความเชื่อร่วมกันและในอดีตญาติพี่น้องทั้งสองฝั่งเคยข้ามไปมาเล่นเรือมมะมั่วดร่วมกัน และมีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา เรื่องเรือมมะมั่วด มีการกำหนด

โจทย์/คำถามวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ สร้างกรอบแนวคิด วิธีการที่จะศึกษาร่วมกัน และกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะทำการศึกษาร่วมกัน คือ

- ศึกษาคุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรอम्मะมัตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน ประวัติความเป็นมา ขั้นตอน วิธีการ องค์ประกอบพิธีกรรมเรอम्मะมัต สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของพิธีกรรมเรอम्मะมัต คุณค่า ความหมาย ของพิธีกรรมเรอम्मะมัต ปัญหาข้อจำกัดความสัมพันธ์ข้ามแดนของชุมชนบนฐานพิธีกรรมเรอम्मะมัตในอดีต-ปัจจุบัน

- ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ และพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ของผู้คน ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การ แลกเปลี่ยนค้าขาย เดิมเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงเมื่อไร อะไรเปลี่ยน และมีผลอย่างไร ภายในความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดจากรัฐและทุนทำให้เกิดความสัมพันธ์ด้านสังคม ผู้นำ กลุ่มกิจกรรม เปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ทำให้เกิดผลกระทบความขัดแย้งต่อความสัมพันธ์ของผู้คน ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม อย่างไร

- ศึกษาการรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรอम्मะมัตเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันร่วมกัน รูปแบบ วิธีการ ขั้นตอนการฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐานพิธีกรรมเรอम्मะมัต ผลที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐานพิธีกรรมเรอम्मะมัต กิจกรรมรูปธรรมในการนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน

- ศึกษาบริบทของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุนในข้อ 1-3 ในเรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา สภาพทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา สภาพทางเศรษฐกิจ วิธีการทำมาหากินของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา ฐานทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร และผลกระทบต่อชุมชน ท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา ปัญหา ข้อจำกัด จุดอ่อน จุดแข็ง และโอกาส ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชากับการ เป็นประชาคมอาเซียน

หลังจากนั้นมีการคัดเลือกทีมที่จะเป็นทีมวิจัยที่ปรึกษาทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนฝั่งประเทศไทยร่วมกัน โดยมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ปรึกษากิจกรรมการหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน อสม.

ประธานกลุ่มแม่บ้าน และผู้นำที่มีญาติพี่น้องอยู่ฝั่งกำพูชา ทั้งสองหมู่บ้าน จำนวน 17 คน เป็นทีมวิจัย และมีที่ปรึกษาทีมวิจัยประกอบด้วย กำนันตำบลกันทรอม ครูโรงเรียนบ้านจงกอ นายกเทศมนตรีตำบลกันทรอม และทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทยบ้านกันทรอม จำนวน 7 คน ร่วมเป็นที่ปรึกษาโครงการ และมีการหารือวางแผนเพื่อที่จะลงไปเยี่ยมญาติที่ฝั่งกำพูชา และเพื่อไปสร้างความเข้าใจและชวนพี่น้องฝั่งกำพูชาร่วมทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชาด้วยกัน

3.1.3 การลงไปเยี่ยมญาติที่ฝั่งกัมพูชา ในระหว่างที่ผู้นำชุมชนบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลางได้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับบ้านกันทรอม และบ้านโคกวัดที่กัมพูชาได้มีการสืบหาเครือญาติตนเองจากคนรู้จัก จากพ่อค้าแม่ค้าบริเวณช่องผ่านแดนช่องสะง่า ตลาดในอำเภออัลลองเวงด้วยเหมือนกันว่าอยู่ที่ไหน พอรู้แน่ชัดแล้วก็ชวนกันลงไปเยี่ยมญาติที่ฝั่งกัมพูชาเพื่อที่จะไปชวนพี่น้องฝั่งกัมพูชาร่วมทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชาด้วยกัน โดยไปที่บ้านอลองเวง ต.กันตริวจ อ.จอมกระสานต์ จ. พระวิหาร ประเทศกัมพูชาในวันที่ 8 มีนาคม 2558 ณ โดยมีผู้ร่วมเดินทาง 12 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น 4 คน ทีมวิจัยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง 5 คน ที่ปรึกษาทีมวิจัย 1 คน ล่ามแปลภาษาชาวกัมพูชาที่พูดสื่อสารแปลภาษาเขมรเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาเขมรได้ 1 คน และตัวแทนหน่วยประสานงานชายแดนกัมพูชา - ไทย 1 คน เดินทางข้ามแดนที่ช่องผ่านแดนถาวรช่องสะง่า โดยเช่ารถตู้จากช่องผ่านแดนถาวรช่องสะง่าเดินทางไปที่บ้านอลองเวง กัมพูชา เป็นบ้านญาติพี่น้องของนายสาย สมเพชร และนายมิล สมเพชร พอไปถึงมีการแนะนำตัว ทักทายถามข่าวสารสุข ทุกข์ ซึ่งกันและกันแล้ว มีการแจ้งจุดประสงค์ให้กับเครือญาติฟังเกี่ยวกับการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนระหว่างประเทศไทย และประเทศกัมพูชา และชวนญาติพี่น้องร่วมทำวิจัยร่วมกัน

หลังจากนั้นญาติพี่น้องที่เป็นบ้านหลักก็จะพาไปเยี่ยมญาติพี่น้องลูกหลานที่บ้านอื่นๆด้วย ขณะเดียวกันชาวบ้านที่เป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอลองเวงมานาน และกลับประเทศไทยไม่ทันในสมัย สงครามเขมรแดง หรือคนเขมรที่เคยเข้ามาอยู่อาศัย และเคยทำงานที่ฝั่งไทยก็จะมาเยี่ยมยามถามข่าวถึงญาติ พี่น้องของตนที่อยู่ฝั่งประเทศไทยด้วยเช่นกัน ในระหว่างนี้ญาติพี่น้องบ้านอลองเวงก็จะไปประสานงานแจ้งข่าว กับผู้ใหญ่บ้าน ให้รับทราบ และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายผู้นำคณะกรรมการพัฒนาบ้านร่วม ประชุมเพื่อทำความเข้าใจการท่วิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนร่วมกัน ที่ศาลาหมู่บ้าน มีผู้เข้าร่วมรวม 27 คน ใช้ เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง (เวลา 16.00-18.00น.) โดยเริ่มจาก การแนะนำตัวทำความรู้จักกัน การแจ้ง จุดประสงค์ และนำเสนอวิธีการขั้นตอนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา และแลกเปลี่ยนความเข้าใจ และความต้องการของพี่น้องในการทำวิจัยร่วมกัน ซึ่งในเบื้องต้นพี่น้องฝั่งกัมพูชามีความต้องการเรื่องอาชีพและ รายได้ เรื่องสุขภาพ แต่จากการแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจแล้ว มีการตกลงที่จะทำวิจัยเรื่องมะม่วงร่วมกันก่อน ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันก่อนแล้วค่อยขยายไปสู่เรื่องอาชีพและรายได้ และเรื่องรำมะมวดก็เกี่ยวกับเรื่อง สุขภาพได้เหมือนกัน และผู้นำคณะกรรมการพัฒนาบ้านสนใจที่จะทำวิจัยร่วมกันและจะมีการคัดเลือกทีมวิจัย ฝั่งกัมพูชาบ้านอลองเวงให้เป็นทีมวิจัยร่วมกับโดยจะนำรายชื่อส่งให้ตอนเช้าก่อนทีมไทยจะเดินทางกลับ โดยมี คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน บ้านอลองเวง จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เลขา

ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน สารวัดกำนัน เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย และมีที่ปรึกษาทีมวิจัย 1 คน ที่มาจากครูโรงเรียนประถมมิตรภาพบ้านอลองเวง

3.1.4 ประชุมจัดทำข้อเสนอโครงการ ในวันที่ 17 มีนาคม 2558 ณ บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านจองกอ เวลา 09.00-18.00 น. มีผู้เข้าร่วม 12 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยในพื้นที่ 8 คน และทีมพี่เลี้ยง Node ศรีสะเกษ 4 คน โดยศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษร่วมกับทีมวิจัยท้องถิ่นบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ได้ร่วมกันพูดคุยสรุปบทวนสถานการณ์ปัญหา เรื่องเรื่องมะม่วง ภัย/คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด วิธีการศึกษา ขอบเขตเนื้อหาการศึกษา ร่วมกันประเมินสถานการณ์พื้นที่ฝั่งกำแพงบ้าน อลองเวง และผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัยร่วมกัน โดยเลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัด ศรีสะเกษ เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ทีมวิจัยโดยการให้กรอบประเด็นหัวข้อในการเขียนโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ชื่อโครงการวิจัย ชื่อที่อยู่หัวหน้าโครงการ ความเป็นมา/ความสำคัญของการวิจัย กรอบแนวคิด ในการวิจัย คำถามวิจัย (คำถามหลัก คำถามรอง) วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ ขอบเขตการวิจัย (เนื้อหา พื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา งบประมาณ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิธีการวิจัย กิจกรรม/แผนงานการวิจัย ผลที่ คาดว่าจะได้รับ แผนปฏิบัติการ แผนงบประมาณโครงการ คณะผู้วิจัย (ทีมวิจัย ที่ปรึกษาทีมวิจัยฝ่ายไทย ทีม วิจัย ที่ปรึกษาทีมวิจัยฝ่ายกำแพงพูชา) ทีมวิจัยช่วยกันเขียนใส่กระดาษชาร์ต และนำเสนอเล่าสู่กันฟังช่วยกัน ปรับแต่งเติมให้มีความชัดเจนและเข้าใจร่วมกัน และในเวทีประชุมได้มีการมอบหมายให้ นายไพรัตน์ สมเพชร เป็นผู้ไปจัดพิมพ์และส่งข้อเสนอโครงการให้กับพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ และพี่ เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ ตรวจทานจัดฟอร์มเอกสารก่อนที่จะส่งให้สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)

3.1.5 เวทีนำเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ศ.ศรีศักร วัลลิโภดม 2) ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ 3) รศ.ดร.วราภรณ์ จุม ปานนท์ 4) ผศ.ดร.บัญชา แก้วส่อง และ 5) ผศ.ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2558 ที่ห้องประชุม 9902มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับทีมวิจัยโครงการอื่นๆ เพื่อถกเถียงและให้ข้อเสนอต่อการปรับแก้ ข้อเสนอโครงการของทีมวิจัยให้มีความชัดเจน และมีความมั่นใจในการทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดน ร่วมกันมากขึ้น โดยได้รับคำแนะนำในการปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยและข้อเสนอแนวทางในการดำเนินการ วิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดน ดังนี้

- ศ.ศรีศักร วัลลิโภดม มีข้อเสนอให้ควรเพิ่มเติมประเด็นโครงสร้างสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นอย่างไร เชื่อมกันหรือไม่ ประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างไร (เช่น เรื่องมะม่วง) ภาษาวัฒนธรรม ภูมิ วัฒนธรรม (การทำไร่ ทำนา) ศิลปวัฒนธรรม (วัด) และควรบรรยายให้เห็นการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นเรื่อง ประเพณีวัฒนธรรม กลุ่มเป้าหมายที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นใครทั้งฝั่งไทยและกำแพงพูชา ลูกหลานเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ คน ใหม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ ขั้นตอนการดำเนินงานเป็นอย่างไร/ทำอย่างไร เป้าหมายที่ต้องการคืออะไร สำหรับทาง กำแพงพูชานั้น วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่ง รูปแบบเรื่องมะม่วงอาจจะเกิดขึ้นใหม่ มีหน้าที่ใหม่ขึ้นมาและมีโครงสร้าง ความสัมพันธ์ใหม่ แต่ปัจจุบันไม่ได้นำมาอธิบายแต่เวลาทำงานพบว่ามันมีหน้าที่ของมัน แต่หากกลายเป็นการ

ท่องเที่ยวจะหายไป ชุมชนไม่ได้ประโยชน์เรื่องมะม่วงเป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจากคนรุ่นต่อรุ่น จากพื้นที่สู่พื้นที่นี้ เป็นประเพณี วัฒนธรรมเดียวกันข้อพึงระวัง คือ การกลายเป็นประเพณีขาย ขายความเชื่อ ขายประเพณีวัฒนธรรมอย่างเช่น ประเพณีแซนโฎนตาที่กลายเป็นวัฒนธรรมขาย ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วคุณค่าดั้งเดิมจะหายไป

■ ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ มีข้อเสนอแนะงานวิจัยชิ้นนี้มีสองส่วน ประเด็นที่สำคัญและควรพิจารณา คือ ส่วนแรก ชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ชุมชนเปลี่ยน วัฒนธรรมจะต้องเปลี่ยน ควรนำเสนอให้เห็นว่าการหยิบประเด็นเรื่องนี้ขึ้นมาขึ้นนั้น จะต้องแสดงให้เห็นว่าชุมชนเปลี่ยนในทางลบ ไม่มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ได้ ท้ายสุด กลายเป็นสังคมคนแปลกหน้าระหว่างกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของชุมชน/สังคมหากไม่ศึกษา จะไม่สามารถเปลี่ยนแนวคิด นโยบายของหน่วยงานเชิงนโยบายได้ความมั่นคงในมิติชุมชน คิดว่าความสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญ แต่จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไปในเชิงลบ ดังนั้น การเขียนจะต้องเขียนให้เห็นเชิงนโยบาย ส่วนที่สอง คือ พิธีกรรมและการเปลี่ยนแปลงซึ่งยังไม่เห็นทั้งนี้ พิธีกรรมและการเปลี่ยนแปลงจะต้องเขียนออกมา จะต้องศึกษาประวัติประเพณีวัฒนธรรมชุดนี้ว่าเกิดขึ้นอย่างไร และมีวิธีการทำงานอย่างไรสะท้อนให้เห็นความสำคัญ อย่างที่นำเสนอมานั้นข้อมูลน้อยไป เนื่องจากทางโครงการเน้นการทำงานประเด็นความสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน

■ รศ.ดร.วราภรณ์ จุลปานนท์ มีข้อเสนอแนะว่า จากที่นำเสนอ ทำให้มองเห็นว่าสิ่งที่ปัญหาและน่าจะได้รับความคล้อยคลาย และจากกรอบที่กล่าวถึงอาเซียน ขอเพิ่มเติมว่าแต่ละเสาก็จะมีแผนแม่บท เช่น แผนแม่บทเชิงโครงสร้าง เชื่อมโยงกฎระเบียบ การศึกษาในครั้งนี้จะนำไปสู่การสร้างพลังต่อรองและสอดคล้องกับการพัฒนาทุกระดับ

■ ผศ.ดร.บุญชู แก้วส่อง มีข้อเสนอแนะควรพิจารณาเพิ่มเติม ประเด็น “เรื่องมะม่วง” ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อย่างไร แต่ละพื้นที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เช่น เรื่องมะม่วงมีการสานความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวอย่างไร คนในเครือญาติอย่างไร สุขภาพเปลี่ยนไปอย่างไร เดิมสุขภาพเป็นอย่างไรทั้งสุขภาพกาย-สังคม เดิมเคยทำมะม่วงข้ามแดนหรือไม่ ทำไมตอนหลังไม่ได้ หากจะทำได้เพื่อสร้างความสัมพันธ์จะต้องทำอย่างไร ควรเน้นโครงสร้างสังคมของคนในชุมชน มีความสัมพันธ์ระดับเครือญาติ หรือกลุ่ม พื้นที่ชุมชนธรรมชาติ คือ พื้นที่เชิงวัฒนธรรม สังคมเดี่ยวแต่สองรัฐ ประเพณีวัฒนธรรมเหมือนกันแต่ถูกขีดเส้นแบ่ง ถูกแทนที่ด้วยการปกครองของไทย เป็นการบริหารงานท้องถิ่น ตอนนี้เราพี่น้องครทางธรรมชาติทางวัฒนธรรม

3.1.6 ประชุมปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัย โดยทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ได้ประสานงานแจ้งคณะทำงานทีมวิจัยในพื้นที่เพื่อปรับข้อเสนอโครงการ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจากเวทีพิจารณาฯ เพื่อให้สมบูรณ์ ชัดเจนมากขึ้น ทีมวิจัยจึงได้ดำเนินการประชุมทีมเพื่อปรับข้อเสนอโครงการวิจัยร่วมกัน โดยเชิญพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ เข้าร่วมและทีมพี่เลี้ยงได้นำเอาเอกสารสรุปเวทีนำเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาร่วมพิจารณาปรับแก้ร่วมกัน ทำไปด้วยกัน โดยมีคุณเบญจมาภรณ์ แดนอินทร์ พี่

เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นผู้นำดำเนินการพิมพ์ และนำเอกสารโครงการที่ปรับแก้ร่วมกันไปด้วยเพื่อส่งให้ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พิจารณาตรวจสอบอนุมัติทำร่างสัญญา และทีมพี่เลี้ยงได้จัดทำร่างสัญญา ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ข้อเสนอ โครงการ สัญญา Budget sheet Memo จดหมายแนบ ใบปะหน้าสำเนาบัตรประชาชนหัวหน้าโครงการ ความเห็นพี่เลี้ยง และกระบวนการพัฒนาโครงการ ส่งให้กับคุณอรอนงค์ พลอยวิเลิศ (PO) สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พิจารณาและตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องเพื่อดำเนินการต่อไป และทีมวิจัยได้ดำเนินการลงนามในสัญญา และเปิดบัญชีธนาคารเพื่อรับสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง : เรือมมะมัวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจอกกอก - บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย กับ ภูมิคลองเวง คุ่มกันต๊าวจว เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีนายวิระยุทธ สมเพชร ผู้ใหญ่บ้านบ้านจอกกอกเป็นหัวหน้าโครงการ

3.2. การเตรียมทีมวิจัยและชุมชน

เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่มาร่วมดำเนินการวิจัยของชุมชนทั้งสองประเทศเริ่มตั้งแต่การประชุมวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดโจทย์วิจัย การคัดเลือกทีมวิจัย การออกแบบกระบวนการวิจัยและการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย ซึ่งหลังจากทีมวิจัยได้รับงบประมาณในการสนับสนุนการทำวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นแล้ว ทีมวิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.2.1 ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบแผนงานในการทำงานวิจัยร่วมกัน มีการดำเนินการ 2 ครั้ง โดยครั้งที่1 เป็นการดำเนินการเฉพาะทีมวิจัยบ้านจอกกอกกับบ้านโนนทองกลางเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นฝั่งประเทศไทยก่อน ในวันที่ 2 ธันวาคม 2558 เวลา 10.00 – 15.30 น. ณ ที่ทำการผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 ต.กันทรอม อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ ผู้เข้าร่วม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยบ้านจอกกอก-โนนทองกลาง จำนวน 10 คน ที่ปรึกษาโครงการวิจัย จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 คน วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนโครงการวิจัย กำหนดบทบาทหน้าที่ การบริหารโครงการ /การจัดการโครงการและการกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยร่วมกัน โดยมีการทบทวนโครงการร่วมกันเริ่มตั้งแต่ ชื่อโครงการวิจัย กรอบแนวความคิดการวิจัย โจทย์ คำถามวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย แผนกิจกรรมโครงการวิจัย โดยการนำเสนอเล่าสู่กันฟังประกอบแผ่นชาร์ต และการกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการโครงการวิจัยร่วมกันตามความถนัดของแต่ละคน ดังนี้

1	หัวหน้าโครงการ	นายวิระยุทธ สมเพ็ชร
2	การเงิน การบัญชี	นายไพรัตน์ สมเพชร / นางจิตตรา สมเพชร /
นายกฤษ สมเพชร
3	ฝ่ายข้อมูล	นายไพรัตน์ สมเพชร /นายกฤษ สมเพชร / นาย
บุญถึง ทองละมุล

4 สถานที่	นายจาย สมเพ็ชร / สุภาวิชัย/นายยนต์ สมเพชร/นายธานี สมเพชร
5 บันทึกภาพกิจกรรม	นายไพรัตน์ สมเพชร / นายบุญถึง ทองละมุล/นางชวลีสา สมรัตน์
6 ประสานงาน / ประชาสัมพันธ์	วิระยุต สมเพ็ชร / นายชิต พันธุ์แก้ว / นายสำรินทร์ สมเพชร / นายบุญเที่ยง สมเพชร
7 ฝ่ายอาหาร/เครื่องดื่ม	นางจิตตรา สมเพชร / นางสมุ สมรัตน์
8 ฝ่ายภาษา (ล่ามกัมพูชา)	นายมีล สมเพชร / นายสาย สมเพชร / นายสุบิน สมเพชร

3.2.2 สร้างความเข้าใจการบริหารจัดการโครงการวิจัย หลังจากมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในทีมเพื่อรับผิดชอบโครงการวิจัยร่วมกันแล้ว เป็นการชี้แจงทำความเข้าใจ การบริหารจัดการโครงการร่วมกัน โดยคุณปราณี ระวังภัย ชี้แจงงบประมาณโครงการวิจัย ในระยะเวลา 2 ปี แบ่งออกเป็น 4 งวด เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2558 – 31 ตุลาคม 2560 งวดที่ 1 ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2558 – มิถุนายน 2559 งวดที่ 2 ระยะเวลา 8 เดือน ระยะเวลาตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2559 – กุมภาพันธ์ 2560 งวดที่ 3 ระยะเวลา 8 เดือน เหมือนกัน เริ่มตั้งแต่ มีนาคม 2560 – ตุลาคม 2560 ทีมวิจัยใช้งบประมาณตามหลักการที่ทาง สกว.ได้กำหนดไว้และทีมวิจัยได้ใช้จ่ายงบประมาณตามแผนงานแบ่งออกเป็น 3 หมวด เป็นหมวดค่าตอบแทน หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุอุปกรณ์ ส่วนงวดที่ 4 ระยะเวลา 1 เดือน งวดที่ 4 จะหลังจากที่เราส่งรายงานฉบับสมบูรณ์เสร็จแล้ว สกว.จะโอนหมวดค่าตอบแทน ต่อจากนั้น คุณเบญจมาภรณ์ แดนอินทร์ ได้ทำความเข้าใจ การเบิกจ่าย และ หลักฐานการเงินโครงการ โดยใน เวลาไปเบิก เงินที่ธนาคาร ก็ต้องเป็น 2 ใน 3 คน ที่เราไปเปิดบัญชีไว้ และ 2 ใน 3 คนที่เปิดบัญชีธนาคารต้องมีหัวหน้าโครงการฯ ลงนามเบิกด้วยทุกครั้ง และเมื่อเราไปเบิกเงินมาแล้วและมีการใช้จ่ายในการทำกิจกรรมแล้ว เราจะต้องมีหลักฐานการเงินอยู่ 3 อย่าง คือ

1) ใบเสร็จรับเงิน” คือ กรณีที่เราไปซื้อของจากร้านค้า ซื้อวัสดุอุปกรณ์ ถ่ายเอกสาร ซื้อวัตถุดิบมาทำอาหาร เบรก กาแฟ ก็จะเป็นใบเสร็จ ที่นี้ถ้าจะเป็นใบเสร็จที่ใช้ได้เลย มันจะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1) ชื่อ-ที่อยู่ผู้รับเงิน ร้านค้าที่เราไปใช้บริการ เราก็ให้เขาระบุ สังเกตว่ามันมี 1.ชื่อ-ที่อยู่ร้านค้าที่เราไปใช้บริการ ชื่อของหรือไม่

1.2) เลขประจำตัวผู้เสียภาษี บางร้านถ้าเราไปเขาไม่มีเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ก็ถือว่าใบเสร็จนั้นไม่สมบูรณ์ แต่ให้เราสังเกตก่อน

1.3) วันเดือนปีที่เราไปซื้อของ ไปวันที่ 1 เดือน 12 ปี 2558 สมมติว่าไปวันนี้ ไปซื้อเบรก กาแฟมาใช้ในกิจกรรม เราก็สังเกตใบเสร็จให้เขาลงวันที่ให้เราด้วย

1.4) นามผู้ซื้อ ให้ใส่ชื่อโครงการของเราเลยคือ “โครงการเรือมมะมัวดฯ” ไม่ต้องใส่คำว่า “สด” ถ้ามันยาวก็ใส่เครื่องหมาย “ฯ” ก็ได้ แต่ขอให้เข้าใจว่าเป็นโครงการเรา แล้วก็ที่อยู่ขอให้เป็นที่อยู่หัวหน้าโครงการเพราะในสัญญาเป็นที่อยู่ของผู้ใหญ่วิระยุต หัวหน้าโครงการต้องให้ที่อยู่ทีมวิจัยไว้เพื่อสะดวกในการไป

ข้อวิสตุกปรณ กรณีนี้น่าสนใจคือผู้ที่ไปซื้อให้ใช้ชื่อโครงการเราเพราะเอามาใช้ในโครงการและที่อยู่ก็เป็นที่อยู่ของผู้ใหญ่วิระยุด หัวหน้าโครงการเท่านั้น

1.5) รายการซื้อ เราต้องลงรายการซื้อตรงช่องลงให้ละเอียดว่า อย่างเช่นเราไปซื้อกระดาษ ฟลิปชาร์ต 4 ม้วน * 50 บาท เป็นเงิน 200 บาท เราซื้ออะไร จำนวนเท่าไร จำนวนเงินเท่าไร ก็ระบุรายการให้ชัดเจน อย่างเช่น ซื้อกาแฟถุงใหญ่ ถุงละ 39 บาท จำนวน 3 ถุง เป็นเงินจำนวนเท่าไร เราก็ใส่จำนวนเงิน

1.6) ระบุตัวเลขจำนวนเงิน เช่นกรณีซื้อกระดาษ 5 ม้วน เป็นเงิน 200 บาท ให้ใส่ตามจำนวนเงินที่เราใช้จ่ายตามจริง เป็นตัวเลขและตัวหนังสือให้ถูกต้อง แต่ถ้าไปซื้อหลายรายการ เช่น รายการที่ 1 ซื้อกระดาษ 5 ม้วน จำนวนเงิน 200 บาท รายการที่ 2 ซื้อปากกาเคมี 3 กล้อง จำนวนเงิน 200 บาท รายการที่ 3 ซื้อสมุดบันทึก 12 เล่ม จำนวนเงิน 180 บาท ก็ให้ทางร้านเขาลงให้ครบทุกรายการ แล้วรวมจำนวนเงินทั้งหมด เช่น รวมทั้งหมด 580 บาท เราก็ให้เขาใส่ให้ชัดเจน

1.7) ลายมือชื่อผู้รับเงิน หมายถึง ผู้ที่ออกบิลให้เรา ใครออกบิลให้เราก็ให้เขาเซ็น สมมติร้านค้าในตัวอำเภอถ้าเจ้าของร้านออกก็ให้เจ้าของร้านเขาเซ็นให้ ถ้าเราได้บิลมาแบบนี้ สังเกตครบ 7 ข้อที่ บิลตัวนั้นสามารถใช้ได้เลย ไม่ต้องเอาใบรับรองอะไรแล้ว ใช้บิลตัวนั้นประกอบเป็นหลักฐานการเบิกจ่ายได้เลย

2) ใบรับรองแทนใบเสร็จ เช่น ว่าไปซื้อไก่ ผักที่ตลาดสดขุนหาญ ให้เราใช้ใบรับรองแทนใบเสร็จ กรณีว่าเราไปซื้อของไม่ได้ใบเสร็จ ไม่มีใบเสร็จที่สมบูรณ์ ครบ 7 ข้อนี้ ให้ใช้ใบรับรอง มันจะมีชื่อโครงการเราอยู่หัวกระดาษ มันจะเป็นที่โครงการออกเพื่อที่ใช้เป็นหลักฐานในการเบิกจ่ายอันนี้ใช้ได้เลยเพื่อความน่าเชื่อถือ ในใบรับรองฯ มันจะแบ่งเป็น 4 ช่อง วันเดือนปี รายละเอียด จำนวนเงิน หมายเหตุ หลักการใช้ คือ อย่างเช่นได้ใบเสร็จมา ไม่มีเลขทะเบียนผู้เสียภาษี ก็ใช้ใบรับรองฯ ขาดข้อใดข้อหนึ่งใน 7 ข้อนี้ ให้เราเอาใบเสร็จที่ไม่สมบูรณ์เย็บกระดาษแล้วก็เอามาแนบกับใบรับรองฯ ตัวนี้ อันนี้คือกรณีแรก แล้วเราก็ระบุที่เราจ่ายอะไร จำนวนเท่าไร เป็นเงินเท่าไร กรอกรายละเอียดให้ชัดเจน กรณีที่ 2 เราไม่สามารถเรียกเก็บใบเสร็จได้ เช่นเราไปซื้อของตลาดสด ให้เราใช้ใบนี้ได้เลย ไปซื้อหมู ซื้อผัก แม่ค้าไม่มีให้ เราจดรายการไว้แล้วเรามากรอกรายละเอียดให้ชัดเจน ว่าเราซื้อของจำนวนเท่าไร กี่บาท เพื่อกิจการอะไร หรือแม้แต่เราไปซื้อของร้านค้าขายของชำในหมู่บ้าน ซื้อกาแฟ น้ำแข็ง น้ำดื่ม เล็กๆ น้อยๆ เขาไม่มีใบเสร็จให้เราก็สามารถใบรับรองแทนใบเสร็จนี้ได้ ต่อไปก็คือ กรณีเป็นค่าเดินทางของทีมวิจัย อย่างเช่น วันนี้จะประชุม ทีมเบิกจ่ายไปเบิกงบที่ขุนหาญเราก็สามารถเบิกค่าเดินทางไปธนาคารกรุงไทย เพื่อเบิกงบประมาณทำกิจกรรมอันนี้ก็เบิกค่าเดินทางของทีมวิจัย ถ้าเป็นมอเตอร์ไซด์ จะอยู่ที่ กม.ละ 4 บาท ไปขุนหาญที่ กม. เราก็คูณ 4 บาท ถ้าเป็นรถยนต์ ไม่เกิน 6 บาท ที่สำคัญคือให้เราระบุที่เราเดินทางจากไหน ไปถึงไหนระยะทางกี่กิโลเมตร ไปเพื่ออะไร อย่างเช่นเดินทางจากบ้านจงกอกถึงธนาคารกรุงไทย ระยะทางไป-กลับ 20 กม. ก็ คูณ 5 / 6 บาท ถ้าเป็นรถยนต์ ถ้าเป็นมอเตอร์ไซด์ก็คูณ 4 บาท เพื่อเบิกงบประมาณทำกิจกรรมประชุมทีมวิจัย หรือเพื่อไปซื้อของมาทำอาหารก็คือกรอกรายละเอียดตัวนี้ให้ชัดเจน สุดท้ายการใช้ใบนี้ (ใบรับรองแทนใบเสร็จ) คือ เป็นสิทธิพิเศษของทีมวิจัย 16 คน ที่ใช้ใบนี้ได้ ถ้าเป็นคนนอกอื่นๆ ใช้ใบรับรองฯ ตัวนี้ไม่ได้ มีสิทธิแค่ 16 คนทีมวิจัยเราตามรายชื่อในสัญญา

3) ใบสำคัญรับเงิน ใช้กรณีที่เราย่อยเงินให้กับคนในหรือ คนนอก เช่น จ่ายเงินค่าจ้างเหมารถ ค่าเช่าเหมารถ ค่าจ้างทำอาหาร กรณีที่จ่ายเงินให้กับคนในทีม คนนอกทีม คนในทีมก็อย่างเช่น ค่าตอบแทน เขียนคนละใบ สมมติว่าวันนี้ทีมวิจัยมา 10 คน ค่าตอบแทนทีมวิจัยมา 10 คน ก็เขียน 10 ใบ หรือเป็นค่าตอบแทนของวิทยากร ถ้าเราเชิญมาบรรยาย มาให้ข้อเสนอแนะ หรือกรณีค่าจ้างทำอาหาร วันนี้มีกิจกรรมประชุมทีมเราไม่ได้ซื้ออาหาร เราไม่ได้ทำอาหารกินเอง เราจ้างแม่บ้านทำอาหารในหมู่บ้านก็ใช้ใบสำคัญรับเงินนี้ได้เหมือนกัน หรือว่าการเดินทางไปต่างจังหวัดระยะทางไกลๆ (ใบรับรองแทนใบเสร็จคือการเดินทางภายในจังหวัดระยะทางใกล้ๆ) เราต้องกรอกรายละเอียดให้ชัดเจนเช่นกัน จ่ายเพื่ออะไร จ่ายให้ใคร จำนวนเงินเท่าไร สมมติค่าเดินทาง จากไหน ถึงไหน ระยะทางไปกลับ ค่าจ้างทำอาหาร ค่าตอบแทนในกิจกรรมอะไร ก็กรอกรายละเอียดให้ชัดเจน ที่อยู่ วันเดือนปีที่เราย่อย รายการจ่าย ลงลายมือชื่อผู้รับเงินข้างล่าง เราย่อยเงินให้ใครก็ให้เขาเซ็นรับ กรณีนี้ถ้าเป็นคนนอกเซ็นรับเงินเราต้องขอสำเนาบัตรประชาชนเขาด้วยทุกคน ทุกครั้ง เช่น จ่ายให้พี่ตัวเล็ก บ้านกันทรอม ค่าจ้างทำอาหารไม่ได้มีรายชื่ออยู่ในทีมวิจัยเราก็ขอบัตรประจำตัวพี่ตัวเล็กพร้อมเซ็นรับรองสำเนาถูกต้องด้วยแล้วก็แนบกับใบสำคัญรับเงิน และในกรณีเราใช้จ่ายค่าอาหาร ต้องแนบใบลงทะเบียนทุกครั้งว่าวันนี้มีประชุมมีการจ่ายค่าอาหารไป มีผู้เข้าร่วมประชุมใครบ้าง ขอให้แนบใบลงทะเบียน เพราะฉะนั้นเอกสารที่ทีมจะต้องใส่แฟ้มไว้เลยก็คือ ใบสำคัญรับเงิน ใบรับรองแทนใบเสร็จ ใบลงทะเบียน เป็นแฟ้มหลักฐานการเงิน ทุกๆ ครั้งที่ทำกิจกรรม ซึ่งใบสำคัญรับเงินนี้ทุกคนสามารถใช้ได้ แต่คนลงนามจ่ายต้องเป็นหัวหน้าโครงการ ผู้ใหญ่วิระยุด คนเดียวเท่านั้น ทีมวิจัยเราสามารถเซ็นรับได้ ที่กล่าวมาจะเป็นหลักฐานการเงินที่ต้องใช้ในการทำโครงการตลอด 2 ปี ของเรา แต่ว่าถ้าทีมวิจัยทำกิจกรรมไปแล้ว ทุก ๆ 3 เดือน ต้องสรุปการใช้จ่ายเงินพร้อมนำส่งเอกสารการใช้จ่ายเงินให้กับทางศูนย์ประสานงานฯ เพื่อที่ศูนย์ประสานงานฯ จะทำการสรุปบัญชีการเงินให้ว่าขณะนี้เราใช้งบไปเท่าไรอย่างไร ตรวจสอบหลักฐานให้ว่าเราใช้หลักฐานถูกหรือไม่

ภาพที่ 3-1 ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบแผนงานในการทำงานวิจัยร่วมกัน

3.2.2 การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนของชุมชนทั้งสองประเทศร่วมกัน เป็นการที่ทีมวิจัยบ้านจอกกอบ บ้านโนนทองกลางได้เดินทางไปบ้านลองเวงกัมพูชาผ่านช่องทางแดนถาวรช่องสะง่า เพื่อไปประชุมทีมวิจัยฝั่งกัมพูชาเตรียมการเพื่อประชุมชี้แจงโครงการต่อชุมชนภูมิอลองเวง ในวันที่ 10-11-12 ธันวาคม 2558 โดยทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นฝั่งไทยจำนวน 8 คน ลงไปกัมพูชาในวันที่ 10 ธันวาคม 2558 เพื่อไปเตรียมทีมวิจัยฝั่งกัมพูชาภูมิอลองเวง ให้ประสานงานชุมชนผู้นำชาวบ้านเข้าร่วมประชุมรับฟังการชี้แจงโครงการวิจัย และเตรียมการพื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อการทำวิจัยร่วมกันโดยมีการทำห้องน้ำร่วมกันที่บ้านญาติของนายนายสาย สมเพชร ทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 คนและทีมนักวิจัยบ้านด่าน 7 คน ตามลงไปวันที่ 11 ธันวาคม 2558 ดำเนินการประชุมร่วมกัน ณ บ้านนาย พัด – แพง ทีมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นกัมพูชา มีชาวกัมพูชาและนักวิจัยภูมิอลองเวงเข้าร่วม 17 คน รวม 35 คน โดยนายรุ่งวิจิต คำงาน ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ร่วมกับ นายวิระยุทธ สมเพชร หัวหน้าโครงการวิจัย แนะนำทำความรู้จักกันและผู้ที่เข้าร่วมแนะนำตัวทำความรู้จักกัน หลังจากนั้นเป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม และทบทวนโครงการร่วมกันเริ่มตั้งแต่ ชื่อโครงการวิจัย กรอบแนวความคิด การวิจัย โจทย์ คำถามวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย แผนกิจกรรมโครงการวิจัย โดยการนำเสนอเล่าสู่กันฟังประกอบแผ่นชาร์ตและรูปภาพการ์ตูนเป็นสื่อสร้างความเข้าใจและนายวิระยุทธ หัวหน้าโครงการแปลจากภาษาไทยที่นายรุ่งวิจิต นำเสนอเป็นภาษาพูดกัมพูชา ซึ่งสร้างบรรยากาศการประชุมร่วมกันทำให้พี่น้องชาวกัมพูชามีความเข้าใจและสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยร่วมกัน และทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นภูมิอลองเวงได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกันดังนี้

1 ฝ่ายการเงิน การบัญชี	นายเดี่ยว พาท
2 ฝ่ายประสานงาน/ประชาสัมพันธ์	นายเดี่ยว พาท /นายพัด แพง/นายนาง ทิน
3 ฝ่ายบันทึกข้อมูล/กิจกรรม	นายพัด แพง/นายเซา เดียว/นายวงษ์ บัวไร/
นายเดี่ยว พุน/นายพลิน นิด
4 ฝ่ายอาหาร/สถานที่	นายเอี่ยม ดิน
5 ฝ่ายเลขานุการ	นายเทือน ทน
6 ฝ่ายรวบรวมข้อมูลรายงาน	นายชาร์ตัน เจื่อน /นาย พัด แพง
7 ฝ่ายปฎิคม ต้อนรับ	นางลอง ชาเวด

หลังจากนั้น ทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 คนและทีมนักวิจัยบ้านด่าน 7 คนเดินทางต่อไปประชุมที่บ้านเวียลโป ตำบลจอมกระสานต์ อำเภोजอมกระสานต์ จังหวัดพระวิหาร กัมพูชา และทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจอกกอบ บ้านโนนทองกลาง และภูมิอลองเวงได้ประชุมปรึกษาหารือกันต่อถึงแผนงานโครงการวิจัยที่จะมีการฝึกอบรมแนวคิด หลักการ ขั้นตอนกระบวนการ และการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ฝั่งประเทศไทย และมีการเลือกตั้งตัวแทนนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่จะเข้าร่วมอบรมในวันที่ 5-7 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 จำนวน 8 คนเข้าร่วม และในวันที่ 11 ธันวาคม 2558 ทีมวิจัยบ้านจอกกอบ บ้านโนนทองกลางได้เดินทางกลับประเทศไทยผ่านช่องทางแดนถาวรช่องสะง่า

ภาพที่ 3-2 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนของชุมชนทั้งสองประเทศร่วมกัน

3.2.3 การฝึกอบรมแนวคิด หลักการ ขั้นตอนกระบวนการ และการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัยบ้านจอกกอก บ้านโนนทองหลาง และบ้านอลองเวงเข้าร่วม จำนวน 23 คน แบ่งเป็นทีมวิจัยท้องถิ่นประเทศไทย จำนวน 15 คน และทีมวิจัยท้องถิ่นกัมพูชา จำนวน 8 คน และในการฝึกอบรมครั้งนี้เป็นการดำเนินการโดยศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีทีมวิจัยอีก 2 โครงการ คือ โครงการวิจัยช่องผ่านแดนธรรมชาติช่องพระพลัยกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดนไทย - กัมพูชาฯ โครงการฮาวปลิงจองโตกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดนชุมชนท้องถิ่นไทย - กัมพูชาฯ เข้าร่วมด้วย โดยเข้าร่วมรับการฝึกอบรม ในวันที่ 5-7 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 จำนวน 3 วัน ณ ห้องประชุมศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อําเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ การอบรมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นมีความ เข้าใจแนวคิด หลักการกระบวนการและวิธีการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 2) เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นสามารถออกแบบการดำเนินการโครงการวิจัยของตนเองได้
- 3) เพื่อให้นักวิจัยท้องถิ่นสามารถนำเอาความรู้ไปปฏิบัติกับโครงการวิจัยตนเองได้

โดยมี นายรุ่งวิจิต คำงาม ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานฯ และทีมได้ใช้วิธีการบรรยาย และนำเสนอ รูปภาพประกอบการบรรยาย ทบทวนแนวคิดและผลการดำเนินงานการทำงานวิจัยข้ามแดนข้ามแดน การแตก

กรอบประเด็นการศึกษา นายรุ่งวิจิต คำงานและทีมพี่เลี้ยงฯ ใช้การนำเสนอประกอบภาพและทดลองฝึกปฏิบัติการแตกกรอบโครงการวิจัยของตนเอง และนำเสนอผลการแตกกรอบเป็นรายโครงการ การออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมเครื่องมือ ทีมพี่เลี้ยงใช้เครื่องมือตัวอย่างของโครงการประเพณีชนภูมิตากับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดน ประกอบการบรรยาย โดยเล่าถึง ความสำคัญและวิธีการใช้แต่ละเครื่องมือ เช่น แผนที่ชุมชน เส้นประวัติศาสตร์ ปฏิทินการผลิต ปฏิทินวัฒนธรรมประเพณี ผังเครือญาติ เป็นต้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานวิจัยข้ามแดน และการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยมี อาจารย์ ดร.บัญชา แก้วส่อง ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สกว.และ น.ส. อรอนงค์ พลอยวิเลิศ เจ้าหน้าที่ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาให้แนวคิดเรื่องการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและแนวทางการดำเนินการวิจัยโครงการ และเปิดการแลกเปลี่ยนการทำงานในแต่ละโครงการวิจัย และในภาคกลางคืนมีกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ของนักวิจัยท้องถิ่น ทั้ง 3 โครงการ และทีมพี่เลี้ยง โดยใช้กิจกรรม เพลง เกมส์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานวิจัยร่วมกัน ซึ่งตลอดระยะเวลาการอบรมจะมีการจับคู่ระหว่างนักวิจัยฝ่ายไทยและกัมพูชาเพื่อให้ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ในเรื่องภาษาไปด้วยกันสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ ทั้งนักวิจัยไทย-กัมพูชาและพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) และในช่วงสุดท้ายของการอบรม มี นายสุรินทร์ มโนชาติ นักวิจัยท้องถิ่นจาก ตำบลไพรพัฒนา ทำพิธีกรรมบายศรี ผูกแขนเอ็นขวัญให้กับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมทุกคนเพื่อสร้างขวัญกำลังใจก่อนที่จะแต่ละทีมจะได้เดินทางกลับบ้านและไปดำเนินการวิจัยในพื้นที่ชุมชนตนเอง

ภาพที่ 3-3 การฝึกอบรมแนวคิด หลักการ และการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

3.3 การเก็บข้อมูลและเครื่องมือการวิจัย

การดำเนินการเก็บข้อมูลของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา โครงการวิจัยเรื่อง เรือมมะมัวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจอกกอ - บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับ ภูมิลองเวง คัมกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นการดำเนินการภายใต้สถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ เรื่องเส้นพรมแดนในบริเวณพื้นที่ปราสาทเขาพระวิหารจังหวัดศรีสะเกษ และตามแนวเทือกเขาพนมดงรัก ที่ยังมีความไม่แน่นอนไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน เป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวเปราะบางและมีความเสี่ยงสูงต่อการดำเนินนโยบายพื้นที่ความมั่นคงของรัฐทั้งสองประเทศ การทำวิจัยร่วมกันของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลางและทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นกัมพูชา ภูมิลองเวง จึงมีความละเอียดอ่อนพึงระวังไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งใหม่ขึ้นมา การดำเนินการเก็บข้อมูลจึงดำเนินไปด้วยความยากลำบากภายใต้ข้อจำกัด ระยะเวลา งบประมาณ ภาษา ที่ยังสื่อสารไม่เข้าใจ สื่อสารได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูล คำศัพท์ท้องถิ่นภาษากัมพูชา บางคำเขียน สะกดเป็นตัวหนังสือได้ยาก พูดได้ แต่ไม่รู้จะเขียนอย่างไร และหน่วยงานฝ่ายความมั่นคงฝั่งไทยไม่ยอมให้ชุมชนสองฝั่งมาเจอกัน หน่วยงานฝ่ายความมั่นคงทางฝั่งกัมพูชา มีความสงสัย ไม่เข้าใจการทำงานวิจัย เป็นห่วงความปลอดภัยของทีมฝั่งกัมพูชา กลัวว่ามีนโยบายลับแอบแฝง ในเบื้องต้นของการเก็บข้อมูลจึงต้องมีการประสานงานที่เป็นทางการโดยศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เสนอให้ สำนักงานงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำหนังสือแจ้งเป็นทางการกับหน่วยงานกองกำลังสุรนารีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำวิจัยของทีมวิจัยท้องถิ่นไทยและกัมพูชา

อย่างไรก็ตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ทีมวิจัย ในระหว่างรอหนังสือแจ้งที่เป็นทางการซึ่งใช้เวลา 3-4 เดือน ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการข้ามไปเก็บข้อมูลร่วมกับทีมวิจัยฝั่งกัมพูชาได้ หลังจากนั้นทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลางจึงมีการศึกษาข้อมูลสืบค้นข้อมูลจากฝั่งไทยก่อน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.3.1 เก็บข้อมูลด้านบริบทชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้ ในชุมชน และค้นคว้าจากเอกสารที่มีอยู่ในชุมชน เพิ่มเติม เช่น เอกสารที่ทางชุมชนได้จัดทำไว้เพื่อส่งประกวดหมู่บ้านเอกสารทางผู้นำได้จัดเก็บเกี่ยวกับชุมชนไว้ เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ความเป็นมา ฐานทรัพยากรชุมชน อาชีพ กลุ่มองค์กร ผู้นำในชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สถานการณ์เปลี่ยนแปลงการค้าขายแลกเปลี่ยนที่ชุมชนทั้งสองฝั่งบ้านจอกกอกับภูมิลองเวง ประเทศกัมพูชา จำนวนครัวเรือนและประชากรในชุมชน

3.3.2 การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน ทีมวิจัยได้มีวิธีการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนและอดีตผู้นำในชุมชนโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม เชิญผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้นำหลายๆคนมานั่งคุยกัน โสเหล่กันแล้วเอาข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากการศึกษาบริบทชุมชนเบื้องต้นมาเช็คความถูกต้องกับฐานข้อมูลที่ผู้นำชุมชนบันทึกไว้และจัดลำดับพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนโดยใช้เครื่องมือเส้นประวัติศาสตร์ ใช้ปี พ.ศ. เป็นตัวตั้งในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ชุมชนตนเองร่วมกันและทีมวิจัยได้บันทึกเป็นเอกสารการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมกัน

รูปภาพที่ 3-4 การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน

3.3.3 การเก็บข้อมูลด้านประเพณีวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลในด้านของประเพณีวัฒนธรรมในรอบ 12 เดือน ของชุมชนได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนโดยสัมภาษณ์ คุณยาย เทศ สมรัตน์และใช้เครื่องมือปฏิทินวัฒนธรรมช่วยในการเก็บข้อมูลด้านประเพณี รวมทั้งการเก็บข้อมูลในด้านของความเชื่อพิธีกรรมเรื่องมะม่วง ความเชื่อที่ชุมชนมีต่อพิธีกรรมเรื่องมะม่วง วิธีการในการจัดพิธีกรรมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ตัวอย่างเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับชาวบ้านที่ทำให้ต้องจัดพิธีกรรมเรื่องมะม่วง เพื่อจัดเก็บข้อมูลนำมาสรุปแล้วจัดทำเป็นเอกสารผลการศึกษาร่วมกัน

3.3.4 การเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรชุมชน การเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจ และหาข้อมูลในเอกสารที่ทางผู้นำได้จัดเก็บไว้ เช่น ข้อมูลด้าน จำนวนพื้นที่ในชุมชนทั้งหมด โดยการชวนกลุ่มเยาวชนมาช่วยในการจัดทำภาพถ่ายของพื้นที่ชุมชนจากทิศตะวันออกไปถึงทางทิศตะวันตกและภาพถ่ายจากทางทิศเหนือไปถึงทางทิศใต้ของชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลในด้านลักษณะพื้นที่ ของสภาพดินชนิดของดินการใช้ประโยชน์ของดินในแต่ละทิศและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหาข้อสรุปบันทึกเป็นเอกสารผลการศึกษาร่วมกัน

3.3.5 การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา วิธีการขั้นตอนพิธีกรรมเรือมมะมั่วด ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลในด้านของประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมเรือมมะมั่วด โดยใช้วิธีการเชิญผู้รู้ในแต่ละด้านมาให้ข้อมูลรวมกันที่ศาลาประชาคม เช่น ยายชิต กาญจนชาติ อายุ 78 ปี บ้านโนนทองกลางซึ่งเป็นร่างทรงประจำหมู่บ้านในการดูและเป็นแม่ครูในพิธีกรรมแม่มดเป็นผู้ให้ข้อมูลด้านพิธีกรรม ข้อมูลด้านครูเพลง ยายชิต กาญจนชาติเป็นตัวแทนผู้ป่วยที่เคยป่วยแล้วรักษาไม่หายแล้วต้องไปดูร่างทรงเพื่อหาสาเหตุที่ต้องเล่นมะมั่วด และเก็บข้อมูลด้าน เรื่องเล่าเหตุการณ์จากชาวบ้านที่ทำให้มีพิธีกรรมขึ้นมา เช่น ยายเล็ก สมเพชร อายุ 72 นายเขียน สมเพชร นางตวง สมเพชร นางเสถียร สมเพชร อายุ 56 ปี

ภาพที่ 3 - 5 การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา วิธีการขั้นตอนพิธีกรรมเรือมมะมั่วด

3.3.6 การร่วมงานศพที่ม้งกัมพูชา ทีมวิจัยได้รับการแจ้งข่าวว่ามีทีมวิจัยม้งกัมพูชา ที่เป็นญาติกับนายสาย สมเพชร ทีมวิจัยม้งไทย แล้วทีมก็ได้ประชุมกันให้ส่งตัวแทน เดินทางไปร่วมงานศพนายพจ ทีมวิจัยม้งกัมพูชา ที่ได้เสียชีวิตลง ทางญาติม้งกัมพูชาได้โทรประสานมาบอกทีมวิจัยและญาติทางม้งไทย ทีมจึงเดินทางไปร่วมงานศพโดยผู้เสียชีวิตเป็นทั้งทีมวิจัยและเป็นญาติของนายสาย สมเพชร ที่เป็นทีมวิจัยม้งไทย มีผู้ร่วมเดินทางทั้งหมด 3 คน มีนายสาย สมเพชร นางชาลิสา นายไพรัตน์ สมเพชร ในการไปครั้งนี้ทีมวิจัยได้ถือโอกาสในการสังเกตการณ์ประเพณีพิธีกรรมงานศพของพี่น้องชาวกัมพูชา คูบริบทพื้นที่ ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน ดุสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตของคนในชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆในรอบ 12 เดือนของชุมชนภูมิอลองเวง ที่มีอยู่

และที่สูญหายไปมีอะไรบ้าง ผ่านการพูดคุยกับญาติพี่น้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีในรอบ 12 เดือนของชุมชนภูมิอลองเวงเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลไปในตัวด้วย

3.3.7 การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา ข้อมูลบริบทชุมชน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนการเปลี่ยนแปลง ทีมวิจัยมีวิธีการเชิญผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชนชนบ้านมาสัมภาษณ์โดยเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในชุมชน ทีมวิจัยจะเชิญ คุณตา เขา เตียวซึ่งเป็นผู้รู้และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการมาก่อตั้งชุมชนภูมิอลองเวง เป็นผู้ให้ข้อมูล ส่วนข้อมูลในด้านการปกครองและประชากรบริบทชุมชนทีมจะเชิญผู้นำชุมชน ทั้งผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วย ครูในโรงเรียน มาเป็นผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลพิธีกรรมเรือมมะมั่วด ทีมวิจัยก็จะเชิญยายแปน ปิ่น แม่ครู และตาเขา เตียวครูเพลงมาให้ข้อมูลด้านความเป็นมาของพิธีกรรมเรือมมะมั่วด

3.3.8 การเก็บข้อมูลความสัมพันธ์ของเครือญาติทั้งสองฝั่ง ทีมวิจัยวิธีการดำเนินกิจกรรมโดยการพาผู้รู้ด้านพิธีกรรมเรือมมะมั่วด และคนที่มีเครือญาติทางฝั่งกัมพูชาได้มีโอกาสไปพบปะกันและได้ตรวจสอบข้อมูลพิธีกรรมร่วมกัน เก็บข้อมูลด้านเครือญาติผ่านคณะญาติที่ได้ลงไปร่วมกิจกรรมผ่านการบอกเล่าและสัมภาษณ์ผู้เป็นสายเลือดและเครือญาติ โดยการบันทึกข้อมูลขึ้นมาจัดพิมพ์ที่ฝั่งไทย

ภาพที่ 3-6 การเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์เครือญาติ วิธีการขั้นตอนพิธีกรรมเรือมมะมั่วด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในระหว่างการเก็บข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูล โดยการจัดระเบียบข้อมูล คือการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาจำแนกประเภทข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล หาข้อสรุป ตีความข้อมูลที่ได้ผ่านเครื่องมือการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยชุมชนท้องถิ่นไทยบ้านจอกกอบ บ้านโนนทองหลางและเรียงเรียงจัดทำเป็นเอกสารผลการศึกษาร่วมกัน

รูปภาพที่ 3-7 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

3.5. การปฏิบัติการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

จากฐานข้อมูลและความรู้จากผลการศึกษาวิจัยคุณค่าเรือมมะมัวดเพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นไทยบ้านจอกกอบ บ้านโนนทองหลางกับทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นกัมพูชา ภูมิอลองเวง ได้ มีการทดลองปฏิบัติการร่วมกัน 2 ครั้ง คือ

3.5.1 การทดลองปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 โดยการเชิญแม่ครูมะมัวดและเครือญาติฝั่งกัมพูชามาร่วมพิธีกรรมเรือมมะมัวดร่วมกันที่ฝั่งประเทศไทย ในวันที่ 28 ธันวาคม 2560 ณ บ้านจอกกอบ ต.กันทรอม อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการเรียนรู้ร่วมในการฟื้นฟูการเล่นพิธีกรรมเรือมมะมัวดร่วมกันและการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องเครือญาติของชุมชนบ้านจอกกอบ บ้านโนนทองหลางฝั่งไทยกับทีมภูมิอลองเวง ฝั่งกัมพูชา มีผู้เข้าร่วม คือ ทีมวิจัยฝั่งไทย 7 คน ทีมผู้รู้และทีมวิจัยฝั่งกัมพูชา 6 คน คนในชุมชน

บ้านจอกกอ 49 คน รวม 62 คน ผลการทดลองปฏิบัติการทีมพ่อครูแม่ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การเตรียมกิจกรรมอุปกรณ์ในการประกอบพิธี เช่น เครื่องเซ่น การทำประรำพิธี เครื่องดนตรี ที่ทั้งสองฝั่งใช้เหมือนกัน เพียงแต่มีความต่างกันตรงทำนองของดนตรีและเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมที่ทางแม่ครูและแม่เพลงทางฝั่งกัมพูชาว่าทางฝั่งไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านทำนองและเนื้อเพลงจากเดิมไปไม่เหมือนสมัยที่ทีมทั้งสองฝั่งเคยเข้ามาเล่นร่วมกันแต่ถ้าเป็นช่วงที่ใช้ทำนองเดียวกันแม่ครูทางฝั่งกัมพูชาก็สามารถเล่นด้วยกันได้ การปฏิบัติการในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพี่น้องเครือข่ายไทยและกัมพูชา ขยายวงสู่ความเป็นพี่เป็นน้องนับถือกันญาติมิตรที่กว้างขึ้นระหว่างชุมชนต่อชุมชน ชุมชนต่อโรงเรียน ชุมชนต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3.2.2 การทดลองปฏิบัติการ ครั้งที่ 2 โดยปฏิบัติการ“รวมเจ็ดบองประโขนเรือมมะมัวด” พื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นไทย –กัมพูชา ในวันที่ 24-26 เมษายน 2561 ณ โรงเรียนมิตรภาพภูมิลองเวง ต.กันตัง อ.จอมกระสานต์ จ.พระวิหาร วัตถุประสงค์ปฏิบัติการสานความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องไทยและกัมพูชา ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมีกิจกรรมปฏิบัติการร่วมกัน คือการเล่นพิธีกรรมเรือมมะมัวดร่วมกัน การผูกแขนรับขวัญญาติ การให้ความรู้การปลูกผักให้กับลูกหลานที่เป็นนักเรียนในโรงเรียน การติดตั้งระบบสายไฟฟ้าและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยระบบน้ำในโรงเรียน มีผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย ทีมวิจัยฝั่งไทยและกัมพูชา 24 คน ชาวบ้านฝั่งไทยและกัมพูชา 43 คน นักเรียนโรงเรียนมิตรภาพลองเวง 150 คน พี่เลี้ยงNode ศรีสะเกษ 3 คน เจ้าหน้าที่ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น 4 คน รวม 224 คน ผลการดำเนินกิจกรรม สามารถฟื้นฟูพิธีกรรมความเชื่อในด้านพิธีกรรมเช่นผีปู่ย่าผีสานผีบ้านผีเรือนชุมชนได้เห็นพิธีกรรมกลับมาสู่ชุมชน เครื่องดนตรีในพิธีกรรมได้กลับคืนสู่ชุมชนโรงเรียนมีไฟฟ้ามีระบบน้ำประปาใช้ได้แก่นักเรียนได้ความรู้การทำแปลงผัก การปลูกการดูแลผัก และที่สำคัญความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น หน่วยงานรัฐและองค์กรท้องถิ่นทั้งสองประเทศมีความเข้าใจการดำเนินกิจกรรมวิจัยของชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อสานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชุมชนต่อชุมชนข้ามแดน และพิธีกรรมเรือมมะมัวดที่ฝั่งกัมพูชาจากที่ไม่เคยได้เล่นมานานได้กลับฟื้นคืนมาเพื่อทำหน้าที่และมีบทบาทต่อวิถีชีวิตความเชื่อของชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

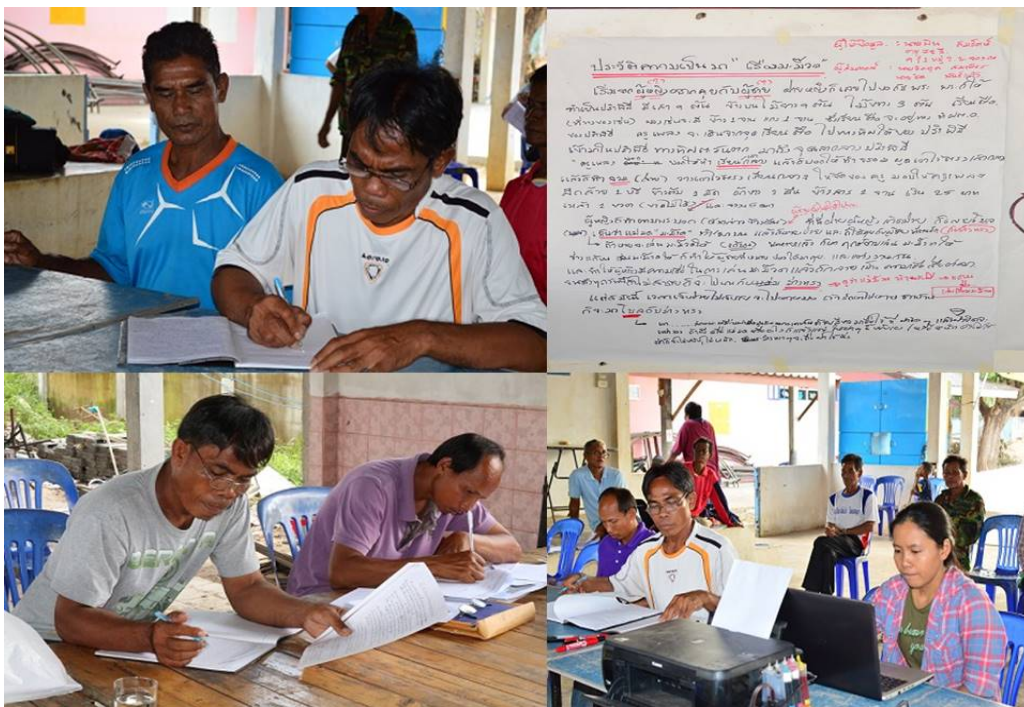
รูปภาพที่ 3-8 ปฏิบัติการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ผ่านพิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

3.6 การเขียนรายงานการวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาในการดำเนินงาน 2 ปี (24 เดือน) แบ่งการรายงานผลการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะละ 8 เดือน แบ่งเป็นการเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัย 2 ครั้ง และรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ 1 ครั้ง ดังนี้ คือ

- การเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัยระยะที่1 โดยทีมวิจัยบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางมีการประชุมสรุปผลการวิจัย สรุปกิจกรรมที่ได้ดำเนินการร่วมกัน ในเรื่องวิธีการ และผลการศึกษาในระยะที่1 ร่วมกัน โดยมีทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยให้ทีมวิจัยทุกคนช่วยกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา มีอะไรบ้าง ใช้วิธีการและเครื่องมืออะไร

ทำอะไร ใครเข้าร่วมบ้าง ผลเป็นอย่างไร และข้อมูลที่ได้เป็นอย่างไร สรุปใส่แผ่นชาร์ตแล้วนำเสนอเล่าสู่กัน ฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมข้อมูลร่วมกันแล้วทีมวิจัยนำไปจัดพิมพ์เป็นเอกสาร ส่งให้พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงาน การวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ช่วยดูแลจัดฟอร์มรายงานความก้าวหน้าระยะที่1 เพื่อส่ง สกว.ฝ่ายวิจัย เพื่อท้องถิ่น

รูปภาพที่ 3-9 การเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัย

■ การเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัยระยะที่ 2 โดยทีมวิจัยบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง มีการประชุมสรุปผลการดำเนินกิจกรรมที่ได้ดำเนินการร่วมกัน การศึกษาข้อมูลที่ได้ศึกษาจากภูมิคลองเวง ผัง กัมพูชา ในเรื่องวิธีการ เนื้อหาในการศึกษาร่วมกัน โดยมีทีมพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ ช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ทีมวิจัยทุกคนช่วยกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา ในระยะที่ 2 มีกิจกรรมอะไรบ้าง มีการวางแผนงานร่วมกันก่อนลงพื้นที่อย่างไร มีวิธีการหรือเครื่องมืออะไร ในการช่วยเก็บข้อมูล ทำอย่างไร ใครเข้ามาร่วมบ้าง ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และข้อมูลที่ได้คืออะไรบ้าง เช่น ใน ด้านของบริบทชุมชนผังกัมพูชา เส้นทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองชุมชน ข้อมูลพิธีกรรมเรือมมะมวด เครือญาติ พี่น้องแล้วมาประชุมสรุปรวบรวมเพิ่มเติมข้อมูลที่ยังไม่ครบร่วมกันแล้วทีมวิจัยนำไปจัดพิมพ์เป็นเอกสาร ส่งให้ พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ช่วยดูแลจัดฟอร์มรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 เพื่อส่ง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รูปภาพที่ 3-10 การเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัยระยะที่ 2

■ การเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยทีมวิจัยและชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลาง ได้ร่วมกันประชุมสรุปวิเคราะห์ผลการทดลองปฏิบัติการทั้งสองครั้ง จำแนกแยกคัดผลการทดลองปฏิบัติการแต่ละครั้งถึงผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ ผลที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ บทเรียน ปัญหา ข้อจำกัด และข้อเสนอต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดน แล้วนำมาจัดระบบเป็นหมวดหมู่เรียบเรียงเขียนเพื่อตอบโจทย์การวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยทีมวิจัยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการเขียนตามวัตถุประสงค์การวิจัย และรายงานการเงินการบัญชีโครงการ โดยมีพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษคอยเป็นที่ปรึกษาและตั้งคำถามเพื่อการวิเคราะห์และการเรียบเรียงเขียนรายงานให้กับทีมวิจัย ผลการดำเนินการ ทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยและเขียนเรียบเรียงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ร่วมกันได้

รูปภาพที่ 3-11 การเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.7 การนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ

ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง กับภูมิคลองเวงได้มีการนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะในเวทีวิชาการ ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริบทและทิศทางประเทศไทย 4.0” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม – 1 กันยายน 2560 โดยนำเสนอในหัวข้อเรื่อง: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐานสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา (จังหวัดศรีสะเกษ) ณ ห้องบุษยรัตน์ ชั้น 2 อาคาร 20 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีผู้เข้าร่วม จำนวน 365 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนกัมพูชา คณะอาจารย์ นักศึกษา หน่วยงานความมั่นคงไทย-กัมพูชา พันเอกจักรพงษ์ จันทรสุทธิประภา ผู้บังคับการหน่วยเฉพาะกิจทหารราบที่ 6 จังหวัดอุบลราชธานี พันโท นวนชอย รองชุดผู้ประสานงานชายแดนกัมพูชา – ไทยช่องสง่า นายแพทย์นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ คณะกรรมการบริหารมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน และคณบดีวิทยาลัยแพทยศาสตร์และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อดีตคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ แก้วส่องรองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างพลังความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนร่วมกับภาคีเครือข่ายทางสังคมและสาธารณะและเพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นในแนวทางการดำเนินโครงการวิจัยของบททีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย และทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนกัมพูชา

รูปแบบในการนำเสนอประกอบด้วย 1) นิทรรศการการเรียนรู้พื้นที่รูปธรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดศรีสะเกษ 2) การนำเสนอพลังและคุณค่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐานสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา” โดยทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย และทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนกัมพูชา 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 และ 4) สรุปผลการจัดงานเวทีวิชาการร่วมกัน ผลจากการดำเนินการ ทำให้ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย และทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนกัมพูชา ทั้ง 6 โคร่ง และผู้เข้าร่วมมีแนวทางความร่วมมือในการดำเนินงานความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐานชุมชนท้องถิ่นชายแดนร่วมกัน ซึ่งมีแนวทางในการขับเคลื่อนงานร่วมกันกับเครือข่ายความร่วมมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชายแดนร่วมกับ องค์กร หน่วยงานภาคี นักวิชาการ ในระดับพื้นที่และสาธารณะ เพื่อขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นตามแนวชายแดนไทย- กัมพูชา ซึ่งมีหลากหลายผ่านประเด็นปัญหาและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกัมพูชา เช่น ประเด็น เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรข้ามแดน ประเด็นการศึกษาข้ามแดน ประเด็นยุทธศาสตร์ท้องถิ่นข้ามแดน ประเด็นธรรมชาติท้องถิ่นข้ามแดน ประเด็นสุขภาพและสมุนไพรข้ามแดน เป็นต้น ซึ่งเป็นการทูตแบบชาวบ้านกับชาวบ้านที่เป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

รูปภาพที่ 3-11 การนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเรื่องมมะมืวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจอกกอ - บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิอลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ชาวบ้านในชุมชนทั้งสองประเทศเป็นนักวิจัยร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ

- 1) เพื่อศึกษาคุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรื่องมมะมืวดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน
- 3) เพื่อศึกษาการรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรื่องมมะมืวดเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันร่วมกัน

ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ อันดับแรกคณะผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ บริบทชุมชน และพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลาง และชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ภูมิอลองเวง เพื่อทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยและกัมพูชา และการนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ตามลำดับเพื่อตอบโจทย์การวิจัย ดังนี้

4.1 ประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลาง และชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง

ผลการศึกษาประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาในที่นี้คณะผู้วิจัยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนประเทศไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองกลาง กับ ประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนราชอาณาจักรกัมพูชาภูมิอลองเวง ตามลำดับ ดังนี้ :-

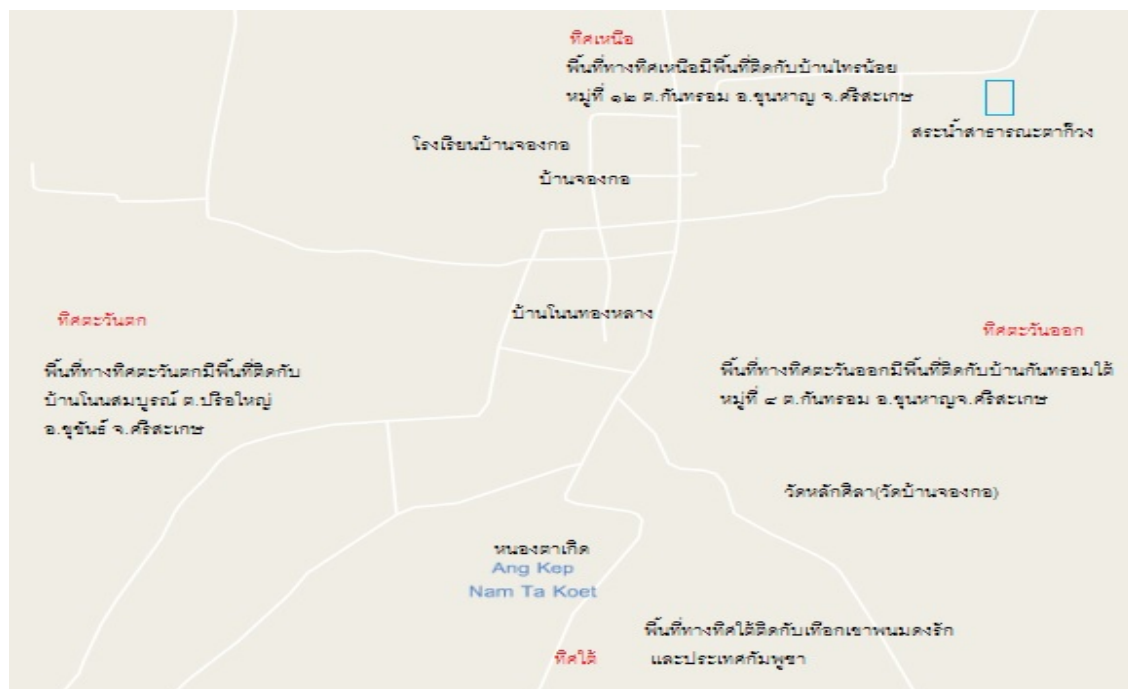
4.1.1 ประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดน บ้านจองกอ บ้านโนนทองกลาง ประเทศไทย

4.1.1.1) ประวัติศาสตร์ความเป็นมาบ้านจองกอ -บ้านโนนทองกลาง ในอดีตบ้านจองกอกับบ้านโนนทองกลางเป็นหมู่บ้านเดียวกัน มีประวัติการก่อตั้งมานาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2379 หรือเมื่อประมาณ 166 ปีมาแล้ว โดยใช้ชื่อว่า บ้านละหลู่ หรือบ้านโนนทองกลางเนื่องจากทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน มีต้นไม้ทองกลางอยู่จำนวนมากชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านโนนทองกลางหรือบ้านละหลู่ ซึ่งคำว่า “ละหลู่” เป็นภาษาเขมรแปลว่า “ต้นทองกลาง” ต่อมาเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน เป็น บ้านจองกอ ซึ่งมีที่มาจากสาเหตุที่ว่า มีสามีภรรยาคนหนึ่งซึ่งเป็นราษฎรจากบ้านกันทรอม ฝ่ายภรรยามีชื่อนางริด (ไม่ทราบนามสกุล) ส่วนฝ่ายสามี (ไม่ทราบชื่อ-นามสกุล) โดยสามีภรรยาคูนี้ได้มาทำนาที่บ้านโนนทองกลาง อยู่มาวันหนึ่งทั้งสองสามีภรรยาเกิดมีปากเสียงทะเลาะกัน โดยฝ่ายสามีได้ต่อว่าภรรยา ว่านำข้าวมาส่งช้า ทำให้ตนเกิดความหิวหนัก ด้วยความที่ฝ่ายภรรยาไม่เคยถูกสามีดุด่า นางริด ผู้เป็นภรรยา จึงเกิดความน้อยใจในขณะที่สามีกำลังทำนาอยู่ นางริดจึงไปผูกคอตายที่ต้นไม้ใหญ่ ท้ายหมู่บ้าน หลังจากนั้นเป็นต้นมา ชาวบ้านจึงพากันตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่าบ้านจองกอ จากการที่ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่พูดภาษาเขมร จองกอ ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาเขมร “จอง” แปลว่า “ผูก” “กอ” แปลว่า คอ จองกอ หมายถึง ผูกคอ นั่นเอง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านตลอดจนทุกวันนี้ และเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น มีการตั้งบ้านเรือนขยายเป็นหมู่บ้านใหญ่ขึ้นในปี พ.ศ.2544 บ้านจองกอจึงมีการแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่ 2 บ้านจองกอ (เดิม) และหมู่ 10 โดยได้เอาชื่อเดิมของบ้านจองกอลกลับมาเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ ชื่อว่าบ้านโนนทองกลาง ในปัจจุบัน

ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านอยู่บริเวณรอบเชิงเขาพนมดงรัก มีป่าอยู่รอบหมู่บ้าน ติดเขตชายแดนไทย-กัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันเขต โดยประเทศกัมพูชา อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านจองกอ ห่างจากบ้านจองกอไปถึงเขตพรมแดนไทย - กัมพูชา 37 กิโลเมตร พอประมาณ (หรือที่เรียกกันว่าแบ่งสันปันน้ำ) อยู่ระหว่างกลางของช่องหัวเสากับรอยต่อพลาณเสาธง โดยส่วนใหญ่จะเรียกทั้งสองช่องนี้เป็นภาษาเขมรว่า “กระบาลตระสอรัน” เรียกเป็นภาษาไทยว่า “หัวเสา” เปลี่ยนดองตวง เรียกเป็นภาษาไทยว่า พลาณเสาธง ในส่วนภูมิประเทศ ประเทศไทยจะมีพื้นแผ่นดินที่อยู่สูงกว่าประเทศกัมพูชา ส่วนประเทศกัมพูชาจะอยู่ต่ำกว่าประเทศไทย ที่มีหน้าผาตามรอยตะเข็บในเขตพรมแดน เป็นชั้นๆลงไปโดยประมาณ 20 กว่ากิโลเมตร โดยเฉพาะคนในหมู่บ้านจองกอยุคนั้นประกอบอาชีพทำมาหากิน ในเขตพื้นที่แผ่นดินแห่งนี้ รวมกันกับคนทางฝั่งประเทศกัมพูชา ที่เขาเรียกตัวเองเป็นภาษาเขมรว่า “เขมรกรอม” หรือ “เขมรด้า” และที่คนทางฝั่งประเทศไทยเรียกตัวเองว่า “เขมรลื้อ” หรือ “เขมรบน” นั่นเอง

การปลูกสร้างบ้านเรือนในอดีตมีการปลูกสร้างอยู่แบบห่างๆกัน ไม่ค่อยเป็นกลุ่มมากนักบางคนก็ปลูกสร้างเป็นกระท่อมพออาศัยอยู่ ผู้คนที่เดินทางผ่านไปผ่านมาพบเห็นเป็นพื้นที่นาอยู่อาศัย ก็ชักชวนพากันมาปักหลัก จ้างจอบหาที่ทำกินอาศัยอยู่รวมตัวกันเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่งผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ ส่วนใหญ่ก็มาจากตอนเหนือของหมู่บ้าน ปัจจุบันคือ อำเภออุซันต์ ในช่วงแรกจะมีครัวเรือนอยู่ประมาณ 40 หลังคาเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ ประมาณ 100 กว่าคน อยู่ร่วมกันแบบอิสระเสรี ประกอบอาชีพทำมาหากินร่วมกัน เช่นทำนา ทำไร่ หาของป่าขาย หรือเอาไปแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน นอกชุมชน และข้ามแดนร่วมกับพี่น้องชาวกัมพูชา ซึ่งในอดีตทั้งๆที่มีพื้นที่ทำกินแผ่นดินกว้างใหญ่ แต่ก็อยู่กันแบบพอเพียง โดยเฉพาะคนที่ทำไร่ทำนา ก็เชื่อว่าจรรยาวัณ มีกินบ้าง อดบ้าง เหมือนๆกัน ครอบครัวหนึ่งทำนาทำไร่อย่างมากก็ไม่เกิน 1 ไร่ หรือ 2 ไร่ ต่อครัวเรือน จนปัจจุบันมีประชากรเพิ่มมากขึ้น มีครัวเรือนหนาแน่นมากขึ้น และมีการแยกหมู่บ้านออกเป็นสองหมู่บ้านในปัจจุบัน โดย ปัจจุบัน (4 พฤษภาคม 2559) บ้านจองกอมมีจำนวนครัวเรือน ทั้งหมด 192 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 810 คน ชาย 409 คน หญิง 401 คน บ้านโนนทองกลาง หมู่ 10 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 125 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 605 คน แยกเป็นชาย 312 คน หญิง 293 คน ชุมชนทั้งสองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย การทำมาหากินในปัจจุบันก็มีการขยายพื้นที่จ้างจอบพื้นที่มากขึ้น มีการทำการผลิตทางการเกษตรเพื่อขายมากขึ้น เช่น ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ทำสวนยางพารา และการทำมาหากินในการเก็บหาของป่าทำได้ยากมากขึ้นเนื่องจากทรัพยากรในป่าลดลงและมีการจัดการพื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์ที่มีความเข้มงวดมากขึ้น

4.1.1.2) บริบทพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองกอม-โนนทองกลาง ที่ตั้งของชุมชนบ้านจองกอม บ้านโนนทองกลาง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกันทรอม อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภออุซันต์ ห่างจากตัวอำเภออุซันต์ 17 กิโลเมตร โดยผ่านบ้านโนนสูง บ้านกระเบา บ้านตาเอก บ้านกันทรอม บ้านกันทรอมน้อย และบ้านไทรน้อย มาถึงบ้านจองกอม-โนนทองกลาง โดยตั้งหมู่บ้านอยู่ห่างจากถนนสายหลัก อุซันต์ – ศรีสะเกษไปทางทิศใต้ ประมาณ 22 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ จดกับบ้านกันทรอมน้อย ระยะทาง 2 กิโลเมตร ทิศใต้ จดกับราชอาณาจักรกัมพูชา ระยะทาง 58 กิโลเมตร โดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันเขตแดน ทิศตะวันออก จดกับบ้านกันทรอมใต้ ระยะทาง 3 กิโลเมตร ทิศตะวันตก จดกับบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลปรีอใหญ่ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ ระยะทาง 6 กิโลเมตร

ภาพที่ 4-1 แผนที่ลักษณะทางกายภาพที่ตั้งบ้านจองกอ –โนนทองหลาง

1) สภาพนิเวศพื้นที่ของบ้านจองกอ –โนนทองหลาง ลักษณะที่ตั้งบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางเป็นที่ราบสูงเชิงเขาติดพรมแดนไทย-กัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกันพรมแดนสภาพนิเวศพื้นที่บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง จากภาพตัดขวางสภาพนิเวศพื้นที่ จากด้านทิศใต้ไปด้านทิศเหนือของหมู่บ้าน และจากด้านทิศตะวันออกไปด้านทิศตะวันตก ดังนี้

ภาพที่ 4-2 ภาพตัดขวางสภาพนิเวศบ้านจองกอ – โนนทองหลาง จากทิศใต้ไปทิศเหนือ

จากภาพตัดขวาง ภาพที่ 4-2 พบว่าสภาพนิเวศพื้นที่ด้านทิศใต้ของหมู่บ้านมีพื้นที่ติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา สภาพพื้นที่เป็นที่เนินสูงติดกับภูเขา เป็นพื้นที่ทำไร่ติดกับป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ลักษณะดินเป็นดินร่วนใช้ประโยชน์ทำไร่มันและยางพารา บางจุดเป็นดินเหนียวปนดินกรวด ใช้ประโยชน์ทำไร่ หางของป่า เช่น เห็ด มันเทียน ผัก กลอย หน่อไม้ สัตว์ป่า และสภาพนิเวศพื้นที่ด้านทิศเหนือของหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับบ้านกันทรอมน้อย สภาพพื้นที่ เป็นที่ลุ่ม การใช้ประโยชน์ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรทำนาในฤดูฝนในฤดูแล้งก็จะเลี้ยงสัตว์ ลักษณะดิน เป็นดินร่วนปนทราย ความลึกระดับน้ำใต้ดิน 5 เมตร

ภาพที่ 4 -3 ภาพตัดขวางสภาพนิเวศบ้านจองกอ - โนนทองหลาง จากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก

จากภาพตัดขวาง ภาพที่ 4-3 พบว่าสภาพนิเวศพื้นที่ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านกับบ้านกันทรอมใต้ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา สภาพดิน เป็นดิน ร่วนปนทราย การใช้ประโยชน์ ทำนา ปลูกลำไย ยางพารา ในช่วงฤดูแล้งก็จะเป็นการเลี้ยงสัตว์ระดับน้ำใต้ดิน 5 เมตรและสภาพนิเวศพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ติดกับบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลปรีอใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสลับเนินสูง สภาพดิน เป็นดินร่วนปนทราย ใช้ประโยชน์ ทำนา ยางพารา มันสำปะหลัง ในฤดูแล้งใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์ระดับน้ำใต้ดิน 5 เมตร

2) ฐานทรัพยากรของชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง มีพื้นที่ทั้งหมด มีเนื้อที่ทั้งหมด 35,94 ไร่ แบ่งออกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ทำนา จำนวน 2,394 ไร่ ทำสวน 270 ไร่ ที่อยู่อาศัย 560 ไร่ มีแหล่งน้ำอุปโภค บริโภคในชุมชนทั้งที่เป็นแหล่งน้ำสาธารณะบุคคล บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำโยก (บ่อน้ำบาดาล) สาธารณะ น้ำประปา และแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีต้นน้ำจากเทือกเขาพนมดงรัก เช่น หนองตาเกิดหนองตากวาง ที่เป็นแหล่ง

น้ำที่หล่อเลี้ยงชาวบ้านกองจ้อและโนนทองกลาง และในอดีตชาวบ้านก็นำน้ำมาใช้ประโยชน์ในบ้านเรือน ใช้อาบ หายู่หากิน ใช้เลี้ยงสัตว์ คือ

- สระน้ำส่วนบุคคล ในชุมชนมี 7 แห่ง โดยมีโครงการจากกรมพัฒนาที่ดินเข้ามา ในปี 2535 เพื่อขุดสระขนาด กว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร ลึก 3 เมตร เก็บน้ำได้ตลอดทั้งปี ใช้เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา เพื่อทำการเกษตร คือ สระน้ำของ 1) นายกฤษ สมเพ็ชร 2) นายชล พันธุ์แก้ว 3) นายทิม สมเพ็ชร 4) นายสวัสดิ์ นันท์เส 5) นายสุทธิธรรม สมเพ็ชร 6) นายสุพรรณ เทาศิริ 7) นายสวน สมเพ็ชร

- แหล่งน้ำน้ำธรรมชาติ ในชุมชนมี 2 แห่ง คือ 1) หนองตาเกิดในอดีตเป็นหนองน้ำธรรมชาติอยู่ติดลำห้วยในอดีตเป็นหนองธรรมชาติชาวบ้านให้ประโยชน์ในการอุปโภค ใช้ในครัวเรือน หายู่หากิน เลี้ยงสัตว์ ปัจจุบันส่วนที่เป็นลำห้วยได้กลายเป็นที่นาหมดแล้วส่วนหนองก็ได้มีโครงการพัฒนาพื้นที่ตำบลกันทรอมอันเนื่องมาจากพระราชดำริใน ปีงบประมาณ 2552 งานขุดลอกคลองตาเกิด มีขนาดพื้นที่ 59 ไร่ ซึ่งโครงการมาจากหน่วยงาน กองทัพอากาศที่ 2 โดยกองพันทหารช่างที่ 6 ต่อมาได้มีโครงการก่อสร้างท่อระบายน้ำแบบสี่เหลี่ยม หนองตาเกิด ปริมาณงาน ขนาด 3 ช่อง 2.40 ม. x 2.40 ม. ยาว 5 ม. โดยใช้งบประมาณ 340,000 บาท เนื้อที่ประมาณ 22 กว่าไร่ เก็บน้ำได้ตลอดทั้งปี ใช้ประโยชน์ ในเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย และได้ปล่อยพันธุ์ปลาและชาวบ้านได้หายู่หากิน 2) หนองตากวเป็นหนองน้ำธรรมชาติมีเนื้อที่ จำนวน 1 ไร่ เก็บน้ำได้ตลอดทั้งปี การใช้ประโยชน์ ให้ชาวบ้านได้จับปลากินและเลี้ยงวัวควาย ปัจจุบันได้มีการขุดลอกให้เป็นสระขนาดพื้นที่ 1 ไร่

- บ่อน้ำตื้นในชุมชน มี 2 แห่ง คือ บ่อที่ 1 อยู่บริเวณบ้าน นางเอมอร ศิริเทศ ในอดีตชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค แต่ปัจจุบันไม่สามารถใช้ได้ บ่อที่ 2 อยู่หลังศาลาประชาคม ในอดีตชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค ปัจจุบันได้ปรับโดยเอาปืมน้ำมาใส่

- บ่อน้ำโยก (บ่อบาดาล) โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช) มี อยู่ 4 แห่ง คือ บ่อที่ 1 ตั้งอยู่ศาลาประชาคมในอดีตชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค แต่ปัจจุบันได้จัดออกแล้วก็ลาดพื้นถมไปเลยทำเป็นตลาด บ่อที่ 2 ตรงหอกระจายข่าว ในอดีตชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค แต่ปัจจุบันได้มีการตัดหัวบาดาลโยกออกแล้วก็เอาปืมน้ำมาใส่ยังใช้ได้ถึงปัจจุบันเนื่องจากบริเวณนั้นมีน้ำเยอะใช้ได้ตลอดทั้งปี ผู้ใช้น้ำปัจจุบันคือนางศิริยา สมเพ็ชร บ่อที่ 3 ตั้งอยู่ที่โรงเรียนตรงสนามเด็ก ในอดีตชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค ปัจจุบันถมทิ้งทำสนามเด็กเล่น บ่อที่ 4 ตั้งอยู่บ้านประสิทธิ์ สมเพ็ชร ในอดีตชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค ปัจจุบัน ใช้ไม่ได้

- น้ำประปา ในชุมชน มี 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณทางทิศใต้ของบ้านโนนทองกลาง ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2545 โดยหน่วยงานกองบัญชาการทหารสูงสุดมีโครงการ น.พ.ด.53 โครงการจากหน่วยงานทหารที่เข้ามาพัฒนา ปัจจุบันระบบน้ำประปาใช้ไม่ได้ เนื่องจากระบบเสีย

3) วิธีการทำมาหากินของชุมชนบ้านจองกอ-โนนทองหลาง มีอาชีพและรายได้จากการ ทำนา ปลูกยางพารา และปลูกมันสำปะหลัง ดังตารางปฏิทินการผลิตของชุมชน ดังนี้

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
การทำนาในอดีต (นาดำ)				ไถ แปร	หว่าน กล้า		ดำนา			ใส่ ปุ๋ย	เก็บ เกี่ยว	เก็บ เกี่ยว
การทำนาในปัจจุบัน (นาหว่าน)			ไถ แปร	หว่าน ข้าว	หว่าน ข้าว	หว่าน ข้าว	ฉีดยา	ใส่ ปุ๋ย		ใส่ ปุ๋ย	เก็บ เกี่ยว	เก็บ เกี่ยว
การปลูกมันสำปะหลัง ในอดีต			ไถ แปร	ปลูก มัน	ปลูกมัน	ถาง หญ้า	ถาง หญ้า					เก็บ เกี่ยว
การปลูกมันสำปะหลัง ในปัจจุบัน(มันปลั่ง)	ไถ / ปลูก	ไถ / ปลูก		ฉีดปุ๋ย ใส่ปุ๋ย	ฉีดปุ๋ย ใส่ปุ๋ย	เก็บ เกี่ยว	เก็บ เกี่ยว					
การปลูกมันสำปะหลัง ในปัจจุบัน(มันปี)			ไถ แปร	ปลูก มัน	ปลูกมัน		ฉีดยา		ใส่ ปุ๋ย		ใส่ ปุ๋ย	เก็บ เกี่ยว
การปลูกยางพารา				เตรียม หลุม	ปลูก ยางพารา			ใส่ ปุ๋ย				
การกรีดยางพารา				เริ่ม กรีดยาง	เริ่มกรีดยาง	ใส่ปุ๋ย รอบแรก	ใส่ปุ๋ย รอบแรก				ใส่ ปุ๋ย รอบสอง	ใส่ ปุ๋ย รอบสอง

ตารางที่ 4-1 ปฏิทินการผลิตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง

■ **การทำนา** ในอดีตการทำนาจะเป็นการทำนาดำ เริ่มการทำนา ในเดือนเมษายน ชาวบ้านก็จะเริ่มลงนาไถแปร ทั่วไว้ พอถึงเดือน พ.ค. ก็จะลงไถเพื่อหว่านกล้า พอหว่านกล้าได้ เดือน แล้วก็จะดูว่าในช่วงนั้นฝนตกพอน้ำชาวบ้านก็จะลงนาเพื่อถอนกล้าปักดำปกติชาวบ้านจะลงถอนกล้าในช่วงเดือน มิถุนายน เป็นต้นไปขึ้นอยู่กับแต่ละคนมีที่นาเป็นกลุ่มก็จะลงนาก่อนในสมัยนั้นยังไม่มีปุ๋ยเคมีเข้ามาเป็นการทำนาแบบธรรมชาติ และชาวบ้านก็จะเป็นการต่างคนต่างทำของตัวเองยังไม่มีจ้าง ไถนาก็จะไถกับควายบางคนก็ใช้วิธีไปเอาแรงเพื่อนบ้านไว้เพื่อให้เขาช่วยบ้าง ต่อมาก็จะเริ่มมีการจ้างดำนาบ้างแต่ค่าแรงในช่วงนั้นวันละ 100 บาท พอหลังจากปักดำได้ ประมาณ 2 อาทิตย์ ก็เริ่มใส่ปุ๋ย แต่ก่อนนาดำจะไม่ค่อยมีหญ้าขึ้นเยอะเท่าไรพอถึงเดือน พ.ย. ถ้าเป็นข้าวเบาก็จะสุกก่อนก็จะได้เกี่ยวเร็วชาวบ้านก็จะเกี่ยวเองเป็นส่วนใหญ่ยังไม่มียกรเกี่ยวข้าวเข้ามา บางคนก็เกี่ยวเองบ้างเอาแรงบ้างจ้างบ้าง ปัจจุบันการทำนาจะเป็นนาหว่านถึงเดือนเมษายน ก็จะไถแปรไว้ พอถึงเดือนพฤษภาคมก็จะลงนาหว่านข้าวปัจจุบันมีรถไถนาเข้ามาการทำนาทุกวันนี้อยู่ใช้เวลาเพียงไม่กี่วันถ้าเป็นนาหว่านก็จะทำเสร็จเพียงในวันเดียวโดยใช้วิธีจ้างคนมาหว่านให้แล้วจ้างรถไถนาไถคราดให้เสร็จในวันเดียว พอถึงเดือน มิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคมก็จะเริ่มใส่ปุ๋ยรอบแรก ถ้าใครมีหญ้าขึ้นเยอะเขาก็จะฉีดยาฆ่าหญ้า ในช่วงเดือน มิถุนายน ถึง กรกฎาคม พอถึงเดือน ตุลาคม ก็จะเป็นการใส่ปุ๋ยรอบที่ 2 เสร็จแล้วก็รอถึงเดือน

พฤศจิกายนถึงธันวาคมชาวบ้านก็ทยอยเกี่ยวข้าวแต่ปัจจุบันจะมีรถเกี่ยวข้าวจึงใช้เวลาเกี่ยวข้าวแค่ 1-2 วันก็เสร็จแล้วบางคนก็เกี่ยวเสร็จเอาไปขายเลย บางคนก็เอามาตากไว้ก่อนค่อยเอาไปขาย

■ **ปลูกยางพารา** ขั้นตอนปลูกยางพาราชุมชนจะไถเตรียมดินไว้ก่อนประมาณ 1 เดือน แล้วก็ขุดหลุมไว้ก่อนปลูก ขนาดของหลุมที่ขุด กว้างยาว 50 * 50 เซนติเมตร ระยะห่างของหลุม 3 * 7 เมตร หลังจากนั้นก็นำต้นกล้ามาลงหลุม ส่วนใหญ่ต้นกล้าที่จะนำมาปลูก อายุของต้นกล้าต้องมีอายุ 4 เดือนเป็นต้นไป พอปลูกแล้วหลังจากนั้นต้นยางพาราอายุได้ 3 เดือนขึ้นไปก็สามารถใส่ปุ๋ยได้ แล้วทั้งระยะห่าง 2-3 เดือนก็ใส่ปุ๋ยอีกครั้ง แล้วระยะห่างนั้นต้องดูแลเรื่องหญ้าขึ้นถ้ามีหญ้าขึ้นเยอะก็จะใช้ยาฆ่าหญ้าฉีด แต่ถ้าหญ้าขึ้นน้อยก็ใช้จอบถางเอาดูเลยจนต้นยางพารามีอายุได้ 5 ปี ขึ้นไปก็สามารถกรีตได้ โดยจะสามารถเปิดหน้ายางได้ในเดือนเมษายน แล้วพอถึงเดือน พ.ค. – มิ.ย. ก็เริ่มใส่ปุ๋ยรอบแรก อีกครั้ง จนถึงเดือน ต.ค. ถึง พ.ย. ก็ใส่ปุ๋ยรอบที่สอง ส่วนใหญ่ต้นยางอายุ 5 ปีแล้วหญ้าจะไม่ขึ้นเพราะต้นยางโตมีใบปกคลุมดินทำให้หญ้าขึ้นไม่ได้

■ **ปลูกมันสำปะหลัง** การปลูกมันสำปะหลังในอดีตวิธีปลูกมันสำปะหลัง พอถึงเดือนเมษายน ก็ดินทิ้งไว้ก่อนสักระยะ ในระหว่างนั้นก็ตัดต้นมันร่อ ขนาดของต้นยางที่ตัด ยาง ประมาณ 1 คืบ แล้วเอามัดไว้เตรียมปลูก พอถึงเวลาไถไถอีกรอบแล้วก็คราดดินให้เรียบ แล้วก็เอาต้นมันที่มัดไว้มาเสียบได้เลย ระยะห่างที่เสียบความห่างอยู่ที่ 1 คอกกว่าๆ รोजันต้นมันแตกยอดถ้าต้นไหนไม่แตกยอดออกชาวบ้านก็จะเอาต้นมันไปปลูกซ่อม หลังจากนั้นก็ดูแลด้านการถอนหญ้าเพื่อไม่ให้หญ้าขึ้น

ปัจจุบันวิธีการปลูกมันสำปะหลังพอถึงเดือน เมษายน ก็จะไถดินทิ้งไว้ก่อน พอฝนเริ่มตกชาวบ้านก็จะไปไถอีกรอบเพื่อเตรียมดินก่อนปลูก ระหว่างนั้นก็ตัดต้นมันเตรียมไว้ ขนาดต้นมัน ยาว 1 คืบ แล้วมัดไว้เป็นมัดๆก่อนจะนำไปแช่กับน้ำยาแรงราก แช่ไว้ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง พอไถดิน แล้วคราดดินให้เรียบแล้วก็ไถอีกรอบอีกที ก่อนจะเอาต้นมันที่แช่น้ำยามาปลูก ระยะห่างที่ปลูก 1 คอกกว่าๆ พอปลูกเสร็จก็ต้องรอว่าต้นมันจะแตกยอด ถ้าต้นไหนไม่ขึ้นก็ต้องเอาต้นมันไปปลูกซ่อมใหม่ พอถึงเดือน มิถุนายน ก็ใส่ปุ๋ยรอบแรก ในระหว่างนั้นในช่วงเดือน มิถุนายนถึงเดือน พฤษภาคม ก็จะดูแลเรื่องหญ้าถ้ามีหญ้าขึ้นก็จะฉีดยาฆ่าหญ้า พอถึงเดือน ตุลาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน ก็ใส่ปุ๋ยรอบ 2 จนถึงเดือน ธันวาคม ถึงเดือนเมษายน ก็สามารถเก็บเกี่ยวหรือถอนมันได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปมาเป็นปฏิทินการผลิตของชุมชนได้ดังตารางต่อไปนี้

4) **สภาพทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย- กัมพูชาบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลาง** บ้านจองกอ หมู่ 2 ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 177 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 818 คน แยกเป็น ชาย 409 คน หญิง 409 คน บ้านโนนทองกลาง หมู่ 10 ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 125 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 605 คน แยกเป็นชาย 312 คน หญิง 293 คน

■ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ด้วยความที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการ

ประกอบอาชีพทางการเกษตร ผู้คนที่เดินทางผ่านไปผ่านมาพบเห็นเป็นพื้นที่นาอยู่อาศัย ก็ชักชวนพากันมาปักหลักจับจองที่ทำกินอาศัยอยู่รวมตัวกันเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่งผู้คนที่ย้ายมาอาศัยอยู่ ส่วนใหญ่ก็มาจากตอนเหนือของหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบัน ตั้งเป็น อำเภอซุนธ์ จาก 40 กว่าครัวเรือน เป็น 90 ครัวเรือน มีประชากร 200 - 300 คน ด้วยการที่อยู่รวมกันเป็นชุมชน และมีประชากรที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คนในชุมชนจึงแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านขึ้นมาโดยคนในชุมชนได้เลือกเอา นายมาน สมเพชร เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน (หรือผู้ใหญ่บ้าน) และมีนายเศษ สมเพชร เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เมื่อคนในชุมชนได้แต่งตั้ง ผู้นำชุมชนขึ้นมา จึงพากันร่วมแรงร่วมใจพัฒนาหมู่บ้านให้น่าอยู่ โดยมีทางเกวียนตัดผ่านกลางหมู่บ้านเพียงเส้นเดียวจากทิศเหนือไปทิศใต้ โดยเฉพาะคนในชุมชนอาศัยอยู่ โดยไม่มีภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือแต่อย่างใด โดยเฉพาะหัวหน้าหมู่บ้านก็ไม่มีสิ่งตอบแทนใดๆเลย

อยู่มาวันหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ.2444 บ้านจองกอได้มีโรคระบาดเกิดขึ้น เป็นโรคที่มีความร้ายแรงมาก ลักษณะเป็นตุ่มขึ้นตามตัวถึงกับเอาใบกล้วยรองเป็นที่นอน ชาวบ้านจึงไปอาศัยอยู่ที่อื่น บ้างก็ไปให้พ้นจากโรคภัยนั้น ต่างคนต่างไปเป็นเวลานานมาก จนมาถึงปี พ.ศ. 2507 ชาวบ้านที่ย้ายออกไป ก็เริ่มทยอยกลับมามีถิ่นเดิม และได้ปักหลักทำมาหากินอยู่ที่เดิม โดยมีนายพุฒ สมเพชร เป็นผู้นำคนใหม่ ก็เริ่มมีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ เริ่มมีภาครัฐ เข้ามามีบทบาทในหน้าที่ มีโรงเรียนมีครูสอน และต่อมาปี พ.ศ.2509 บทบาทการพัฒนาหมู่บ้านและตำบล ก็เจริญขึ้นเป็นลำดับ ภายในตำบล จึงแต่งตั้งกำนันขึ้นมา โดยวิธีการสมัคร จะให้ชาวบ้านทั้งตำบลยกมือเอา โดยนายปราง เป็นผู้สมัครอีกคนหนึ่ง และถูกยกมือให้เป็นกำนัน ตำบลกันทรอมแต่นั้นมา จนมาถึง พ.ศ.2505 มีการเลือกกำนันใหม่ และได้ยกมือให้นายเก่ง เลิศศรี เป็นกำนันคนใหม่ ในช่วงนั้น การประกอบอาชีพทำมาหากินก็เริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ อาชีพหลักก็คือทำนาทำไร่ มาถึง พ.ศ.2509 โดยเฉพาะนายพุฒ สมเพชร เป็นคนอยู่ในบ้านจองกอโดยกำเนิด ในระบบการปกครองถ้าหมู่บ้านไหนมีคนถูกเลือกให้เป็นกำนันหมู่บ้านนั้นจะไม่มีผู้ใหญ่บ้านอยู่มาเมื่อปี พ.ศ.2514 ตำแหน่งกำนันได้หมดวาระลง ในหมู่บ้านจองกอ ก็ได้มีการสมัครเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมามีการหาเสียง หมู่บ้านจองกอได้เลือกนาย ศก สมเพชร เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้วิธีให้ชาวบ้านยื่นเข้าแถวเอาว่าจะเลือกใครให้ไปยืนข้างหลังผู้สมัคร ผู้สมัครคนไหนมีคนยืนต่อแถวยาวที่สุดคนนั้นได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งการปกครอง ก็อยู่ในขอบเขตของชุมชนด้วยดี นับจากที่ก่อตั้งหมู่บ้าน จองกอ – โนนทองกลาง ได้มีผู้นำในชุมชนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ดังรายละเอียดในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4-2 รายชื่อผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ /ผู้ใหญ่บ้าน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่ง
1. นายมาน สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน	ปี พ.ศ. 2379 – พ.ศ.2507
2. นายพุฒ สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้านและเป็นกำนันตำบลกันทรอมคนแรก	ปี พ.ศ. 2507 – พ.ศ. 2529
3. นายศก สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน	ปี พ.ศ. 2529 – พ.ศ. 2531
4. นายสวน สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน	ปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2542
5. นายสุเวียน สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน	ปี พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2547

6. นายสมุ นาคนวน	ผู้ใหญ่บ้าน	ปี พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2557
7. นายวิรยุต สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน	ปี พ.ศ. 2557 – ปัจจุบัน

■ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ / ผู้รู้)

ตารางที่ 4 - 3 รายชื่อผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ / ผู้รู้ ในชุมชน)

ชื่อ-นามสกุล	อายุ	ความเชี่ยวชาญ
1 นางชัต กาญจนชาติ	78	แม่ครูในพิธีกรรมแม่มด
2 นายมีล สมเพชร	67	ครูเพลงในพิธีกรรมแม่มด
3 นายพิน สมรัตน์	79	ครูเพลงในพิธีกรรมแม่มด
4 นายคลิม สมเพชร	70	สมุนไพรพื้นบ้าน รักษา โรค
5 นายยัน สมเพชร	60	หมอเป่า รักษาโรคปวด บวม มือหักแขน ขา หัก ร้อนใน
6 นายศิริ คงพันธ์	77	จักสานเครื่องใช้ เช่น โซ ชะนาง เครื่องมือทำมาหากิน
7.นางสบาน สุพงษ์	69	หมอเป่าใช้เวทมนต์รักษาแผลไฟไหม้
8. นางเล็ก สมเพชร	72	หมอเป่า หมอน้ำมันต์

จากการศึกษา กรณี นางเล็ก สมเพชร อายุ 72 ปี ปราชญ์ ผู้รู้ ด้านหมอเป่า หมอน้ำมันต์ได้เล่าให้ฟังถึงการได้มาซึ่งความรู้ หรือคาถาเวทย์มนต์เป่าทำน้ำมันต์รักษาอาการก้างติดคอ และวัควคลอดลูกยาก ว่า วันหนึ่งยายได้ไปเลี้ยงวัวที่บริเวณ โอลเพลิง ยายปล่อยให้วัวกินหญ้าตามปกติยายก็ได้นอนพักใต้ต้นกะบกยาย กำลังเคลิ้มหลับช่วงนั้นเหมือนยังไม่หลับแล้วได้มีเจ้าที่ หรือตาเจ้าที่มาหา (เหมือนฝัน) ซึ่งตาก็บอกว่าตาชื่อจำปา 4 ต้นโดยตาทบอกว่าขอเอาเสี้ยวกับยายได้ไหม แล้วจะบอกมนต์ในการเป่าในด้านที่มีอะไรติดคอหรือติดขัดโดยให้ยายท่องมนต์ใส่น้ำแล้วก็ให้คนที่มาอาการกินก็จะหาย ยายเลยรับที่จะเป็นเสี้ยวกับตา หลังจากนั้นยายก็สามารถจำมนต์นั้นมารักษาคนที่กินอาหารติดคอ แต่อยู่วันหนึ่งมีชาวบ้านที่เลี้ยงวัวแล้วมีวัควคลอดลูกยากจึงมาตามยายให้ไปทำน้ำมันต์ให้วัวกินแล้วก็คลอดง่ายปลอดภัย ซึ่งชาวบ้านก็เชื่อและนับถือยายเล็กตั้งแต่นั้นมา

5) กลุ่มองค์กรในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอบ้านโนนทองหลาง กลุ่มองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน มี 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

5.1) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน บ้านจอกกอบ จัดตั้งขึ้น เมื่อ ปี 2544 ซึ่งได้รับงบประมาณมาจากรัฐบาลซึ่งมีนโยบายที่จะช่วยเหลือชุมชนเป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท ทางรัฐบาลก็ได้ต่อยอดเงินทุนให้แต่ละหมู่บ้าน อีก 200,000 บาท พอถึงปี 2558 ทางรัฐบาลก็ได้เพิ่มทุนให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในชุมชนอีก 1,000,000 ปัจจุบัน โดยมีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้บริหารกองทุน ทั้งหมด 9 คน ดังนี้

ตารางที่ 4 - 4 รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน บ้านจองกอ

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1 นายเกษ สมเพชร	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
2 นายสัจด์ นันท์เส	รองประธานกองทุนหมู่บ้าน
3 นายทาย สมเพชร	เลขาธิการกองทุนหมู่บ้าน
4 นางศรีเมือง สมเพชร	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
5 นายสัญญา สมเพชร	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
6 นางเมลิณี เลิศศรี	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
7. นางผุย นาคนวล	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
8. นายเสถียร สมเพชร	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
9. นางนิติฎยา นาเมืองรัก	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5.2) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน โนนทองกลางจัดตั้งขึ้น เมื่อ ปี 2547 ซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาลซึ่งมีนโยบายที่จะช่วยเหลือชุมชนเป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท และทางรัฐบาลก็ได้ทยอยเงินทุนให้แต่ละหมู่บ้าน อีก 200,000 บาท พอถึงปี 2558 ทางรัฐบาลก็ได้เพิ่มทุนให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในชุมชนอีก 1,000,000 ปัจจุบัน โดยมีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้บริหารกองทุน ทั้งหมด 8 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-5 รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน บ้านโนนทองกลาง

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1 นายชิต พันธุ์แก้ว	ประธานกองทุนหมู่บ้าน
2 นายสนั่น สมเพชร	รองประธานกองทุนหมู่บ้าน
3 นางชาลิสา สมรัตน์	เหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน
4 นางจิราพร หุยวัน	เหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน
5 นางสมุ สมรัตน์	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
6 นางสนั่น แพงงาม	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
7. นางแอ๊ด พอจิตร	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
8. นายบุญเที่ยง สมเพชร	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5.3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกลุ่มที่เราจัดตั้งขึ้นรวมกันทั้ง 2 หมู่บ้าน บ้านจองกอ – โนนทองกลางโดยชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเองก่อนในช่วงแรกๆหลังจากนั้นจึงได้โอนเข้าไปผ่านในระบบพัฒนา

ชุมชน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2540 มีจำนวนสมาชิก ทั้งหมด 370 รายสมาชิกทั้งหมดจะตั้งมีการออมทรัพย์รายเดือน ทุกเดือนจะมีการประชุมสมาชิกประจำเดือนประธานจะให้สมาชิกมารับฟังโดยมีคณะกรรมการกลุ่ม 8 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-6 รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจอกกอ – โนนทองหลาง

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1 นายสมุ นาคนวล	ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
2 นายประดิษฐ์ สมเพชร	รองประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
3 นางเมลินี เลิศศรี	เหรัญญิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
4 นางณัฐชา แก้วสวัสดิ์	เหรัญญิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
5 นายกฤษ สมเพชร	ประชาสัมพันธ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
6 นางสุนทรา สามารถ	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
7. นางผุย นาคญวน	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
8. นางทองพูน สมเพชร	กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

5.4) กลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2555 มีจำนวนสมาชิก 300 คน โดยมีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นมาเพื่อบริหารกองทุนทั้งหมด 10 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-7 รายชื่อคณะกรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1 นายทาย สมเพชร	ประธานกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
2 นายคำปาย สมเพชร	รองประธานกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
3 นางศรีเมือง สมเพชร	เหรัญญิกกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
4 นายสุจิน ทองละมูล	เลขากลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
5 นายสุพรรณ ชันคุ้ม	กรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
6 นายบุญเที่ยง สมเพชร	กรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
7. นายสนั่น สมเพชร	กรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
8. นางสาวโอโนชา สมรัตน์	กรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
9. นางนิฏฐิยา นาเมืองรัก	กรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม
10. นางชาลิสา สมรัตน์	กรรมการกลุ่มชาวสวนยางตำบลกันทรอม

6) การปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันบ้านจองกอ มีโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครอง คือ นายวิระยุต สมเพชร และมีคณะกรรมการดังนี้

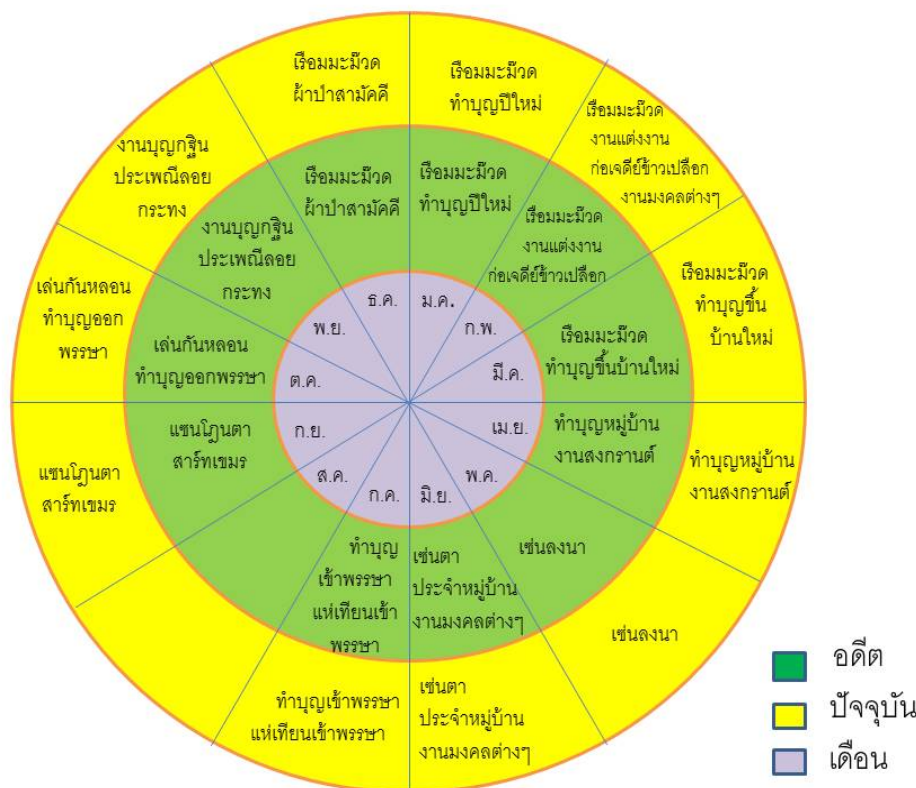
ตารางที่ 4-8 รายชื่อคณะกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่บ้านจองกอ

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1.นายวิระยุต สมเพชร	ผู้ใหญ่บ้าน
2.นายกลุข สมเพชร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง
3.นายบุญถึง ทองละมุล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง
4.นายไพรัตน์ สมเพชร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายรักษาความสงบ
5.นายลิน สมเพชร	กรรมการฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ
6.นายทาย สมเพชร	กรรมการฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ
7.นางสาวศิริญา สมเพชร	กรรมการฝ่ายพัฒนาส่งเสริมอาชีพ
8.นางเมลินี เลิศศรี	กรรมการฝ่ายการคลัง
9.นางสาววิชุดา สมเพชร	กรรมการฝ่ายการคลัง
10.นางสาวนิตติญา นามือรักษ์	กรรมการฝ่ายการคลัง
11.นายเสถียร สมเพชร	กรรมการฝ่ายสาธารณสุขมูลฐาน (อ.ส.ม.)
12.นายเทียม มังคละ	กรรมการฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม
13.นายสนาม จันทชัย	กรรมการฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม
14.นายสุพรรณ ชันคุ้ม	กรรมการ ฝ่ายสวัสดิการ
15.นายไอยรา สุวรรณเวช	กรรมการ ฝ่ายสวัสดิการ

7) การปกครองส่วนท้องถิ่น เมืองครกการบริหารส่วนตำบลกันทรอม ครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2539 มีสมาชิกเลือกตั้งทั้งหมด 7 หมู่บ้าน รวมกับกำนัน 1 คน แพทย์ 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 7 หมู่ มีปลัด อบต 1 คน รุรการ 1 คน มีนักการ 1 คน รวม 24 คน จนมาถึง ปี 2551 องค์การบริหารส่วนตำบลกันทรอมได้ ยกฐานะขึ้นมาเป็นเทศบาลตำบลกันทรอม โดยมีนายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 2 คน มีสมาชิกเทศบาล 12 คน และมีบุคลากรทั่วไปทำงานอยู่ในองค์กร โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนภายในตำบล ในการแก้ไขปัญหาต่างๆของประชาชนภายในตำบล

8) สาธารณสุข ด้านสาธารณสุขหรือการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนมีสถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล1แห่ง มีผู้อำนวยการอนามัย 1 คน แพทย์พยาบาล 5 คน สมาชิกอาสาสมัคร หรือ อสม หมู่บ้านละ 10 คน มี 13 หมู่บ้านภายในตำบล โดยทำหน้าที่รักษาพยาบาล เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น

9) วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนบ้านจอกโก-โนนทองกลาง ชาวบ้าน บ้านจอกโก – โนนทองกลางเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่มีวัฒนธรรมประเพณี ในรอบปี ดังนี้

ภาพที่ 4-4 ปฏิทินวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

9.1) งานวันขึ้นปีใหม่ ในอดีต งานขึ้นปีใหม่จะทำพิธีในวันที่ 1- 3 มกราคม ของทุกปี มีพิธีการประกอบพิธี คือ จะเตรียมข้าวปลา อาหาร และเหล้าโท ลูกหลานจะมาพร้อมหน้าพร้อมตากัน และนำอาหารมาสมทบกัน ใครมีอะไรก็นำมารวมกันบางคนก็ไปบอกเพื่อนบ้านมารื่นเร่ด้วยกัน และให้คนเฒ่าคนแก่ผูกแขนอวยพรให้เจอแต่สิ่งดี ๆ ปัจจุบันงานขึ้นปีใหม่จะมีส่งท้ายปีเก่าในวันที่ 31 ธันวาคม เพื่อต้อนรับปีใหม่ และมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของอาหารการกินในปัจจุบันจะมีน้ำส้ม เปียร์ เหล้านอก และยังคงมีการรื่นเร่เหมือนกับอดีต

9.2) พิธีกรรมเรือมมะฆัด พิธีกรรมที่มีความเชื่อในเรื่องของการรักษาของคนในชุมชนตั้งแต่สมัยอดีต จึงเกิดการเชื่อถือและนับถือกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น กรณีที่มีคนป่วยไปหาหมอไม่หายจึงจะกลับมาเข้าร่างทรงดู แล้วถ้าร่างทรงบอกว่าเป็นแม่มดทำก็ให้บนบานไว้โดยการผูกคอขวดไว้แล้วคอยนัดเดือนที่จะเล่นจะเป็นเดือนกุมภาพันธ์ (แคเมียก) แต่ถ้าเกิดกรณีบนบานไว้แล้วหายเร็วก็จะเล่นเลย แต่ให้หาวันโดยเลือกวันที่

ดี แต่จะมีข้อยกเว้นห้ามเล่นวันพระหรือวันคู่ เพราะมีความเชื่อว่าถ้าเล่นวันพระวันครู แม่มดไม่เข้าร่างทรง และถ้าเล่นแล้วกรณีพี่น้องครอบครัวไม่ถูกกัน แม่มดก็จะไม่เข้า ถ้าเล่นแล้วไม่ตามพี่น้องในสายเลือดต้องมารวมเช่น ร่วรร่วมกัน พร้อมใจกันยอมรับกัน แม่มดจึงจะเข้าร่างทรง

วิธีการเล่น ถ้าถึงเดือนที่จะเล่นทางเจ้าภาพก็ต้องหาวันดีและได้ไปถามหมอครูเพลงเพื่อถามวันที่ครูเพลงว่างพอได้วันแล้วก็ต้องไปเชิญแม่ครูและนางรำไว้แล้วพอถึงวันเล่นเจ้าภาพจะเอาเทียน 1 คู่ และจวมต้ม ปราด ตูยหอม อย่างละ 1 มาเชิญแม่ครูไปประกอบพิธี พอไปถึงปราณีเจ้าภาพจะเตรียมกายไว้ ชัน 5 ชัน 8 ข้าวต้มมัด กล้วย 1 หวี ข้าวสาร เหล้า 1 ขวด น้ำส้ม 1 ขวด เงิน 25 บาท จวย 5 อัน และบอกแขกให้มาช่วยงานและได้ไปเชิญนางรำและแม่ครูแล้วก็เตรียมหาข้าวของในวันงาน เช่น กล้วยสุก เครื่องที่จะเอามาทำอาหารเพื่อเลี้ยงแขกและเครื่องที่จะมาทำข้าวต้ม ก่อนวันงาน 1 วัน ชาวบ้านก็จะมาช่วยกันเตรียมพิธีกรรม เช่นผู้ชายก็จะทำปราณีโดยจะมีองค์ประกอบชัน 5 ชัน 8 ผ้าขาว 1 ผืน จิงจุม (ไม้ต้นทองกลาง) เหล้า ข้าวต้ม น้ำส้ม เทียน กล้วย ข้าวสาร 1 ถ้วย ดาบ จวม ในจวม จะมีเหล้า 1 ขวด ข้าวต้ม 1 มัด กล้วย 1 หวี ข้าวเหนียว 1 ถุง มีไก่ต้ม 1 ตัว และใต้ปราณี จะมีกระบุงใส่ข้าวเปลือก ขวาน ไข่ดิบใส่ในรูขวาน เพราะการบูชาพระแม่ธรณี ข้าวเหนียว 1 ปั้น เหล้า 1 ขวด กรณีถ้าเราเตรียมสิ่งของไม่ครบ หรือว่าทำไม่ถูกวิธี ผีก็จะไม่เข้าร่างทรง

วิธีทำปราณี ถึงวันเจ้าภาพจะทำพิธีเช่นเพื่อบอกผีเจ้าที่เจ้าทางเพื่อทำปราณี ให้พิธีราบรื่น เสอในการทำพิธีใช้ 9 ต้น เสอในการทำปราณี เอาได้ ยกเว้นต้นกาย โดยแต่ละต้นห้ามปลูกเปลือก ถ้าปลูกเปลือกผีแม่มดจะไม่เข้า หรือถ้าปลูกก็ต้องปลูกทั้ง 9 ต้น ส่วนข้างบนสำหรับมุงหลังคา ใช้ไม้ก็ทำได้ แต่ทางมะพร้าวให้ผ่ากลางก่อนค่อยมามุง ถ้ามุงหันหัวไปทางไหนต้องหันไปทางเดียวกันให้หมด ถ้ามุงหลังคาไม่ไปทางเดียวกัน ผีร่างทรงก็จะไม่เข้า จะมีเสอเล็กๆ 4 ต้น ให้ทำไว้ทางทิศตะวันออก ของปราณี ในปราณีจะมีชุดข้าว อาหาร คาวหวาน กล้วย ผลไม้ ข้าวต้ม ทำไว้สำหรับผีไม่มีญาติมากิน ทำร่มไว้ให้ด้วย ส่วนผู้หญิงหรือผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะช่วยกันเตรียมข้าวปลาเลี้ยงแขกและเตรียมห่อข้าวต้มถ้าพิธีจะเริ่มเจ้าภาพก็ต้องเอาจวย รูปเทียนไปจุดบอกเจ้าที่และครูบาอาจารย์ประจำบ้านหรือประจำตัวเพื่อบอกกล่าวว่าจะมีพิธีกรรมขึ้นในบ้าน ก่อนพิธีเริ่มก็จะมีพิธีเช่น ผีบรรพบุรุษ และเช่นเครื่องดนตรีก่อนพิธีกรรมจะเริ่มขึ้น แม่ครูจะเป็นคนประกอบพิธีคนแรก ผีที่เข้าจะเป็นผีเจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน

กรณีผีเข้าแล้ว ลูกหลานเจ้าภาพก็จะมาผูกแขน บอกผีเจ้าบ้านเจ้าที่ว่าที่เล่นเพราะ มีการบนบานไว้เพื่อให้ผีเจ้าที่เจ้าทาง เปิดทางไว้ให้ผีแม่มดเข้าร่างได้ ต่อมาก็จะให้คนป่วยที่หายเจ็บไข้ ทำพิธีต่อโดยการนั่งถือขันโตก นั่งใกล้แม่ครู แม่ครูจะทำหน้าที่บอกผีให้ ให้เข้ามาในร่างทรงคนป่วยที่หายแล้วได้ เข้ามาเตรียมไว้ให้หมดแล้ว อ้อนวอนให้ผีเข้ามาในร่าง กรณีถ้าผีไม่เข้า แม่ครู จะทำหน้าที่ดูอีก ว่าสาเหตุ อะไรที่ผีไม่เข้า และ

กรณี แม่ครูเข้าต้องใช้เทียนปักตรงยอดดาบ แล้วจะจุดไฟ เพราะปราบมารไม่ให้มารมาผจญในการทำพิธี
สาเหตุที่ผีไม่เข้า จะมีเครื่องญาติมาเช่นไม่ครบ คนในครอบครัวผัดใจกันและคนในครอบครัวไม่ยินยอมให้เล่น
และแม่ครูก็จะเรียกคนในครอบครัวหรือญาติมารับรอง เมื่อเปิดใจแล้วผีก็จะเข้าร่างทรง หลังจากนั้น นางรำ
อื่นๆ จะทำพิธีรำต่อ พอหลังจากเสร็จพิธีเจ้าภาพก็จะมอบคบายจะมีกล้วย ข้าวต้ม ข้าวเหนียว และปัจจัย เงิน
ตามศรัทธาของเจ้าภาพ

9.3) งานแต่งงาน ในอดีตงานแต่งงานต้องเป็นวันดีเช่นวันดีเช่น ขึ้น 7 ค่ำ ขึ้น 9 ค่ำ ขึ้น 11 ค่ำ
ในเดือน คู่ เช่น เดือน 2 เดือน 4 เดือน 6 เดือน 8 แต่ต้องก่อนเข้าพรรษาเพราะว่ามีความเชื่อว่าห้ามมีงานแต่ง
งานในช่วงอยู่ในระหว่างเข้าพรรษา แล้วมาเดือน 12 ของทุกปี แต่ก่อนงานแต่งงานจะบอกแขกให้ช่วยเป็นเงิน
แค่ 30-50 บาท แต่ก่อนเขาก็ไม่ได้ให้เนื้อ เขาจะทำกับข้าวใส่จานใส่ถาดแล้วเขาจะนำไปส่งที่บ้านในถาดนั้นจะ
มีข้าวมีกับข้าวและมีเหล้าขาวส่วนพิธีแต่งงานก็จะมีอาจารย์มาทำพิธีสวดสู่ขวัญให้แก่เจ้าบ่าวเจ้าสาวก่อนที่จะมีพิธีสู่
ขวัญก็จะมีพิธีเช่นผิบรรพบุรุษเพื่อรับทราบทั่วทั้ง 2 สองได้แต่งงานโดยมีเครื่องเช่น 2 ชุด จะมีชุดของฝ่าย
หญิง และชุดของฝ่ายชายก็จะมี ไก่ต้ม มีอาหารคาวหวาน เหล้า น้ำส้ม เปียร์ หมากพลู ยาสูบ แล้วแต่ละฝ่ายก็
จะมีผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาเช่น พ่อเช่นเสร็จ ผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะฉีกคางไก่มาดูคางเพื่อเสี่ยงทายดูอนาคตของคู่บ่าวสาวว่า
จะเป็นอย่างไร เสร็จแล้วก็จะเป่าพิธีการส่งค่าสินสอดและค่าน้ำนมให้กับทางฝ่ายเจ้าสาวแล้วก็มีพิธีการสู่
ขวัญเจ้าบ่าวเจ้าสาว แล้วอาจารย์ก็จะเอาข้าวต้มใส่กล้วย ป้อนให้กับเจ้าบ่าว เจ้าสาวคนละ 3 คำเสร็จแล้ว
อาจารย์ก็จะผูกแขนให้กับเจ้าบ่าว เจ้าสาวต่อไปก็จะให้คนแก่ผูกแขนและอวยพรให้กับเจ้าบ่าวเจ้าสาวเสร็จแล้ว
คนเฒ่าคนแก่ก็จะพาเจ้าสาวไปบ้านเจ้าบ่าวแล้วก็ให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวไหว้พ่อแม่เจ้าบ่าวโดยมีเครื่องไหว้จะมี ผ้า
ไหม เช่น ผ้าโสร่งไหม ผ้าถุงไหม ผ้าสไบเก็บไหมผ้าขาวม้าไหม ผูกหมอนสำหรับพ่อแม่เจ้าบ่าว เสร็จแล้วก็จะ
ไหว้ญาติทางเจ้าบ่าว ซึ่ง แล้วแต่ละคนว่าจะบอกญาติมารับเครื่องไหว้ก็คนส่วนเครื่องไหว้ก็แล้วแต่ฝ่ายหญิง
จะจัดมาว่าจะมีไหมกี่ผืนหรือผ้าโทเรกี่ผืนเพื่อให้ฝ่ายชายจัดตามลำดับญาติ เสร็จแล้วก็จะทานข้าวร่วมกันเป็น
อันเสร็จพิธี แล้วฝ่ายหญิงก็จะกลับบ้านก่อนส่วนฝ่ายชายก็รอฤกษ์ส่งตัวพอถึงเวลาก็จะมีผู้เฒ่าผู้แก่และเพื่อนๆ
ไปส่งตัวโดยไปถึงทางพ่อแม่ฝ่ายหญิงก็จะมานั่งเพื่อจะทำพิธีมอบลูกโดยให้เจ้าบ่าวกราบพ่อแม่ฝ่ายหญิงแล้วพ่อ
แม่ฝ่ายหญิงก็รับไหว้แล้วจึงมีผู้เฒ่าบอกว่าฝากลูกหลานด้วย ได้ยกให้เป็นลูกแล้วก็บอกเอาสอนเอาเสร็จแล้วก็
ให้เจ้าบ่าวเดินเข้าบ้านเป็นอันเสร็จพิธีปัจจุบันงานแต่งงานในปัจจุบันก็ต้องแต่งในวันดีเช่นวันดีเช่น ขึ้น 7 ค่ำ
ขึ้น 9 ค่ำ ขึ้น 11 ค่ำ ในเดือน คู่ เช่น เดือน 2 เดือน 4 เดือน 6 เดือน 8 แต่ต้องก่อนเข้าพรรษาเพราะว่ามีความ
เชื่อว่าห้ามมีงานแต่งงานในช่วงอยู่ในระหว่างเข้าพรรษา แล้วมาเดือน 12 ของทุกปี ประเพณีบางอย่างยังทำอยู่
เหมือนเดิม แต่จะมีพิธีใหม่ๆเข้ามาเช่น จากอดีตจะมีการบอกแขกด้วยเทียนแต่ปัจจุบันจะมีพิมพ์ซองเชิญแขก
และจะมีการละเล่นดนตรี มีกินเลี้ยงโต๊ะจีนมีการ ส่วนพิธีกรรมยังคงทำเหมือนเดิม ส่วนเครื่องไหว้แล้วแต่บาง
เจ้าภาพที่ทาลดน้อยลง เช่นการใช้ผ้าไหมลดน้อยลงจะหันมาใช้ผ้าขาวม้าสำเร็จรูป หรือบางรายใช้ที่นอนปิกนิก
ไหว้แทนผูก หรือใช้หมอนกับผ้าขาวม้าเท่านั้น

9.4) ประเพณีบุญข้าวเปลือก ในอดีต ประเพณีบุญข้าวเปลือก จะเลือกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสาม ตามปฏิทินจันทรคติ ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกไปที่วัดพร้อมปัจจัย ทุกครัวเรือนนำมาพร้อมกันที่วัด เวลา 19.00 น. พระจะทำพิธีสวดมนต์ให้แก่ข้าวเปลือก รุ่งเช้า ก็ทำพิธีสวดมนต์ ใส่บาตร เป็นอันเสร็จพิธี

9.5) ประเพณีสงกรานต์ ในอดีตการจัดประเพณีสงกรานต์ จัดทุกวันที่ 12 – 15 เมษายน ของทุกปี โดยทุกวันที่ 12 เมษายน จะห่อข้าวต้มในช่วง 5 โมงเย็นและโยนด้วยสายสิญจน์ต่อกันทุกหลังคาเรือน หลังจากนั้นก็จะไปนำทรายมาเพื่อก่อเจดีย์ทรายบนหิ้งที่มีเปลือกต้นกล้วยทำสื่ให้ลื่นนำทรายใส่ให้เต็ม มีธูปคน ธูปเทียน ดอกไม้ นำมาปักบนกองทรายแล้วนำมาแห่ 3 รอบ เวลา 18.00 – 19.00 น.นิมนต์พระมาสวดมนต์ ทำพิธีไล่ผีไล่สิ่งไม่ดี นำความโชคดีมาสู่หมู่บ้าน โดยจะสวดลงสายสิญจน์ที่ได้ต่อจากทุกครัวเรือนมาไว้เป็นเส้นเดียวกัน รุ่งเช้า จัดถวายภัตตาหาร ทำพิธีตักบาตรเสร็จแล้ว จะเตรียมสถานที่เพื่อรดน้ำดำหัว หลังจากพระฉันท์เสร็จก็ทำพิธีสวดมนต์รดน้ำ พระพุทธรูปก่อน แล้วรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน แล้วค่อยรดพร้อมกันทุกคน วันที่ 13 เมษายน ตอนเย็นๆ เด็กๆ หนุ่มๆ สาวๆ พวกกันชนทรายมากองไว้เป็นจุดๆ จนถึงสิ้นเดือน เมษายน เลือกวันขึ้น 15 ค่ำ แล้วมาช่วยกันก่อทรายเป็นรูปต่างๆ แล้วมาประกวดกันว่าของใครสวย กลุ่มนั้นก็ชนะ พอรุ่งเช้าก็จะทำบุญตักบาตรพระสงฆ์เป็นอันเสร็จพิธี ในปัจจุบัน พิธีกรรมทางศาสนา หรือพิธีกรรมต่างๆ ก็ยังคงทำเหมือนเดิมในอดีต เพียงแต่ว่าช่วงระยะเวลาในการทำบุญประเพณีสงกรานต์ จะทำในช่วงวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี

9.6) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ในอดีตส่วนมากพอถึงเดือน 4 ชาวบ้านที่สร้างบ้านใหม่ก็จะหาวันจัดงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่กัน พอถึงเดือน 4 ก่อนถึงวันขึ้นบ้านชาวบ้านก็จะเดินบอกแขกมาช่วยงานทั้งในหมู่บ้านหรือเครือญาติ ที่อยู่ต่างหมู่บ้าน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ส่วนใหญ่จะจัด 2 วัน วันแรกจะเป็นเตรียมงานวันที่ญาติๆ และชาวบ้านมาช่วยงานในอดีตการช่วยงานก็ไม่ได้ช่วยกันเยอะ คนละ 20 – 50 บาท ทางเจ้าภาพก็ได้ให้ข้าวถุงแกงถุงกลับไป และผู้เฒ่าผู้แก่มาช่วยกันทำบายศรี เพื่อทำพิธีบายศรีสู่ขวัญในวันถัดมา พอถึงวันงานพิธีการก็จะคล้ายๆ งานแต่งงานโดยจะมีการเช่นบอกเจ้าที่และเช่นบอกผีบรรพบุรุษ ร่วมกับเครือญาติด้วยกัน ก่อนที่จะมีการแห่รอบบ้าน สามรอบ แล้วในขบวนแห่จะต้องมีเครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องมือทอผ้า เครื่องมือทำมาหากิน เช่น แห ขนาง กระบุง จอบ เสียม มีด จาน ช้อน ฟูก หมอน เสื่อ ต้นกล้วย อ้อย กงกักใหม่ อักกักใหม่ โดยจะมีอาจารย์พรหมเป็นคนพาทำพิธี เข้าบ้านก่อนจะมาเป็นพิธีบายศรีสู่ขวัญญาติๆ ผูกข้อไม้ข้อมือแล้วก็เลี้ยงข้าวปลาผู้ที่เข้ามาร่วมในงานเป็นอันเสร็จพิธี ปัจจุบัน พิธีการก็ยังมีเหมือนเดิมเป็นส่วนใหญ่จะแตกต่างตรงที่ปัจจุบันเวลามีงานขึ้นบ้านใหม่เขาก็จัดใหญ่โตบอกญาติผู้ใหญ่ในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้านเยอะจากในอดีตการบอกงานใช้เทียนแต่ปัจจุบันเริ่มมีการพิมพ์การ์ดเชิญลั่นทมหลายตัวจัดแบบโต๊ะจีนมีอาหารเครื่องดื่มต้อนรับมากมาย บ้างเวลาแขกมาช่วยงานก็จะเปลี่ยนจากให้ข้าวถุง แกงถุง มาเป็นให้เนื้อกลับไป

ช่วยงานก็จะช่วยกันเยอะขึ้นจากอดีต ช่วย 20 – 50 บาท แต่ ปัจจุบัน การช่วยงาน 100 บาทขึ้นไป บางบ้านที่เป็นญาติสนิทก็เป็น พัน ก็มี บางบ้านก็จ้างดนตรีมาแสดงให้แขกดู

9.7) เช่นลงนา ในอดีตพอถึงเดือน พ.ค. ในช่วงต้นเดือนชาวบ้านจะพากันเช่นเพื่อจะลงนา โดยเครื่องเช่นนั้นจะมีเอาใบตองมาเย็บทำเป็นถั่วเพื่อจะได้ใส่ข้าวปลาอาหารได้แล้วก็ให้ลามีหมากมีพลูและยาสูบที่มันวนเอาเองและข้าวแกงเหล้าหรืออะไรก็ได้ที่พอหามาได้ แล้วให้คนเฒ่าคนแก่ที่พอมีอายุหน่อยในบ้านหรือเป็นญาติพี่น้องก็พามาเช่นไหว้เจ้าที่ซึ่งอยู่ประจำนา พอทำการเช่นเสร็จก็จะลงไถพรวนดินเพื่อจะหว่านกล้าต่อไป ปัจจุบันประเพณี นี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่มีเครื่องเช่นไหว้แต่ปัจจุบันถ้าจะมีพิธีเช่นก่อนลงนาชาวบ้านก็จะเอาแค่น้ำส้มกับเหล้าเปียร์ไปรดบอกเจ้าที่ ที่อยู่ประจำนาเพื่อบอกกล่าวให้เจ้าที่ได้รับทราบว่าคุณหลานจะลงทำนาแล้วเพื่อไม่ให้มีอุปสรรคในการลงไถนาไม่ให้ถไถนาติดหล่มแล้วก็ได้ขอพรจากเจ้าที่ว่าปีนี้ขอให้ได้ข้าวเยอะๆให้มน้ำอุดมสมบูรณ์

9.8) ประเพณีเช่นตาโดน เช่นตาโดน เป็นการเช่นเจ้าที่เจ้าทาง เช่นผีบรรพบุรุษ เช่นตาหลักบ้าน ในอดีตจะทำในวันข้างขึ้นและต้องเป็นวันอังคารเท่านั้นในอดีตการประกอบพิธีกรรมเตรียมเครื่องเช่น เช่น หัวหมูไก่ทั้งตัว (จะใช้หัวหมูหรือไก่ทั้งตัวก็ได้ แล้วแต่จะเลือก) ไข่ เหล้าโท กล้วย ข้าวต้ม เผือก มัน หมากพลู บุหรี่มันเอง รูป เทียน ชันห้า ลาเทิล (ลักษณะคือตัดก้านกล้วย 2 ท่อนเท่าๆกัน และนำดอกไม้มาปักให้) เชิญร่างทรงมาเพื่อนับดูว่าอนาคตเป็นยังไง อยู่ดีมีสุขไหม บ้างก็เตรียมข้าวเปลือก เม็ดถั่ว เมล็ดฟักทอง มาเพื่อพรวนดินในกล้าๆหลักที่ตาอยู่แล้วก็หว่านให้ตา – ยาย หลักไว้เก็บกิน พิธีเช่น ไหว้ร่างทรง ก็เรียกตา – ยาย ให้เข้าทรง พอตา-ยาย เข้าทรงแล้วก็จะผูกแขนตา – ยาย เรียกให้มากินของที่เตรียมไว้ ก็เป็นอันเสร็จพิธีกรรม ในปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรมยังคงเหมือนเดิมในอดีต เพียงแต่ว่าในปัจจุบันจะเปลี่ยนเครื่องเช่น คือ เพิ่มผลไม้เข้ามาให้เยอะขึ้น ปัจจุบันไม่มีการทำเหล้าสาโทจึงไม่นำมาประกอบในพิธี แต่จะนำ เหล้า เปียร์ น้ำส้ม น้ำเชียวหรือน้ำหวานมาใช้ในการประกอบพิธีแทน

9.9) บุญเข้าพรรษา ในอดีต ก่อนถึงวันออกพรรษา จะห่อข้าวต้ม บางคนก็ทำต้นเทียนเพื่อแห่เข้าวัด โดยต้นเทียนก็จะทำมาจากเงินที่ได้จากการร่วมกันบริจาคของชาวบ้าน ตอนเย็นก็จะนิมนต์พระมาทำพิธีสวด พอพระสวดเสร็จชาวบ้านก็จะสมโภชตลอดคืน ในสมัยก่อนไม่มีเครื่องเสียง ก็จะพากันร้องเพลงสดๆตลอดคืน พอรุ่งเช้าก็พากันนำกับข้าวมาถวายพระ และนักช่งเวลาในการแห่เทียนพรรษาเข้าวัด จะมีการทำพิธี โดย มีการฟ้อนรำของเด็กๆจากโรงเรียนมาช่วยสมทบในขบวนแห่ เพื่อให้มีสีสันพอถึงวัดก็จะถวายต้นเทียนให้เจ้าอาวาส เป็นอันเสร็จพิธี ปัจจุบันจะไม่มีแห่เข้าวัด แต่จะเป็นการแห่ประกวดของทางเทศบาล โดยทางเทศบาลจะสนับสนุนงบประมาณให้หมู่บ้านละ 15,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำขบวนแห่ต้นเทียนเพื่อส่งเข้าประกวดกับทางเทศบาล

9.10) สารทเขมร ในช่วงของการทำสารทเขมร เคยทำช่วงกลางเดือนตุลาคมวันขึ้น15 ค่ำ จะเป็นวันสารทเล็ก จะห่อข้าวต้ม จัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ เช่น ผลไม้ ข้าวสาร อาหารแห้ง เพื่อใช้เซ่นบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เตรียมปิ้งไก่ ปิ้งปลา ปิ้งหมู อาหารทุกอย่างที่พอจะหาได้ เหล้า เบียร์ น้ำส้ม น้ำหวานต่างๆ พอถึงวันแรม 15 ค่ำจะเป็นวันสารทใหญ่ ที่มีความสำคัญกว่าวันสารทเล็กจะหาเครื่องเซ่นไหว้เยอะกว่าวันสารทเล็ก เพื่อเป็นการส่งของกันให้กับคนที่ตายไปแล้วได้รับอานิสงค์ผลบุญจากบุตรหลานที่มีชีวิตอยู่ก็จะกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว บุตรหลานจะส่งบุญกุศลในรูปแบบต่างๆ เช่น บริจาคทานเป็นปัจจัย ข้าวสาร อาหารแห้งเนื้อสัตว์ที่ปิ้งสุกแล้ว เช่น ไก่ ปลา เนื้อหมู เนื้อวัว ผลไม้ทุกชนิดที่หาได้ไม่จำกัด ผ้าห่ม ผ้าสะโพรง ผ้าซิ่นที่มีอยู่หรือของเก่าภายในบ้าน แล้วญาติ ๆ จะร่วมกันตม กินในวันนั้น ถือเป็นวันพบญาติ เช่น โดนตา หรือเซ่นไหว้บรรพบุรุษบรรพชนที่ได้รับการผืนแผ่นดินให้ตกทอดมาถึงลูกหลานในปัจจุบัน ซึ่ง ประเพณีแซนโดนตาปัจจุบัน คนในชุมชนยังคงให้ความสำคัญเหมือนเดิมเครื่องเซ่นไหว้จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาผลไม้อาหารต่างๆ อาจจะมีเพิ่มเข้ามาตามสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัว คนในชุมชนให้ความสำคัญมาก เปรียบวันแซนโดนตาของชาวเขมรอีสานได้เป็นเอกลักษณ์ของคนเขมรยิ่งใหญ่อัน และทุกคนให้ความสำคัญต่อบรรพบุรุษผู้ที่มีอบแผ่นดินและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับลูกหลานในปัจจุบัน

9.11) กันหลอน ในอดีตพอถึงวันที่จะออกพรรษาก็จะมีการละเล่นกันหลอนกันเพื่อหาปัจจัยเข้าวัดโดยผู้นำชุมชนจะประกาศเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อกำหนดวันที่จะเล่นกันหลอนในสมัยก่อนจะไม่มีเรื่องเสียงใหญ่โตจะมีแค่เครื่องเสียงเล็กๆมีนางรำมีนักเต้นที่มีทั้งเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ในชุมชน การใส่ชุดแบบชาวบ้าน พอไปถึงบ้านไหนก็ไปเต้นไปร้องให้เขาดู แล้วจะมีตัวแทนเดินถือพานดอกไม้ไปรับบริจาคตามบ้านพอครบหลังคาแล้วก็จะไปเล่นบ้านอื่นไปเรื่อยๆไปถึงวันออกพรรษาก็จะนำปัจจัยไปถวายพระ บางปีชาวบ้านก็จะดูว่าทางวัดขาดเหลืออะไร เช่น ชุดเครื่องครัว หรือผ้า คณะกันหลอนก็จะไปซื้อมาถวาย มาระยะหลังๆการเล่นกันหลอนก็จะพัฒนาขึ้นมามีเครื่องเสียงที่ใหญ่ขึ้นมีเพลงที่ทันสมัยขึ้น แล้วการเล่นในสมัยนี้คณะกันหลอนจะเล่นเป็นจุดโดยการขอเสียบสายไฟตามบ้านของชาวบ้าน ส่วนใหญ่นางรำหรือนักเต้นก็จะมีเพียงเด็กและผู้ใหญ่ส่วนเยาวชนมีน้อยเพราะต้องไปเรียนหนังสือ บ้าง อาจไม่กล้าไปเล่นบ้างส่วนการใส่ชุดเหมือนกัน มีกระโปรง ส่วนคนที่ถือพานบางครั้งก็มีตัวแทนจากหมู่บ้านนั้นๆพาคนถือพานเดินเก็บปัจจัยตามบ้านเลย บางบ้านที่เป็นผู้นำชุมชนก็จะมีทั้งปัจจัยและเครื่องตมมอบให้คณะกันหลอน ปัจจุบันการการละเล่นกันหลอนจะไม่ค่อยมีการละเล่นเพราะว่าชาวบ้านมีการกียะอะมีอาชีพเสริมให้ทำตลอดเวลาว่างไม่ตรงกันบ้าง ส่วนเด็กและเยาวชนก็ไม่มีใครสนใจที่จะเล่นอีก

9.12) ออกพรรษา ในอดีตบุญออกพรรษาจะคล้ายวันเข้าพรรษาแต่วันออกพรรษาจะไม่ต้องแห่ต้นเทียนและต้องมีการทำคันห้ำคันแปดเพื่อนิมนต์พระพุทธรูป ออกพรรษาก่อนวันออกพรรษา1วัน หลังจากนั้นจะมีการจัดทำคัน ห้ำคันแปดเพื่อนิมนต์พระสงฆ์ออกพรรษาเหมือนกันพอวันรุ่งขึ้นก็จะเป็นวันทำบุญตักบาตร ชาวบ้านก็จะมีปัจจัยไปถวายพระตามความศรัทธาของชาวบ้าน ปัจจุบัน ประเพณีออกพรรษายังคงมีเหมือนเดิม

9.13) บุญกฐิน ในอดีต งานบุญกฐินจะจัดขึ้นในเดือน 11 ซึ่งจัดจัดขึ้นได้หลังวันออกพรรษา เป็นต้นไป จนถึงวัน 15 ค่ำเดือน 12 ซึ่งถ้าถึงวันกรณีที่มิเจ้าภาพก็ต้องจัดหาเครื่ององค์กฐินเตรียมไว้ เช่น องค์กฐินต้องครบ จะมีผ้าจีวร มีสังฆทาน มีผ้าขาว มีข้าวสาร มีดอกไม้ เครื่องครัวทุกชนิด เช่น หม้อ ถ้วยจาน ช้อน มีดิน ครก สาก ครุ ถังน้ำ กะละมัง ชันตักน้ำ เข็มเย็บผ้า จอบ เสียม แล้วก็มี ข้าวเปลือก ข้าวต้มมัด กล้วยสุข ตันกล้วย ตันอ้อย ขนมนมเนย เผือกมัน มะพร้าว ตันเงิน (หรือปัจจัย) มีความเชื่อว่าถ้าจะทำบุญกฐินองค์กฐินต้องครบ และพระในวัดต้องมีพระสงฆ์อยู่จำวัดครบ 5 รูป วัดถึงจะจัดบุญกฐินได้ กรณี วัดมีพระสงฆ์ไม่ครบ 5 รูป ชาวบ้านต้องไปนิมนต์พระสงฆ์มาจากวัดอื่นเพื่อมาให้ครบเป็นองค์สวดแล้วแต่ละปีก็ต้องมีพระสงฆ์รับองค์กฐิน 1 รูป และถ้าพระรูปใดรับองค์กฐินแล้วก็ไม่สามารถสึกได้อีกจนกว่าครบอีกพรรษาหนึ่งถึงจะสึกได้ ปัจจุบันบุญกฐินยังคงมีเช่นเดิม

9.14) ประเพณีลอยกระทง ในอดีตแต่ก่อนต้องเป็นเดือนเต็มดวงของเดือน 11 ในวันขึ้น 15 ค่ำ ชาวบ้านก็เอาต้นกล้วยมาทำกระทง โดยตัดต้นกล้วยเป็นแว่นๆ แล้วเอาใบตองมาพับเสียบพอเป็นกระทง เอรูป 1 เทียน 2 ดอก เอาดอกไม้มาโรยบนกระทงในกระทงจะใส่เงิน 1 บาทเพื่อซื้อสิ่งที่ไม่ดีให้ลอยไปกับกระทง ให้หมดและเป็นการขอขมาในสิ่งที่เราได้ลบหลู่แม่น้ำไปทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจเพื่อชีวิตใหม่จะดีขึ้น พอวันรุ่งขึ้นก็จะทำจ้งหันไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตรก็เป็นเสร็จพิธี ปัจจุบัน งานลอยกระทงก็จะมีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เดียวนี้ประเพณีลอยกระทงก็จะมีเปลี่ยนแปลงไปบ้างเช่นจะมีพิธีการเพิ่มเติมเช่นการประกวดกระทง และประกวดนางนพมาศและการทำกระทงในปัจจุบันกระทงจะทำยิ่งใหญ่สวยงามมีลักษณะเป็นรูปหงส์ ทำเป็นบายศรี แต่พิธีการทำบุญตักบาตรยังคงมีอยู่

9.15) บุญผ้าป่าสามัคคี ในอดีตช่วงปีใหม่ของทุกปี และช่วงสงกรานต์ แต่ก่อนจะมีแต่ลูกหลานที่มาจากกรุงเทพ เพราะแต่ชาวบ้านยากจนมากไม่ค่อยหาเงินได้ เวลาจะก่อสร้างวัดหรือโรงเรียน เราจะประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและตัวแทนลูกหลานที่ไปกรุงเทพ เพื่อประสานงานกันว่าจะจัดทำช่วงไหนดีจะเป็นปีใหม่ หรือสงกรานต์เราก็ตกลงกัน และดำเนินการ จะมีดนตรีต้อนรับคณะผ้าป่า และหาอาหารให้พอเพียงกับคณะผ้าป่าที่มาพอคณะผ้าป่าเดินทางมาถึง พ่อแม่พี่น้องคนเฒ่าคนแก่ ก็จะเอาผ้าขาวม้าที่จัดเตรียมไว้ไปคาดเอวให้ครบทุกคน พอเสร็จก็แยกย้ายกันกลับบ้านเพื่อพักผ่อน พอตกค่ำก็ประกาศให้คณะผ้าป่ามารวมกันเพื่อทำพิธีบายศรีสู่ขวัญให้คณะผ้าป่าผูกข้อไม้ขอมือให้คณะผ้าป่า เสร็จพิธีก็ให้วงดนตรีทำการละเล่น ทั้งคืน เช้าวันรุ่งขึ้นก็จะทำบุญตักบาตรเป็นอันเสร็จ แล้ววันต่อมาคณะผ้าป่าก็เดินทางกลับ กทม.โดยชาวบ้านจะทำอาหารเป็นข้าวเหนียวหมูทอดห่อส่งให้คณะผ้าป่าได้กินระหว่างเดินทาง ปัจจุบันบุญผ้าป่าสามัคคีก็ยังคงมีอยู่แต่จะมีเปลี่ยนแปลงบ้างเพราะปัจจุบันชาวบ้านจะมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นจึงมีผ้าป่าครอบครัวเพิ่มในวันสิ้นปี หรือ ปีใหม่โดยแต่ละครอบครัวจะมีการทำต้นผ้าป่าซึ่งมีคณะกรรมการเอาครุเล็กมาแจกครอบครัวละ 1 ใบ เพื่อสมทบกับคณะผ้าป่าจาก กทม. และทำบุญตักบาตรเหมือนในอดีต

10) พิธีกรรม ความเชื่อ ชาวบ้าน บ้านจอกกอ – โนนทองหลางเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่มีพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น มีความเชื่อเรื่อง ผี พุทธ พราหมณ์ และจะมีความเชื่อในด้าน คล่า หรือสิ่งต้องห้าม ดังนี้

10.1) คนท้องหรือคนตั้งครรภ์ ในสมัยโบราณ ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์จะได้รับความดูแลเป็นอย่างดีจะมีกฎระเบียบ และสิ่งต้องห้ามในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ถ้าเดินขึ้นบันไดบ้านก็ให้ขึ้นให้สุดไม่ต้องไปยืนค้างระหว่างกลางบันไดหรือไปนั่งเล่นตรงหัวบันไดเพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้คลอดลูกยาก เวลากินข้าวอิ่มแล้วให้รีบลุกไม่ให้นั่งกินเล่นพอลูกให้สลัดผ้ามีความเชื่อว่าจะทำให้คลอดลูกง่าย หรือเวลาในหมู่บ้านมีงานศพแล้วเขาเคลื่อนศพออกผ่านหน้าบ้านคนท้องห้ามออกมาดู ให้เข้าไปอยู่ในบ้านและให้เอาถ่านหรือเอามือไปป้ายกันหม้อมาบ้านกากบาทที่หน้าผากเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยให้คลอดง่ายและลูกออกมาสมบูรณ์

10.2) ด้านหมอเป่า ชุมชนมีความเชื่อด้านหมอเป่าเช่น เวลามีคนบาดเจ็บแขนหักแขนเคล็ดขาหักขาเคล็ด เป็นสำหรือร้อนใน ชาวบ้านก็จะมีความเชื่อในด้านหมอเป่าก็จะพากันไปเป่าเพื่อรักษาในการเป่าต่อกระดูกบ้างเป่าแก้ร้อนในบ้าง โดยการใช้เวทมนต์ที่ศักดิ์สิทธิ์และคนในชุมชนให้ความเคารพ เช่นในอดีตมีจริงเฉพาะคนในบ้านจอกกอบ้านโนนทองหลางหรือกันทรอมใต้ มีจริงเห็นจริงและก็เป็นจริง

10.3) ด้านผีแถน ผีนาผีไร่ ในกรณีถ้าชนในชุมชนมีการเจ็บป่วยเช่นปวดแสบปวดร้อนตามเนื้อตามตัว ปวดกระดูก บางรายต้องนอนเป็นอัมพาส ไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็หาสาเหตุไม่พบชาวบ้านจึงมีความเชื่อในเรื่องของร่างทรงชาวบ้านจึงไปดูร่างทรงเพื่อให้ทราบสาเหตุที่ป่วย กรณีที่ป่วยจะมีหลากหลายสาเหตุ เช่น พี่น้องผัดใจกันทะเลาะกันผีบรรพบุรุษก็จะมาทำคนใดคนหนึ่งในครอบครัวซึ่งคนๆนั้นจะมีจิตอ่อนที่เขาสามารถสื่อสารได้ ถ้าเราเข้าทรงทราบสาเหตุแล้วพี่น้องก็จะมาเปิดอกพูดคุยกันต่อหน้าคนป่วยแล้วก็มีการเรียกกินไก่กินเหล้าตามแต่ผีบรรพบุรุษบอกญาติพี่น้องก็ต้องทำตามแล้วก็ได้บนบานไว้ถ้าเป็นจริงก็ขอให้คนป่วยหายก็จะมีการเล่นมะม่วงให้โดยพี่น้องต้องทำพิธีผูกคอขวดเพื่อเป็นสัญญาถ้าหายแล้วถึงจะเล่นให้

หรือกรณี ไปนาไปไร่ไปปลบหลูสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นไปปัสสาวะใส่ที่ ที่เขาอยู่ ไปพูดจาหลอหลูเขา หรือเอารถไปขุดไปไถที่ ที่เขาอยู่เขาก็จะมาทำให้คนในครอบครัวเจ็บป่วย กรณีถ้าเป็นผัดผืนาผีไร่ถ้าเราไปเข้าร่างทรงดูรู้สาเหตุแล้วก็ขึ้นอยู่ว่าผีที่เข้าร่างทรงเพื่อสื่อสารกับเราก็คือบอกเองเขาเขาต้องการอะไร แล้วก็ทำตามสิ่งที่เขาต้องการ เช่นเขาอยากกินหัวหมู อยากกินไก่ อยากกินเหล้า เราก็นำเอาสิ่งของพวกนี้ไปเซ่นไว้ที่จุดที่เราทำผัดจากนั้นคนป่วยก็จะหายและได้ทำบ้านหลังเล็กไว้ให้

10.4) ผีป่า คนในชุมชนชายแดนส่วนใหญ่ก็จะขึ้นภูเขาไปหาของป่ามากินมาขายชาวบ้านจึงมีความเชื่อในเรื่องของผีป่าถ้าขึ้นไปในป่าจะมีข้อห้ามอยู่ เช่น การพูดการจา เวลาเข้าป่าห้ามพูดที่ไม่สุภาพไปปลบหลูผีป่า เวลากินข้าวก็ต้องเรียกผีป่ากิน เพื่อเป็นการเคารพ ถ้าเราทำผิดไปปลบหลูเขา ผีป่าก็จะทำให้คนๆนั้นเกิดเหตุการณ์หลายอย่างเช่น ทำให้หลงทาง เป็นไข้ เจ็บปวดตามร่างกาย เพราะว่าป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเวลากลับมาก็ไม่หายก็จะไปดูร่างทรงก็จะบอกว่าผีป่าทำหลังจากนั้นชาวบ้านก็จะบนบานไว้ถ้าหายก็จะไปเซ่นให้กินซึ่งอาหารการกินก็ขึ้นแล้วแต่ผีจะเรียกกิน บางคนก็โดนเรียกกินเป็น หมู ไก่ หมา กู อาหารคาวหวาน บางครั้ง

ก็จะเรียกเป็นเสื้อ ผ้า หรือผ้าไหม กรณีถ้าเรียกกินเป็นหมู 2 ตัวหมูดำ หมูขาว ชาวบ้านก็จะใช้แบ่งมาเป็นรูปหมูแล้วเอาถ่านมาทำให้ดำแล้วนำไปเช่นที่ป่ากรณีถ้าป่ายุใกล้ชาวบ้านก็จะสมมุติเอาป่าใกล้ๆหมู่บ้านแทน พอเช่นเสร็จก็ทำพิธีเรียกขวัญมาบ้านบ้างก็สร้างบ้านให้เขา

4.1.1.3 พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์สำคัญของชุมชนบ้านจองกอบ้านโนนทองหลาง
จากการศึกษา พบว่ามีเหตุการณ์สำคัญและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแบ่งเป็นช่วงเวลาเป็นปี พ.ศ.ได้ดังนี้

ปี พ.ศ. 2379 ก่อตั้งหมู่บ้าน บ้านละหลู่ หรือที่เรียกว่าบ้านโนนทองหลาง โนนทองหลางลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ราบสูงเชิงเขา โดยปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่แบบห่างๆกันไม่ค่อยเป็นกลุ่มมากนักบ้านคนก็ปลูกสร้างเป็นกระท่อมพออาศัยอยู่ มีครัวเรือนอยู่ประมาณ 40 หลังคาเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ ประมาณ 100 กว่าคน โดยมีป่าอยู่รอบหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรแต่ไม่ค่อยที่จะยังขึ้นหนัก ทำมาหากินหลายอย่างอยู่กันแบบอิสระเสรี ผู้คนที่เดินทางผ่านไปผ่านมาพบเห็นเป็นพื้นที่นาอยู่อาศัย ก็ชักชวนพากันมาปักหลักจับจองที่ทำกินอาศัยอยู่รวมตัวกันเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่งผู้คนที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ส่วนใหญ่ก็มาจากตอนเหนือของหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบัน ตั้งเป็น อำเภอซุซันต์ จาก 40 กว่าครัวเรือน เป็น 90 ครัวเรือน มีประชากร 200-300 คน

ปี พ.ศ. 2444 บ้านละหลู่ หรือ บ้านโนนทองหลางได้มีโรคระบาดเกิดขึ้น เป็นโรคที่มีความร้ายแรงมาก ลักษณะเป็นตุ่มขึ้นตามตัวถึงกับเอาใบกล้วยรองเป็นที่นอน อาการออกเป็นตัวร้อนขึ้นก็ตายเลย ทั้งเด็กและผู้ใหญ่เสียชีวิตวันละ 3 - 4 คนทำให้ชาวบ้านได้เอาไปฝังทิ้งที่ป่าช้า ทิศตะวันตกหมู่บ้าน โดยไม่ได้ทำบุญเกิดการกลัวจึงหนีไปอาศัยอยู่ที่อื่น บ้างก็ไปให้พ้นจากโรคร้ายนั้น ต่างคนต่างไปเป็นเวลานานมาก ชาวบ้านก็แตกไปอยู่ที่ตะเปียงกะกริล (หนองตะเคียน) ที่อยู่บริเวณทิศตะวันตกบ้านไทรน้อยในปัจจุบัน บางส่วนก็ไปอยู่แตรภูมิหนองตะกวง อยู่บริเวณทิศตะวันตกบ้านกันทรอมได้ชาวบ้านพากันออกไปหมดจนหมู่บ้านร้าง จนโรคหายไปจากหมู่บ้าน

ปี พ.ศ.2483 วันที่ 4 ตุลาคม ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนบ้านจองกอบขึ้นโดยอาศัยงบประมาณของประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีนายอิศเรศ อัจฉรา เป็นครูใหญ่คนแรก ต่อมา ปี 2491 หมู่บ้านได้เกิดโรคระบาดครั้งใหญ่ มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งที่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลติดชายแดนกัมพูชา เส้นทางคมนาคมลำบาก ไข้ป่าชุกชุม สัตว์ป่าดุร้าย จึงได้ย้ายโรงเรียนไปอยู่กับโรงเรียนบ้านกันทรมน้อย ซึ่งอยู่ห่างจากโรงเรียนบ้านจองกอบไม่มากนักถึงแม้การเดินทางมาโรงเรียนต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก แต่ก็มีความปลอดภัยกว่า

ปี พ.ศ. 2507 ชาวบ้านที่ได้อพยพหนีโรคร้ายในชุมชนพอเห็นว่าโรคร้ายได้หายไปจากชุมชนแล้วก็พากันทยอยกลับมาที่หมู่บ้านเหมือนเดิม และได้ปักหลักทำมาหากิน โดยมีนายพุ่ม สมเพชร ซึ่งเป็นลูกชายของ

นาย มาน สมเพชร เป็นผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ ก็เริ่มมีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ เริ่มมีการทำถนนเกวียนตัดผ่านหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. 2509 บทบาทการพัฒนาหมู่บ้านและตำบล ก็เจริญขึ้นเป็นลำดับ ภายในตำบล จึงแต่งตั้งกำนันขึ้นมา โดยวิธีการสมัคร จะให้ชาวบ้านทั้งตำบลยกมือเอา โดยนายปราง เป็นผู้สมัครอีกคนหนึ่ง และถูกยกมือให้เป็นกำนัน ตำบลกันทรอมแต่นั้นมา

ปี พ.ศ.2509 มีการเลือกกำนันใหม่ และได้ยกมือให้นายเก่ง เลิศศรี เป็นกำนันคนใหม่ ในช่วงนั้น การประกอบอาชีพทำมาหากินก็เริ่มดีขึ้นเรื่อยๆ มาอาชีพหลักก็คือทำนาทำไร่ มาถึง พ.ศ.2509 โดยเฉพาะนายพุทธ สมเพชร เป็นคนอยู่ในบ้านจองกอโดยกำเนิด ในระบบการปกครองถ้าหมู่บ้านไหนมีคนถูกเลือกให้เป็นกำนันหมู่บ้านนั้นจะไม่มีผู้ใหญ่บ้าน

ปี พ.ศ. 2511 ได้มีการย้ายโรงเรียนกลับมาตั้งที่บ้านกองกอเช่นเดิมโดยมีนายวันชัย พูลเพิ่ม เป็นครูใหญ่ในสมัยนั้น โรงเรียนบ้านจองกอหลังเดิมเป็นอาคารเก่าตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน มีอาคารลักษณะเป็นศาลาไม่มีฝาผนังกันห้อง มา พ.ศ. 2520 ได้ย้ายจากอาคารหลังเดิมมาสร้างอาคารใหม่แบบอาคารเรียนมาตรฐานอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในครั้งนั้นมีเนื้อที่จำนวน 8 ไร่ 2 งาน 95 ตารางวา จนถึง ปี พ.ศ. 2545 ได้มีคณะเยาวชนศิษย์เก่าโรงเรียนที่ออกไปทำงานต่างถิ่นได้จัดทำผ้าป่าสามัคคีเพื่อการศึกษาขึ้นมา ได้ยอดเงินจำนวนหนึ่งมาจัดซื้อที่ดินเพิ่มอีกจำนวน 5 ไร่ ปัจจุบันโรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด 13 ไร่ 2 งาน 95 ตารางวา มีระดับชั้นเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากร ครู ภารโรง ทั้งหมด 16 คน และมีนักเรียนทั้งหมด 175 คน แยกเป็นระดับชั้น

ตารางที่ 4-9 จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น แยกชาย หญิง

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน		รวม (คน)
		หญิง (คน)	ชาย (คน)	
อนุบาล 1	1	11	16	27
อนุบาล 2	1	13	13	26
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	12	16	28
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	8	12	20
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	9	10	19
ประถมศึกษาปีที่ 4	1	9	12	21
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	5	12	17
ประถมศึกษาปีที่ 6	1	9	8	17
รวม	8	76	99	175

ปี พ.ศ. 2514 ตำแหน่งกำนันได้มั่ววาระลง ในหมู่บ้านจองกอ ก็ได้มีการสมัครเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นมาอีกวาระหนึ่ง หมู่บ้านจองกอได้เลือกนาย ศก สมเพชร เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้วิธีให้ชาวบ้านยื่นเข้าแถวเอาว่าจะเลือกใครให้ไปยื่นข้างหลังผู้สมัคร ผู้สมัครคนไหนมีคนยื่นต่อแถวยาวที่สุดคนนั้นได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งการปกครอง ก็อยู่ในขอบเขตของชุมชนด้วยดี ทางภาครัฐ ก็เข้ามามีบทบาทหน้าที่ขึ้นมาเรื่อยๆจนอยู่มาวันหนึ่งสิ่งที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น

ปี พ.ศ. 2515-2516 ได้มีชาวบ้าน ได้เข้ามาจับอาวุธ มีการต่อสู้กับภาครัฐ ด้วยความคิดที่แตกต่างกัน ระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นกรรมมาชีพแล้วเกิดการต่อสู้ทางด้านความคิดและอุดมการณ์ ที่เขาเรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (ผร.ท.) หรืออีกชื่อที่เรียกกันว่ากลุ่มคอมนิต ในช่วงนั้นทั้งสองฝ่ายได้สู้รบกันอยู่นาน 4-5 ปี และในช่วงนั้นทำให้ญาติพี่น้องไม่สามารถไปมาหาสู่กันได้อีกเลย ในปี พ.ศ. 2515

ปี พ.ศ. 2517 ได้มีชาวบ้านฝั่งกัมพูชาได้อพยพข้ามมาอยู่บ้านจองกอ 2 คน คือ 1. นายไล อายุ 51 ปี มาจาก ภูมิกระเบา คุ่มเกลียน โซ๊ะ เกลียน เขตพระวิหาร 2.นายสาย แยมสาย อายุ 60 ปี มาจากภูมิเจอมกระสาน คุ่มเจอมกระสาน โซ๊ะเจอมกระสาน เขตพระวิหาร ต่อมาปี 2518 ก็ได้มีนางลาย อายุ 40 ปี มาจาก ภูมิกรุด คุ่มจีแกรง โซ๊ะเสียมเรียบ เขตเสียมเรียบ ต่อมา ปี 2520ก็ได้มีชาวกัมพูชาขึ้นมาปักหลักอยู่บ้านจองกอ คือนายเชียะ ชุนชิน มาจากภูมิเลียงปุง คุ่มจีแกรง โซ๊ะจีแกรง เขตเสียมเรียบทั้งหมดขึ้นมาเพราะอยู่ในช่วงสงครามชาวบ้านจึงหนีขึ้นมา กลุ่มนี้จะขึ้นมาทางช่องอานม้าและได้มาตามคนที่รู้จักที่ได้ไปมาหาสู่กัน

ปี พ.ศ.2519 ทางราชการฝ่ายไทยจึงประกาศปิดพรมแดนแบบถาวร เพื่อไม่ให้ผู้คนเข้าออกในเขตป่า เพราะจะทำให้เจ้าหน้าที่ทางฝ่ายไทยสับสนอาจจะไม่รู้ว่ามีฝ่ายไหน เป็นฝ่ายไหนจะทำให้เกิดอันตรายขึ้นญาติพี่น้องก็ไม่สามารถไปมาหาสู่กันอีกเลยเนื่องจากทางทหารได้ปิดป่า

ปี พ.ศ.2520 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในชุมชน ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 175 ประถม ชาย 99 หญิง 76 ครูและบุคลากร 16 คน

ปี พ.ศ.2524 มีฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน โดยทางภาครัฐเป็นผู้นำเข้มาขึ้นชุมชนได้พัฒนามากขึ้นโดยได้รับความร่วมมือกับทางทหารช่วยในการทำถนนที่จากเป็นทางเกวียนเป็นถนนลูกรัง และในปีเดียวกันนี้ ได้มีรถมอเตอร์ไซค์เข้ามาในชุมชนคันแรกคือครู ไชยมงคล มีวงษ์ ซึ่งเป็นครูในโรงเรียนบ้านจองกอ

ปี พ.ศ.2526 บ้านเมืองจึงสงบลง โดยทางภาครัฐได้ปล่อยใบปลิวทั้งพื้นป่าให้กลุ่มผู้เข้าร่วมพัฒนาชาติไทย (หรือคอมนิต)เข้ามามอบตัวต่อเจ้าหน้าที่ และทางภาครัฐก็ทำสำเร็จ โดยที่ไม่มีการสูญเสียถึงแก่ชีวิตแต่อย่างใด ทางฝ่ายผู้เข้าร่วมพัฒนาชาติไทยได้เข้ามามอบตัวและกลับสู่ภูมิลำเนาเหมือนเดิม

ปี พ.ศ. 2527 ได้มีการตั้งวัดโดยมีพระสงฆ์ ที่พระสมนึก โกทาที่บวชมาจากวัดบ้านหลัก ตำบลปรีอใหญ่ อำเภอขุขันธ์ จังหวัด ศรีสะเกษ เนื่องจากพ่อแม่ ได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านกองกอเลยได้ย้ายมาตามเลยได้มาจัดตั้งสำนักสงฆ์ มีพระสงฆ์จำวัดอยู่ 3 รูป

ปี พ.ศ.2531-2534 ได้มีการปลูกมันสำปะหลังเข้ามาในชุมชนโดยชาวบ้านที่ปลูกจะนำเอาต้นมันมาจาก จันทบุรี หรือทางดินแดง และในปี พ.ศ. 2534 มีรถไถนาเดินตามรุ่นทะเลทองรุ่นแรกในบ้านจองกือคือ นายเสถียร สมเพ็ชร เป็นคนซื้อคนแรก ซื้อมาจากอำเภوخุขันธ์

ปี พ.ศ. 2536 มีรถไถนาเดินตามรุ่นยันมำรุ่นแรกในบ้านจองกือคือ นายสุบิน สมเพ็ชร เป็นคนซื้อคนแรก ซื้อมาจากอำเภوخุขันธ์ ในปี พ.ศ. 2544 มีถนนลาดยางเข้ามาโดยมีทหารจากกองกำลังทหารสูงสุดมาจาก แม่ทัพภาคและทางภาครัฐได้มีโครงการกองทุนหมู่บ้านได้จัดสรรงบประมาณลงมาให้หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1,000,000 เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนกันเองในชุมชน และได้ให้ชุมชนได้จัดตั้งกรรมการขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการโครงการตามเงื่อนไขของภาครัฐ

ปี พ.ศ. 2544 บ้านโนนทองหลางได้แยกออกจากบ้านจองกือ โดยได้เอาชื่อเดิมของบ้านจองกือกลับมาเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ ที่มีชื่อบ้านว่าบ้านโนนทองหลาง ในปัจจุบันบ้านจองกือบ้านโนนทองหลาง ได้แบ่งเขตปกครองหมู่บ้านออกเป็นออกเป็นหมู่บ้านละ 4 คุ่ม ซึ่งแต่ละคุ่มมีการเลือกหัวหน้าคุ่ม และคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นคณะกรรมการกลาง โดยเฉพาะแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้นำชุมชนอยู่ 4 คน มีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง 2 คน ผู้ช่วยฝ่ายรักษาความสงบ 1 คน

ปี พ.ศ. 2547 ได้มีการปลูกต้นยางพาราในชุมชนโดยภาครัฐช่วยส่งเสริมการเกษตรในครั้งได้มีชาวบ้านเริ่มปลูก 55 หลังคาเรือนซึ่งในช่วงนั้นทางภาครัฐอนุญาตให้ปลูกเฉพาะที่ดินที่เป็นเอกสารสิทธิเท่านั้น

ปี พ.ศ. 2552 ได้มีรถไถนาคูโบต้า เข้ามาในชุมชนโดยมีนาย สุบิน สมเพชร ได้ซื้อเป็นคนแรกต่อมาก็มี นายคมสัน เลิศศรีได้ซื้อคนที่ 2 ต่อมาก็มีนาย พรหมมี ศรีระเรียว และนายสุจิน โพธิสาร ซื้อต่อกันและในปี พ.ศ.2556 ได้มีรถเกี่ยวข้าวเข้ามาในชุมชน โดยมีนายทวี สมเพชร เป็นคนซื้อคนแรก

จากการที่มีเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นของชุมชนทั้งในด้านความมั่นคงของชุมชนและความสัมพันธ์ของชุมชนทั้งสองฝั่ง เช่นความสัมพันธ์ด้านค้าขายแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ด้านเครือญาติทำให้เห็นได้ชัดว่าช่วงที่ชุมชนทั้งสองฝั่งได้ไปมาหาสู่กันและช่วงเวลาที่ชุมชนทั้งสองฝั่งได้ขาดการติดต่อกันช่วงการพัฒนาที่มีเทคโนโลยีเข้ามาในชุมชน

4.1.2 ประวัติศาสตร์ บริบทชุมชนและพัฒนากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นชายแดน กัมพูชาภูมิอลองเวง

4.1.2.1 ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ชุมชนภูมิอลองเวง ก่อตั้งมาเมื่อ ปี 1979 โดยมีตาเซา เตียว ที่เป็นคนไทยเดินทางมาจากบ้านเคาะ ตำบลศรีตระกูล อำเภوخุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบัน โดยเดินทางผ่านเส้นทางบ้านสดำ ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภوخุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ (ในปัจจุบัน) แล้วมาบ้านชำ มา

บ้านกันทรอม ไป ถึงบ้านจองกอ เดินทางไปป่าจะแวะ แล้วขึ้นเขาอกู ขึ้นพนมพลีลงไปทางพลาหนำเงินขึ้น ภูสวายออกจากพนมสวายแล้วลงไปช่องหัวเสา (กะบาสระซอล) ลงมาถึงหม้อช้างออกไปภูมิตาซอม ออกจาก ภูมิตาซอมเดินผ่านป่าไปเรื่อยจนไปถึงภูมิประอาว ซึ่งตอนที่ตาเดินทางลงมา มีอายุได้ 5 ปีมาอยู่บ้านปะอาว ได้ 4 – 5 ปีแล้วถึงได้มีสงคราม ในช่วงที่เดินทางลงมีคนไทยมาเยอะแต่ก็ได้แยกย้ายไปอยู่ที่ต่างๆตามหาญาติพี่น้องกันเอง แต่พ่อของตาเดียวได้มีญาติพี่น้องอยู่ที่บ้านปะอาวพอเลยลงมาหาญาติที่นั่น พี่ของพ่ออยู่ที่กัมพูชา ก็เลยลงมาหาบางคนก็มาหาญาติที่ตมดปอย บางคนก็มาหาญาติที่เชื่อมแสร์ มาอยู่ปะอาวจนได้แต่งงานมี ครอบครัวมีลูกแล้วราวๆอายุ 30 กว่าปี จนมาถึง ปี 1977 ได้เกิดสงคราม ทำให้ทางการได้ไล่ออกจากพื้นที่ พา กันไปอยู่ที่ภูมิกัน อำเภอลาวริน จังหวัดเสียมเรียบอยู่ได้ 2 ปี ถึงปี 1979 ก็พากันกลับมาที่บ้านปะอาว เหมือนเดิมหวังจะกลับมาอยู่ที่บ้านแต่อยู่ไม่ได้เนื่องจากทางการได้เอาคนอื่นเข้ามาอยู่เต็มหมดทางการก็เลยให้ พวกเรามาอยู่ที่ภูมิจา กันตรวจ แต่พอไปอยู่ก็อยู่ไม่ได้เนื่องจากที่ไปอยู่เป็นพื้นที่ของคนอื่น ที่ไร่นาของคนอื่น ตาก็เลยต่อรองกับทางการขอมาตั้งหมู่บ้านอยู่ที่บริเวณนี้ ซึ่งบริเวณนี้จะมีชื่อเดิมหมู่บ้านว่า ภูมิตูลตามี ซึ่งตา เขา เดียวเลยพาเพื่อนๆเดินทางมาอยู่ด้วยกันทั้งหมด 10 ครอบครัวย้ายมาจากบ้านปะอาว คือ ครอบครัว นาย เขา เดียวที่เป็นคนไทยที่ได้ย้ายมาอยู่บ้านปะอาว ครอบครัว นายโซ เป็นคนกัมพูชา แต่แต่งงานกับคนไทยที่มา จากบ้านแซะซะโบว์ อำเภอกุสิงห์ ครอบครัวนายชน เป็นคนกัมพูชา ครอบครัวตางตึงกัมพูชาเป็นคน ครอบครัว ตาเตงเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวตามีนเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวเซนเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวตาเพียะเป็นคน กัมพูชา ครอบครัวนายโซตเป็นคนกัมพูชา และครอบครัวตาเวนเป็นคนกัมพูชา พ่อทั้ง 10 ครอบครัวได้อพยพ มาจากบ้านปะอาวมาตั้งหมู่บ้านตูลตามี ชื่อหมู่บ้านเดิมระหว่างนั้นก็มีการบ้านจาก กัมปงจาม เกาะกง กัมปง ทม เกาะแกว สวายลิ่ง มาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อยู่กันมาถึงปี 2002 ทางรัฐบาลจึงได้มาจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน เป็นทางการให้และได้ถามตาเขา เดียวว่าจะตั้งหมู่บ้านว่าอะไร ตาทั้ง 10 ก็ได้ปรึกษากันว่าเรามาจากอำเภอลองเวง ก็เลยตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ของตนเอง

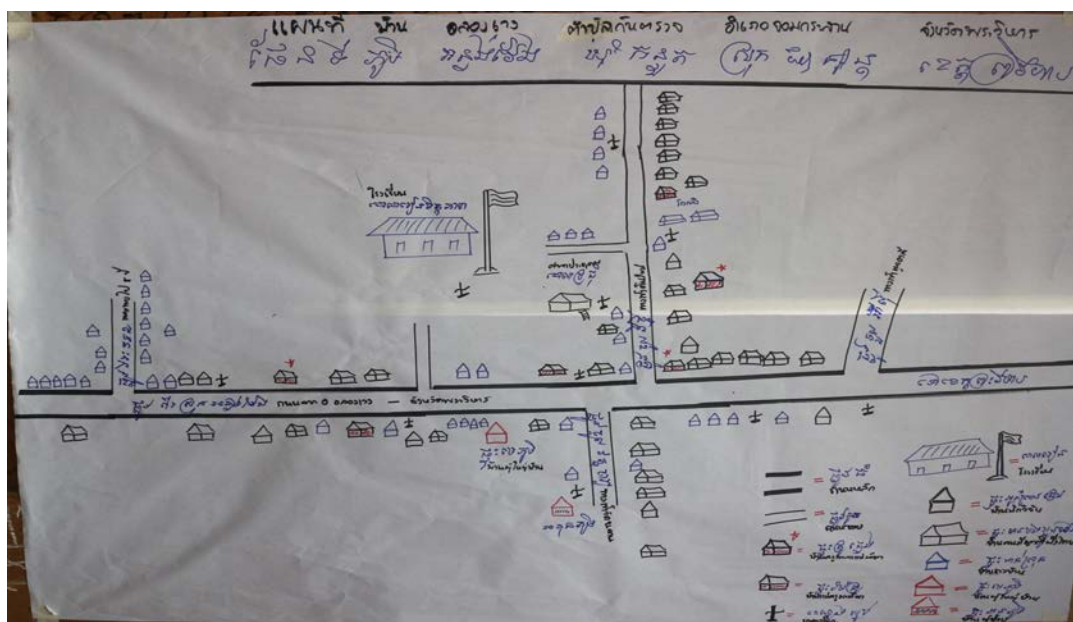
4.1.2.2 บริบทชุมชนชุมชนและฐานทรัพยากรชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ภูมิลองเวง มีที่ตั้ง และอาณาเขตติดต่อ บ้านลองเวง ตั้งอยู่ในตำบลกันตรว อำเภอลองเวง จันทบุรี อยู่ทางทิศเหนือของบ้านกันตรว ทางทิศตะวันตกของอำเภอลองเวง พื้นที่ทิศเหนือติดกับเทือกเขาพนมดงรักและ ติดเขตชายแดนไทย ระยะทาง 35 กิโลเมตร ฐานทรัพยากรของชุมชนภูมิลองเวง เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ ติดกับ เขามีสภาพพื้นที่ราบสูงสลับพื้นที่ราบเรียบ มีพื้นที่ ทั้งหมด 3,270 ไร่ แยกเป็นที่อยู่อาศัย 600 ไร่ ที่ทำ การเกษตร 2,670 ไร่ มีฐานทรัพยากรที่สำคัญ ดังนี้

1) ทรัพยากรดิน ที่ทำกิน ไร่นา มีอยู่รอบทิศของหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่เรียบ สลับลุ่ม และที่ ดอนเนินสูงคละกันไป สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวปนดินร่วน โดยสภาพดินเป็นดินเหนียวปนร่วน พื้นที่ ทางทิศใต้ จะมรพื้นที่ติดกับภูมิจา ตำบลกันตรว อำเภอลองเวง จันทบุรี ระยะทาง 3 กิโลเมตร

มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสลับที่ราบเรียบ ใช้ทำการเกษตร ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกมะม่วง มะม่วงหินมะพานสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกติดกับตำบลสะแอม ระยะทาง 14 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ราบเรียบสลับที่สูงบางส่วน ใช้ประโยชน์ ปลูกมันสำปะหลังและปลูกมะม่วง สภาพดินเป็นดินเหนียวปนดินลูกรัง และพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกติดกับบ้านตะเปียงปราสาท ระยะทาง 5 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มสลับที่ราบเรียบ ใช้ประโยชน์ การทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกมะม่วง มะม่วงหินมะพานสภาพดินเป็นดินร่วนปนดินกรวด

2) ทรัพยากรน้ำ ในชุมชนมีบ่อน้ำโยก จำนวน 10 แห่ง ปี 2003 ได้มีหน่วยงานภาครัฐ จากองค์กร AH เข้ามาทำการขุดให้ชาวบ้านเป็นจุดเพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้น้ำอุปโภคบริโภคน้ำที่สะอาด

3) ป่าไม้ ในชุมชนก็จะมีป่าไม้ตามไร่นาประปราย มีป่าดิบในแถบเข้าไปใกล้ภูเขาการใช้ประโยชน์จากป่าชาวบ้านก็จะไปหาของป่า หาเก็บอาหารป่ามากินและมาขายกันเองในชุมชน

ภาพที่ 4 -5 แผนผังชุมชนภูมิอลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะกอมกระสาน เขตพระวิหาร

4.1.2.3) พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์สำคัญของชุมชนภูมิอลองเวง จากการศึกษาข้อมูลพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์สำคัญของชุมชนภูมิอลองเวง แบ่งเป็นช่วงปี ได้ ดังนี้

ปี ค.ศ. 1027 ก่อตั้งหมู่บ้านโดยมีคนไทยผู้ร่วมก่อตั้งชุมชนเดินทางมาจากบ้านเคาะ ตำบลศรีตระกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบัน ผ่านเส้นทางบ้านสดำ ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ (ในปัจจุบัน) แล้วมาบ้านชำ มาบ้านกันทรอม ไป ถึงบ้านจองกอ เดินทางไปป่าจะแจะ แล้วขึ้นเขาออกภูเขื่อนพนมพลีลงไปที่ทางพลาหนำเงินขึ้นภูสวายออกจากพนมสวายแล้วลงไปช่องหัวเสา (กะบาระซอล) ลง

มาถึงหมอช้างออกไปภูมิตาซอม ออกจากภูมิตาซอมเดินผ่านป่าไปเรื่อยๆจนถึงภูมิตาประอว ซึ่งตอนที่ตาเดินทางลงมา มีอายุได้ 5 ปีมาอยู่บ้านปะอวได้ 4 – 5 ปี แล้วถึงได้มีสงคราม ในช่วงที่เดินทางลงมีคนไทยมาเยอะแต่ก็ได้แยกย้ายไปอยู่ที่ต่างๆตามหาญาติพี่น้องกันเอง แต่พ่อของตาเดียวได้มีญาติพี่น้องอยู่ที่บ้านปะอว พ่อเลยลงมาหาญาติที่นั่น พี่ของพ่ออยู่ที่กัมพูชาก็เลยลงมาหาบางคนก็มาหาญาติที่ตามมาดอย บางคนก็มาหาญาติที่เชื่อมแสร มาอยู่ปะอวจนได้แต่งงานมีครอบครัวมีลูกแล้วราวๆอายุ 30 กว่าปี

ปี ค.ศ. 1977 ได้เกิดสงคราม ทำให้ทางการไล่ออกจากพื้นที่ พวกกันไปอยู่ที่ภูมิกลับไปได้ไม่นานพอถึงปี 1979 ก็พากันกลับมาที่บ้านปะอวเหมือนเดิมแต่อยู่ไม่ได้เนื่องจากทางการได้เอาคนอื่นเข้ามาอยู่เต็มหมดทางการก็เลยให้พวกเรามาอยู่ที่ภูมิจา กันตรวจ แต่พอไปอยู่ก็อยู่ไม่ได้เนื่องจากที่ไปอยู่เป็นพื้นที่ของคนอื่น ที่ไร่นาของคนอื่น ตาก็เลยต่อรองกับทางการขอมาตั้งหมู่บ้านอยู่ที่บริเวณนี้ ซึ่งบริเวณนี้จะมีชื่อเดิมหมู่บ้านว่า ภูมิตูลละมี แต่พอเรามาอยู่ใหม่เราก็ก่อตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่าภูมิตองเวง ที่มีที่มา ตาทั้ง 10 ครอบครัวย้ายมาจากตองเวงก็เลยเอาชื่อที่อยู่เก่ามาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ของตนเอง

ปี ค.ศ. 1979 ยุคก่อตั้งหมู่บ้านโดยมีครอบครัว 10 ครอบครัวที่ย้ายมาจากบ้านปาว คือ ครอบครัวนายเดี่ยวที่เป็นคนไทยที่ได้ย้ายมาอยู่บ้านปะอว ครอบครัว นายโซ เป็นคนกัมพูชา แต่แต่งงานกับคนไทยที่มาจากบ้านแซะซะโบว์ อำเภอกุสิงห์ ครอบครัวนายชน เป็นคนกัมพูชา ครอบครัวตางตึงกัมพูชาเป็นคน ครอบครัวตาเตงเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวตามีนเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวเซนเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวตาเพียเป็นคนกัมพูชา ครอบครัวนายโซตเป็นคนกัมพูชา และครอบครัวตาเวนเป็นคนกัมพูชา ทั้ง 10 ครอบครัวได้อพยพมาจากบ้านปะอวมาตั้งหมู่บ้านตูลตามี ชื่อหมู่บ้านเดิม แต่พอเรามาอยู่ใหม่เราก็ก่อตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่าภูมิตองเวง ที่มีที่มา ตาทั้ง 10 ครอบครัวย้ายมาจากตองเวงก็เลยเอาชื่อที่อยู่เก่ามาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ของตนเอง

ปี ค.ศ. 1982 พอมาอยู่ได้ไม่นานทางการก็มาไล่ที่ไม่ให้ชาวบ้านอยู่ในบริเวณนี้โดยไม่ทราบสาเหตุทางรัฐบาลได้ให้ชาวบ้านรื้อบ้านออกให้หมด ตาเดียวเลยได้เข้าไปเจรจากับทางรัฐบาลเสนอไปเพื่อขอที่ทำมาหากินและอยู่อาศัยผมเลยได้อยู่ต่อ และได้ถางป่าเพื่อหาพื้นที่ทำมาหากินต่อไปและพื้นที่ ที่ตั้งโรงเรียนก็เป็นพื้นที่ ที่ผมได้ถางเตรียมไว้สำหรับทำโรงเรียน เมื่อก่อนไม่มีใครเชื่อผมเลยเขาว่าไม่มีใครเขามาอยู่หรอก มีบ้านอยู่แค่ 2 – 3 หลังใครเขาจะมาทำโรงเรียนให้ ตาเดียวเลยบอกว่าผมได้มาอยู่แล้วต่อไปข้างหน้าจะมีคนมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ปี ค.ศ. 1985 ต่อมาก็ได้มีคนมาอยู่เยอะได้เลยได้เป็นหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ก็จะมาจากกัมปงจาม เกาะกง กัมปงทม เกาะแกว สวายลิ่ง มาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ปี ค.ศ. 2000 : พอชาวบ้านได้มีพื้นที่ทำมาหากินก็สามารถหาซื้อรถไถนาเข้ามาโดยมีตาเดียวเป็นคนซื้อคนแรก ส่วนผู้นำชุมชนก็ได้มีโทรศัพท์ใช้เนื่องจากทางการเป็นผู้ให้ และมีที่ดินที่สามารถซื้อรถมอเตอร์ไซค์เข้ามาในชุมชนเป็นคนแรก

ปี ค.ศ. 2002 ทางรัฐบาลได้เห็นว่ามีคนมาอยู่เยอะเลยได้มาตั้งเป็นหมู่บ้านให้เราโดยทางการถามตาเดียวว่าจะตั้งชื่อหมู่บ้านว่าอะไร ซึ่งตากับเพื่อนๆก็บอกว่าเรามาจากคลองเวง เราตั้งชื่อหมู่บ้านว่าคลองเวงเลย จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านในปัจจุบันโดยมีนาย พล เป็นผู้นำชุมชนคนแรก

ปี ค.ศ. 2003 – 2004 พอทางรัฐบาลได้มาจัดตั้งหมู่บ้านให้เป็นทางการแล้วต่อมาทางรัฐบาลก็ได้เอารถมาเกรตถนนทางป่าเพื่อทำถนนให้กับชาวบ้านทำมาจากคลองเวงไปถึงสะแอมแล้วก็ทำต่อไปอีกจนถึงกัมปงสรวร ต่อมาผู้นำได้เสียชีวิตลงตาเดียวเลยให้ นายสรัด เสรีอน เป็นผู้นำชุมชน แต่ปัจจุบันได้หมดวาระได้มาเป็นกรรมการหมู่บ้าน และได้มีหน่วยงานของภาครัฐที่มาจากองค์กร AH มาชุดบาตาลโยกให้ชาวบ้านได้มีน้ำอุปโภคบริโภค

ปี ค.ศ. 2009 ได้มีหลวงตาที่ชอบฉันหมากมาจากวัดตุลจรนเป็นคนมาก่อตั้งวัดที่ภูมิजाให้เป็นคนมาบวชหลวงตาวันให้และได้หลวงตาวันเป็นเจ้าอาวาสวัดอยู่ทุกวัน ซึ่งภูมิจากกับภูมิคลองเวงได้ใช้วัดเดียวกัน ในปี ค.ศ. 2010 โรงเรียนก่อตั้งมาได้ 7 ปี มีจำนวนเด็กนักเรียนทั้งหมด 231 คน แบ่งเป็นชาย 114 คน เป็นหญิง 117 คน มีครู 4 คน

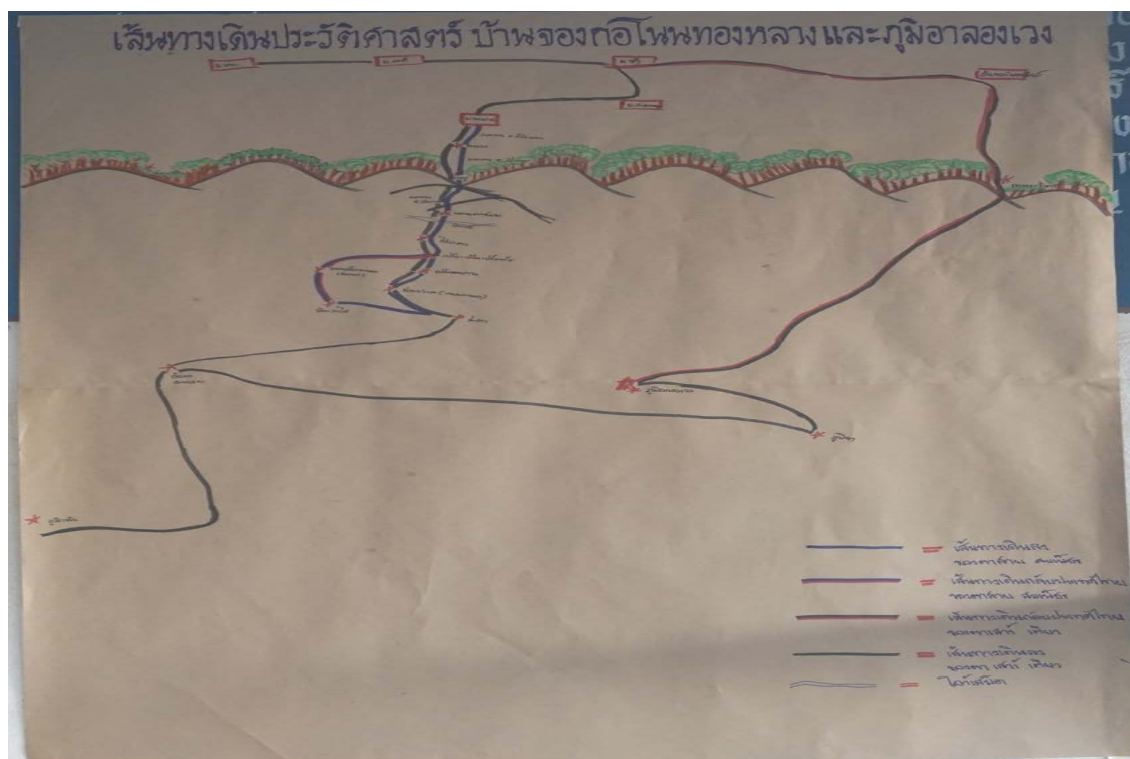
ปี ค.ศ. 2015 ในชุมชนเริ่มมีหน่วยงานเอกชนได้นำไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนที่มาจากตำบลสะแอมเป็นของนายคุณ โงน และในปี ค.ศ. 2016 หน่วยงานรัฐเริ่มนำเสาไฟฟ้ามาที่ชุมชนเริ่มเดินสายไฟฟ้าแล้วแต่ยังไม่สามารถใช้ไฟฟ้าได้เนื่องจากต้องรอให้ทางการดำเนินการปล่อยกระแสไฟฟ้า

จากการศึกษาข้อมูลตามข้างต้นที่แบ่งเป็นช่วงยุคตามพ.ศ.นั้นทำให้เห็นสถานการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนทั้งในด้านความมั่นคงของคนในชุมชนด้านความสัมพันธ์ของพี่น้องทั้งสองฝั่งที่เคยไปมาหาสู่กัน

3) เส้นทางเดินข้ามแดนในอดีตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา บ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง – ภูมิคลองเวง

3.1) เส้นทางเดินของ ตาสาย สมเพ็ชร ตาสายใช้เส้นทางในการขึ้นลงจากฝั่งไทยไปกัมพูชาโดยตาสาย สมเพ็ชร เริ่มจากบ้านจอกกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ มาทางเส้นทาง แจะแวงงเดินทางลงมาทางช่องกอกู มาทางพลาณาเงินจะ ข้ามโอชะมัด เดินผ่านไปทางไปรปะอาว ไปขึ้นเขาไปทางเปรียะเมื่อนเปรียะเตีย เข้าไปทาง เปรียะดองตวง ลงไปทางช่องหัวเสา ลงไปจนถึงปะอาวแล้วเดินทางไปทางทิศตะวันตกไปอยู่ที่ภูมิระไซ แต่พอเวลาเดินทางขึ้นมาฝั่งไทยก็จะเดินจากภูมิระไซ ไปทางพลาณาเปรียะจะม็อกก่อนจะเข้าไปที่เปรียะเมื่อนเปรียะเตียก่อนเข้าสู่เส้นทางเดิมในช่วงนั้นการใช้เส้นทางนี้เพื่อเป็นเส้นทางเดินไปมาหาสู่กันของญาติพี่น้องไปมาติดต่อกันและค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าร่วมกันทั้งสองฝั่ง

3.2) เส้นทางเดินของ ตา เขา เตียว ตาเขา เตียว ซึ่งเป็นคนไทยที่เดินทางมาจากบ้านเคาะ ตำบลศรีตระกูล อำเภอบุขัน จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบัน ผ่านเส้นทางบ้านสตา ตำบลโพธิ์กระสังข์ อำเภอบุขัน จังหวัดศรีสะเกษ (ในปัจจุบัน) แล้วมาบ้านชำ มาบ้านกันทรอม ไป ถึงบ้านจงกอ เดินทางไปป่าจะแฉะ แล้วขึ้นเขาอกู ขึ้นพนมพลีลงไปทางพลาหน่าเงินขึ้นภูสวายออกจากพนมสวายแล้วลงไปช่องหัวเสา (กะบาสระซอล) ลงมาถึงหมอช้างออกไปภูมิตาหอม ออกจากภูมิตาหอมเดินผ่านป่าไปเรื่อยๆจนถึงภูมิปะอาว ต่อมาได้มีสงครามขึ้นทางรัฐก็ได้ให้ชาวบ้านอพยพออกมาจากพื้นที่ ไปอยู่ภูมิกัน ที่เซราะวาริน เขตเสียมเรียบพอไปอยู่ที่นั่นได้ 3 ปี ก็เลยอยากกลับมาที่ภูมิปะอาวเหมือนเดิม แต่พอไปถึงทางการได้ให้คนทางอื่นมาอยู่เต็มไปหมด ทางรัฐก็ได้ให้ชาวบ้านไปอยู่ที่ภูมิจา คัมกันตรวง เซราะจอมกระสาน เขต พระวิหาร แต่พอไปถึงเขาก็ให้ไปอยู่ในที่ของคนอื่นเต็มไปหมดที่ทำกินของเขา ตาเขาเตียวเลยขอกับทางการว่าขอไปอยู่ในพื้นที่บริเวณภูมิลองเวง ในปัจจุบัน พอไปอยู่ที่ภูมิลองเวงแล้วเขาก็กลับขึ้นมาฝั่งไทยอีกครั้งตาเขาเตียวก็เดินทางทางเขาช่องพระวิหาร เพราะมันใกล้กว่า พอข้ามเขาไปก็ติดต่อให้พี่น้องมารับที่บ้านภูมิจะรอล เดินทางไปทุ่งอำเภอกันทรลักษไปอำเภอบุขัน ไปถึงบ้านเคาะ การใช้เส้นทางนี้เพื่อเป็นเส้นทางเดินไปมาหาสู่กันของญาติพี่น้องไปมาติดต่อกัน และค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าร่วมกันทั้งสองฝั่ง

ภาพที่ 4 - 6 ภาพเส้นทางเดินข้ามแดนในอดีตของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา บ้านจงกอ บ้านโนนทองหลวง - ภูมิลองเวง

4.2 คุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้าน จองก่อ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน

4.2.1 คุณค่า ความหมาย ของพิธีกรรมเรือมมะมั่วดหรือรำแม่มด “เรือมมะมั่วด” เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อดั้งเดิม เกี่ยวกับเรื่องผีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขมรทั้งที่เป็นเขมรถิ่นไทยที่เรียกตัวเองว่า เขมรลือ (เขมรบน) และเขมรในประเทศกัมพูชาที่เรียกว่าเขมรกรอม (เขมรล่าง) คำว่าเรือมมะมั่วด เป็นภาษาเขมร “เรือม” แปลว่า “รำ” และ “มะมั่วด” แปลว่า “แม่มด” เรือมมะมั่วด จึงแปลว่า รำแม่มด ตามที่คนไทยโดยทั่วไปเข้าใจ ถ้าเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมร จะเรียกเรือมมะมั่วด แต่ถ้าเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในประเทศไทย จะเรียกว่า รำแม่มด โดยพื้นฐานความเชื่อของคนในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีความเชื่อว่าคนเราตายแล้วไม่ดับสูญ หลังความตายแล้ววิญญาณที่ออกจากร่างเดิมก็ต้องไปถือปฏิสนธิ คือ เกิดใหม่ตามคติที่ถือสืบทอดมาจากศาสนาพราหมณ์ โดยถือว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งในโลก โลกธาตุทั้งหมดประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ และในดินน้ำลมไฟ นั้น มีวิญญาณประจำอยู่ คนเราก็ประกอบด้วยสิ่งดังกล่าว คนเราตายแล้วไม่ดับสูญ วิญญาณจะต้องไปเกิดอีกนั้นต้องมีอำนาจกลับคอยดูแลจัดการให้อยู่ตลอดเวลาสิ่งที่ติดตามมากับวิญญาณต้องมีแน่ ดังนั้นคนเราถือกำเนิดมาจึงไม่เหมือนกันทุกคนสิ่งที่ติดตามมากับวิญญาณถือว่ามีความสำคัญ เป็น “ขวัญ” หรือ “มิ่งขวัญ” ของวิญญาณ ถือว่าเป็น “ครู” ของชีวิต ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า “ครูกำเนิด” เมื่อร่างกายของคนเรา ซึ่งประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ มีความไม่สุขสบายมีการเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือหรือหมอไสยศาสตร์แล้วก็ยังไม่หาย ชาวบ้านจะมีความเชื่อว่า มีการทำผิด “ครูกำเนิด” คือสิ่งที่ติดตัวมาแต่เกิด การทำผิดครู คือการไม่กล่าว วิชาอาคม ไสยศาสตร์ การทำผิด ผี พ่อปู่ประจำหมู่บ้านที่ชุมชนนับถือ ผีโขมด คือ ผีบรรพบุรุษ ที่ห้ามลบหลู่ ฟัน้องห้ามทะเลาะกัน และผีไร่ ผีนา ผีป่า ผีเขา ด้วย เรือมมะมั่วด จึงเป็นพิธีกรรมความเชื่อ “คนกับผี” หรือคนกับความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ

เรือมมะมั่วด จึงเป็นพิธีกรรมความเชื่อในการจัดระบบความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข การกระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่เหมาะสม เช่น ด่าพ่อ ด่าแม่ พูดจาไม่สุภาพ ลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม ทำผิดศีลธรรม หรือล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ที่ชุมชนนับถือ จะมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับ หลงเพ้อ บางที่ผีอาจจะเข้าสิงทำให้ชักดิ้นชักงอ หรืออาจทำให้ถึงแก่ความตายได้ เมื่อเกิดอาการเป็นเหตุเภทภัยดังกล่าวไปหาหมอแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ชาวบ้านจะมีความเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษหรือผีเชื่อที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดอยากจะมาอยู่ด้วย จำเป็นต้องหาวิธีแก้ไข “แต่งแก้” หรือการทำพิธีแต่งแก้ครูกำเนิดโดยครั้งแรกต้องไปหาหมอครูหรือแม่ครูเข้าทรงดูเพื่อหาสาเหตุเมื่อรู้สาเหตุแล้วก็ถามต่อไปว่า จะให้ทำอะไรจึงจะหายแล้วจึงจะมีการจัดการเช่น สรงเป็นพิเศษให้ คือ การเล่นเรือมมะมั่วด หรือ เล่นรำแม่มด และการประกอบพิธีกรรมเรือมมะมั่วดยังเป็นองค์ความรู้ภูมิปัญญาทางเลือกในการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในชุมชนที่สืบทอดมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น กรณีที่มีคนป่วยไปหาหมอไม่หาย ญาติพี่น้องคนป่วยจะไปหาช่างทรงทำนายว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ถ้าช่างทรงบอกว่าเป็นแม่มดทำก็ให้บนบานไว้ให้หายจากอาการป่วยโดยการผูกคอขวดไว้แล้วนวดเดือนที่จะเล่นส่วนใหญ่ จะเป็นเดือนกุมภาพันธ์ (แคเมียก) แต่ถ้าเกิดกรณีบนบานไว้แล้วหายเร็วก็จะเล่นมะมั่วดให้เลย

ในการหาวันที่ดีในการเล่นมะมั่วด จะมีข้อยกเว้น คือห้ามเล่นวันพระหรือวันครู เพราะมีความเชื่อว่าถ้าเล่นวันพระ วันครู แม่มดจะไม่เข้าร่างทรง และถ้าเซ่นแล้วกรณีพี่น้องครอบครัวไม่ถูกกัน แม่มดก็จะไม่เข้าร่างทรงถ้าพี่น้องในสายเลือดไม่มารวมพร้อมใจยอมรับกันทำพิธีเซ่นร่วมกัน

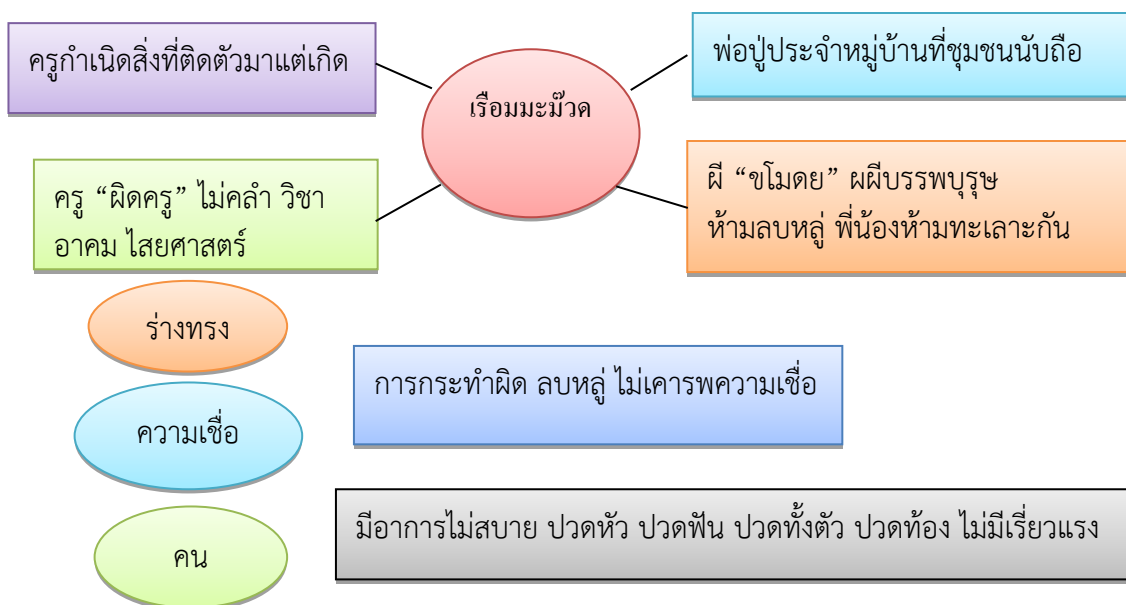
จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ ยายชิต กาญจนชาติ อายุ 78 ปี บ้านโนนทองกลางซึ่งเป็นร่างทรงประจำหมู่บ้านในการดูหมอ และเป็นแม่ครูในพิธีกรรมมะมั่วด ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาพิธีกรรมพิธีกรรมเรื่อมมะมั่วด ว่าเริ่มจากผู้หญิงอยากคุยกับผู้ชาย ฝ่ายหญิงก็เลยไปขอกับพระ พระก็ให้ทำเป็นปรำพิธี มีเสา 9 ต้น ข้างบนเป็นไม้ยาว 9 ต้น ไม้ขวาง 3 ต้น เรียนดี (ที่วางของเซ่น) ของเซ่นจะมี ข้าว 1 จาน แกง 1 จาน ซึ่งเรียนดี จะอยู่ทางทิศตะวันออกของปรำพิธี เพื่อให้ครูเพลง (เจรียง) เดินจากจุดเรียนดี ไปทางทิศใต้ของปรำพิธี เข้ามาในปรำพิธีในทางทิศตะวันตก มาถึงจุดเสากลางปรำพิธี ครูเพลงบอกให้ทำเรียนเสากลาง แล้วก็บอกให้ทำจรม ผูกเอาไว้ตรงเสากลาง แล้วก็ทำจวม (ส่วย) วางเอาไว้ตรงเรียนกลาง ให้ทำคายของครูเพลงมอบให้ครูเพลง ในคาย มีกล้วย 1 หวี ข้าวต้ม 1 มัด ผ้าขาว 1 ผืน ข้าวสาร 1 จาน เงิน 25 บาท เหล้า 1 ขวด และจวม 5 ดอก ผู้หญิงก็ทำตามพระบอก เตรียมของดังกล่าวข้างต้น ผู้ชายยังไม่ได้ไปขอ ผู้หญิงเกิดป่วย ก็เลย “โบล” กับร่างทรง เพื่อคว่ำทำไม่ถึงไม่สบาย ร่างทรงก็เห็นว่ามะมั่วด “แม่มด” เป็นคนทำ ผู้ชายก็เลยบ่น ว่าถ้าฝ่ายหญิงหายจะเล่นมะมั่วดเป็นการแก้บนให้ แล้วฝ่ายหญิงก็หายป่วยจริง พอหายป่วยก็หาฤกษ์หายาเล่นมะมั่วดให้ช่วงแก้บนเล่นมะมั่วดให้ทำให้ผู้ชายที่ตนเองรักและหมายปองไว้ได้มาคุยกันและได้แต่งงานกัน ทำให้ผู้หญิงมีความเชื่อในการเล่นมะมั่วด จึงกลายเป็นความเชื่อที่สืบทอดมาของคนในชุมชน ถ้าใครไม่สบายก็จะไปบนกับร่างทรง ว่าจะมะมั่วดทำหรือไม่ ถ้าใช่ก็จะบนและแก้บนโดยการเล่นเรื่อมมะมั่วดให้ แต่สมัยนี้ เวลาเจ็บป่วยไม่สบายจะไปหาหมอ ถ้ารักษาไม่หายชาวบ้านก็จะมา “โบล” กับร่างทรง เอาอุปกรณ์ลักษณะเหมือนฝาปิดที่ใส่ปูนกินหมากของคนแก่ ร่างทรงก็จะถือฝาไวนั้นๆ แล้วเอาเส้นด้ายสีขาวมาถักไว้ที่ฝาปิด ถ้าผี หรือมะมั่วด หรืออะไรก็ตามแล้วแต่ทำ ขอให้ฝาปิดนี้ขยับ หรือหนัก ถ้าไม่ใช่ผีหรือมะมั่วดฝาก็จะไม่ขยับ และ ไม่หนัก

วิธีการเข้าทรงของแม่ครู ถ้าใครไม่สบายก็จะไปบนกับร่างทรง ว่าจะมีการกระทำผิดอะไรที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ ทำผิดอะไร ถ้าใช่ก็จะบนและแก้บนโดยการเล่นเรื่อมมะมั่วดให้ ชาวบ้านก็จะไป “โบล” หรือบนกับร่างทรง และร่างทรงก็จะเอาอุปกรณ์ลักษณะเหมือนฝาปิดที่ใส่ปูนกินหมากของคนแก่ ร่างทรงก็จะถือฝาไวนั้นๆ แล้วเอาเส้นด้ายสีขาวมาถักไว้ที่ฝาปิด ถ้าผี หรือมะมั่วด หรืออะไรก็ตามแล้วแต่ทำ ขอให้ฝาปิดนี้ขยับ หรือหนัก ถ้าไม่ใช่ฝาก็จะไม่ขยับ และ ไม่หนัก เรื่อมมะมั่วด จึงเป็นพิธีกรรมที่มีความเชื่อในเรื่องของการรักษาของคนในชุมชนตั้งแต่สมัยอดีต และนับถือสืบทอดมาจนมาถึงปัจจุบัน

การเล่นเรื่อมมะมั่วด หรือ การเล่นรำแม่มดในสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรนั้นถือว่าเป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทอย่างมากโดยเฉพาะด้านสุขภาพ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงสุขภาพด้านร่างกาย สุขภาพด้านจิตใจ สุขภาพสังคม การที่คนในชุมชนได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมร่วมกันถือว่าเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและเป็นการลดช่องว่างทางสังคม อาการเจ็บป่วยที่เกิดจากความเชื่อที่ว่า “ผี” กระทำนั้นเป็นกระบวนการที่ไม่ควรละเลย เพราะปัจจัยการเกิดโรคของแต่ละสังคมนั้นย่อมมีเหตุและผลต่างกัน พิธีกรรมรำแม่มดก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำพาผู้ป่วยให้

หลุดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆเป็นที่พึงปรารถนาได้ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลและชุมชนเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของชีวิตของคนและชุมชนซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกัน ปัจจุบันแม้ว่าความรู้วิทยาศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้า สามารถสร้างความมั่นคง ความรู้สึกปลอดภัยในเรื่องของสุขภาพ ร่างกายของมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างมาก แต่พิธีกรรมทางความเชื่อเกี่ยวกับผีที่เคยเป็นที่พึ่งปรารถนาก็ยังมีการปฏิบัติสืบทอดคงอยู่ภายใต้การต่อสู้ทางวัฒนธรรมความขัดแย้งระหว่างโลกของความเชื่อกับโลกของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งมีจุดประสงค์เหมือนกันคือการบำบัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บของคนในชุมชนให้มีสุขภาพด้านร่างกาย สุขภาพด้านจิตใจ สุขภาพสังคมที่เข้มแข็ง มั่นคง ปลอดภัย สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข คุณค่า เรือมมะมั่วด นอกจากจะมีบทบาทด้านการบำบัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บแล้วยังมีบทบาทในการสานสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของ ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ระหว่างชุมชนภายในท้องถิ่นและระหว่างชุมชนท้องถิ่นข้ามแดน ไทย – กัมพูชาที่อาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างแดนต่อแดนโดยสิทธิธรรมชาติที่มีความแน่นแฟ้นและดำเนินมาเนิ่นนานในอดีต

องค์ประกอบความเชื่อพิธีกรรมเรือมมะมั่วด ของคนในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเกี่ยวกับพิธีกรรมเรือมมะมั่วด ประกอบด้วย ครูกำเนิดที่ติดตัวมาแต่กำเนิด พ่อปู่ประจำหมู่บ้านที่ชุมชนนับถือ ผีขโมดย ผีบรรพบุรุษ ห้ามลบหลู่ พี่น้องห้ามทะเลาะกัน ครูการผีดครูไม่คลำในวิชาอาคม ไสยศาสตร์ ร่างทรง ความเชื่อการกระทำ ผิดลบหลู่ไม่เคารพ ในความเชื่อ คน ผู้ที่มีอาการไม่สบาย ปวดหัว ปวดฟัน ปวดทั้งตัว ปวดท้อง ไม่มีเรี่ยวแรง ไปหาหมอไม่หายหรือไม่ทราบสาเหตุ ดังแผนภาพ ที่ 4-7 ดังนี้

แผนภาพที่ 4-7 ความเชื่อของคนในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเกี่ยวกับพิธีกรรมเรือมมะมั่วด

4.2.2 คนที่เกี่ยวข้องกับ “เรื้อมมะมั่วด” จากการศึกษาพบว่า กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิธีกรรมเรื้อมมะมั่วดในชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางที่เคยเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเรื้อมมะมั่วด ปัจจุบัน มี 7 กลุ่มหลักๆ ดังนี้

แผนภาพที่ 4-8 คนที่เกี่ยวข้องกับ “เรื้อมมะมั่วด”ในชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเรื้อมมะมั่วด ปัจจุบัน

กลุ่มที่ 1 ร่างทรง มี 5 คน เสียชีวิตไปแล้ว 3 คน และยังมีชีวิตอยู่ 2 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-10 รายชื่อร่างทรงในชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลาง

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน	หมายเหตุ
1	ยายเทศ สมรัตน์	86	จองกอ	มีชีวิต
2	ยายทับ สมเพชร	98	จองกอ	เสียชีวิตแล้ว
3	ยายซัด กาญจนชาติ	78	โนนทองกลาง	มีชีวิต
4	นายเสาร์ สมเพชร	70	โนนทองกลาง	เสียชีวิตแล้ว
5	ยายโม่ย สมเพชร	90	โนนทองกลาง	เสียชีวิตแล้ว

กลุ่มที่ 2 กลุ่มคนป่วยที่แค้นด้วยการรำมะมั่วด มี 10 คน ดังนี้

ตารางที่ 4 -11 รายชื่อคนป่วยในชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางที่เคยแค้นด้วยการรำมะมั่วด

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน	อาการป่วย
1	นางนัต เสาร์สอน	63	โนนทองกลาง	ไม่ทราบอาการ
2	นางศรี จิตรโสม	53	โนนทองกลาง	มีอาการปวดต้นคอ,ปวดหัว

3	นางวัจนา ดอกพวง	62	โนนทองกลาง	มีอาการอัมพาตทั้งตัว
4	นายคลิม สมเพชร	78	โนนทองกลาง	มีอาการปวดหลังปวดเอวเดินไม่ได้
5	น.ส. ทศนีย์ สมเพชร	26	โนนทองกลาง	มีอาการปวดหัว
6	นางบุญมี ดอกพวง	53	โนนทองกลาง	ไม่ทราบอาการ
7	ยายทิพ สมเพชร	80	โนนทองกลาง	มีอาการปวดขา ขาบวมเดินไม่ได้
8	นายชลธวัช สมเพชร	48	โนนทองกลาง	มีอาการปวดเอวกระดูกทับเส้น
9	ตาพิน สมรัตน์	78	จงกอก	ไม่ทราบอาการ
10	นายสิทธิสุธรรม สมเพชร	57	จงกอก	มีอาการเดินไม่ได้

กลุ่มที่ 3 นางรำ (เนียงเรื้อมมะมัวด) นางรำ ที่มาของการเป็นนางรำ เป็นมรดกสืบทอดกันมาผิบรรพบุรุษอยู่ยากอยู่กับใคร และกรณีที่คนเคยป่วยแล้ว ผิแม่มดทำแล้วได้เล่นและหายป่วย จึงเกิดการเล่นสืบทอดต่อกันมา ปัจจุบัน มีนางรำในชุมชนบ้านจงกอก บ้านโนนทองกลาง 15 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-12 รายชื่อนางรำ (เนียงเรื้อมมะมัวด) ในชุมชนบ้านจงกอก บ้านโนนทองกลาง

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน
1	นางลม สมเพชร	72	โนนทองกลาง
2	แม่மாக สมเพชร	76	โนนทองกลาง
3	นางเสงี่ยม สมเพชร	52	โนนทองกลาง
4	นางเยียน สมเพชร	63	โนนทองกลาง
5	นางบุญมี ดอกพวง	53	โนนทองกลาง
6	นางนัต เสาร์สอน	63	โนนทองกลาง
7	นางแพง สมเพชร	63	โนนทองกลาง
8	นางเสวียน สมเพชร	51	จงกอก
9	นางชู คงพันธ์	76	จงกอก
10	นางเรศ สมเพชร	76	จงกอก
11	นางเล็ก สมเพชร	70	จงกอก
12	นางสุดสวาท ยาคำ	46	จงกอก
13	นางลำดวน จันคณา	50	จงกอก
14	นางแป๊ะ สมเพชร	56	จงกอก
15	นางด้ว เลิศศรี	63	จงกอก

กลุ่มที่ 4 แม่ครูมะมัวด เอกลักษณะของแม่ครู ต้องมีครู “บองบริต” เขาจะมองเห็นถ้ามีคนมาดูร่างทรง เช่น มีคนป่วยเข้ามาดู จะต้องใช้เทียน 1 คู่ เงิน 25 บาท เพื่อเป็นค่าคายว่ามาทำอะไร ซึ่งแม่ครูจะรู้จะเห็นมาเป็นตัวตนว่าเขาทำอะไร มาผิผิอะไร ต่อมาแม่ครูจะถามผิ ว่าอยากได้อะไร แล้วจะทำให้หมด กรณีถ้าเป็นแม่มดมาทำ ร่างทรงก็จะเห็นเลยว่า ถามเขาว่าอยากได้อะไร เช่น อยากรำ ก็รำให้ดู ถ้าอยากได้ผ้าก็จะบอก บาง

กรณี ถ้านบนบานไว้หลายครั้ง ไม่ทำก็จะทำให้ไม่สบายอีก ถ้าร่างทรงเห็นสาเหตุแล้ว ร่างทรงจะบอกให้คนป่วย เย็บจวย 5 อัน “จวมตัมปราคา” ที่เย็บมาจากใบตอง 2 อัน สำหรับเอาไว้บนบาน โดยการยกมือไหว้ เชื้อครู ขอให้หายแล้วจะเล่นให้ วันดีจะเล่นให้ (เดือน 3) พอถึงวันเล่นเจ้าภาพจะเอาเทียน 1 คู่ และจวมตัมปราคา ทรายหอม อย่างละ 1 มาเชิญแม่ครูไปประกอบพิธี พอไปถึงปราณีเจ้าภาพจะเตรียมคายไว้ ชั้น 5 ชั้น 8 ข้าวต้มมัด กล้วย 1 หวี ข้าวสาร เหล้า 1 ขวด น้ำส้ม 1 ขวด เงิน 25 บาท จวย 5 อัน สำหรับใส่ข้าวสาร กรณีถ้าเตรียมคายไม่ถูก แม่ครูจะเป็นคนประกอบพิธีคนแรก ผีที่เข้าจะเป็นผีเจ้าที่เข้าทาง ผีบ้านผีเรือน

กรณีผีเข้าแล้ว ลูกหลานเจ้าภาพก็จะมาผูกแขน บอกผีเจ้าบ้านเจ้าที่ว่าที่เล่นเพราะ มีการบนบานไว้ เพื่อให้ผีเจ้าที่เจ้าทาง เปิดทางไว้ให้ผีแม่ตมเข้าร่างได้ ต่อมาก็จะให้คนป่วยที่หายเจ็บไข้ ทำพิธีต่อโดยการนั่งถือขันโตก นั่งใกล้แม่ครู แม่ครูจะทำหน้าที่บอกผีให้ ให้เข้ามาในร่างทรงคนป่วยที่หายแล้วได้ เข้ามาเตรียมไว้ให้หมดแล้ว อ้อนวอนให้ผีเข้ามาในร่าง กรณีถ้าผีไม่เข้า แม่ครู จะทำหน้าที่ดูอีก ว่าสาเหตุ อะไรที่ผีไม่เข้า

กรณี แม่ครูเข้าต้องใช้เทียนปักตรงยอดดาบ แล้วจะจุดไฟ เพราะปรามปรามไม่ให้มารมาผจญในการทำ พิธี สาเหตุที่ผีไม่เข้า จะมีเครื่องญาติมาเช่นไม่ครบ คนในครอบครัวผิดใจกันและคนในครอบครัวไม่ยินยอมให้ เล่น และแม่ครูก็จะเรียกคนในครอบครัวหรือญาติมารับรอง เมื่อเปิดใจแล้วผีก็จะเข้าร่างทรง หลังจากนั้น นางรำอื่นๆ จะทำพิธีรำต่อ พอหลังจากเสร็จพิธีเจ้าภาพก็จะมอบคายเป็นกล้วย ข้าวต้ม ข้าวเหนียว และปัจจัย เงิน ตามศรัทธาของเจ้าภาพ ข้อห้ามของแม่ครู คือ ห้ามพูดแข่งคนอื่น ห้ามนินทา ห้ามลักขโมย ข้อควรปฏิบัติ แม่ครูต้องตั้งสมาธิ ปัจจุบัน มีแม่ครูมะม่วง ในชุมชนบ้านโนนทองหลาง 2 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-13 รายชื่อแม่ครูมะม่วง ในชุมชนบ้านโนนทองหลาง

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน
1	นางซัด กาญจนชาติ	70	โนนทองหลาง
2	นางสมิน สมเพชร	70	โนนทองหลาง

กลุ่มที่ 5 แม่ครูเพลง คือ กลุ่มคนที่ทักษะทางการร้องเพลง และการเล่นดนตรี ประกอบการเล่น เรือมมะม่วง ปัจจุบันในชุมชนบ้านจอกอและบ้านโนนทองหลาง มีแม่ครูเพลง 6 คน ดังนี้

ตารางที่ 4-14 รายชื่อแม่ครูเพลงเรือมมะม่วงในชุมชนบ้านจอกอ บ้านโนนทองหลาง

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน	ตำแหน่ง
1	นายพิน สมรัตน์	78	จอกอ	ร้องเพลงเจริญ ตีกลอง
2	นายทิว สมเพชร	72	จอกอ	ร้องเพลงเจริญ ตีกลอง
3	นายคลิม สมเพชร	78	โนนทองหลาง	ร้องเพลงเจริญ ซอ ตีกลอง
4	นายบุญยืน มนต์วิรัช	52	โนนทองหลาง	ร้องเพลงเจริญ ตีกลอง ซ้อง
5	นายเชียร สมรัตน์	55	โนนทองหลาง	ร้องเพลงเจริญ ตีกลอง
6	นายมีล สมเพชร	70	โนนทองหลาง	ร้องเพลงเจริญ ตีกลอง

กลุ่มที่ 6 ลูกหลาน ญาติพี่น้อง เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการจัดหาเตรียมการปรำพิธี เครื่องประกอบพิธีกรรม และการไปบอกกล่าวเครือญาติ พี่น้องทั้งในชุมชน เครือญาตินอกชุมชน บอกกล่าวผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน บอกกล่าว แม่ครูมะมวด แม่ครูเพลง นางรำ นักรับส่ง เตรียมการทำพิธีกรรมรำมะมวดให้บรรลุความสำเร็จ

กลุ่มที่ 7 ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญด้วยเช่นกันที่คอยให้คำแนะนำปรึกษา ให้กำลังใจ และช่วยเหลือนำสิ่งของมาสมทบ ช่วยห่อข้าวต้ม ทำอาหาร ทำปรำพิธี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในการประกอบ พิธีกรรมเรือมมะมวดให้บรรลุความสำเร็จ

4.2.3 การประกอบพิธีกรรมเรือมมะมวด เริ่มจากมีคนในชุมชนที่มีอาการเจ็บป่วยเกิดขึ้น ไปหาหมอแล้ว บางคนก็ไม่หาย จึงหันไปพึ่งไสยศาสตร์ โดยการไป “โบล” กับร่างทรง แล้วร่างทรงนับดูว่าเป็นอะไร แล้วร่างทรงก็ทักบอกว่า โดนแม่มดทำ แล้วร่างทรงให้รับทำพิธีรำแม่มด เพื่อให้อาการป่วยทุเลาลง ถ้าญาติผู้ป่วยยังไม่พร้อม ก็ต้องทำพิธี “ผูกคอขวด” เพื่อเป็นการสัญญาว่าจะเล่นให้ ในเดือนไหนๆ ก็ได้แล้วแต่โอกาส ถ้าญาติพร้อมเล่นได้เลย ไม่ต้อง “ผูกคอขวด” บางคนผูกคอขวดไว้นาน ๆ ไม่เล่นเสียที อาการก็จะกลับมาเป็นอีก ซึ่งญาติคนป่วยเป็นผู้กำหนดวันและเวลาที่จะเล่น ซึ่งจะเล่นในช่วงเวลา เดือน ธันวาคม มกราคม กุมภาพันธ์ และ มีนาคม เป็นช่วงที่ดอกจานบานพอดี แล้วญาติผู้ป่วยต้องไปหาแม่ครูแม่มด และแม่เพลง เพื่อแจ้งวันเวลา ในการจัดทำพิธีรำแม่มด พร้อมกับไปบอกญาติผู้ป่วยบอกญาติพี่น้องมาช่วยงาน ห่อข้าวต้มและทำอาหาร ช่วยกันจัดทำปรำพิธีในการเรือมมะมวด โดยมีการดำเนินการดังนี้

1) การเตรียมสถานที่ ญาติพี่น้องผู้ป่วยต้องปรึกษารื้อกันหาสถานที่ก่อน เพื่อจัดทำพิธี ซึ่งสถานที่ต้องห่างจากตัวบ้านประมาณ 1 เมตร ความกว้างสถานที่ ไม่จำกัด

2) การเตรียมปรำพิธี เมื่อเลือกสถานที่ได้แล้ว ญาติพี่น้องผู้ป่วยต้องช่วยกันทำปรำสำหรับประกอบพิธี โดยการทำปรำพิธี ต้องมีเสามี 9 ต้น ไม้อะไรก็ได้ โดยแต่ละต้นห้ามปลูกเปลือก ถ้าปลูกเปลือกมีแม่มดจะไม่เข้า หรือถ้าปลูกก็ต้องปลูกทั้ง 9 ต้น และเสาปรำพิธีต้องตรงกับเสาบ้าน เสาไหนก็ได้ วิธีการตั้งเสา มี 3 แถว 2 ห้อง ไม้คานนิยมเป็นไม้ไผ่ มุงด้วยทางมะพร้าว วิธีมุงปรำพิธี ในอดีตเคยใช้หญ้าคามามุง แต่เดี๋ยวนี้หาได้ยาก เลยนิยมใช้ทางมะพร้าวใช้แทน การมุงนิยมเอาด้านปลายทางมะพร้าวชนกัน เก็บไว้ด้านใน เอาหัวออกมาด้านนอก ถ้ามุงหันหัวไปทางไหนต้องหันไปทางเดียวกันให้หมด ถ้ามุงหลังคาไม่ไปทางเดียวกัน มีความเชื่อว่าถ้าผิดวิธีจะทำให้มะมวดไม่เข้า และจะต้องมีเสาเล็ก ๆ 4 ต้น ให้ทำไว้ทางทิศตะวันออก ของปรำพิธี ในปรำพิธีจะมีชุดข้าว อาหาร คาวหวาน กล้วย ผลไม้ ข้าวต้ม ทำไว้สำหรับผีไม่มีญาติมากิน ทำร่มไว้ให้ด้วย ใต้ปรำพิธี จะมีกระบุงใส่ข้าวเปลือก ขวาน ไข่ดิบใส่ในรูขวาน เพราะการบูชาพระแม่ธรณี ข้าวเหนียว 1 ปั้น เหล้า 1 ขวด กรณีถ้าเราเตรียมสิ่งของไม่ครบ หรือว่าทำไม่ถูกวิธี ผีก็จะไม่เข้าร่างทรง

ในปรำพิธีมี บริเวณเสากลางทำเป็นแท่นสำหรับวางเครื่องเช่น ไห้วขนาด 1x1 เมตร มี “ดาว” (ดาบสำหรับทำพิธี) วางไว้บริเวณเสากลาง สำหรับไว้ให้แม่ครูถือรำตอนประกอบพิธี “จรม” ทำจากไม้ไผ่ นำมาผา

เป็นแฉๆ ขนาดพอที่จะสอดกระbungหรือถ้าง สำหรับใส่เครื่องเช่นไหไว้สำหรับทำพิธีปลมปสี ในช่วงเวลาเที่ยงคืน ภายในจรมจะใส่ไก่ต้ม – เหล้า 1 ขวด กล้วย ข้าวต้ม - น้ำอติล 1 ขวด และ มีจวมกรู ขึ้น 5 ขึ้น 8 ผ้าขาว 1 ผืน จิงจุม (ไม้ต้นทองกลาง) เหล้า ข้าวต้ม น้ำส้ม เทียน กล้วย ข้าวสาร 1 ถ้วย ดาบ จวม ในจวม จะมีเหล้า 1 ขวด ข้าวต้ม 1 มัด กล้วย 1 หวี ข้าวเหนียว 1 ถุง มีไก่ต้ม 1 ตัว อาหารคาวหวาน ผ้าไหม ชันโตก ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

- กล้วย เพราะกล้วยจะมีความเกี่ยวข้องได้อย่างเช่น ค่าคายนางรำ แม่ครู ครูเพลง ที่เป็นกล้วย เพราะในอดีต เป็นสิ่งที่หาได้ง่าย มีอยู่ในชุมชน จึงเกิดการนิยมใช้กันมาและเป็นความเชื่อของคนชุมชนจองกอ-โนนทองกลางมาจนถึงปัจจุบัน

- ข้าวต้ม จะใช้ในพิธี นำไปไหว้ครูแม่มด นางรำ เพราะถ้าเสร็จพิธีกรรมเสร็จเจ้าภาพก็จะนำข้าวต้มมอบให้นางรำ แม่ครู ครูเพลง เพื่อนำไปไหว้ครูประจำตัวเขาที่บ้าน เพื่อเป็นการบอกกล่าวว่าได้เล่นแล้ว

- จวม ลักษณะจวม จะมีต้นกล้วยตัดเป็นแวนๆ แล้วนำไปขยิบมาเย็บเสียบเป็นหุกระต่าย สำหรับแม่มดนำไปไหว้ครูตัวเองที่บ้าน

- ผ้าไหม (ผ้าถุง ผ้าสร่ง ผ้าสบ ผ้าขาว 3 ผืน) ผ้าที่ทูนึ่งแต่ละชนิดขึ้นอยู่กับร่างทรงที่จะเข้า ถ้าเป็นผู้ชายก็จะเป็นสร่ง ถ้าเป็นผู้หญิงก็จะเป็นผ้าถุง แต่ความสำคัญของผ้าคือ ผ้าที่ใช้ในพิธีกรรม ผีจะเป็นคนเลือกว่าจะเอาผ้าผืนไหนและถ้าเลือกแล้ว ผ้าผืนนั้นห้ามเอามาใส่เล่น เอาไว้เฉพาะใส่ในพิธีกรรมเท่านั้น กรณีจำเป็นต้องการที่จะใช้ ต้องขออนุญาตก่อนค่อยเอาไปนึ่งได้ (กรณีนึ่งไปวัด) ร่างทรง นางรำบางคนจะใช้ผ้าขาว 3 ผืน นุ่ง ผูกเอว คลุมหัว เพราะเขามีครูสนม กรณีมีมาตั้งแต่เกิด เช่น เกิดมามีใส่พาดมาเหมือนสังวาล

- ชันโตก เอาไว้ให้นางรำ ทำพิธีเข้าทรง ข้างในชันโตกจะมีด้ายผูกแขน เอาไว้เมื่อเข้าทรง แล้วจะนำไปผูกแขนกันเอง กรณีนางรำได้รำแล้วได้เห็นกันเห็นมิตรสหายกันลงมา จึงอยากผูกแขนกัน และอีกกรณีหนึ่ง นางรำเสียใจ มีน้ำตาไหล ลูกหลานก็ต้องรวมตัวกันไปผูกแขนยอมรับให้เล่น ให้สบายใจ ไม่ต้องห่วงลูกหลาน

ในส่วนเครื่องประกอบพิธีสำหรับครูกำเนิด นิยมนำต้นทองกลาง ขนาดท่อนเท่าแขน นำมาแกะสลักลวดลาย และมีใบตาลมาตัดลวดลายปะติดรอบด้าน มีข้าวสารใส่ขามเล็กๆ 1 ขวด,เทียน, นกแก้วที่สานด้วยใบตาลหรือใบทางมะพร้าว ถาดสำหรับใส่ค่างตั้งครู และแม่เพลง ประกอบด้วย ชันธ 5 , เงิน 12 บาท เหล้า – เบียร์ - น้ำส้ม ผ้าขาว กล้วย ข้าวต้ม ข้าวแกง แพนมหาเรียส ลักษณะแพน มี 4 เส้า ตั้งไว้หลังปราพิธี ด้านทิศตะวันออก เพื่อวางจานข้าวสาร ข้าวต้ม กล้วยที่ปกรูป และร่มกางไว้เป็นฉัตรบังด้านบน สานปลาตะเพียน นกแก้ว ด้วยใบตาล หรือใบทางมะพร้าว มีดอกจำปี ดอกจาน มาผูกห้อยประดับตามปราพิธี

3) ดำเนินการประกอบพิธีกรรมเริ่มมะมวด เมื่อญาติผู้ป่วยเตรียมการทุกอย่างพร้อมแล้ว และผู้ที่เกี่ยวข้องมาพร้อมแล้ว จะนำเครื่องสำหรับที่เตรียมไว้ มาไหว้แม่ครูมะมวด และ แม่ครูเพลง แม่ครูแม่มด และแม่ครูเพลง จะประกอบพิธีเช่นไหว้เจ้าที่เจ้าทาง เวลาประมาณ 6 โมงเย็นก็เตรียมเล่น เมื่อเริ่มเล่นมะมวด แม่ครูแม่มะมวดจะเริ่มจุดเทียนจับโตกเข้าทรงเป็นคนแรก เป็นผู้เปิดพิธี นางรำคนอื่นๆ ที่ร่วมเริ่มมะมวด ก็ทยอยเริ่มตามที่ละคนๆ จนครบ ในโตกสำหรับจับเข้าทรงนั้น ประกอบด้วยเทียน ด้ายสำหรับผูกข้อมือ หมาก พลุ

ยาเส้นมวน ในกรณีร่างทรงใหม่หรือเป็นผู้ป่วย จะเข้ายากเพราะเป็นร่างใหม่ แม่ครูแม่มดจะคอยดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้เข้าทรงได้ แม่ครูจะคอยนำเทียนมาวนรอบ ๆ หรืออาจใช้เทียนจี้ เวลามีการประทับทรงเข้า ร่างทรงจะร้องให้ ญาติๆ และชาวบ้านที่มาร่วมจะเข้าไปผูกแขนให้เพื่อเป็นการยอมรับ และสอบถามว่าเป็นใครที่เข้ามา ที่ร้องไห้นั้นเพราะดีใจที่ได้พบกับญาติๆ หรือเสียใจเพราะน้อยใจ ญาติพี่น้อง – ลูกหลาน ถ้าในกรณีร่างใหม่ที่ถือโตครั้งแรก เข้าทรงยากๆ จะต้องทำพิธีให้ญาติพี่น้อง ลูกเมียไปรับรอง หรือยินยอม ให้อนุญาตก่อน ให้ขอมา จะได้ไม่มีการขัดขวางการทำพิธี ถ้าในกรณีที่มะมวดไม่เลือกร่างนี้ ก็อาจเป็นเพราะว่ามะมวดที่มีร่างอื่นอยู่แล้ว ยังไม่ละทิ้งร่างเก่า ต้องให้ร่างเก่ามาทำพิธีลา โดนการถึบขันโตก หรือให้ไปอยู่ในที่ไกลๆ สถานที่ประกอบพิธี การถึบขันโตก ถ้าคนไหนถือแล้วไม่เข้า ก็เปลี่ยนเอาญาติๆ ลูกหลานในตระกูล มาถึบจนมะมวดเลือกเอาร่างที่ชอบ

พอถึงเวลาเที่ยงคืน จะเริ่มพิธีปลมปสี และพักเหนื่อย รับประทานอาหารในช่วงเช้า ประมาณ 8 -9 น. ก็จะทำพิธีลาครู ต้องเซ่นไหว้เจ้าที่เจ้าทาง แม่ครูเพลง จะเล่นเพลง “ก่าจประกา” ให้นางรำ ได้รำอาลากันและกัน ญาติผู้ป่วยจะมอบเกลี้ยง ให้ทั้งครูแม่มด ครูเพลง และนางรำ เกลี้ยงจะประกอบด้วย ข้าวเหนียว 1 ถัง ข้าวต้ม 1 มัด กล้วย 1 หวี เงินใส่ซอง 100 บาท

4.2.4 พิธีกรรมเริ่มมะมวดของชุมชนภูมิคลองเวง กัมพูชา สาเหตุที่เล่นแม่มดเริ่มจากคนที่เจ็บป่วย แล้วญาติพี่น้องไปโปล (บน) หรือไปดูร่างทรงว่าถ้าเป็นแม่มดทำ จึงเกิดการบนบานไว้ โดยใช้วิธีจุดธูป 5 ดอก เทียน 1 คู่เพื่อบนบานที่หิ้งประจำบ้านของตัวเอง ถ้าอาการเจ็บป่วยหายแล้วถึงจะมีการเล่นแม่มดให้ พอถึงเดือน แคมียกประกาศา หรือเดือน 3 ถึงจะเริ่มให้มีพิธีกรรมโดยเจ้าภาพจะเดินบอกชาวบ้านให้มาช่วยกันห่อ ข้าวต้มเตรียมของ ส่วนผู้ชายก็จะเตรียมทำปรัมพิธี โดยจะทำได้เฉพาะหน้าบ้านคนเจ็บ ปรัมพิธีต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ถ้าหันหน้าไปทางอื่นจะทำให้แม่มดไม่เข้าร่างทรง วิธีทำปรัมคือต้องชุดหลุม ผังเสาร์ 9 เสาร์ ถ้าเกิดว่าลงไม่ครบร่างทรงก็จะไม่เข้าร่างเพราะตอนร่างทรงเข้ามาเขาก็จะเงยหน้าขึ้นดูปรัมก่อนถ้าเราทำปรัม ผิดเขาจะบอกว่าจะไม่ให้เข้าให้เจ้าภาพเปลี่ยนใหม่ ส่วนหลังคาถ้าจะให้ถูกประเพณีเราต้องเอาแค้ใบมะพร้าวแต่ถ้าไม่ได้เอามะพร้าวมาเราจะเอาหญ้าคาแต่ต้องเอาใบมะพร้าวมาปูทับ โดยจะมุงตามพระอาทิตย์ แล้วตามเสาร์ ปรัมก็ต้องเอาดอกจานมาเสียบไว้ตามเสาร์ปรัม แต่ถ้าเราไม่ทำตามร่างทรงก็จะไม่เข้า แล้วจะต้องทำปรัมหน้า ปรัมพิธีกรรม วิธีการคือเอาไม้มาทำเป็นกระดานแล้วนำผลไม้ คัน 5 คัน 8 มีขำแนน เช่น ไข่ไก่ จะมี ไก่ต้ม ข้าว ขนมหอม อาหารคาวหวาน มีเหล้า มีข้าวต้ม มีจวม ขึ้นอยู่กับแม่มดที่มาร่วมกล้วย ขำแนน นี่ถ้ามีครูแม่มดมาเล่นก็คนเจ้าภาพก็ต้องเตรียมขำแนนเท่านั้น

ภาพที่ 4-9 ภาพปริมพิธีเรือมมะมวดด้านหน้า

ภาพที่ 4-10 ภาพปริมชาแนนหรือปริมกลางพิธี

ส่วนในปราพิธีก็จะมีการทำอินจรม ที่มีลักษณะคล้ายๆรังไก่ ในอินจรมจะมี ไก่ต้ม ขนม มีข้าวต้ม ข้าว กล้วย 1 หวี มีหมากพลู รูป เทียน ในปริมจะมีการเอาใบตาล มาทำเป็นรูปสัตว์ เช่น นก พอถึงเวลาเล่น เจ้าภาพก็จะนำเครื่องเช่น จะมี อาหารคาวหวานขนม มีเหล้า มีเสื้อผ้า ผ้าขาวม้า โสร่ง เพื่อนำมาเช่น ก่อนพิธี เริ่ม พอเช่นเสร็จ ครูเพลงก็จะเริ่มเล่น แล้วแม่ครูก็จะเป็นคนเข้าร่างทรงก่อน พอแม่ครูเข้าเสร็จก็จะมาบอกว่า ใครเป็นคนทำใครที่เป็นคนโกรธก็ให้เข้ามาเล่นให้สนุกสนานเล่นให้สบาย แล้วคนที่เจ็บป่วยก็จะไปขอขมา พร้อมด้วยญาติๆที่อยู่ในเครือญาติก็ต้องมาขอขมาด้วยเหมือนกัน โดยคนป่วยไม่ต้องเล่น แล้วคนเล่นก็ต้องรำให้ครบผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วใครอยากมาเล่นก็ต้องเล่นให้ครบให้อิ่มถึงจะหยุดได้โดยแม่ครูร่างทรง ระยะเวลาที่เล่น ขึ้นอยู่กับร่างทรงและผีที่เข้ามาเล่นถ้ากรณีผีเอยะก็จะเล่นนาน ช่วงเวลาที่เล่น เริ่มเล่นช่วง 7 โมงเช้า ถึง 5 โมงเย็น ที่เป็นกลางวันจะเป็นการเล่นให้ผีร่างทรงทางกูย ลาวเข้าร่างมาเล่นและผีต่างๆ แต่พอถึง 5 โมงเย็น ก็

พักกินข้าว ก่อนค่อยเริ่มเข้าทรงใหม่อีกรอบแต่เป็นผีทางฝั่งกัมพูชาหรือให้ครูบาอาจารย์ ครูสนม สักวาของคน เป็นเข้ามาเล่นบ้าง บางครั้งถ้าผีเยอะเข้ามาไม่หมดก็ต้องเล่นถึงเที่ยงอีกวันเอาจนผีที่จะเข้ามาเล่นเข้ามาหมด พอหมดแล้วก็จะไปหักดอกไม้จันทน์ที่ได้เสียไว้ตามต้นเสาว์แล้วหักดอกไม้ลงซึ่งจะเป็นคนที่มารำเป็นการ อำลา แล้วก็กินข้าวร่วมกัน เจ้าภาพจะต้องมอบค่าคล้ายโดยจะมี ข้าวต้ม กล้วย มีเหล้า มีไก่ต้มเป็นเงิน ตามที่ เจ้าภาพพอใจเป็นอันเสร็จพิธีเพลงที่เล่น เช่น เพลงอินตวงกรู (ถวายเป็นครู) ครูเข้ามาแล้วเราต้องเล่นเพลงตำไร (เพลงข้าง) เพลงรำสำหรับช่วงนางรำพอจะอำลาก็เอาเพลงถวายเป็นครูมาเล่นอีก เพลงกุย ลาว เพลงตาเงินตา จะเวีย

ภาพที่ 4-11 ภาพพิธีกรรมเรือมะมั่วด

■ ประวัติแม่ครูชื่อนางชิง ปินมีอายุ 62 ปี

แม่ครูชิง ปิน เป็นแม่ครูมาได้ 40 กว่าปีแล้ว ซึ่งแม่ครูบอกว่าที่ได้เป็นแม่ครูเพราะว่าตัวเองได้เกิดมา พร้อมมีสังวาลติดตัวมาตั้งแต่เกิด เดิมนางชิง ปิน มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน อยู่ฝั่งกัมพูชา 4 คน อยู่ฝั่ง 1 คนคือตา สาย สมเพ็ชรซึ่งนางชิง ปินเป็นน้องสาวของตาสาย สมเพ็ชร ที่อยู่ฝั่งไทยนางชิง ปินได้แต่งงานมีครอบครัวอยู่ ฝั่งกัมพูชา แล้วลูกของนางชิง ปิน ได้ล้มป่วยไม่สบายไปหาหมอก็กไม่หาย หมอให้กลับมาดูที่บ้านว่ามีอะไรไหม นางชิงปินจึงได้ไปดูร่างทรงกับยายโป้ย พอได้ดูถึงรู้ว่ามะมั่วดซึ่งเป็นผีแกนทางแม่และพ่อ อยากเล่นอยาก สบายจึงได้มาทำลูกให้รู้จึงได้บนบานไว้แล้วถึงเดือน 3 แคะ เมียจึงได้จัดพิธีให้เล่นแล้วลูกนางชิงปินจึงหายป่วย พอเล่นเสร็จแม่ครูชื่อยาวอนจึงรู้ว่านางชิงปิน ได้มีสังวาลมาแต่กำเนิดจึงได้มา ประเว็ก (หรือขึ้นครู) หรือทำพิธี ถวายทอดให้กับนางชิง ปิน โดยใช้ขันน้ำในขันจะมีข้าวสาร จวยกกลม 5 อัน ใบตอง เงิน 100 ร้อย แล้วนำมาให้ นางชิง ปินถือขึ้นครูไว้ แล้วแม่ครูก็ร้องโดยมีครูเพลงมาเล่นเพลงให้ โดยทำต่อเนื่อง 3 วันซึ่งจะทำเวลากลางวัน หลังวัวควายเข้าคอกหมดถึงจะมาทำพิธีซึ่งพิธีนี้จะทำที่บ้านนางชิง ปิน ใช้เวลาขึ้นครูแต่ละวัน วันละ 2 ชั่วโมง ต่อจากนั้นนางชิง ปิน ก็มาเป็นแม่ครูประจำในชุมชน เวลาคนในชุมชนเจ็บป่วยก็จามาดูร่างทรงกับยายชิง ปิน

เวลามีคนมาดูก็จะเอาเทียนมา 1 คู่ มาเชิญให้แม่ครูไปดูคนเจ็บ แต่พอเดินทางไปถึงบ้านคนเจ็บก็จะเตรียมข้าวสาร 1 ถ้วย จาย กลม 5 อัน เทียน เพื่อเตรียมเข้าทรงดู วิธีเข้าแม่ครูไปถึงเตรียมข้าวของเสร็จก็จะเริ่มจุดเทียน แล้วมือจับขัน แล้วมีคนติดตามแม่ครูจะเป็นคนเรียกให้ผีเข้ามาในร่างทรง (โอ้ย แม่ครู ลูกครู มนต์ โมตอนหนี โจนเจา บานกรอ โจนเจาฉือ โอโยโม ปรับ โม เมอ ทา โจนเจา เกิด อัย) พอเข้ามาก็มีญาติพี่น้องก็มาถาม ว่าใครเข้ามา แล้วก็ถามว่าลูกหลานที่เจ็บปวด ป่วย เป็นอะไร ใครทำ แล้วทำไม พอได้เรื่องหรือที่เขารายว่าดูจบรูปแล้ว ผีก็ออกจากร่างทรงหลังจากนั้นก็มีการขับไล่โดยใช้วิธีผูกคอขวดโดยใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกที่คอขวดแล้ววางไข่ แล้วขวดน้ำที่มีคอ แล้วเติมน้ำลงในขวดเพื่อเป็นสัญญาว่าถ้าหายหรือดีขึ้นจะให้เล่น ถ้าคนเจ็บหายหรือดีขึ้นพอถึงเดือน 3 แคเมียกดอกงานบานก็จะจัดพิธีให้เล่น ค่าคล้ายของแม่ครู 1,000 บาท

4.2.5 เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางที่เคยประกอบพิธีกรรมเรื้อมมะมวด มีดังนี้

1) ยายเล็ก สมเพชร อายุ 72 ยายเล็กได้มีประสบการณ์ที่เคยได้อยู่ดีๆ วันหนึ่งยายเล็กเกิดปวดหลังขึ้นมาแบบปวดแสบร้อนแล้วก็เกิดปวดขึ้นมาเรื่อยๆ มากขึ้นจนทนไม่ได้จึงไปดูร่างทรง แม่ครูร่างทรงก็ได้บอกว่าผีแฉกทำเพราะเขาอยากรำ ต้องจัดพิธีกรรมให้เขาให้เขาได้รำถึงจะหาย ยายเล็กจึงได้บนบานไว้ว่าถ้าผีแฉกทำจริงให้หายจะจัดให้รำให้อิ่มเลยโดยยายเล็กก็ได้ทำการบนบานไว้โดยผูกคอขวดไว้เพื่อเป็นสัญญาให้กับผีแฉก หลังจากนั้นยายเล็กก็เริ่มที่หายจึงได้จัดพิธีเรื้อมมะมวดให้รำขึ้น

2) กรณีนายเขียน สมเพชร ซึ่งเรื่องเกิดจากภรรยาเขียนชื่อนางตุ้ ได้ป่วยเวียนหัวหนักหมดแรงไม่อยากจะกินข้าวกินปลาอยู่แบบนั้นเป็นเวลานานจนลูกหลานได้ไปดูร่างทรงเพื่ออยากทราบสาเหตุที่เจ็บป่วยพอไปดูร่างทรงก็บอกว่าเป็นผีแฉกทำเพราะเขาอยากอยู่ด้วยอยากรำ พอลูกหลานกลับไปก็ไปบอกนายเขียน แต่นายเขียนไม่เชื่อเรื่องแบบนี้จึงไม่ยอมให้เล่น นางตุ้ก็ไม่ยอมหายสักที จนอยู่มาวันหนึ่งผีแฉกก็หันกลับไปทำให้นายเขียนเป็นแทนโดยผีแฉกทำให้นายเขียนปวดอวัยวะเพศอย่างแรงปวดและบวมขึ้นปวดแบบแสบร้อนจนไม่สามารถใส่กางเกงได้นั่งแต่ผ้าขาวม้าอยู่ จนนายเขียนไปหาหมอก็ไม่หายไม่ทราบสาเหตุ นายเขียนจึงยอมให้ลูกหลานไปดูร่างทรง แล้วร่างทรงจึงบอกว่าผีแฉกทำเพราะว่านายเขียนไม่เชื่อในสิ่งที่เขาสื่อสารและได้ลบหลู่เขาจากนั้นนายเขียนจึงได้ยอมให้ภรรยาเล่นมะมวด โดยนายเขียนขอบนบานไว้ว่าถ้าเป็นผีแฉกทำจริงขอให้เขาได้หายจากการเจ็บปวดแล้วจะเล่นให้ทันทีจากนั้นมาอาการเขาก็เริ่มดีขึ้นจึงได้จัดพิธีกรรมเรื้อมมะมวดขึ้นเพื่อให้เขาได้เล่น

3) นางตวง สมเพชร ได้มารักษาการเวียนหัวมาได้เวลา 1 เดือน โดยเจ้าตัวได้บอกลูกๆ และสามีว่าต้องเป็นผีแฉกทำแน่เลยแต่ลูกกับสามีก็เฉยๆ จนนางตวงได้ไปนับร่างทรงเองก็เห็นเป็นอย่างที่ตนเองสงสัยบอกทางครอบครัวก็ไม่เชื่อตนเลยมีอาการเวียนหัวมากขึ้นจนวันหนึ่งนางตวงได้ล้มทำให้กระดูกสะโพกหักและได้เป็นอัมพาต จนต่อมาก็ได้เสียชีวิตลง

4) นางสาวเสถียร สมเพชร อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 27 ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้มีอาการเวียนหัวและเจ็บปวดทั้งตัวไปรักษากับหมอนที่โรงพยาบาลแล้วก็ไม่หายแต่พอไปหาแม่ครูหรือช่างทรงได้เข้าทรงหรือนับดูแล้วพบว่าแม่มดทำจึงได้บนบานไว้ว่าจะผูกมัดคอขวดไว้เพื่อรับรองว่าถ้าแม่มดทำจริงก็ขอให้หายเจ็บป่วยนับตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ถ้าหายก็จะหาวันเวลาเล่นมะมวดให้ทันที จนในที่สุดอาการก็ดีขึ้นเป็นลำดับจนถึงทุกวันนี้และจะเล่นมะมวดให้ในช่วงหลังปีใหม่นี้

4.2.6 เรื่องเล่าประสบการณ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิคลองเวงที่เคยประกอบพิธีกรรมเรื่องมะมวด มีดังนี้

1) นางสาวซิง เปื่อน อายุ 53 ปี นางสาวซิง เปื่อน เป็นน้องสาวของนางซิง ปิน นางสาวซิง เปื่อน เป็นคนติดตามแม่ครูซิง ปิน เวลาไปเล่นมะมวดมีหน้าที่คอยเตรียมข้าวของให้นางซิง ปิน และมีหน้าที่คอยระวังเวลานางซิง ปินเข้าร่างทรงเพราะต้องระวังไม่ให้นางซิง ปิน ล้มเพราะถ้าแม่ครูล้มระหว่างทำพิธีกรรมจะมีความเชื่อว่าแม่ครูบางคนถึงกับเสียชีวิตเลยและมีหน้าที่เรียกผีให้เข้าร่างทรงของแม่ครูคอยถามว่าผีที่เข้ามาเป็นใคร ทำมาถึงเข้ามา ถ้าเข้ามาแล้วก็เชิญให้เล่นให้สนุกสนานส่วนค่าตอบแทนของผู้ติดตามของนางซิง เปื่อน 400 – 500 บาท ขึ้นอยู่กับความพอใจของเจ้าภาพที่ให้ ที่ได้ค่าคล้ายแพงเพราะว่าสมัยนั้นค่าเงินแพง

2) เมียนมา เมื่อปีพ.ศ. 2555 นางสาวเมียนมา อายุ 60 ปี ได้มีอาการเจ็บปวดตามร่างกายหมดแรงกินข้าวกินปลาไม่ได้เดินไม่ได้เจ็บปวดตามเอวตามลำคอลงมาที่ขา โดยที่สะใจเป็นคนไปดูร่างทรงกับนางรินเตง ที่เป็นร่างทรงก็ได้บอกว่า ฝีมะมวดเป็นคนทำ เพราะว่าเป็นสังวาลของลูกที่เกิดมาพร้อมกับลูกชายชื่อ ชะเรียน ซึ่งแม่ครูบอกว่าตั้งแต่เกิดเป็นมาไม่เคยได้แต่งเล่นให้เขาเลย นางสาวเมียนมาจึงได้บนบานไว้โดยการผูกคอขวดไว้เพื่อเป็นสัญญาไว้ว่าจะเล่นให้ บนบานไว้ 1 ปี พอถึงเดือน 3 ก็จะเริ่มจัดพิธีกรรมให้เล่น พอเล่นก็อาการที่เคยเป็นก็หายถึงทุกวันนี้

3) นางสาวซิง ปิน เดิมนางซิง ปิน มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน อยู่ฝั่งกัมพูชา 4 คน อยู่ฝั่ง 1 คนคือตาสาย สมเพ็ชรซึ่งนางซิง ปินเป็นน้องสาวของตาสาย สมเพ็ชร ที่อยู่ฝั่งไทยนางซิง ปินได้แต่งงานมีครอบครัวอยู่ฝั่งกัมพูชา แล้วลูกของนางซิง ปิน ได้ล้มป่วยไม่สบายไปหาหมอก็ไม่หาย หมอให้กลับมาดูที่บ้านว่ามีอะไรไหม นางซิง ปินจึงได้ไปดูร่างทรงกับยายป๊อ พอได้ดูถึงรู้ว่ามะมวดซึ่งเป็นผีแกนทางแม่และพ่อ อยากเล่นอยากสบายจึงได้มาทำลูกให้รู้จึงได้บนบานไว้แล้วถึงเดือน 3 แค เมียจึงได้จัดพิธีให้เล่นแล้วลูกนางซิง ปินจึงหายป่วยซึ่งถ้าเจ้าภาพเป็นเครือญาติฝั่งไทยที่เสียชีวิตไปแล้วเข้ามาในร่างทรงก็จะพูดภาษาลาวเลยทั้งๆที่คนเป็นร่างทรงพูดภาษาลาวไม่ได้ เป็นคนที่ฝั่งกัมพูชา เช่น ที่เป็นร่างทรงเคยได้มาเล่นแม่มดแล้วมีผี ตามิน ที่เป็นคนไทย อยู่บ้านกันทรอมได้ ได้มาเข้าร่างทรงที่เป็นสายเลือดอยู่ฝั่งกัมพูชาแล้วพอเข้ามาก็มีลูกหลานถามว่าตามาไต่ยังงา ตาโกรธอะไรหรือเปล่าไม่พอใจอะไรหรือเปล่า แต่ตาบอกว่าไม่ได้เป็นอะไรแค่อยากมาเล่นกับลูกหลานเฉยๆ

4.2.7 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของพิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลาง กับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ภูมิลองเวง

เรือมมะมั่วด เป็นวิถีวัฒนธรรมความเชื่อ ของชุมชนที่มีเชื้อสายเขมร ที่อยู่อาศัยตามแนวชายแดนไทย และประเทศกัมพูชา ในอดีตเคยทำหน้าที่ในการบำบัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ และการสานสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของ ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ระหว่างชุมชนภายในท้องถิ่นและระหว่างชุมชนท้องถิ่นข้ามแดน ไทย-กัมพูชาที่อาศัยอยู่ร่วมกัน หลอมรวมใจที่ดั่งาม ร่วมสร้างพลังของชุมชนในการอยู่ร่วมกันโดยสิทธิธรรมชาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ภายใต้กลไกทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนที่มีความยืดหยุ่น และมีความหลากหลายของทางเลือกในการพัฒนาเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นชายแดนร่วมกันได้ แต่ปัจจุบันวิถีวัฒนธรรมความเชื่อ เกี่ยวกับเรือมมะมั่วดของชุมชนถูกจำกัดวงที่แคบลงภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัยและความมั่นคงของรัฐ โดยมีกลไกอำนาจรัฐและทุนทำหน้าที่คอยกำกับผู้คนในบริเวณพื้นที่ชุมชนชายแดนที่มีความเข้มงวด ผันผวนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้พิธีกรรมความเชื่อของคนในชุมชนที่เกี่ยวกับ เรือมมะมั่วด มีการเปลี่ยนแปลง ไม่หยุดนิ่ง มีการผสมผสานโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ของผู้คน ทั้งที่เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ โครงสร้างความสัมพันธ์เก่า และการผสมผสานโครงสร้างความสัมพันธ์เก่ากับโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อดำรงอยู่และทำหน้าที่ใหม่ในปัจจุบัน

■ การเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของพิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนชายแดนไทยกัมพูชาบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางในปัจจุบันยังเป็นการประทะกันระหว่างความเชื่อของผู้คนสองกลุ่มที่เป็นคนรุ่นพ่อแม่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเรือมมะมั่วดอย่างเหนียวแน่น ซึ่งนับวันจะเหลือน้อยลงทุกวันกับคนรุ่นใหม่รุ่นลูกหลานที่มีความเชื่อเทคโนโลยีที่เป็นวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ด้านการดูแลสุขภาพ ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดสานต่อจากรุ่นสู่รุ่นให้ดำรงอยู่ทำหน้าที่รับใช้ชุมชนต่อไปในอนาคตซึ่งมีความเสี่ยงและความเปราะบาง การดำรงอยู่และการทำหน้าที่ในปัจจุบัน ของพิธีกรรมเรือมมะมั่วดในชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางมีการปรับตัว ต้องมีการใช้เงินในการประกอบพิธีกรรมมากขึ้น เช่นจ้างครูดนตรี แม่ครู ผู้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งปัจจุบันมีคณะดนตรีเรือมมะมั่วดจากนอกพื้นที่ ที่รับจ้างการเล่นเรือมมะมั่วดในเชิงธุรกิจมากขึ้น คุณค่า และความหมายเรือมมะมั่วด ที่มีต่อความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนข้ามแดนเปลี่ยนแปลงไปและลดความสำคัญลง ทำให้ความตั้งใจของผู้คนชายแดน ผู้คนระหว่างแดนต่อแดนมีมากขึ้นก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความรู้สึกในวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศตามมา

■ การเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของพิธีกรรมเรือมมะมั่วดของชุมชนกัมพูชาภูมิลองเวง กล่าวได้ว่า พิธีกรรมเรือมมะมั่วดเป็นพิธีกรรมที่มีมานานตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะชุมชนทั้ง 2 ฝั่ง มีความเชื่อเรื่องผีร่วมกัน และมีความเชื่อในเรื่องของการรักษาโรคของพิธีกรรม ซึ่งในอดีตในชุมชนภูมิลองเวงเราก็จะมีพิธีกรรมเรือมมะมั่วดในการรักษาโรคและคนเจ็บป่วย ซึ่งในพิธีกรรมก็จะมียोगค์ประกอบเครื่องดนตรี เช่น ปี่อ้อ ฆ้อง ซอ กลอง ในแต่ละพิธีกรรมก็จะมีครูเพลงและคนเล่นดนตรีอยู่ 4 – 7 คน เช่น ตารัว จะทำหน้าที่ร้องเพลง ตามัยจะมีหน้าที่ร้องเพลงด้วยดีกลองได้ด้วย ตาเตาะ มีหน้าที่เป่าปี่อ้อ ตาเทศมีหน้าที่ร้องเพลง ตายาวมีหน้าที่ร้อง

เพลง กับตีกลอง ตานิล มีหน้าที่ร้องเพลง ตาเซนมีหน้าที่ตีฆ้อง ส่วนแม่ครู ในอดีตจะมีแม่ครูใหญ่คือยายโป้ย และมียายวอน ยายคีน ยายโนด ยายอุณ คนในชุมชนยังคงมีพิธีกรรมเรีอมมะมวดในการรักษาโรค และคนนอกชุมชนที่ยังมาเอาแม่ครูที่ภูมิลองเวงไปเล่นให้ในต่างหมู่บ้าน ซึ่งในอดีตตอนที่ตาเซาเดียวยังอยู่ที่ภูมิปะอาว ก่อนที่จะมีสงครามถ้าพี่น้องทางฝั่งไทยมีพิธีกรรมเรีอมมะมวดพี่น้องก็จะเดินทางมาบอกตาเซาเดียวที่ภูมิปะอาว ตอนนั้นตาเซาเดียวก็ได้ขึ้นมาร่วมพิธีกรรมบ่อย จนมาถึงสมัยสงครามและตาเซาเดียวก็ได้ย้ายที่อยู่ก็เลยไม่ได้รับการติดต่อและไม่ได้ร่วมในพิธีกรรมอีกเลย ต่างคนต่างทำ ซึ่งหลังจากเสร็จพิธีกรรม พ่อเพลง และแม่ครูก็จะได้ค่าคล้าย กลับบ้าน เช่น พ่อเพลงก็จะได้ค่าคล้าย คนละ 1,000 บาท ส่วนแม่ครูก็จะได้ค่าคล้าย 500 บาท แต่มาในปัจจุบันพิธีกรรมเรีอมมะมวดในภูมิลองเวงไม่มีใครเล่น เนื่องจากครูเพลงได้เสียชีวิตหมดเหลือ ตาเซาเดียว คนเดียวที่ยังสามารถเล่นได้ซึ่งในอดีตนายเซา เดียวยังติดต่อกับญาติพี่น้องฝั่งไทยถ้าพี่น้องฝั่งไทยได้มีพิธีกรรม ส่วนแม่ครูในปัจจุบันก็มีเพียง 2 คน คือ ยายชิง ปิน และ นาง เมียนเมา ที่นานๆครั้งจะมีบ้านอื่นมาเชิญไปเล่น

ตารางที่4-15 รายชื่อผู้รู้ด้านครูเพลงภูมิลองเวง จากอดีตถึงปัจจุบัน

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน	ตำแหน่ง	
1	ตา ไร่	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง	เสียชีวิตแล้ว
2	ตา มัย	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง ตีกลอง	เสียชีวิตแล้ว
3	ตา เตาะ	-	อลองเวง	เป่าปี่อ้อ	เสียชีวิตแล้ว
4	ตา เทศ	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง	เสียชีวิตแล้ว
5	ตา ยาว	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง ตีกลอง	เสียชีวิตแล้ว
6	ตา นิล	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง	เสียชีวิตแล้ว
7	ตา เซน	-	อลองเวง	ตีฆ้อง	เสียชีวิตแล้ว
8	พ่อทอง	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง	ยังมีชีวิตอยู่
9	พ่อเปลง	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง ตีกลอง	ยังมีชีวิตอยู่
10	พ่อเดียว	-	อลองเวง	ร้องเพลงเจรียง ตีกลอง	ยังมีชีวิตอยู่

ตารางที่4-16 รายชื่อแม่ครูมะมวดภูมิลองเวง จากอดีตถึงปัจจุบัน

ที่	ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	ชื่อหมู่บ้าน	ตำแหน่ง	
1	ยาย โป้ย	-	อลองเวง	แม่ครูใหญ่	เสียชีวิตแล้ว
2	ยาย วอน	-	อลองเวง	แม่ครู	เสียชีวิตแล้ว
3	ยาย คีน	-	อลองเวง	แม่ครู	เสียชีวิตแล้ว
4	ยาย อุณ	-	อลองเวง	แม่ครู	เสียชีวิตแล้ว
5	ยายชิง ปิน	-	อลองเวง	แม่ครู	ยังมีชีวิตอยู่
6	นาง เมียน เมา	-	อลองเวง	แม่ครู	ยังมีชีวิตอยู่

4.2.8 ปัญหาข้อจำกัดความสัมพันธ์ข้ามแดนของชุมชนบนฐานพิธีกรรมเรือมมะมวดในอดีต- ปัจจุบัน

เรือมมะมวด เป็นกลไกการจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของคนกับคนในชุมชนและคนกับคนที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดน หรือข้ามแดน โดยสิทธิธรรมชาติ บนฐานความสัมพันธ์ของคนที่มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อเดียวกัน เป็นระบบความสัมพันธ์ของคนกับผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นระบบคุณค่าของชุมชนในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ กลุ่ม ผู้นำ ชุมชน เป็นการจัดการดูแลสุขภาพทางกาย ใจ และสังคมของคนในชุมชนที่มีเชื้อสายเขมรที่อยู่อาศัยตามแนวชายแดนไทยและในประเทศกัมพูชา ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมเรือมมะมวด เป็นพื้นที่ทางสังคมตามธรรมชาติ คือ พื้นที่เชิงวัฒนธรรม สังคมเดี่ยวแต่สองรัฐ มีประเพณีวัฒนธรรมเหมือนกัน ในอดีตชุมชนชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง กับชุมชนชายแดนกัมพูชาบ้านปะอาว บ้านระไซ บ้านกะจาน บ้านอลองเวง มีความสัมพันธ์กันไปมาหาสู่กัน ค้าขาย หาอยู่หากิน เป็นเสี่ยว เป็นญาติพี่น้องกัน ข้ามไปมาร่วมงานบุญประเพณี ร่วมกัน พี่น้องทั้งสองฝั่งประเทศมีการข้ามไปมาประกอบพิธีกรรมเรือมมะมวดร่วมกัน ปัจจุบันพื้นที่ทางสังคมตามธรรมชาติพื้นที่วัฒนธรรมนี้ ถูกขีดเส้นแบ่งถูกแทนที่ด้วยการปกครองของรัฐไทยและรัฐกัมพูชาที่มีความแตกต่างกัน และเป็นพื้นที่จุดศูนย์รวมอำนาจ ที่มีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งและการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายสลับทับซ้อนของพื้นที่ ผู้คน ความคิด ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ต่อเนื่องเชื่อมโยงถึงกันอยู่ตลอดเวลา สิทธิและโอกาสการเข้าถึงการพัฒนาของคนเล็กคนน้อยในชุมชนที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันมีความตึงเครียด ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดที่เป็นจิตวิญญาณ ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ส่งผลต่อความไม่มั่นคงทางด้านกายภาพตามมา เช่น ความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน พื้นที่หาอยู่หากิน พื้นที่ประกอบอาชีพค้าขายแลกเปลี่ยนและระบบกลไกทางสังคมวัฒนธรรมของพี่น้องไทยและกัมพูชาที่เคยมีมาร่วมกันมีการติดต่อสื่อสารสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยลดความตึงเครียดบริเวณพื้นที่ชายแดนได้ในอดีตถูกลดพลังลง ชีวิตผู้คนในพื้นที่ข้ามชายแดนนี้ถูกแยกห่างออกจากกัน สิ่งเหล่านี้เป็นตัวลดทอนพลังและศักยภาพในการพัฒนาความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาไม่สามารถข้ามไปมาประกอบพิธีกรรมเรือมมะมวดตามสิทธิธรรมชาติ สิทธิทางวัฒนธรรมของคนพื้นที่ถิ่นที่เคยมีสายสัมพันธ์เครือญาติของชุมชนทั้งสองประเทศได้

4.3 ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย- กัมพูชา ในอดีตนั้นชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอตะเปียงปราสาท จังหวัดอุดรธานี คนทั้ง 2 ฝั่งสามารถไปมาหาสู่กันได้โดยสิทธิธรรมชาติ ด้วยการเดินเท้าผ่านช่องผ่านแดนธรรมชาติ ช่อง กะบาลตะสอรั่น หรือเรียกเป็นภาษาไทยว่าช่อง หัวเสาที่ติดรอยต่อกับ เปลี่ยนดองตวง หรือเรียกเป็นภาษาไทยพลาณเสาธงที่มีพื้นที่เรียกว่าช่องอื่น โดยเฉพาะบ้านจอกกอ ที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา โดยใช้ระยะเวลาเดินทาง 1 วัน ก็ถึง ด้วยการที่มีป่าอุดมสมบูรณ์ มีห้วยน้ำลำธาร

ประกอบไปด้วยผลไม้ในป่ามากมาย พอได้เก็บกินก่อนที่จะถึงจุดหมาย เนื่องจากที่มีป่าใหญ่ อุดมสมบูรณ์ สิ่งที่เขาไม่ได้ก็คือสัตว์ป่าที่มีความดุร้าย เช่น เสือ ช้าง กระต่าย งู หมี เป็นต้น ผู้คนสมัยนั้นจะขึ้นลงไปมาหาสู่กันจะต้องมีอาวุธ เช่น ปืนแก๊ป หรือมีดปลายแหลม เพื่อป้องกันตัวเอง ด้วยความที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ไม่ค่อยที่จะดีขึ้นนักทำมาหากินหลายอย่างอยู่กันแบบอิสระเสรี

ในปี 2501 ได้มีชาวบ้านฝั่งไทยได้ลงไปหาของป่าไปแลกเปลี่ยนสินค้าได้ไปเห็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ก็เลยขึ้นมาพาครอบครัวลงไปถึงหลักทำมาหากินอยู่ที่ฝั่งกัมพูชา โดยมี ครอบครัวทั้งหมดที่ลงไป 5 ครอบครัว คือ 1) ครอบครัวตาสาย ลงไป 5 คน มี พ่อ แม่ ลูกชาย 2 คน ลูกสาว 1 คน และแม่บุญได้ไปมีลูกฝั่งกัมพูชา 2 คน ช่วงนั้นตาสายอายุ 7 ปี 2) ครอบครัว ของแม่ทรัพย์ แม่ของตามีล ลงไป 8 คน มี พ่อ แม่ ลูกชาย 2 คน ลูกสาว 1 คน และมีหลานๆที่เป็นลูกของพี่ไปด้วย 3 คน ลูกของน้อง ไปด้วย 1 คน เนื่องจากพี่กับน้องเสียชีวิต แม่ทรัพย์ก็ได้รับหลานมาเลี้ยง ต่อจากนั้นแม่ทรัพย์ได้ขึ้นมารับตามีล แต่ว่าแม่ทรัพย์ โดนจับเนื่องจากเข้าใจว่าเป็นคนกัมพูชาและผ่านแดนผิดกฎหมายแม่ทรัพย์จึงติดคุก 3 เดือน หลังจากนั้นก็พาตามีลตามลงไป 3) ครอบครัวของตาสุน ลงไป 5 คน พ่อ แม่ ลูกชาย 2 คน ลูกสาว 1 คน ต่อมาตาได้มีลูกอีกคนหนึ่ง ที่คลอดฝั่งกัมพูชา 4) ครอบครัวของตายน สมเพชร ลงไป 5 คน พ่อ แม่ ลูกสาว 3 คน และ 5) ครอบครัวของแม่ยาต สมเพชร ลงไป 5 คน พ่อ แม่ ลูกชาย 1 คน ลูกสาว 2 คน

เมื่อมีคนไทยข้ามไปอยู่ฝั่งกัมพูชาก็มีการไปมาหาสู่กันค้าขายร่วมกันมากขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2508 การค้าขายระหว่างชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาทั้งสองฝั่งมีความคึกคักมากขึ้น ส่วนใหญ่สินค้าที่นำไปค้าขายแลกเปลี่ยน เช่น หวาย ปลาร้าและเนื้อสัตว์ป่าบางชนิด ส่วนสินค้าของฝั่งที่นำไปแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่ก็จะมี เช่น เกลือ มะพร้าว วิทยุและยารักษาโรค เช่น ยาแก้ปวดบางชนิด ที่พอหาได้ เช่น ยาต้มใจ ยาไวคุณ เป็นยาแก้ไข้สำหรับเด็กที่พอซื้อได้ตามท้องตลาดในช่วงนั้น ผู้คนที่เดินทางไปค้าขายฝั่งกัมพูชาได้แก่ ตาฉัตร ตาโลด ตาบุ ตาไม ตาปริญ ตาสิน ตาเปลง ตาเคน ตาจิต ตาหยาด ตาชัย ตาพูล ตาพุม ตากะโลน ตาเฮือน ตาหิน ตามัก ตาติน ตาสก และอีกหลายคนที่ไม่ได้ ซึ่งมีการมีการข้ามไปมาหาสู่กันค้าขายร่วมกันแลกเปลี่ยนสินค้านี้ร่วมกันด้วยดีตลอดมา

วิธีการไปมาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้านี้ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาทั้งสองฝั่งนี้ส่วนมากจะเป็นพ่อค้าจากฝั่งประเทศไทยเดินทางลงไปค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้านี้ยังฝั่งกัมพูชาโดยวิธีการเดินเท้าใช้เส้นทางจากบ้านจอกอเดินไปทางช่องกระบาลระซอล หรือช่องหัวเสาระหว่างเดินทางก็จะเดินผ่านลานทะนำเงินถึงตรงนี้ชาวบ้านก็จะพักกินข้าวเที่ยง พอกินข้าวเสร็จก็จะออกเดินทางต่อไป และได้ไปพักอีกที่ที่ พลานกระบาลระซอล หรือพลานหัวเสา ก่อนที่จะเดินทางข้ามไปก็จะถึงบ้านปะอาว ส่วนใหญ่เส้นทางที่ชาวบ้านเดินนั้นได้เดินผ่านป่ารกทึบ และมีความยากลำบากมาก แต่มีการมีการข้ามไปมาหาสู่กันค้าขายร่วมกันแลกเปลี่ยนสินค้านี้ร่วมกันด้วยดีตลอดมา ก่อเกิดสายสัมพันธ์ ความเป็นสิ่ว เป็นญาติพี่น้อง แต่งงานมีลูกมีหลานร่วมกัน มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเรื่องมะมวดของคนทั้งสองฝั่งและ มีความไว้วางใจกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันเรื่อยมา เช่น

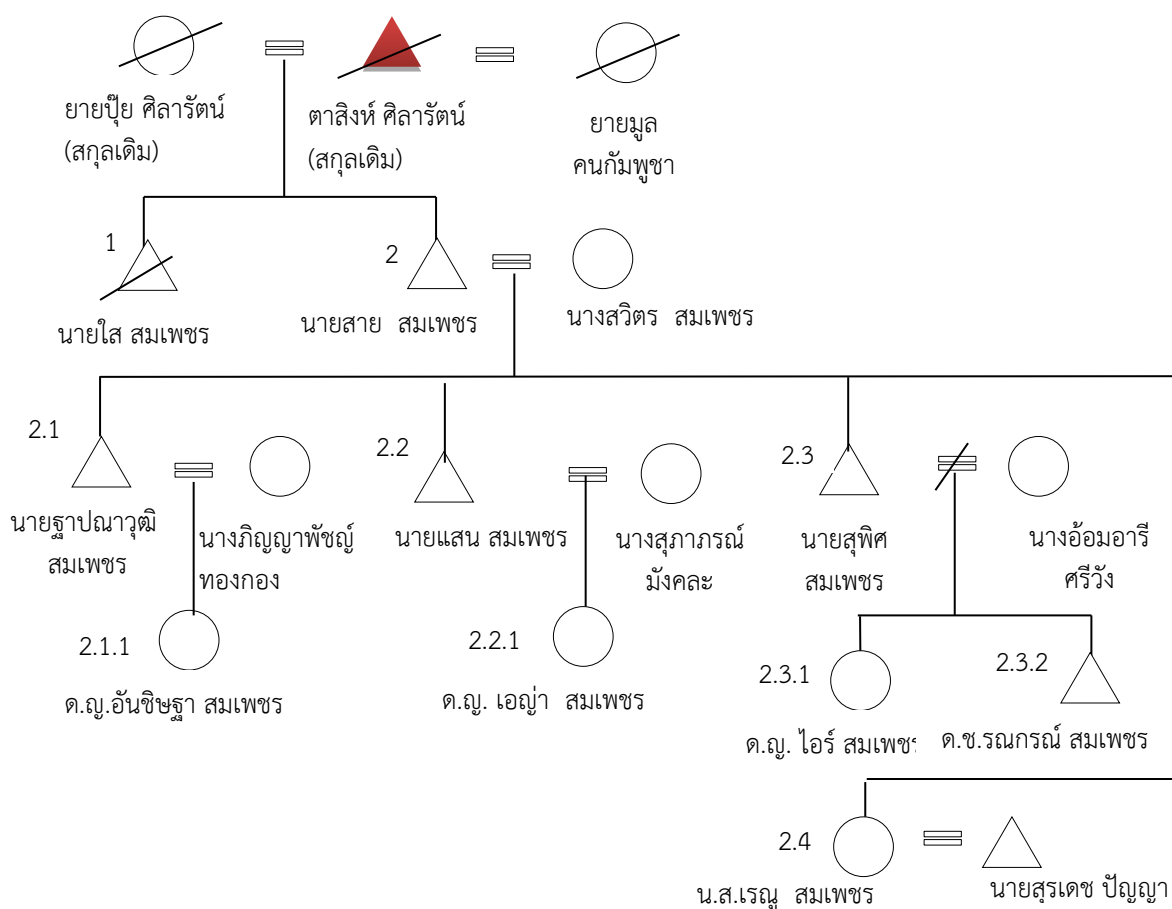
4.3.1 ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

ความสัมพันธ์เครือญาติของพ่อสิงห์ ศิลารัตน์ ที่ได้แต่งงานกับ ยายปุย มีลูกด้วยกัน 2 คน คนที่ 1 คือนายไชร ศิลารัตน์ เสียชีวิตแล้ว คนที่ 2 นายสายสม เพ็ชร ซึ่งในอดีตผู้คนสมัยนั้นไม่ค่อยจะอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน แต่จะไปอยู่ในป่าส่วนใหญ่เพื่อจับจองที่ดินทำกินโดยเฉพาะครอบครัวของพ่อสิงห์ก็ได้พาลูกเข้าอยู่ในป่า บนพนมพลือ เพื่อจับจองที่ทำกิน เช่นคนอื่นช่วงนั้นตาสายอายุเพียง 5 ปีเท่านั้น ต่อมายายปุยก็ได้เสียชีวิตลง พอยายปุยเสียชีวิตลงได้ 2 ปีก็มีทางการ ที่เป็นสายงานของตำรวจ ชื่อดาบสุรพล และนายสมบุญณ์ ซึ่งเป็นพรานป่า ได้เดินทางขึ้นไปบนเขาเพื่อล่าสัตว์ ได้ไปถึงกลุ่มชาวบ้านที่ปักหลักทำมาหากินอยู่บนเขา ตำรวจและชาวบ้านก็อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างดี แล้วตำรวจก็ออกอุบายบอกชาวบ้านว่าชาวบ้านที่ปักหลักอยู่บนเขานี้ถ้าใครเลิกทำไร่แล้วพี่น้องคนไหนอยากกลับไปบ้านที่ไทยก็ได้ หรือ ใครอยากลงไปฝั่งข้างล่าง(ฝั่งกัมพูชา) ก็ได้ หรือใครลงไปฝั่งกัมพูชาก็ให้บอกด้วยจะได้ แจ่งย้ายให้ เพราะในสมัยนั้นชาวบ้านทั้งสองประเทศ เข้าออกไปมาหาสู้กันได้แบบอิสระ ในเมื่อเจ้าหน้าที่พูดอย่างนั้น กลุ่มชาวบ้านก็ได้ตัดสินใจลงไปฝั่งเขมร จำนวน 4 ครอบครัว มีครอบครัวพ่อสิงห์ และลูก ครอบครัวนายเกาะ ครอบครัวนางญาติ และครอบครัวนายยม ทั้ง 4 ครอบครัวที่ลงมานั้นพอลงไปถึงต่างคนต่างแยกย้ายไปหาพี่น้องหรือคนรู้จัก และเป็นเสียวกัน ในสมัยนั้น ส่วนพ่อสิงห์ก็ได้พาลูกไปอยู่ภูมिरະไซ ต่อมาพ่อสิงห์ได้แต่งงานใหม่กับคนกัมพูชาที่อยู่ภูมिरະไซ ชื่อนางมุล แล้วมีลูกด้วยกันอีก 3 คน

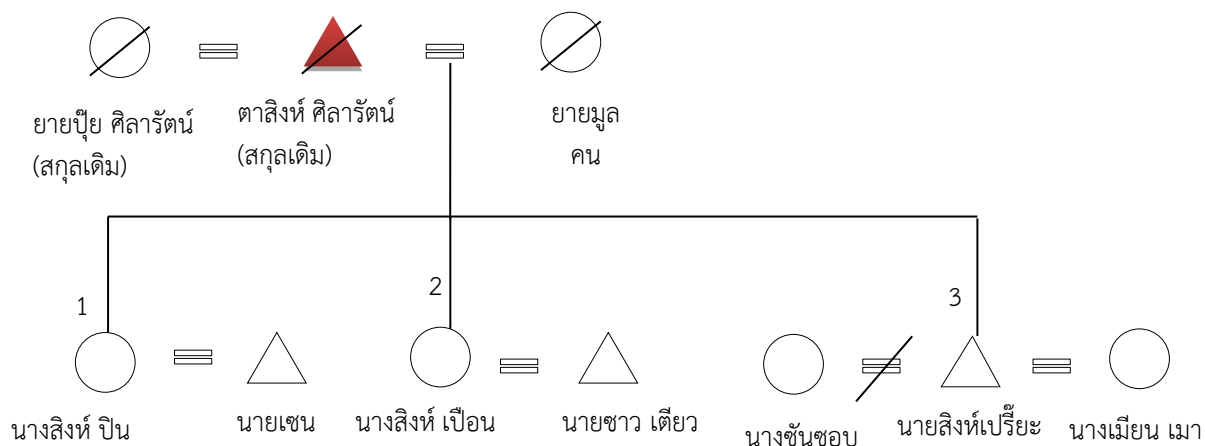

ภาพที่ 4-12 ภาพเครือญาติ พ่อสิงห์ สมเพชร

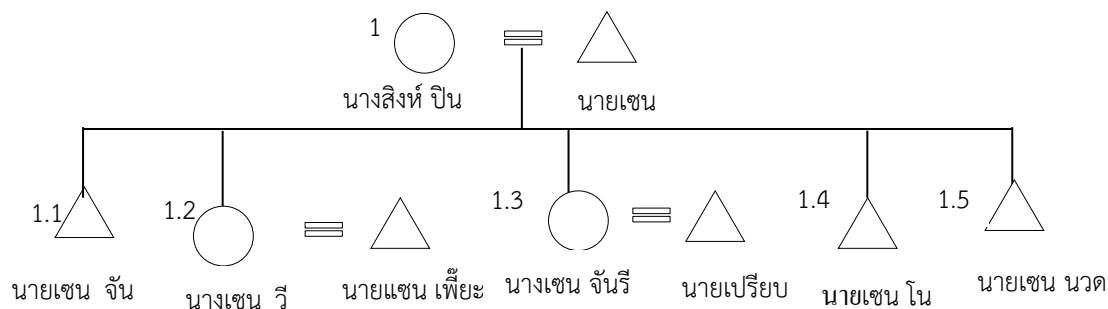
1. ฟังเครือญาติของ พ่อสิงห์ ศิลารัตน์ แต่งงานกับ แม่ปุย ศิลารัตน์ (ฝั่งไทย) มีลูกด้วยกัน 2 คน คนที่ 1 นายไส สมเพชร คนที่ 2 นายสาย สมเพชร

2. ผังเครือญาติ พ่อสิงห์ แต่งกับ ยายมูล (ผัวกำพูลชา) มีลูกด้วยกัน 3 คน คนที่ 1 นางสิงห์ ปิน คนที่ 2 นางสิงห์ เปื่อน คนที่ 3 นายสิงห์ เปรี๊ยะ

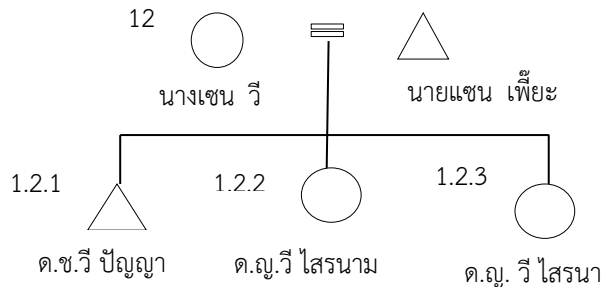

ลูกคนที่ 1 ของพ่อสิงห์ กับยายมูล ชื่อนางสิงห์ ปิน แต่งงานกับ นายเซนมียูกด้วยกัน 5 คน คนที่ 1. นายเซน จัน คนที่ 2 นางเซน วิ คนที่ 3 นางเซน จันรี คนที่ 4 นายเซน โน คนที่ 5 นายเซน นวด

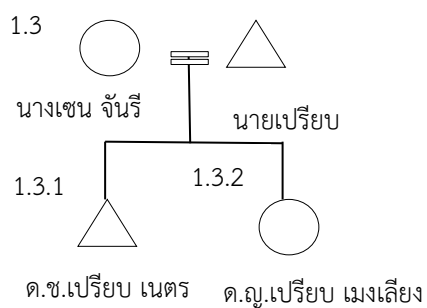

ลูกคนที่ 1 ของนางสิงห์ ปิน กับนายเซน ชื่อ นายเซน จัน คนที่ 4 ชื่อ นายเซน โน คนที่ 5 นายเซน นวด ยังไม่ได้แต่งงาน

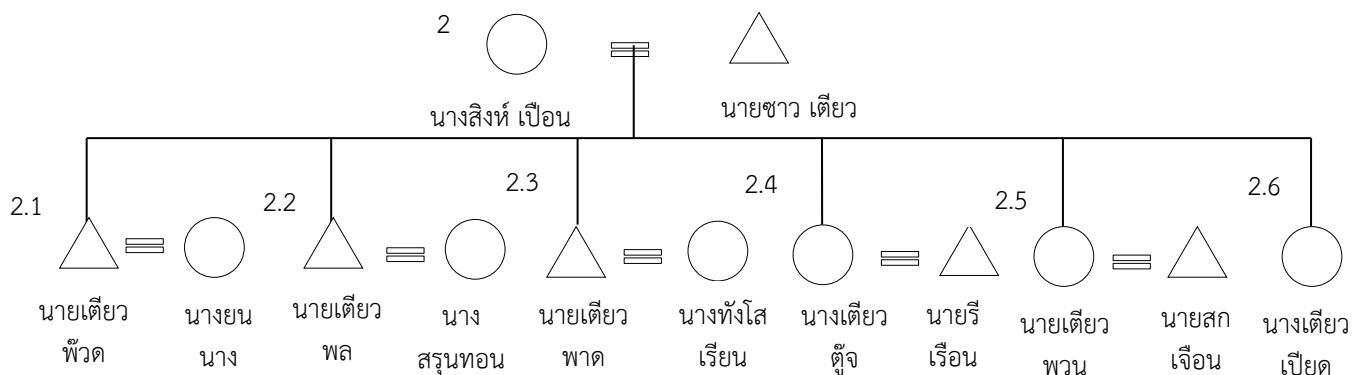
คนที่ 2 ของนางสิงห์ ปิน กับนายเซน ชื่อ นางเซน วิ แต่งงานกับ นายแซมเพี้ยะ มีลูกด้วยกัน 3 คน คนที่ 1 ด.ช. วิ ปัญญา อายุ 7 ปี คนที่ 2 ด.ญ. วิ ไสรนาม อายุ 4 ปี คนที่ 3 ด.ญ. วิ ไสรนา อายุ 2 ปี

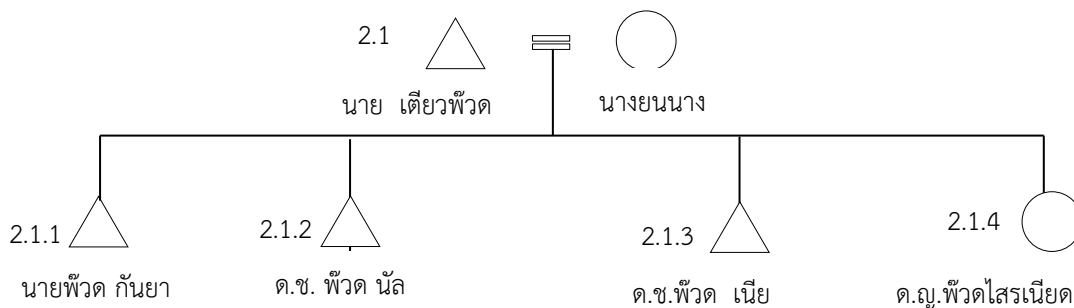
คนที่ 3 ของนางสิงห์ ปิน กับนายเซน ชื่อ นางเซน จันรี แต่งงานกับ นายเปรียบ มีลูกด้วยกัน 2 คน คนที่ 1 ด.ช. เปรียบ เนตร คนที่ 2 ด.ญ. เปรียบ เมงเลียง

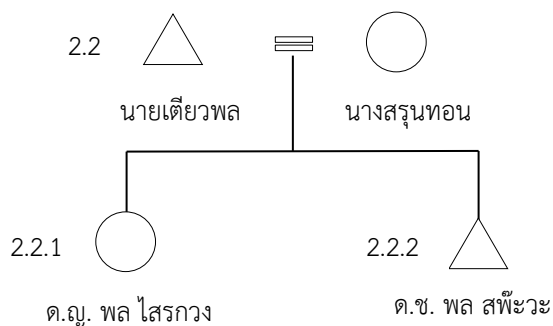
ลูกคนที่ 2 ของพ่อสิงห์กับยายมูล ชื่อนางซิง เปื่อน แต่งงานกับ นายขาวเดี่ยว มีลูกด้วยกัน 6 คนคนที่ 1.นายเดี่ยว พวด คนที่ 2. นายเดี่ยว พล คนที่ 3. นายเดี่ยว พาด คนที่ 4. นางเดี่ยว ตู้ง คนที่ 5. นายเดี่ยว พวน คนที่ 6. นางเดี่ยวเปียด

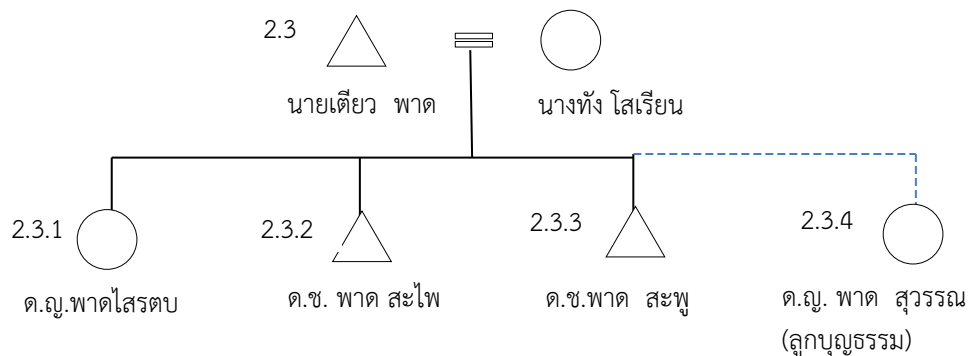
ลูกคนที่ 1 ของนางสิงห์ เปื่อน นายขาวเดี่ยว ชื่อ นายเดี่ยว พวด แต่งงานกับนาง ยอนนาง มีลูกด้วยกัน 4 คน 1. ด.ช. พวด กันยา อายุ 15 ปี 2. ด.ช.พวด นัล อายุ 12 ปี 3. ด.ช. พวด เนีย อายุ 11 ปี 4. ด.ญ. พวด ไสรเนียด อายุ 5 ปี

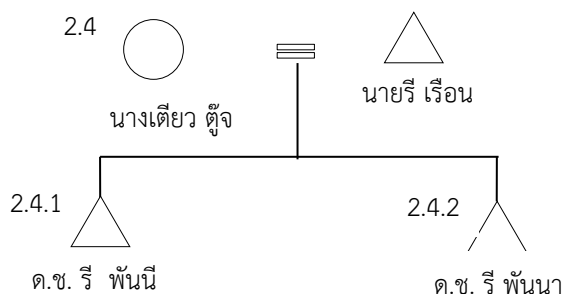
ลูกคนที่ 2 ของนางสิงห์ เปื่อน นายขาวเดี่ยว ชื่อ นายเดี่ยว พล แต่งงานกับ นาง สรรุนทอน มีลูกด้วยกัน 2 คน คนที่ 1. ด.ญ. พล ไสรวงง อายุ 5 ปี คนที่ 2.ด.ช. พล สะพะวะ อายุ 3 ปี

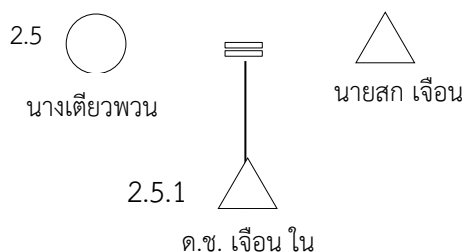
ลูกคนที่ 3 ของนางสิงห์ เปื่อน นายชาวเดี่ยว ชื่อ นายเดี่ยว พาด แต่งงานกับ นางทัง โสเรียน มีลูกด้วยกัน 3 คน ลูกบุญธรรม 1 คน คนที่ 1. ด.ญ. พาด ไสรบ อายุ 12 ปี คนที่ 2. ด.ช. พาด สะไพ อายุ 9 ปี คนที่ 3. ด.ช. พาด สะพู อายุ 4 ปี คนที่ 4. ด.ญ. พาด สุวรรณ อายุ 7 ปี ลูกบุญธรรม

ลูกคนที่ 4 ของนางสิงห์ เปื่อน นายชาวเดี่ยว ชื่อ นางเดี่ยว ตูจ แต่งงานกับ นายรี เรือน มีลูกด้วยกัน 2 คน ลูกคนที่ 1. ด.ช. รี พันนี้ อายุ 3 ปี ลูกคนที่ 2. ด.ช. รี พันนา อายุ 3 เดือน

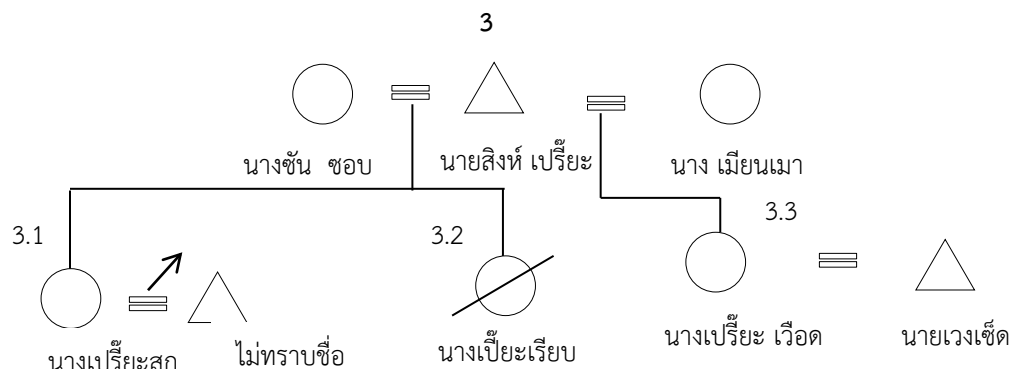

ลูกคนที่ 5 ของนางสิงห์ เปื่อน นายชาวเดี่ยว นางเดี่ยว พวน แต่งงานกับ นายสก เจื่อน มีลูกด้วยกัน 1 คน ชื่อ ด.ช. เจื่อน ใน อายุ 2 ปี

ลูกคนที่ 6 ของนางสิงห์ เปื่อน นายชาวเดี่ยว คือ นางเดี่ยว เปียด ยังไม่แต่งงาน อายุ 17 ปี

ลูกคนที่ 3 ของพ่อสิงห์กับยายมูล ชื่อนายสิงห์ เปรี้ยะ แต่งงานกับนางชั้นชอบ มีลูกด้วยกัน 2 คน คนที่ 1 นางเปรี้ยะสก แต่งงาน กับ ไม่ทราบชื่อ ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัด คนที่ 2 นางเปรี้ยะเรียบ เสียชีวิต นายสิงห์ เปรี้ยะ แต่งงานใหม่กับ นาง เมียนเมา มีลูกด้วยกัน 1 คน ชื่อ นางเปรี้ยะ เวียด แต่งงานกับนายเวงเซ็ด ไม่มีลูก

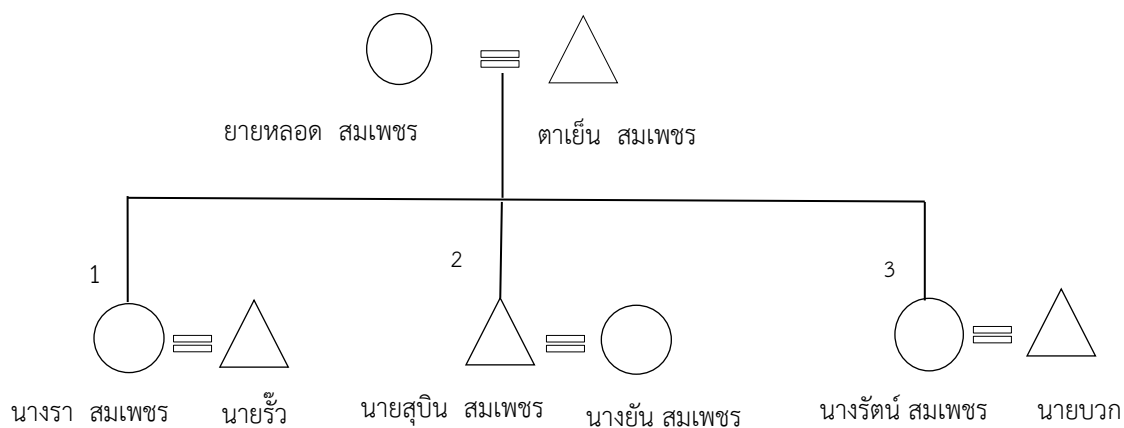

ความสัมพันธ์เครือญาติพ่อสุบิน สมเพชร ครอบครัวของแม่ตลอด พ่อเย็น สมเพชร มีลูกทั้งหมด 3 คน ผู้หญิง 2 คน ชาย 1 คน พ่อสุบิน สมเพชรเป็นลูกคนที่ 2 คนกลาง คนที่ 1 ชื่อนางรา สมเพชร คนที่ 2 นายสุบิน สมเพชร คนที่ 3 นางรัตน์ สมเพชร ซึ่งตอนเด็กๆพ่อสุบิน สมเพชรก็ได้อยู่กับครอบครัวซึ่งครอบครัวของพ่อสุบิน สมเพชรยังอยู่ที่ประเทศไทย ซึ่งตอนนั้นสถานการณ์บ้านเมืองยังสงบสุข สามารถขึ้นลงไปมาหาสู่กันได้ระหว่างไทย-กัมพูชา เพราะว่าใกล้กันขึ้นลงง่าย พ่อโตเป็นหนุ่มเป็นสาว พ่อกับแม่ของพ่อสุบินก็ได้เดินทางลงมาฝั่งกัมพูชา เพราะว่าทางกัมพูชามีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์กว่าทางไทยก็เลยพาครอบครัวตั้งรกรากอยู่ที่กัมพูชามาทำมาหากินทำไร่ทำนา แต่พ่อสุบิน สมเพชรเคยชินอยู่ทางไทยเป็นส่วนใหญ่ก็เลยขึ้นมาอยู่กับญาติพี่น้องฝั่งไทย ต่อมาพ่อสุบิน สมเพชรก็ได้บวชเป็นเณรตอนแรก ต่อจากนั้นก็ได้อบวชเป็นพระได้หลายพรรษาอยู่พ่อสึกออกมาพ่อสุบินก็ได้ข้ามไปมาประจำแล้วพ่อสุบินก็ได้ขอร้องให้แม่กลับมาอยู่ที่ประเทศไทยด้วยเพราะตอนนั้นพ่อของพ่อสุบินก็ได้เสียชีวิตแล้ว แต่แม่ของพ่อสุบินบอกให้พ่อสุบินมีครอบครัวก่อนค่อยมาอยู่ด้วยกันหลังจากที่พ่อสุบินมีครอบครัวก็จะลงไปปรับแม่มาอยู่ด้วยแต่พี่สาวของพ่อสุบินก็มีครอบครัวพอดี แม่ของนายสุบินก็บอกว่าแม่ไปอยู่ด้วยไม่ได้หรอกเพราะเป็นห่วงลูกๆทางนี้หลังจากนั้นพ่อสุบินก็เดินทางกลับประเทศไทยตั้งแต่นั้นมาก็ไม่ได้กลับไปมาหาสู่กันอีกเลย เพราะช่วงนั้นก็มีสงครามพอดีก็เลยไม่ได้ไปมาหาสู่กันอีกเลยแม้กระทั่งแม่รอดแม่ และ พี่สาว น้องสาว ของพ่อสุบินเสียชีวิตพ่อสุบินก็ไม่มีโอกาสได้รู้ จนพ่อสุบิน สมเพชรอายุได้ 67 ปี แล้ว ก็ยังไม่ได้เจอกัน จนมาถึงทางบ้านจองกอ - โนนทองหลางได้ทำงานวิจัยเรื่องเรือมมะมัวด เวทีให้พี่น้องฝั่งกัมพูชาได้ขึ้นไปเวทีอบรมงานวิจัยร่วมกับฝั่งไทยและทั้งสองฝั่งได้พูดคุยกันได้เจอกันและได้ถามไถ่หาพี่น้องทางกัมพูชา ก็บอกว่ารู้จักแล้วทางทีมฝั่งไทยได้มีโอกาสส่งพื้นที่ฝั่งกัมพูชาเก็บข้อมูลเรือมมะมัวดก็เป็นโอกาสแล้วให้พี่น้องได้มาเจอกันได้ไปมาหาสู่กันอีกครั้งพ่อสุบิน สมเพชรถึงได้มีโอกาสสงมาหาแต่ก็ไม่ได้เจอแค่หลานๆ เพราะแม่กับพี่สาว น้องสาวก็ได้เสียชีวิตแล้ว และการได้ลงมาเจอกันครั้งแรกทำให้พ่อสุบินได้ทำพิธีเซ่นบอกแม่และพี่น้องว่าตนเองได้ลงมาหาหลานๆแล้วทำให้พี่น้องได้เจอกันเป็นครั้งแรก

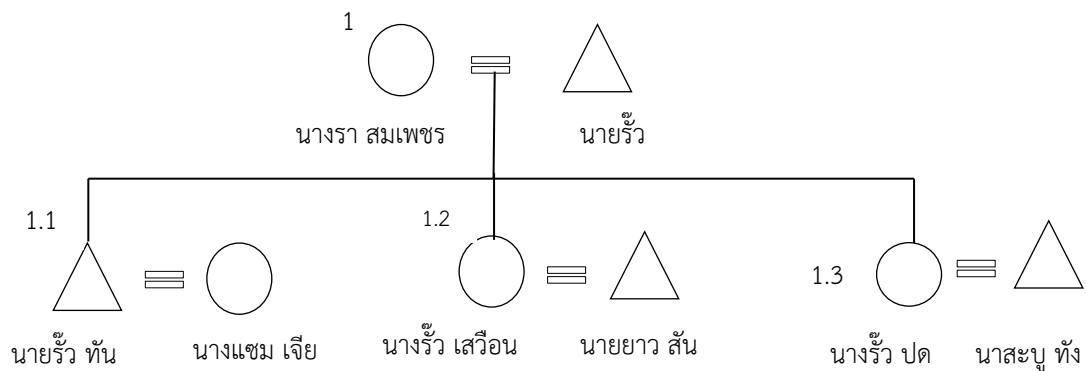

ภาพที่ 4-13 เครือญาติพ่อสุบิน สมเพชร

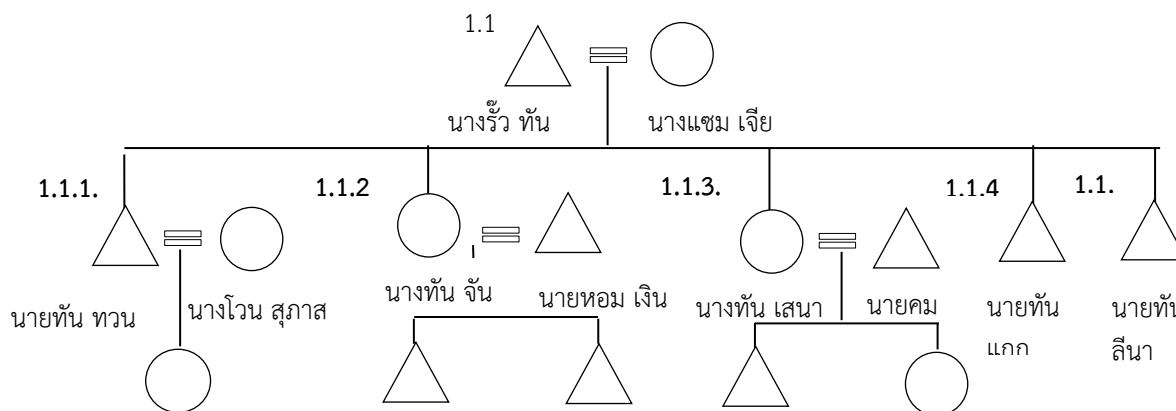
ยายตลอดแต่งงานกับตาเย็น สมเพชร ซึ่งเป็นคนไทยทั้ง 2 คน มีลูกด้วยกัน 3 คน ชาย 1 หญิง 2 คน คนที่ 1 ชื่อนางรา สมเพชร อยู่ฝั่งกัมพูชา คนที่ 2 ชื่อนายสุบิน สมเพชร อยู่ฝั่งไทย คนที่ 3 ชื่อนางรัตน์ สมเพชร อยู่ฝั่งกัมพูชา

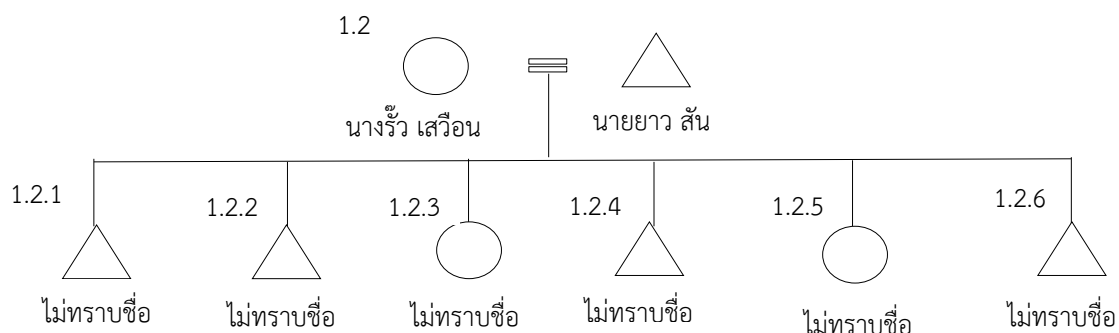
ลูกคนที่ 1 ของยายตลอด สมเพชรกับตาเย็น สมเพชร ชื่อนางรา สมเพชร ได้แต่งงานกับนายริ้ว มีลูกด้วยกันทั้งหมด 3 คน ชาย 1 หญิง 2 คน คนที่ 1 ชื่อนายริ้ว ท้น คนที่ 2 ชื่อ นางริ้ว เสวียน คนที่ 3 ชื่อนางริ้ว ปด

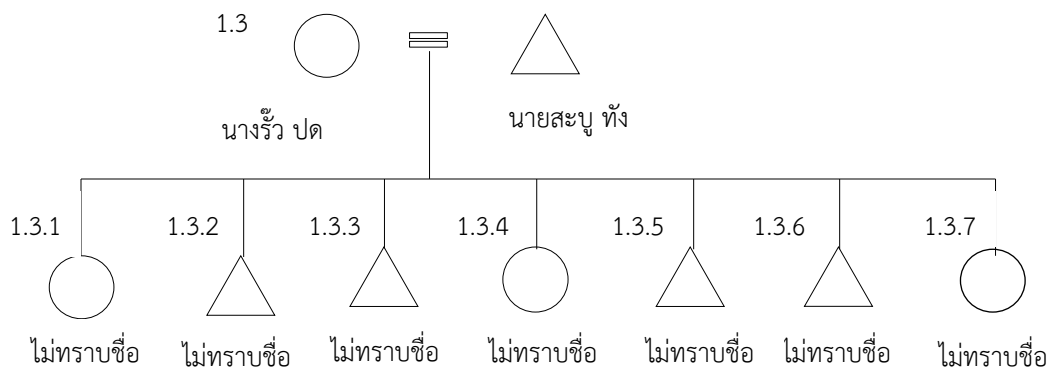
ลูกคนที่ 1 ของนางรา กับนายริ้ว ชื่อ นายริ้ว ท้น แต่งงานกับนางแซมเจียมีลูกด้วยกัน 5 คน ชาย 3 คน หญิง 2 คน คนที่ 1 ชื่อ นายท้น ทวน คนที่ 2 ชื่อนางท้น จันดาคนที่ 3 ชื่อ นางท้น เสนา คนที่ 4 ชื่อ นายท้น แกก คนที่ 5 ชื่อ นายท้น สีน

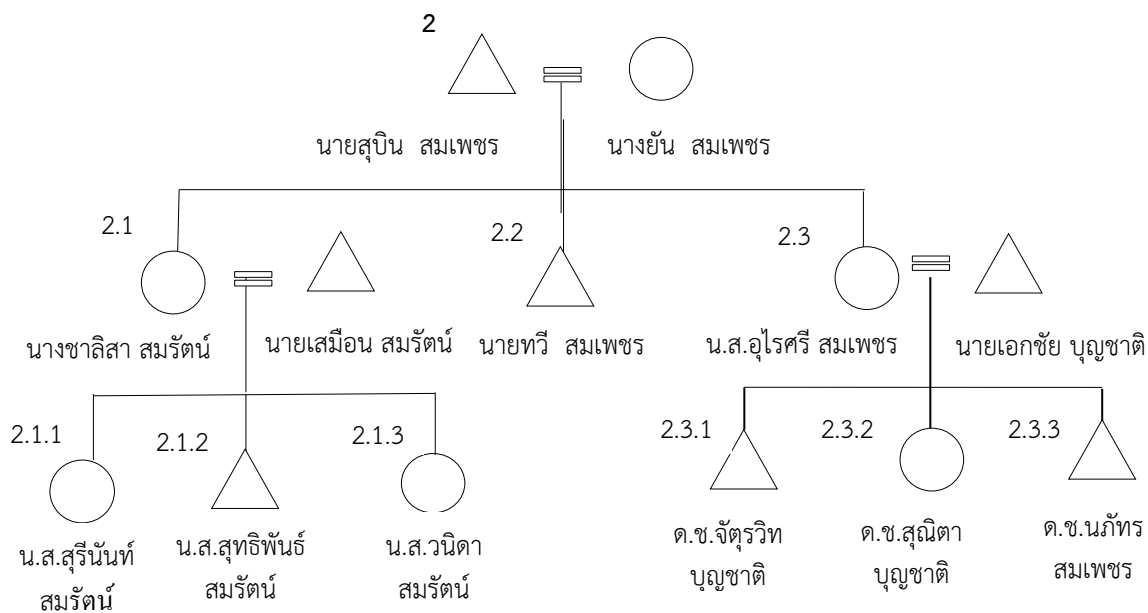
ลูกคนที่ 2 ของนางรา กับนายริ้ว ชื่อนางริ้ว เสวียน แต่งงานกับ นายยาว ส้น มีลูกด้วยกัน 6 คน ชาย 4 หญิง 2 คน

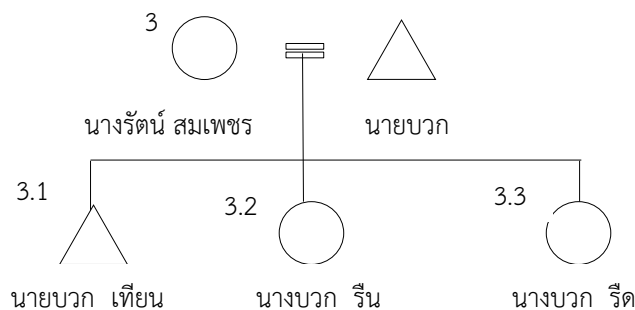
ลูกคนที่ 3 ของนางรา กับนายร้ว ชื่อ นางร้ว ปด แต่งงานกับ นายสะบู ทั้ง มีลูกด้วยกัน 7 คน ชาย 4 หญิง 3 คน

ลูกคนที่ 2 ของยายหลอด สมเพชกับตาเย็น สมเพช ชื่อ นายสุบิน สมเพช อยู่ประเทศไทย ได้แต่งงานกับนางย่น สมเพช มีลูกด้วยกันทั้งหมด 3 คน ชาย 1 หญิง 2 คน คนที่ 1 ชื่อ นางชาลิสา สมเพช คนที่ 2 ชื่อ นายทวี สมเพช คนที่ 3 ชื่อ นางสาวอุไรศรี สมเพช

ลูกคนที่ 3 ของยายหลอด สมเพชรกับตาเย็น สมเพชร ชื่อนารัตน์ สมเพชร ซึ่งอยู่กัมพูชา ได้แต่งงานกับนายบวก มีลูกด้วยกันทั้งหมด 3 คน ชาย 1 หญิง 2 คน คนที่ 1 ชื่อนายบวก เทียน คนที่ 2 ชื่อนางบวกรีน คนที่ 3 ชื่อนางบวกรีด

4.3.2 ความสัมพันธ์ด้านพิธีกรรมเรือมมั่วด ในอดีตชาวบ้านที่อยู่บ้านจอกกอ – โนนทองหลาง กับพี่น้องที่ฝั่งบ้านปะอาว บ้านระไส สมัยก่อนชุมชนทั้งสองฝั่งก็สามารถไปมาหาสู่กันได้ เช่นขึ้นลงมาหาญาติพี่น้องหรือมาค้าขายแลกเปลี่ยน และอีกอย่างคือเวลาญาติพี่น้องไม่สบายก็มีพิธีกรรมเรือมมั่วดก็จะมีญาติพี่น้องได้เรียกให้ไปช่วย เล่นให้โดยสมัยก่อนปี 1067 ถ้าชาวบ้านบ้านกันทรอมจะเล่นมั่วดทางก้านันพุดซึ่งเป็นก้านันตำบลกันทรอมแต่ที่บ้านอยู่บ้านจอกกอ ก็จะทำให้ชาวบ้านมาตามเอาพ่อครูฝั่งกัมพูชาที่บ้านปะอาวก็จะมีครูเพลงอยู่ 4 คน เช่น ตาขาว เตียว ซึ่งเป็นหลานของก้านันพุด และตาเทศ ตาเตาะ ตายาว ทั้ง 4 คนก็สามารถขึ้นไปเล่นพิธีกรรมฝั่งไทยบ่อยๆ เพราะชาวบ้านสมัยนั้นมีความเชื่อว่าถ้าไม่เอาตามาเป็นแม่ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าต้องเอาครูเพลงโบราณมาเล่นแม่ครูถึงจะเข้า เช่นเล่นที่บ้านกันทรอมได้เพราะสมัยก่อนบ้านกันทรอมได้กับบ้านจอกกอเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันเป็นบ้านพี่น้องกัน ตาขาวเตียว ได้ขึ้นไปเล่นบ้าน ของตาเอ๋มที่บ้านกันทรอมได้ ได้ไปเล่นบ้านตาชิน และบ้านยายคิม บ้านกันทรอมได้ซึ่งตาขาวเตียวบอกว่าครั้งที่ไปเล่นบ้านยายจิงคิมก็ได้ทำพิธีกรรมตามปกติแต่พอจะจบพิธีกรรมมีแม่มดที่ชื่อว่ายายนวง ที่พอจบพิธีกรรมแล้วแต่แม่มดไม่ยอมออกครูเพลงเล่นแม่มดยอมออกแต่พอมามดออกยายนวงก็เสียชีวิตทันทีโดยไม่รู้สาเหตุ ซึ่งการเล่นพิธีกรรมเรือมมั่วดนั้นส่วนใหญ่จะเป็นครูเพลงฝั่งกัมพูชาที่ขึ้นไปเล่นฝั่งไทย ส่วนญาติพี่น้องฝั่งไทยก็จะมีญาติทางบ้านนาตราวจะข้ามลงมาเล่นที่ฝั่งบ้านปะอาวกับบ้านระไสจนมาถึงช่วงสงครามทั้งสองฝั่งก็ไม่สามารถขึ้นลง去玩เล่นพิธีกรรมร่วมกันได้จนถึงปัจจุบัน

4.3.3 ความตึงเครียดของความสัมพันธ์พี่น้องไทย- กัมพูชา ในปี พ.ศ. 2510 การค้าขาย

แลกเปลี่ยนสินค้าข้ามแดนร่วมกันเริ่มมีปัญหา เนื่องจากมีเหตุการณ์สงครามบ้านเมืองเกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านไม่สามารถไปมาหาสู่กันได้สะดวกเหมือนเดิม การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าจึงเริ่มที่จะหยุดไปเนื่องจากพื้นที่ไม่สะดวกมีทหารเข้ามาในเขตชายแดน เป็นจำนวนมากและทหารได้ไล่ให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ชายแดนจึงทำให้คนที่เคยค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าร่วมกันขาดการติดต่อกันตั้งแต่นั้นมาเพราะกลัวมีอันตราย

ในปี 1970 (พ.ศ.2513) สงครามในประเทศกัมพูชาเริ่มมีความรุนแรงขึ้นและเกิดรัฐประหารโดยทหารยึดอำนาจ ในช่วงนั้นทำให้ชาวบ้านไม่สามารถไปมาหาสู่กันได้ เนื่องจากมีทหารญวนยึดอำนาจ และเข้ามารวบรวมชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านทำนาให้โดยแบ่งกลุ่มให้รับผิดชอบเป็นแปลงนา พอได้ผลผลิตให้เอาไปรวมกันไว้ให้ทหาร ชาวบ้านจะได้กินก็ต่อเมื่อทหารจะแบ่งให้กิน และก็จะมียีงสัตว์รวมเพื่อใช้เป็นอาหารให้ทหาร กิน ช่วงนั้นชาวบ้านไม่มีสิทธิ์เรียกร้องขึ้นอยู่กับทหารจะพอใจให้หรือไม่พอใจก็ไม่ให้กินใครกล้าขัดขึ้นทหารจะเอาไปฆ่าทิ้ง ชาวบ้านที่เป็นคนไทยทนไม่ได้ได้พยายามหาวิธีทางที่จะกลับคืนขึ้นมาอยู่ฝั่งไทย

ตาสาย สมเพชร เล่าเหตุการณ์การในช่วงนั้นว่า ในคืนหนึ่ง ของปี 1973 (พ.ศ. 2516) ตาสายได้พยายามหาวิธีหนีขึ้นมาฝั่งไทยด้วยเช่นกัน เพราะตาสายได้ข่าวว่าเขาจะฆ่าทิ้งเนื่องจากทำเล้าไก่รวมไม่ถูกใจ ทหารเขาจะฆ่าทิ้งจึงตัดสินใจหนีขึ้นมาฝั่งไทย ซึ่งในคืนหนึ่งนั้น ได้มีชาวบ้านหนีมาก่อนแล้ว 2 ครอบครัวและได้เอาวัวมาด้วย 2 ตัว ตาสายรู้จึงรอให้ทั้ง 2 ครอบครัวหนีขึ้นภูเขาให้พ้นมายังฝั่งไทยเสียก่อน จึงไปบอกทหารแดงว่ามีชาวบ้านหนี เพื่อให้ทหารออกไปตามระหว่างนั้นตาสายเลยแอบเอาไข่ไก่และไก่มาฆ่ากินเพื่อเอาแรง และทหารได้ให้พามาตามคนที่หนีออกมา มีชาวบ้านพาทหารมา 4 คน เป็นคนบ้านจองกอ 2 คน บ้านนาตราว 1 คน คนที่บ้านปะอาว 1 คนพอมมาถึงหลังเขาทหารและตาสายกับชาวบ้านก็พักค้างคืนที่หลังเขา รอเช้าค่อยตามอีกที แต่พอถึงเช้าทหารได้บอกตาสายว่าจะไม่ตามจะให้ลงไปกัมพูชาคืน แต่ตาสายออกอุบายว่า ไหนๆก็ตามแล้วก็ตามให้ได้ตามถึงไทยก็ต้องตาม ทหารจึงเห็นด้วยและได้บอกให้ตาสายเดินนำหน้า ตาสายได้คิดในใจว่าถ้าให้เดินนำหน้ารับรองมีไม่ทันกูแน่ ตาสายและเพื่อน 3 คน ก็เดินนำหน้าทหารหลังจากนั้นตาสายก็รีบเดินจนทหารเดินตามไม่ทันก็ได้พักตรง พลานพระตริย เพราะมีน้ำและพักได้ไม่ถึง 30 นาที กลัวทหารญวน ตามมาทันพอรู้ว่าทหารตามไม่ทันก็ได้เปลี่ยนเส้นทางโดยเดินไปทางบ้านระปุกพอมมาถึงบ้านระปุก1วันก็ได้มีตำรวจชายแดน มาจับไปสอบสวน ที่จังหวัด 2 คืน แล้วหลังจากนั้นตำรวจชายแดนก็ได้ให้กลับมาอยู่ที่จองกอมาอยู่ไม่เป็นที่อยู่กับเพื่อนบ้างกับญาติบ้าง พอกลับมาอยู่บ้านจองกอได้ไม่ถึงปี มีหน่วยงานทางจังหวัด ปลัดจังหวัดได้ให้ตาสาย ลงไปกัมพูชาอีกครั้งเพื่อให้ไปดูลาดลาวหรือสายข่าวให้กับทางการไทย พอลงไปถึงก็ไม่เห็นญาติพี่น้องเนื่องจากทหารญวนได้อพยพชาวบ้านที่เป็นคนไทยออกไปอยู่ใกล้เมืองเนื่องจากกลัวว่าชาวบ้านจะหนีขึ้นมาฝั่งไทยแล้วเอาคนใกล้เมืองมาอยู่ในหมู่บ้านแทนเพราะว่าคนกลุ่มนั้นไม่รู้เส้นทางพอลงไปไม่เห็นญาติตาสายเลยต้องรีบกลับขึ้นมาฝั่งไทยหลังจากนั้นก็ได้ติดต่อกันอีกเลย

ปี 1974 (พ.ศ. 2517) ได้มีชาวบ้านฝั่งกัมพูชาได้อพยพข้ามมาอยู่บ้านจองกอ 2 คน คือ 1. นายไโล อายุ 51 ปี มาจาก ภูมิกระเบา คุ่มเกลียน โซ๊ะ เกลียน เขตพระวิหาร 2.นายสาย แยมสาย อายุ 60 ปี มาจาก ภูมิเจียมกระสาน คุ่มเจียมกระสาน โซ๊ะเจียมกระสาน เขตพระวิหาร ต่อมาปี 2518 ก็ได้มีนางลาย อายุ 40 ปี มาจากภูมิกรุด คุ่มจีแครง โซ๊ะเสียมเรียบ เขตเสียมเรียบ ต่อมา ปี 2520ก็ได้มีชาวกัมพูชาขึ้นมาปักหลักอยู่บ้านจองกอ คือนายเยยะ ชุนชิน มาจากภูมิเลียงปุง คุ่มจีแครง โซ๊ะจีแครง เขตเสียมเรียบทั้งหมดขึ้นมาเพราะ

อยู่ในช่วงสงครามชาวบ้านจึงหนีขึ้นมา กลุ่มนี้จะขึ้นมาทางช่องอานม้าและได้มาตามคนที่รู้จักที่ได้ไปมาหาสู่กัน ค้าขายร่วมกัน

ตามील สมเพชร ซึ่งเป็นแนวหน้าของกลุ่มทหารแดงซึ่งอยู่บ้านปะอว ได้เล่าว่า ในระหว่างช่วงแรกของ สงครามยังพ้อข้ามไปมาหากันได้ มีชาวบ้านบางส่วนก็หนีกลับขึ้นมาฝั่งไทยได้ คือ นาย โปก นางพันธ์ นายพาน นางบวน แต่ตามीलยังไม่ได้หนีขึ้นมา จนกระทั่งได้รู้ข่าวเป็นหนังสือจากกองทัพบกพม่าในสมัยนั้นจะฆ่า แก่นนำเขมรแดงให้หมด ตามील กล่าวว่าจะโดนฆ่าทั้งจึงพาครอบครัวหนีภัยสงครามขึ้นมาฝั่งไทย ในปี 1979 (พ.ศ. 2522) ที่บ้านจอกกอกกับพี่ชายชื่อนายมก นางเบน นางใบ สมเพชร จึงได้มาสร้างครอบครัวอยู่ที่บ้านจอก กอกถึงปัจจุบัน

ในระหว่างช่วงสงครามนี้มีกลุ่มคนไทยบางกลุ่มบางคนที่ย้ายหนีภัยสงครามขึ้นมาอยู่ฝั่งไทยได้ แต่ญาติพี่น้องบางส่วนยังอยู่ที่กัมพูชา และการขึ้นมาอยู่ฝั่งไทยในช่วงนั้นหาอยู่หากินลำบาก ได้มีชาวบ้านบางรายได้แอบ ลักลอบลงไปกัมพูชาเนื่องจากคิดถึงญาติ คิดถึงพื้นที่ที่เคยไปจับจองทำมาหากิน อยากไปเยี่ยมญาติพี่น้องด้วยความ เป็นห่วงแต่พอลงไปก็ไม่เห็นญาติเพราะทหารได้ให้อพยพออกไปอยู่ที่อื่นเพื่อทางกัมพูชาจะได้เอากลุ่ม เขมรแดงและครอบครัวทหารขึ้นมาอยู่ในหมู่บ้านแทนและ ขึ้นมาอยู่ตามแนวชายแดน

บ้านปะอวที่เคยเป็นจุดค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นไทย-กัมพูชาได้หยุดชะงักลง ญาติ พี่น้อง ลูกหลาน เสี้ยว ที่เคยมีความสัมพันธ์กัน อาศัยอยู่ด้วยกัน และเป็นคนดั้งเดิม ก็ถูกอพยพไปอยู่ที่อื่น และมีคนอื่นเข้ามาอยู่แทนด้วยเช่นกัน ทำให้ความสัมพันธ์ที่เคยมีปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่นชายแดนไทยกัมพูชาที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนถูกตัดขาดจากกัน โดยญาติของตาสาย สมเพชร และญาติของตามील สมเพชร ก็ถูกย้ายไปอยู่หมู่บ้าน ภูมิลองเวง ตำบลกันตริ้วจ อำเภोजอมกระสานต์ จังหวัดพระวิหาร ในปัจจุบัน ทำให้มีความห่างเหินกัน การเดินทางไปมาหากันใช้เส้นทางเดิมในอดีตไม่ได้ ต้อง ใช้หนังสือเดินทางผ่านช่องผ่านแดนถาวรช่องสะงำซึ่งนานๆจะได้ไปมาหากัน

4.3.4 การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของผู้คนชุมชนตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา บ้านจอกกอก บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภोजอนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย เป็น ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทยและกัมพูชาโดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็น แนวกันกับชุมชนภูมิลองเวง คุ่มกันตริ้วจ เขมรเจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศมีมาในอดีตผ่านวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีภาษา วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ เรื่อง พุทธ ฝิ พราหมณ์ การทำมาหากินที่ไม่แตกต่างกันมีการทำนา ทำ ไร่ รับจ้าง ค้าขาย มีการหาอยู่หากิน เก็บหาของป่าล่าสัตว์ สมุนไพร บนฐานทรัพยากรเทือกเขาพนมดงรัก ร่วมกัน เช่นการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ ฝิขผัก อาหารธรรมชาติ ยาสมุนไพร และน้ำฝิ้ง มีการค้าขายแลกเปลี่ยน

สินค้ากันข้ามแดนร่วมกันผ่านช่องทางแดนธรรมชาติ “ช่องหัวเสา” โดยการค้าขายวัว ควาย การค้าขายวัตถุโบราณ เกลือ เนื้อแห้ง หนังสัตว์ เขาสัตว์ ปลา ร้า ปลาแห้ง และเครื่องใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือน หรือในชีวิตประจำวัน ก่อเกิดเครือข่ายสายสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรม เป็นญาติพี่น้อง เป็นเสี้ยวหรือเกลอ มีการแต่งงานข้ามแดน มีการไปมาหาสู่กันช่วยเหลือเกื้อกูลกันผ่านประเพณีพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา และมีประเพณีพิธีกรรมการเล่นเรือมมะมั่วดหรือเล่นรำแม่มดร่วมกัน

ความเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา เป็นผลพวงจากสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ และภัยสงครามในอดีต และการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย การพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้วยความมั่นคงของรัฐที่ให้ความสำคัญกับเรื่องเขตแดน และโครงสร้างกลไกอำนาจรัฐบริเวณพื้นที่ชายแดนที่มีความเข้มงวด ทำให้วิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหากิน วิธีการผลิต ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนที่เปลี่ยนแปลงไป จากวิถีการดำเนินชีวิตที่อยู่ บนฐานการพึ่งพาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อยังชีพ ภายใต้การเคารพและให้คุณค่า เป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการค้า บนพื้นที่ที่มีขอบเขตจำกัด และจากวิถีการดำเนินชีวิตที่อยู่ บนฐานสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ที่เคยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ภายใต้กลไกทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนที่มีความยืดหยุ่น และมีความหลากหลายของทางเลือกในการพัฒนาเพื่อการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นชายแดนร่วมกัน ก็ถูกจำกัดวงที่แคบลงภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาปัจจุบัน ทำให้ต่างคนต่างอยู่ ดันร่นต่อสู้เพื่อมีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ หรือจารีตประเพณี พิธีกรรมที่ฝังามในการหลอมรวมใจสร้างพลัง การไว้วางใจกันของชุมชนในการอยู่ร่วมกันถูกลดคุณค่าลง โดยเฉพาะเรือมมะมั่วด ที่เคยทำหน้าที่ ในการบำบัดปัดเป่าโรคร้ายไข้เจ็บ และการสานสายใยความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของครอบครัว เครือญาติ ชุมชน ระหว่างชุมชนภายในท้องถิ่นและระหว่างชุมชนท้องถิ่นข้ามแดน ไทย-กัมพูชาที่อาศัยอยู่ร่วมกันระหว่างแดนต่อแดนโดยสิทธิธรรมชาติที่มีความแน่นแฟ้นและดำเนินมาเนิ่นนาน เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ความตั้งใจดีของผู้คนชายแดน ผู้คนระหว่างแดนต่อแดนมีมากขึ้นก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความรู้สึกในวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศตามมา

4.4.การรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมั่วดเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องชุมชนที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนไทย-กัมพูชา บริเวณจังหวัดศรีสะเกษ มีความห่างเหินและถูกตัดขาดจากกันมานานกว่า 40 ปี เนื่องด้วยสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ชายแดนนี้มีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยงส่งผลต่อวิถีชีวิตและจิตใจของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองฝั่ง เช่น ปัญหาด้านการรับรู้และความเข้าใจในประวัติศาสตร์ร่วมระหว่างไทยและกัมพูชา ปัญหาการเมืองและความมั่นคงภายในประเทศ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ว่าด้วยเรื่องเส้นพรมแดนและความเป็นรัฐชาติ กรณีพิพาทเรื่องการแสดงสิทธิเป็นเจ้าของปราสาทเขาพระวิหารและเส้นเขตแดนบริเวณพื้นที่ปราสาทเขาพระวิหาร และที่สำคัญสิทธิโดยธรรมชาติของชุมชนชายแดนทั้งสองฝั่งที่เคยไปมาหากันช่วยเหลือเกื้อกูลกันหาอยู่

หากิน ค่าขาย ใช้ฐานทรัพยากรร่วมกันที่เคยมีมาในอดีตไม่สามารถกระทำได้เพราะกลไกอำนาจรัฐมีความเข้มงวด การดำเนินการวิจัยเพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนไทย-กัมพูชา ในครั้งนี้จึงมีความยากลำบากในบรรยากาศความหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างรัฐกับรัฐ รัฐกับชุมชน ชุมชนกับชุมชน แม้ว่าชุมชนทั้งสองฝั่งจะมีความสัมพันธ์กันมาก่อนในอดีตเป็นพี่เป็นน้องเครือญาติกัน มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเรื่องมะมั่วดเหมือนกันการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ก็ไม่สามารถทำได้เสียทีเดียวด้วยเพราะความห่างเหินกันมานาน

4.4.1 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา

วิธีการและเครื่องมือในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมแบบค่อยเป็นค่อยไปเรียนรู้ซึ่งกันและกันเรียนรู้ที่เรียนรู้ น้อง เรียนรู้เขาเรียนรู้เรา ผ่านการศึกษาสืบค้นข้อมูลความรู้และปฏิบัติการบนฐานข้อมูลความรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นศรัทธา และการสร้างพลังร่วมทางสังคมและสาธารณะ นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิออลองเวงร่วมกัน โดยมีกระบวนการในการสร้างการเรียนรู้ร่วมในการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ผ่านวิธีการและเครื่องมือในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนี้

1) การสร้างการเรียนรู้ร่วมผ่านขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย เริ่มตั้งแต่กระบวนการคิดฮอดคิดถึงกันอยากสืบหาเครือญาติ อยากไปหาพบเจอเยี่ยมยามถามข่าวญาติพี่น้อง ปรับทุกข์ เรียนรู้ และหาแนวทางในการสร้างสุขร่วมกัน จากที่ห่างเหินกันมานานกว่า 40 ปี ทำให้ได้ สืบหาญาติ เยี่ยมยาม เห็นหน้าสัมผัส โอบกอด พูดคุย ปรับทุกข์ ก่อให้เกิดการรื้อฟื้นความรู้สึกนึกคิดและจิตวิญญาณร่วมของชุมชนข้ามแดนไทยและกัมพูชา ความรู้สึกมั่นคงทางด้านจิตใจที่ไม่ทอดทิ้งกันระหว่างพี่น้องและเครือญาติเดียวกันอยากสานต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อกันมีกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันเหมือนดังเช่นในอดีต และมีการกำหนดประเด็นวิจัย โจทย์วิจัย พื้นที่วิจัย ทีมวิจัย และเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนร่วมกัน

2) การสร้างการเรียนรู้ร่วมผ่านขั้นตอนการเตรียมการทีมวิจัยและขั้นตอนการเก็บข้อมูล โดย การทำความเข้าใจทีมวิจัย ที่ปรึกษา ชุมชน แนวคิด หลักการ เป้าหมาย วิธีการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการออกแบบเครื่องมือการวิจัย และการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจพื้นที่ชุมชน ตั้งวงคุย (ไยจุมคะเนย) ผู้เฒ่าเล่าความหลัง ญาติเยี่ยมญาติ ร่วมทำบุญข้ามแดน การวิเคราะห์ข้อมูล บันทึกข้อมูลเป็นภาษาไทยและภาษาเขมร ก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันของชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชาด้วยกัน จากความสัมพันธ์ที่อยู่ในวงเครือญาติขยายวงสู่ผู้นำชุมชน แม่ครูมะมั่วดและลูกหลานไทยกับกัมพูชา

3) การสร้างการเรียนรู้ผ่านขั้นตอนการปฏิบัติการแก้ไขปัญหามูลฐานข้อมูลความรู้ผล การศึกษาคุณค่าเรื่องมะมั่วด โดยการสร้างการมีส่วนร่วมในวิเคราะห์ทางเลือก การวางแผน และการ

ปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนทั้งสองประเทศ และมีปฏิบัติการผ่านการประกอบพิธีกรรมเรือมมะมวดร่วมกัน 2 ครั้ง ในปฏิบัติการ“รวมเจ็ดบองประโขนเรือมมะมวดพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นไทย – กัมพูชา” โดยการเชิญแม่ครูมะมวด แม่ครูเพลง และเครือญาติฝั่งกัมพูชามาร่วมพิธีกรรมเรือมมะมวดที่บ้านจองกอฝั่งประเทศไทย และครั้งที่สองที่โรงเรียนมิตรภาพภูมิลองเวง ฝั่งกัมพูชา ปฏิบัติการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาซึ่งกันและกันของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาด้วยกัน ความสัมพันธ์ของชุมชนทั้งสองได้ขยายวงสู่ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและสถาบันการศึกษาเช่น เทศบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงเรียนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาทั้งสองประเทศ

4) การสร้างการเรียนรู้ผ่านขั้นตอนการนำเสนอผลการวิจัย โดยวิธีการสื่อสารสร้าง

การรับรู้ผลรูปธรรมความรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านสื่อ Social เวทีนำเสนอผลวิจัยในระดับพื้นที่ เวทีวิชาการระดับชาติ นักวิชาการในและนอกพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชายแดนในพื้นที่วิจัยไทยและกัมพูชา สามารถสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจ ร่วมทางสังคมและสาธารณะในความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาและสามารถนำไปสู่การสร้างพลังร่วมทางสังคมและสาธารณะในการพัฒนาสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ภูมิลองเวงร่วมกันในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันและในอนาคตได้

4.4.2 เรือมมะมวด กับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา

จากการศึกษาพลังคุณค่าความรู้“เรือมมะมวด”ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่าสามารถนำไปสู่การเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันของพี่น้องไทยและกัมพูชาที่มีความห่างเหินกันมานานได้ถึงแม้ว่าพิธีกรรมความเชื่อเรือมมะมวดภูมิลองเวงฝั่งกัมพูชาจะมีความเรื้อนรางหายไปในช่วงสงครามภายในประเทศแต่การสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ชุมชนทั้งสองฝั่งได้เห็นคุณค่าพลังความเชื่อที่เคยมีาร่วมกันนับญาติดีดีโยงสานสัมพันธ์กัน เปิดใจนำไปสู่การเรียนรู้ทุกข้เรียนรู้สุขของพี่น้องชายแดนร่วมกัน กระบวนการเรียนรู้ในระหว่างการเก็บข้อมูลชุมชนจึงเป็นกระบวนการหลอมรวมใจพี่น้องไทย-กัมพูชาให้เกิดความไว้วางใจกันเพื่อนำไปสู่พลังปฏิบัติการทางเลือกในการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชาในบริบทการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทยและกัมพูชาในปัจจุบัน ทั้งนี้พลังและคุณค่าเรือมมะมวดสามารถสร้างความมั่นคงทางจิตใจบนฐานความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นชายแดนบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางกับภูมิลองเวงร่วมกันได้

ผลการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา บนฐานข้อมูลและความรู้จากผลการศึกษาวิจัยคุณค่าเรือมมะมวด ระหว่างชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนน

ทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง โดยการปฏิบัติการผ่านการประกอบพิธีกรรมเรือมมะมัวดร่วมกัน 2 ครั้ง ในปฏิบัติการชื่อ “รวมเจ็ดบองประโอนเรือมมะมัวดพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นไทย – กัมพูชา” โดยการเชิญแม่ครูมะมัวด แม่ครูเพลง และเครือญาติฝั่งกัมพูชามาร่วมพิธีกรรมเรือมมะมัวดที่บ้านจองกอฝั่งประเทศไทย และครั้งที่สองที่โรงเรียนมิตรภาพภูมิอลองเวง ฝั่งกัมพูชา จากปฏิบัติการพลังคุณค่าความรู้ “เรือมมะมัวด” สามารถสรุปผลที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ได้ใน 3 มิติ คือ

1) ความสัมพันธ์ในมิติคนกับผี พบว่า ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในชุมชนฝั่งไทยและกัมพูชา เชื่อและให้ความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสมือนมีพลังอำนาจวิเศษสถิตอยู่ในที่ต่างๆ รอบตัวและ ชาวบ้านยังนับถือผีบรรพบุรุษ นับถือครูกำเนิด ในฐานะพลังที่คอยควบคุมระบบระเบียบสังคมในชุมชน โดยอาศัยสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ในการประกอบพิธีกรรมเรือมมะมัวด ต้องมีการขอขมาลาโทษเพื่อแสดงความเคารพต่อการล่วงเกินสิ่งเหล่านั้นให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บสุขภาพแข็งแรง และเรือมมะมัวดสามารถเชื่อมต่อยาความสัมพันธ์ผีบรรพบุรุษกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่โดยใช้ร่างทรงแม่ครูเป็นตัวเชื่อมบอกสอนให้รู้จักกันและให้ปฏิบัติต่อกันในสิ่งที่ดีช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างพี่น้องเครือญาติข้ามแดนบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางฝั่งไทยกับภูมิอลองเวงฝั่งกัมพูชา

2) ความสัมพันธ์ในมิติคนกับคน พบว่า ชาวบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลางประเทศไทย กับ ภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา มีความสัมพันธ์กันมานานผ่านระบบเครือญาติ และอยู่ร่วมกันผ่านระบบการนับถือผู้อาวุโสในสายเครือญาติปฏิบัติการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ผ่านพลังคุณค่าความรู้เรือมมะมัวด ได้ช่วยให้บรรยากาศความความสัมพันธ์การเป็นพี่เป็นน้องเครือญาติข้ามแดนไทยและกัมพูชาได้กลับฟื้นคืนมา หลังจากที่มีความห่างเหินกันมานานกว่า 40 ปี โดยมีความสัมพันธ์กันที่แน่นแฟ้นขึ้นผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เตรียมกิจกรรมอุปกรณ์ในการประกอบพิธีร่วมกัน เช่น เครื่องเซ่น การทำปะรำพิธี เครื่องดนตรี การร่วมพิธีเรือมมะมัวดจริง การผูกแขนรับขวัญญาติไทยและกัมพูชา โดยความสัมพันธ์ของคนกับคนข้ามแดนนี้มีหลายระดับ เช่น ระดับครอบครัวของผู้ป่วย พ่อ แม่ลูก ในไทยและกัมพูชา ระดับเครือญาติของผู้ป่วย พี่ ป้า น้า อา ในไทยและกัมพูชา ระดับแม่ครูมะมัวดไทยและกัมพูชา ระดับแม่ครูเพลงไทยและกัมพูชา และที่สำคัญพิธีกรรมเรือมมะมัวดที่ฝั่งกัมพูชาจากที่ไม่เคยได้เล่นมานานได้กลับฟื้นคืนมาเพื่อทำหน้าที่และมีบทบาทต่อวิถีชีวิตความเชื่อของชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

3) ความสัมพันธ์ในมิติชุมชนกับชุมชน พบว่าจากพลังคุณค่าเรือมมะมัวดที่ชุมชนท้องถิ่นไทยและกัมพูชา มีความเชื่อร่วมกันมาเป็นพื้นฐานอยู่แล้วจากระบบความสัมพันธ์ในมิติคนกับผี และมิติคนกับคนได้ขยายวงความสัมพันธ์จากระบบความสัมพันธ์เครือญาติ ความสัมพันธ์กลุ่มแม่ครูมะมัวด แม่ครูเพลง สู่ความสัมพันธ์ในระดับผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ในชุมชนไทยและกัมพูชาที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

องค์กรท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพในชุมชน คณะครูในโรงเรียน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนต่อชุมชน ช้ามแดนไทย-กัมพูชา นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมเพื่อการพัฒนา ร่วม เช่น การสร้างการเรียนรู้การปลูกผักตาม แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับลูกหลานที่เป็นนักเรียน เพื่อเป็นอาหารเข้าของนักเรียน การพัฒนา ระบบสาธารณสุขโรค ระบบน้ำ และไฟฟ้าในโรงเรียนมิตรภาพภูมิลองเวง เพื่อเอื้ออำนวยในการศึกษาของเด็ก นักเรียนลูกหลานไทยและกัมพูชาด้วยกัน เรือมมะมัวดได้ทำให้ชุมชนจากเดิมแบบแผนระบบเครือญาติ ระบบ อาวุโสและอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆที่เลือนหายไปจากชุมชนได้กลับฟื้นคืนมาทำหน้าที่ในชุมชนใน สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบันได้

4.4.3 ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นช้ามแดนไทย-กัมพูชา

จากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นช้ามแดนบนฐานความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่นช้ามแดนไทย – กัมพูชา ในประเด็นพลังคุณค่าเรือมมะมัวดโดยใช้กระบวนการวิธีการงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นช้ามแดนไทยและกัมพูชา บ้านจงกอ บ้านโนนทองกลางกับ ภูมิลองเวงร่วมกัน พบว่า ก่อเกิดความมั่นคงของชุมชน ใน 3 ระดับ คือ

1) ความมั่นคงในระดับบุคคลช้ามแดน เป็นความมั่นคงที่มาจากฐานความสัมพันธ์ในมิติของคน กับผีที่มีความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อร่วมของสายใยความสัมพันธ์การเป็นเครือญาติร่วมกัน เป็นกลุ่มที่มาจาก เชื้อสายเดียวกัน นับถือศาสนาและผีบรรพบุรุษเดียวกัน เป็นกลุ่มเดียวกัน มีความไว้วางใจกัน มีพฤติกรร ารร่วมกันผ่านประเพณีพิธีกรรมความเชื่อ เรือมมะมัวดของชุมชนท้องถิ่นไทยและกัมพูชาจากที่ในชุมชนฝั่งกัมพูชา ไม่เคยได้ประกอบพิธีกรรมเรือมมะมัวดมานานก็ได้ให้กลับฟื้นคืนเพื่อทำหน้าที่และมีบทบาทต่อวิถีชีวิตความ เชื่อของชุมชน ทำให้แม่ครูมะมัวด แม่ครูเพลงมะมัวดได้รับการยอมรับเชื่อถืออีกครั้งหนึ่ง พลังคุณค่าเรือ มมะมัวด ได้ทำให้คนมีความรู้สึกปลอดภัยในการข้ามไปมาติดต่อกันสื่อสารช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ในรูปแบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประกอบพิธีกรรมเรือมมะมัวดร่วมกัน เช่นการร่วมทำปะรำพิธี เครื่องเซ่นไหว้ เครื่อง ดนตรี ทำนองเพลง และการร่วมพิธีเรือมมะมัวดจริงร่วมกัน ความมั่นคงในระดับบุคคลจึงหมายถึงความมั่นคง ทางด้านจิตใจของคนในชุมชนท้องถิ่นช้ามแดนไทยและกัมพูชา บ้านจงกอ บ้านโนนทองกลาง กับภูมิลองเวง ด้วย

2) ความมั่นคงในระดับกลุ่มเครือญาติช้ามแดน เป็นความมั่นคงที่มาจากฐานความสัมพันธ์ในมิติของ คนกับคน ผ่านระบบการนับถือผู้อาวุโสในสายเครือญาติตามสายเลือด และเครือญาติเสมือน มีความเป็นพี่เป็น น้องกัน เป็นเสี้ยว เป็นเกล็ด รู้จักมักคุ้นกัน มีพฤติกรร ารร่วมกันในรูปแบบของการช่วยเหลือซึ่งกันทั้งในระดับ ครอบครัว และระดับเครือญาติ เช่น การช่วยเหลือกันด้านการทำมาหากินในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การ ผลิตทางการเกษตร การช่วยเหลือกันด้านการเจ็บไข้ได้ป่วยของญาติพี่น้องในรูปแบบการพาช้ามแดน รักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลฝั่งไทย การช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐาน เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การติดตั้งระบบสูบน้ำ ระบบไฟฟ้าและ เดินสายไฟในครัวเรือน และในโรงเรียน ทำห้องน้ำ ห้องส้วมในบ้านของ

ญาติพี่น้องฝั่งกำพูชา และร่วมกันฟื้นฟูดำรงรักษาอัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมท้องถิ่นเรอัมมะมัตร่วมกัน และพลัณคค่า เรอัมมะมัตได้ทำให้กลุ่มญาติพี่น้องไทยและกำพูชาที่มีความเข้าใจกัน ไว้วางใจกัน รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อยู่ร่วมกันได้ มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้พบเห็นหน้าญาติพี่น้อง และมีความขัดแย้งกันน้อยภายใต้บริบทความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของไทยและกำพูชา และทำให้กลุ่มเครือญาติในฝั่งกำพูชาเป็นผู้มีบทบาทหลักในการนำพาการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเอง เป็นพลังสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนที่สามารถขยายวงเชื่อมประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน เช่นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ครู เพื่อการพัฒนาในระดับชุมชน ท้องถิ่นชายแดนไทยและกำพูชาร่วมกันได้ พลังความมั่นคงของกลุ่มเครือญาติ จึงหมายถึงความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนไทยและกำพูชาบ้านจองกอบ้านโนนทองหลางกับภูมิลองเวงด้วย

3) ความมั่นคงในระดับชุมชนข้ามแดน เป็นความมั่นคงที่มาจากฐานความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความคิดความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาเดียวกันทั้งในระดับบุคคล กลุ่มเครือญาติ และมีความรู้ความเข้าใจในบริบทโครงสร้างความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ที่มีความแตกต่างกัน พลังคุณค่าเรอัมมะมัต ยังสามารถก้าวข้ามและเชื่อมสายใยความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในระดับต่างๆภายในชุมชน ที่มีสาเหตุมาจากการแบ่งเขตแดนประเทศทำให้มีความรู้สึกปลอดภัยในการรวมกลุ่มเครือญาติ สร้างโอกาสตนเอง เข้าถึงรับรู้ข้อมูลข่าวสารของญาติพี่น้องที่อยู่คนละประเทศ มีความถี่ในการติดต่อสื่อสารข้ามไปมาหากันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีร่วมทั้งสองประเทศ เช่น งานแต่งงาน งานบวชลูกหลาน งานประเพณีแซนโฎนตา งานปีใหม่ งานศพ ข้ามแดน และเกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่ขยายวงกว้างขึ้นจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย สู้รุ่นลูก รุ่นหลาน พี่ ป้า น้า อา ทั้งที่อยู่ในชุมชนฝั่งไทย ฝั่งกำพูชา และข้ามพื้นที่ทั้งในฝั่งไทยและฝั่งกำพูชา ความมั่นคงในระดับชุมชน จึงหมายถึงความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนไทยบ้านจองกอบ้านโนนทองหลางและกำพูชา ภูมิลองเวงด้วย

อย่างไรก็ตามความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทยบ้านจองกอบ้านโนนทองหลางและกำพูชา ภูมิลองเวง ในทั้ง 3 ระดับ เป็นเรื่องของความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลักซึ่งมีความเชื่อมโยงส่งผลถึงกันและมีระดับความเข้มข้นแตกต่างกัน และเป็นความมั่นคงที่มีขอบเขตระดับชาวบ้านต่อชาวบ้านของทั้งสองประเทศเท่านั้น การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในระดับนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกำพูชา ร่วมกับหน่วยงานองค์กรภาครัฐเพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมความมั่นคงของรัฐทั้งสองประเทศร่วมกันได้ยังไม่สามารถทำได้ เพียงเป็นการดำเนินการร่วมกันได้เฉพาะกิจเฉพาะเรื่องเป็นครั้งๆในการติดต่อประสานงานการข้ามแดนตามสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลของไทยและกำพูชา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องเรื่องมะมีวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ - บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม อำเภอนาทม จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับ ภูมิคลองเวง คัมกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา คณะผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สรุปผลวิธีการวิจัยและเครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและเพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงตามขอบเขตวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา (บ้านจองกอ บ้านโนนทองกลาง-ภูมิคลองเวง) เรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการวิธีการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี การจัดเวทีนำเสนอผลการวิจัย การปฏิบัติการทดลองจากฐานข้อมูลความรู้ผลการวิจัย ผ่านเครื่องมือการวิจัยแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย ประเด็นคำถาม แบบบันทึกภาคสนาม เส้นประวัติศาสตร์ แผนผังทรัพยากร แผนภาพตัดขวางนิเวศพื้นที่ แผนที่เส้นทางการข้ามแดนไปมาหากันของชุมชนท้องถิ่นไทย-กัมพูชาในอดีต ปฏิทินการผลิต ปฏิทินวัฒนธรรม แผนผังเครือญาติ และนักวิจัยท้องถิ่นไทย-กัมพูชา

5.2 สรุปผลวิจัย

พลังคุณค่า ความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องเรื่องมะมีวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา” ได้เป็นประเด็นนำเพื่อนำไปสู่การเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันของพี่น้องไทยและกัมพูชาที่มีความห่วงใยกันมานานกระบวนการเรียนรู้ในระหว่างการเรียนรู้ข้อมูลชุมชนจึงเป็นกระบวนการหลอมรวมใจพี่น้องไทย-กัมพูชาให้เกิดความไว้วางใจกันเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการพลังทางเลือกในการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชาในบริบทการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทยและกัมพูชาปัจจุบัน สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.2.1 คุณค่า ความหมาย และ ความเปลี่ยนแปลง พิธีกรรมเรื่องมะมีวดของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิคลองเวง ในอดีตและปัจจุบันจากผลการศึกษาวิจัย มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือคุณค่า ความหมายของพิธีกรรมเรื่องมะมีวดในอดีตมีบทบาทอย่างมากของคนในชุมชนสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเป็นพิธีกรรมความเชื่อในเรื่องของการรักษาอาการเจ็บป่วยของคนในชุมชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ บนฐานความเชื่อ “ความสัมพันธ์คนกับผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ” เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างปกติสุขร่วมกัน การที่คนในชุมชนได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมเรื่องมะมีวดร่วมกันถือว่าเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ ญาติพี่น้อง คนในชุมชนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและเป็นการลดช่องว่างทางสังคม

แม้ว่าสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของพิธีกรรมเรือมมะมัวดปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไป ถูกจำกัดวงที่แคบลงและมุ่งการพัฒนาสู่ความทันสมัยและความมั่นคงโดยกลไกอำนาจรัฐและทุนที่มีความเข้มงวดคอยกำกับผู้คนในบริเวณพื้นที่ชุมชนชายแดนแต่พิธีกรรมความเชื่อของคนในชุมชนที่เกี่ยวกับ เรือมมะมัวด ยังคงมีอยู่ การประทะกันระหว่างความเชื่อของผู้คนสองกลุ่มที่เป็นคนรุ่นพ่อแม่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเรือมมะมัวดอย่างเหนียวแน่น และลดเหลือน้อยลงกับคนรุ่นใหม่รุ่นลูกหลานที่มีความเชื่อเทคโนโลยีที่เป็นวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ด้านการดูแลสุขภาพที่มีมากขึ้น แต่พิธีกรรมเรือมมะมัวดยังมีการปรับตัวตลอดเวลาโดยมีการผสมผสานโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ของผู้คน โครงสร้างความสัมพันธ์เก่าและการผสมผสานโครงสร้างความสัมพันธ์เก่ากับโครงสร้างความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อการดำรงอยู่และทำหน้าที่ใหม่ในปัจจุบัน ซึ่งมีผลต่อการสืบทอดสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้ดำรงอยู่ทำหน้าที่รับใช้ชุมชนต่อไปในปัจจุบันและอนาคต สามารถสรุปคุณค่าพิธีกรรมเรือมมะมัวด ได้ ดังนี้

1. คุณค่าพิธีกรรมเรือมมะมัวด สามารถเชื่อมต่อสายสัมพันธ์ผิบรรพบุรุษกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่โดยใช้ร่างทรงแม่ครูเป็นตัวเชื่อมบอกสอนให้รู้จักกันและให้ปฏิบัติต่อกันในสิ่งที่ดีช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างพี่น้องเครือญาติข้ามแดนไทยบ้านจองก้อ บ้านโนนทองกลางกับกัมพูชาภูมิอลองเวงได้
2. คุณค่าพิธีกรรมเรือมมะมัวด เป็นกลไกทางสังคมวัฒนธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยและกัมพูชามีมาร่วมกันและปฏิบัติการร่วมกันมานับนานช่วยลดความตึงเครียดของผู้คนชายแดน ผู้คนระหว่างแดนต่อแดนได้
3. คุณค่าพิธีกรรมเรือมมะมัวด สามารถพัฒนาระดับไปสู่การสร้าง ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยและกัมพูชามั่นคงได้
4. คุณค่าพิธีกรรมเรือมมะมัวด สามารถสร้างความรู้สึกร่วม กลุ่มเครือญาติ ชาวบ้านกับชาวบ้านข้ามแดน ทั้งสองประเทศและเป็นทางเลือกหนึ่งในวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางของชุมชนท้องถิ่นชายแดนทั้งสองประเทศร่วมกันได้

5.2.2 ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจองก้อ บ้านโนนทองกลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ในอดีตและปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นความสัมพันธ์บนฐานสังคมวัฒนธรรมในการเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และระหว่างชุมชนข้ามแดนร่วมกัน ซึ่งมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เริ่มจากการเดินทางข้ามแดนไปมาหากันมีกิจกรรมร่วมกันทางวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจพื้นฐาน แลกเปลี่ยน ค้าขาย หาอยู่หากิน แต่งงาน จับจองพื้นที่ทำกิน ตั้งบ้านเรือนร่วมกัน ก่อเกิดความสัมพันธ์เครือญาติทางเลือด ความสัมพันธ์เครือญาติเสมือน และความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคมของชุมชนทั้งสองประเทศในการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน เกิดความรู้สึกผูกพันเป็นพี่เป็นน้องกัน แต่ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาในพื้นที่ชายแดน มีผลต่อความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนที่อาศัยอยู่ระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชา เช่นสถานการณ์หรือเหตุการณ์สงครามในประเทศกัมพูชา ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาการตัดไม้ฟุ้ง ภัยคอมมิวนิสต์ ปัญหากรณีพิพาท

เรื่องเส้นเขตแดน และปราสาทเขาพระวิหาร ปัญหาเรื่องความมั่นคงของรัฐบริเวณพื้นที่ชายแดน ส่งผลทำให้ชุมชนที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนไม่สามารถเดินทางไปมาติดต่อหากันได้ความสัมพันธ์ของพี่น้องไทยและกัมพูชาที่มีความห่างเหินและหยุดชะงักไปกว่า 40 ปี ทำให้ขาดโอกาส ขาดพลังการเรียนรู้การพัฒนาเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวบ้านไทยและกัมพูชาที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนและมีความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระหว่างประเทศด้วย

5.2.3 การรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมืวดเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องชุมชนที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนไทย-กัมพูชา ที่มีความห่างเหินและถูกตัดขาดจากกันมานานกว่า 40 ปี แม้ว่าชุมชนทั้งสองฝั่งจะมีความสัมพันธ์กันมาในอดีตเป็นพี่เป็นน้องเครือญาติกัน มีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเรือมมะมืวดเหมือนกันการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ก็ไม่สามารถทำได้เสียทีเดียวเนื่องด้วยสถานการณ์พื้นที่ชายแดนบริเวณพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมีความอ่อนไหว เสี่ยงและเปราะบาง ต่อความสัมพันธ์และความมั่นคงระหว่างประเทศ วิธีการและเครื่องมือในการรื้อฟื้นความสัมพันธ์จึงมีความหลากหลายสัมพันธ์กันในเชิงกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกทางจิตใจของคนชายแดน โดย

“พิธีกรรมเรือมมะมืวด” เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดใจเรียนรู้ซึ่งกันและกันของคนในชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา ที่มีความห่างเหินกันมานานได้ เนื่องจากมีฐานความเชื่อเรื่องความสัมพันธ์ของคนกับผีหรือสิ่งเหนือธรรมชาติร่วมกัน ถึงแม้ว่าพิธีกรรมความเชื่อเรือมมะมืวดภูมิอลองเวงฝั่งกัมพูชาจะมีความเรื้อรังหายไปในช่วงสงครามภายในประเทศแต่การสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทำให้ชุมชนทั้งสองฝั่งได้เห็นคุณค่าพลังความเชื่อที่เคยมีมาร่วมกันมีการนับญาติโยงสานสัมพันธ์กันที่ขยายวงความสัมพันธ์ได้ทั้งแนวตั้งและแนวนราบ ระหว่างญาติพี่น้อง และ แม่ครูมะมืวด แม่ครูเพลงมะมืวด ข้ามชายแดนนับตั้งแต่บรรพบุรุษที่เสียชีวิตแล้ว(ผีบรรพบุรุษ) ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน ลุง ป้า น้า อา ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันมีพี่น้องเป็นพลังการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนและเป็นพลังของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเองร่วมกันในการรื้อฟื้นดำรงรักษาพิธีกรรมความเชื่อ “เรือมมะมืวด” ที่เป็นอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมร่วมของท้องถิ่นข้ามชายแดนบนฐานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

“งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมของคนในชุมชนทั้งสองประเทศ โดยการสืบค้นข้อมูล นำใช้ข้อมูลปฏิบัติการร่วมกันบนฐานความเข้าใจที่ตรงกันและการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสองประเทศ สามารถสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นศรัทธา และพลังร่วมทางสังคมของคนในชุมชนและระหว่างชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดน กัมพูชา ภูมิอลองเวง โดยใช้ข้อมูลความรู้ขยายวงความสัมพันธ์จากความสัมพันธ์ผ่านพิธีกรรม

เรือมมะมืวด ในระดับกลุ่มเครือญาติ กลุ่มแม่ครูมะมืวด กลุ่มแม่ครูเพลงมะมืวด สู่ความสัมพันธ์ของชาวบ้านต่อชาวบ้านข้ามแดน ชาวบ้านกับผู้นำชุมชน ชาวบ้านกับโรงเรียน และมีปฏิบัติการผ่านกิจกรรม “รวมเจ็ดบองประโชนเรือมมะมืวดพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นไทย – กัมพูชา” ได้สร้างพลังความร่วมมือของชาวบ้านทั้งสองประเทศในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การช่วยเหลือกันด้านการทำมาหากินในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตทางการเกษตร การช่วยเหลือกันด้านการเจ็บไข้ได้ป่วยของญาติพี่น้องในรูปแบบการพาข้ามแดนรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลฝั่งไทย การช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐาน เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การติดตั้งระบบสูบน้ำ ระบบไฟฟ้าในโรงเรียน และการปลูกผักเป็นอาหารกลางวันเด็กในโรงเรียน การเดินสายไฟ ในครัวเรือน ทำห้องน้ำ ห้องส้วมในบ้านของญาติพี่น้องฝั่งกัมพูชา

“ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา” ผลของการรื้อฟื้นความสัมพันธ์บนฐานพิธีกรรมเรือมมะมืวดเพื่อนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย บ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลางกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาภูมิอลองเวง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านวิธีการและเครื่องมือในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถสรุปผลความมั่นคงที่เกิดขึ้นได้ 3 ระดับ ดังนี้

1) เกิดความมั่นคงในระดับบุคคลข้ามแดน เป็นความมั่นคงที่มาจากฐานความสัมพันธ์ในมิติของคนกับผีที่มีความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อร่วมของสายใยความสัมพันธ์การเป็นเครือญาติร่วมกัน เป็นกลุ่มที่มาจากเชื้อสายเดียวกัน นับถือศาสนาและผีบรรพบุรุษเดียวกัน เป็นกลุ่มเดียวกัน มีความไว้วางใจกัน รู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ร่วมกลุ่มเดียวกัน ความมั่นคงในระดับบุคคลจึงหมายถึงความมั่นคงทางด้านจิตใจของคนในชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง กับกัมพูชาภูมิอลองเวง

2) เกิดความมั่นคงในระดับกลุ่มเครือญาติข้ามแดน เป็นความมั่นคงที่มาจากฐานความสัมพันธ์ในมิติของคนกับคน ผ่านระบบการนับถือผู้อาวุโสในสายเครือญาติตามสายเลือด และเครือญาติเสมือน มีความเป็นพี่เป็นน้องกัน เป็นเสี้ยว เป็นเกลอ รู้จักมักคุ้นกัน มีปฏิบัติการร่วมกันในรูปแบบของการช่วยเหลือซึ่งกันทั้งในระดับครอบครัว ระดับเครือญาติ และมีความรู้สึกร่วม ไว้วางใจกัน รู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อยู่ร่วมกันได้ มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้พบเห็นหน้าญาติพี่น้อง ความมั่นคงของกลุ่มเครือญาติ จึงหมายถึงความมั่นคงของกลุ่มเครือญาติในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนต่อแดนไทยบ้านจอกกอ บ้านโนนทองหลาง กับ กัมพูชาภูมิอลองเวง

3) ความมั่นคงในระดับชุมชนข้ามแดน เป็นความมั่นคงที่มาจากฐานความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความคิดความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาเดียวกันทั้งในระดับบุคคล กลุ่มเครือญาติ และมีความรู้ความเข้าใจในบริบทโครงสร้างความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ที่มีความแตกต่างกัน มีปฏิบัติการกิจกรรมร่วมกันสร้างโอกาสตนเอง เข้าถึงรับรู้ข้อมูลข่าวสารของญาติพี่น้องที่อยู่คนละประเทศ มีความถี่ในการติดต่อสื่อสารข้ามไปมาหากันช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีร่วมทั้งสองประเทศ เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่ขยายวงกว้างขึ้น ความมั่นคงในระดับ

ชุมชน จึงหมายถึงความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ระหว่างแดนไทยบ้านจองกอ บ้านโนนทองกลางและกัมพูชา ภูมิอลองเวง

5.3 ข้อเสนอจากการวิจัย

1) การดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทยและกัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางต่อความมั่นคงของรัฐ การดำเนินการใดๆ ควรมีการศึกษาระเบียบข้อปฏิบัติและข้อควรระวังหรือข้อห้ามในการข้ามแดนไปมาหากันของชาวบ้านทั้งสองประเทศให้ชัดเจนและสร้างความเข้าใจร่วมชาวบ้าน หน่วยงานรัฐบริเวณพื้นที่ชายแดนทั้งสองประเทศตามกระบวนการขั้นตอนทางกฎหมายที่มีความเข้าใจตรงกันจะทำให้งานวิจัยมีพลังและสร้างการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีมากยิ่งขึ้น

2) การดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทยและกัมพูชาซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางต่อความมั่นคงของรัฐ ความรู้ และผลรูปธรรมจากการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญเพื่อนำมาสื่อสารสร้างการรับรู้และสร้างความรู้สึกร่วมเพื่อให้เกิดพลังร่วมทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นพื้นที่บริเวณชายแดน กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคมข้ามแดนจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องศึกษาหาความรู้รูปแบบวิธีการและเครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน

3) การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ถึงแม้ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน หรือชาวบ้านกับชาวบ้าน การดำเนินการดังกล่าวควรศึกษาและให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับรัฐหรือหน่วยงานที่อยู่บริเวณชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐทั้งสองประเทศ ด้วยเพราะการดำเนินการดังกล่าวนี้หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย

4) การรื้อฟื้นความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงและความเปราะบางต่อความมั่นคงของรัฐโดยใช้ประเด็นทางวัฒนธรรมประเพณี เป็นสิ่งที่ดีที่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมได้ แต่จะยกระดับความรู้จากวัฒนธรรมสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทยกับชุมชนท้องถิ่นชายแดนกัมพูชาด้วยกันได้อย่างไรที่ไม่ใช่การฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อวัฒนธรรม แต่เป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อเศรษฐกิจในบริบทการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน ซึ่งก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรศึกษาวิจัยด้วยเช่นกัน

5) ความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทยและกัมพูชา เป็นเรื่องของความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลักซึ่งมีความเชื่อมโยงส่งผลถึงกันและมีระดับความเข้มข้นแตกต่างกัน และเป็นความมั่นคงที่มีขอบเขตระดับชาวบ้านต่อชาวบ้านของทั้งสองประเทศเท่านั้น การเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อสร้างความมั่นคงในระดับนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาพร้อมกับยังมีข้อจำกัดทั้งด้านเครื่องมือวิธีการและชุดความรู้ ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐานชุมชนท้องถิ่นชายแดนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายระหว่างประเทศที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงหรือการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนและของรัฐทั้งสองประเทศร่วมกัน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กนกวรรณ มะโนรมย์ (2554). ชายแดนอีสานกับเพื่อนบ้าน ข้อค้นพบทางวิชาการและนโยบาย
กรณีศึกษา กัมพูชา-มองไทย คนไร้รัฐ และเมืองคูมิตร์. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

คาร มนตรีวงศ์ และคณะ. (2560) รายงานวิจัยเรื่องประเพณีแซนโถงกับการฟื้นความสัมพันธ์ข้ามแดน
ของชุมชนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านกันทรอม ตำบลกันทรอมอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
ประเทศไทย กับชุมชนบ้านโคกวัด ตำบลแสน้อย อำเภวาริน จังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.

บัญญัติ สาลี. (2553). การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาและนัยเพื่อการ
บริหารจัดการพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย กรณีศึกษา : จุดผ่านแดนช่องจอม จังหวัดสุรินทร์. หน้า 124.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ยศ สันตสมบัติ.(2551). อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมือง วัฒนธรรมของชาติใน
สังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

รุ่งวิจิต คำงาม และคณะ. (2560) รายงานการปฏิบัติงานโครงการวิจัยชุดความสัมพันธ์ข้ามแดนบนฐาน
ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชาจังหวัดศรีสะเกษ.ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.

สุเป็น รสชาติ และคณะ (2560)รายงานวิจัยเรื่องการฟื้นฟูความสัมพันธ์กลุ่มเครือญาติข้ามแดนของชุมชน
ท้องถิ่นชายแดนไทย – กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านด่านกลาง ตำบลภูพานอก อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรี
สะเกษ ประเทศไทย กับบ้านเวียลโป ตำบลจอมกระสานต์ อำเภอจอมกระสานต์ จังหวัดพระวิหาร
ราชอาณาจักรกัมพูชา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เสาวภา พรศิริพงษ์. (2556). รายงานวิจัย เรื่อง การทูตภาคประชาชน จากพรมแดนรัฐชาติ สู่มุมมอง
วัฒนธรรม. วารสารคนลุ่มน้ำโขง ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2556

โสภี อุณหะยา. (2553). โครงการวิจัยเรื่องการให้ความหมายและกลไกการสร้างความสัมพันธ์บนพื้นที่
ชายแดนไทย - ลาว : จังหวัดมุกดาหาร – แขวงสะหวันนะเขต. หน้า 68 กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กำหนดการผ้าป่าสามัคคี

“รวมเจ็ดบองปะโอนเรือมมะมั่วตพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นไทย-กัมพูชา

บ้านจอกโก-โนนทองหลาง ต.กันทรอม อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิอลองเวง คุ่มกันตู่จ

โซรักจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา

ทอด ณ. โรงเรียนมิตรภาพภูมิอลองเวง คุ่มกันตู่จ โซรักจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา

ระหว่างวันที่ 24 -26 เมษายน 2561

วัน /เดือน/ปี/ เวลา	กิจกรรม
24 เมษายน 2561	
08.30 น.	คณะผ้าป่าสามัคคีรวมตัวกันที่ศาลาประชาคมบ้านจอกโก ต.กันทรอม อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ และออกเดินทางไปด้วยกันแดนถาวรช่องสะง่า อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ
10.00 น.	คณะผ้าป่าสามัคคี เดินทางถึงด่านชายแดนถาวรช่องสะง่า อ.ภูสิงห์ จ.ศรีสะเกษ
10.30-14.00 น.	คณะผ้าป่าสามัคคีเดินทางถึงภูมิอลองเวง คุ่มกันตู่จ โซรักจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ประเทศกัมพูชา
14.00 – 17.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย และ คณะผ้าป่าสามัคคีพบปะเยี่ยมยามถามข่าวญาติพี่น้อง
17.00 – 18.00 น.	รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน
18.00 – 20.00 น.	รวมจิตร่วมใจตั้งกองผ้าป่าสามัคคี ณ โรงเรียนมิตรภาพภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา
25 เมษายน 2561	
08.00 – 09.00 น.	รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน
09.00 – 12.00 น.	พิธีทอดผ้าป่า มอบไฟฟ้า ถังน้ำ และ อุปกรณ์การเรียน ให้กับชุมชน คณะครู และนักเรียน โรงเรียนมิตรภาพภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
13.00 – 15.00 น.	กิจกรรมเรียนรู้การปลูกผักตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ณ โรงเรียนมิตรภาพภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา
15.00 – 16.00 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การละเล่นพื้นบ้านสานสัมพันธ์พี่น้องบ้านจอกโก-โนนทองหลาง ประเทศไทย กับภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา
16.00 – 17.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
17.00 - 18.00น.	รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน
18.00 – 23.00 น.	กิจกรรมสานสัมพันธ์พื้นความทรงจำร่วมพิธีกรรมเรือมมะมั่วตร่วมกันระหว่างพี่น้องบ้านจอกโก-โนนทองหลาง ประเทศไทย กับภูมิอลองเวง ประเทศกัมพูชา”

วัน /เดือน/ปี/ เวลา	กิจกรรม
26 เมษายน 2561	
07.00 – 08.00 น.	พิธีกรรม “บายศรีสู่ขวัญ ผูกแขน ผูกใจ เชื่อมสายใยความผูกพันพี่น้องไทยและ กัมพูชา”
08.00 – 10. 00 น.	รับประทานอาหารร่วมกัน
10.00 – 11.00 น.	คณะเดินทางกลับประเทศไทย

ที่ พิเศษ/2561

209 หมู่ 2 บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ 33150

เรื่อง ขออนุญาตเดินทางข้ามแดนทอดผ้าป่าสามัคคี

เรียน นายอำเภอขุนหาญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย

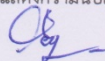
1. กำหนดการผ้าป่าสามัคคี
2. รายชื่อคณะผู้เดินทาง
3. รายการทะเบียนรถยนต์เดินทาง

ด้วยทิมวิชัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง เรือมมะมวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิคลองเวง คู่มกกันตรวด เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้โครงการวิจัยดังกล่าวกำลังอยู่ในช่วงระหว่าง การนำองค์ความรู้และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในโครงการฯ มาทดลองปฏิบัติการเพื่อรื้อฟื้นสร้างสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน ระหว่างชุมชนบ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ประเทศไทยกับภูมิคลองเวง ประเทศกัมพูชา ซึ่งทิมวิชัยเพื่อท้องถิ่นบ้าน จองกอ และ บ้านโนนทองหลาง จะเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะโอนเรือมมะมวดฟื้นสายใย ความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา” ในวันที่ 24-26 เดือน เมษายน พ.ศ. 2561 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ฟื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา เพื่อฟื้นความทรงจำร่วมในการเรือมมะมวดของพี่น้อง ไทย-กัมพูชา และเพื่อให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหมู่บ้านคู่ขนานตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาที่ร่วมกัน

ในการนี้ เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทิมวิชัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ และ บ้านโนน ทองหลาง ใคร่ขออนุญาตเดินทางข้ามแดน ณ ด้านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และขอ เรียนเชิญ ท่าน เข้าร่วมเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะโอนเรือมมะมวดฟื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชน ท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา” ในวันที่ 24-26 เดือน เมษายน พ.ศ. 2561 ตามกำหนดการรายละเอียดตามเอกสาร แนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิระยุทธ สมเพ็ชร)

หัวหน้าโครงการวิจัย/ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

นายวิระยุทธ สมเพ็ชร ติดต่อ 098-120-8567

ที่ ศก ๐๗๑๘/๖๖ ส.๕

ที่ว่าการอำเภอขุนหาญ

หมู่ที่ ๑๒ ตำบล สี ศก ๓๓๑๕๐

๒๑ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอประสานอำนวยความสะดวกในการผ่านแดน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนดการผ้าป่าสามัคคี	จำนวน ๑ ชุด
	๒. รายชื่อคณะผู้เดินทาง	จำนวน ๑ ชุด
	๓. รายการทะเบียนรถยนต์เดินทาง	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง เรือมมะมัวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา ภูมิศึกษา : บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญจังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับภูมิออล่งเวง คุ่มกันตรวง เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น เป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะโอนเรือมมะมัวดฟื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นชายแดน ไทย-กัมพูชา” ในวันที่ ๒๔ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อฟื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นข้ามชายแดนไทย - กัมพูชา

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย อำเภอขุนหาญ ขอแจ้งประสานเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายคมป์ สังขวงษ์)

นายอำเภอขุนหาญ

ที่ทำการปกครองอำเภอฯ

ฝ่ายความมั่นคง

โทร. ๐-๔๕๖๗-๙๒๑๖

สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ

ด่วนที่สุด

ที่ ศก ๐๐๑๗.๓ / ๒๖๐๓

ศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ
ถนนเทพา ศก ๓๓๐๐๐

๒๓

เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตในการเดินทางข้ามแดน

เรียน ผู้บัญชาการกองกำลังสุรนารี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ
๒. รายชื่อคณะ

จำนวน ๑ ชุด

จำนวน ๑ ชุด

ด้วยอำเภอขุนหาญ แจ้งว่า ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่องเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ และบ้านโนนทองหลาง จะเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะโอนริอ้อมมรดกพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา” ในระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ ณ โรงเรียนมิตรภาพภูมิออลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยคณะจะเดินทางข้ามแดน ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ด้านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จังหวัดศรีสะเกษ จึงขออนุญาตในการเดินทางข้ามแดนของคณะเดินทางดังกล่าว จากบ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไปยังบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และคณะดังกล่าวเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ด้านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายฉัตรจิตร อัมระมัย)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ

สำนักงานจังหวัด
กลุ่มงานอำนวยการ
โทรศัพท์ ๐-๔๕๖๑-๑๑๓๔

สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ

ควนที่สุต

ที่ ศก ๐๐๑๗.๓ / ๒๖ กย

ศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ
ถนนเทพา ศก ๓๓๐๐๐

๒๗ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ประสานการปฏิบัติเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางข้ามแดน

เรียน นายด่านศุลกากรช่องสะงำ/ ผู้กำกับการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดศรีสะเกษ/ หัวหน้าหน่วยประสานงาน
ชายแดนไทย - กัมพูชา ประจำพื้นที่ ๑/ หัวหน้าด่านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศด่านพรมแดนช่องสะงำ
/นายอำเภออุสิงห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ

จำนวน ๑ ชุด

๒. รายชื่อคณะ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วยอำเภออุสิงห์ แจ้งว่า ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภออุสิงห์ ได้ดำเนิน
โครงการวิจัยเรื่องเรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่น
ชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภออุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ
ประเทศไทย กับบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา
ซึ่งทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ และบ้านโนนทองหลาง จะเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะอินเรือม
มรดกพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา” ในระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑
ณ โรงเรียนมิตรภาพอุโมงลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยคณะ
จะเดินทางข้ามแดน ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑
เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ด่านชายแดนถาวรช่องสะงำ อำเภออุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จังหวัดศรีสะเกษจึงประสานการปฏิบัติมายังท่าน
เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคณะเดินทาง จากบ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภออุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ไปยังบ้าน
อลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑
เวลา ๑๐.๐๐ น. และคณะดังกล่าวเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ด่านชายแดนถาวร
ช่องสะงำ อำเภออุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

สำนักงานจังหวัด

กลุ่มงานอำนวยการ

โทรศัพท์ ๐-๔๕๖๑-๑๑๓๙

สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ

ด่วนที่สุด

ที่ ศก ๐๐๑๗.๓ ๒๖/๐๐

ศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ
ถนนเทพา ศก ๓๓๐๐๐

๒๓ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการเดินทางข้ามแดน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ

จำนวน ๑ ชุด

๒. รายชื่อคณะ

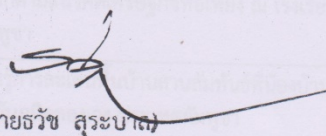
จำนวน ๑ ชุด

ด้วยจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับแจ้งจาก อำเภอขุนหาญ แจ้งว่า ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่องเรือมมะมวดกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ และบ้านโนนทองหลาง จะเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะโอนเรือมมะมวดฟื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา” ในระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ ณ โรงเรียนมิตรภาพภูมิออลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยคณะจะเดินทางข้ามแดน ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณด่านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จังหวัดศรีสะเกษ จึงขอแจ้งการเดินทางเข้าในพื้นที่ของคณะเดินทางดังกล่าว และขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการเดินทางตามสมควร จากบ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไปยังบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และคณะดังกล่าวเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณด่านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายธวัช สุระบาล)

ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ

สำนักงานจังหวัด
กลุ่มงานอำนวยการ
โทรศัพท์ ๐-๔๕๖๑-๑๑๓๙

สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ

ด่วนที่สุด

ที่ ศก ๐๐๑๗.๓ ๗๐๗/๐๑

ศาลากลางจังหวัดศรีสะเกษ
ถนนเทพา ศก ๓๓๐๐๐

๓๗ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อำนาจความสะดวกในการเดินทางข้ามแดน

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ราชอาณาจักรกัมพูชา

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ
๒. รายชื่อคณะ

จำนวน ๑ ชุด

จำนวน ๑ ชุด

ด้วยจังหวัดศรีสะเกษ ได้รับแจ้งจาก อำเภอขุนหาญ แจ้งว่า ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่องเชื่อมโยงมรดกกับการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมข้ามแดนของชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา : บ้านจองกอ บ้านโนนทองหลาง ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย กับบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านจองกอ และบ้านโนนทองหลาง จะเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี “รวมเจ็ดบองปะโชนเชื่อมโยงมรดกพื้นสายใยความสัมพันธ์ชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย - กัมพูชา” ในระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ ณ โรงเรียนมิตรภาพภูมิออลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา โดยคณะจะเดินทางข้ามแดน ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ด้านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จังหวัดศรีสะเกษ จึงขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการเดินทางข้ามแดนให้แก่คณะเดินทาง จากบ้านจองกอ ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ไปยังบ้านอลองเวง ตำบลกันตรวง อำเภोजอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักรกัมพูชา ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๐.๐๐ น. และคณะดังกล่าวเดินทางกลับ ในวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น. ณ ด้านชายแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายธวัช สุระบาล)

ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ

สำนักงานจังหวัด
กลุ่มงานอำนวยการ
โทรศัพท์ ๐-๔๕๖๑-๑๑๓๔

ภาคผนวก

บทสะท้อนการเรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา ของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นไทย
บ้านจอกโก-บ้านโนนทองหลาง

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

นายวิรุต สมเพชร
ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย

เริ่มแรกที่เข้ามาทำงานวิจัยก็คิดว่าตัวเองทำไม่ได้และคิดว่าไม่มีเวลาให้กับงานวิจัยมากนัก เพราะตัวเองอยู่ในตำแหน่งผู้นำชุมชนด้วย แต่พอเริ่มทำไปเรื่อยๆ ก็รู้สึกว่าการที่จะแบ่งเวลาได้ พอเราได้ทำไปเรื่อยๆ ไปถึงจุดการหาข้อมูลแบบลึกๆ เข้า รู้สึกว่าเข้าถึงข้อมูลชุมชนที่สำคัญ กับการพัฒนาของคนในชุมชน ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับงานในหน้าที่ประจำวัน เข้าถึงจุดพัฒนาที่ดีขึ้น สำหรับข้อมูลพื้นฐานประจำหมู่บ้านทำให้มีความร่วมมือ สมัครงานสามัคคีกันในพื้นที่มากขึ้นและได้ร่วมงานกับชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันมากขึ้น

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

นางชาลิสา สมรัตน์
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

ตอนแรกก็มีความรู้สึกเหมือนว่าตัวเราช่วยเหลือทีมไม่ได้เลยเพราะมีงานเยอะเลยไม่มีเวลามาประชุมกับเขา เวลาเขาทำก็ไม่มีเรื่องกับเขาเท่าไร แต่ตอนนี้ก็งานเยอะเหมือนกันแต่ก็แบ่งเวลามาช่วยทีมกลัวทีมจะไม่มีใครมาช่วยตอนนี้เริ่มเข้าใจงานมากขึ้น ได้มีส่วนร่วมมากขึ้นและได้ช่วยเหลือทีมมากขึ้นก็ได้นะที่ได้มาร่วมทีมกันได้รู้จักกันมากขึ้นนะ

นางสม สุรัตน์
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ความรู้สึกแรกๆก็ไม่เข้าใจอะไรเลยพอนานๆครั้งเข้าก็เริ่มเข้าใจบ้างว่าต้องทำอะไรบ้างและมีส่วนร่วมยังไงและช่วยเหลือทีมยังไงบ้างเป็นโอกาสที่ดีที่ได้เข้าร่วมทีมวิจัยมีการอยากช่วยทำอะไรให้มันเสร็จเร็วๆขึ้นตอนหลังมาเริ่มเข้าใจมากขึ้นว่าหน้าที่ต้องทำอะไรบ้าง ตอนนี้ก็เริ่มสนิทกับเพื่อนทีมวิจัยมากขึ้น ก็ได้ร่วมกับทีมวิจัยด้วยกัน มีความสุขมากที่ได้ทำงานวิจัยร่วมกัน

นายสาย สมเพชร
ตำแหน่ง นักวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับทีม พอได้ร่วมกันทำแล้ว ก็ต้องทำให้เสร็จ ทีมพาทำก็ทำตามเขา เพราะตอนแรกไม่เข้าใจ พอได้ทำแล้วก็คิดว่า ถ้าเราไม่เรียนก็ไม่รู้ ถ้าไม่รู้ก็ทำไม่ได้และงานวิจัยก็ได้พาเราไปหาญาติทางกำพูชาได้สะดวกขึ้นเพราะปกติเราไปเอง เราไปทั้งกล้าๆ กลัวๆ แต่งานวิจัยทำให้เราได้ลงไปหาญาติได้แบบไม่ต้องกลัวเพราะเราไปเป็นทีม และงานวิจัยทำให้เราได้ไปหาญาติอีกหมู่บ้านหนึ่งคือที่บ้านละเวีย ที่ไม่เคยเจอกันมานาน ตั้งแต่บ้านแตกก็มีโอกาสไปหากันแค่ครั้งเดียว จากนั้นก็ไม่เคยไปหากันอีกเลย พอเราได้มาทำงานนี้ทำให้เราไปหาญาติอีกครั้ง

นายบุญถึง ทองละมูล
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โดยเริ่มแรกได้มีใครก็ไม่รู้มาที่หมู่บ้านของเรา และได้เรียกหรือ เชิญท่านนายกเทศมนตรีและผู้นำทั้ง 2 หมู่บ้านมาปรึกษาหารือและบอกว่าเป็นผู้มาติดต่อทางผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านทุกคนว่าเป็นการหาทีมวิจัยและให้ตั้งทีมวิจัยขึ้นมา 1 ทีมโดยเริ่มแรกก็ว่าจะเป็นผู้ใหญ่สมรินทร์ สมเพชรผู้ใหญ่บ้านโนนทองกลาง ในขณะนั้นเป็นหัวหน้าทีมวิจัยแต่ด้วยมีเหตุผลบางประการทำให้ผู้ใหญ่สมรินทร์ ในขณะนั้นได้ลาออกจากการเป็นผู้ใหญ่บ้านเลยทำให้หมู่บ้านขาดผู้นำ เลยได้มีมติให้นายวิรุฑ สมเพชรผู้ใหญ่บ้าน บ้านจงกอกขึ้นเป็นหัวหน้า โครงการวิจัยในครั้งนั้น

นายบุญเที่ยง สมเพชร
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ตั้งใจที่ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมและได้ ความรู้และมีประสบการณ์ในด้านความรู้ความคิดแลกเปลี่ยนได้เรียนรู้กับเหตุการณ์ในปัจจุบันแต่ลำบากนิดหน่อย แต่ในเรื่องการทำงานก็สู้เต็มที่ไมถอยสุดกำลังสุดความสามารถส่วนปัญหาและอุปสรรคในการทำงานก็มีอยู่บ้าง แต่ตอนนี้เวลานี้ก็ทำไปเรื่อยๆแต่อย่างใดก็จะยังช่วยเหลือทีมจนถึงที่สุดกำลังและสุดความสามารถของตนเอง

นาย ไพรัตน์ สมเพชร
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ได้เรียนรู้กระบวนการคิด การวางแผน การทำงานที่เป็นระบบ มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการได้ทำโครงการและสามารถแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีความมั่นใจ กล้าตัดสินใจในกระบวนการวิเคราะห์ มีความรอบรู้ในการค้นหาข้อมูลและได้สร้างเสริมประสบการณ์ ใฝ่รู้และใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา

นายชิต พันธแก้ว
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ความรู้สึที่ได้ร่วมทำโครงการวิจัยในครั้งแรกก็ได้พี่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2 ที่ได้เป็นประธานในโครงการทั้ง 2 หมู่ผมเองก็ตั้งใจที่ได้ร่วมด้วยก็จะรวมโครงการจนจบโครงการที่ได้ทำร่วมทำมาด้วยกันได้มีความรู้มากขึ้นและเห็นการทำงานของทีมรู้ว่าการทำงานวิจัยเขาต้องทำยังไง บางครั้งผมเองก็ไม่ได้มาร่วมกับทีมแต่ก็จะพยายามมาทำช่วยทีมให้ได้มากที่สุด

นายมีล สมเพชร
ตำแหน่ง ทีมวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การที่ได้เข้าร่วมการทำกิจกรรมงานวิจัยร่วมกับทีมเรื่องของ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณี เรือมมะมั่วด ซึ่งเป็น ประเพณีดั้งเดิมของชุมชนสืบต่อมานาน ที่เป็นตำนานเป็นปริศนาที่ หาคำตอบได้ยาก งานนี้เป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญ และดีใจที่ใน ชีวิตตัวเองได้มาทำครั้งนี้ และภูมิใจมาก ที่ตัวเองได้มีโอกาสได้เล่า ถึงประวัติศาสตร์ในยุคก่อนๆที่ได้เห็นห้วยตาได้มาแล้วให้ ลูกๆหลานๆได้ฟังและได้บันทึกไว้ เหมือนได้ถ่ายทอด งานวิจัยนี้ เป็นงานที่ยากมากๆเพราะต้องหาข้อมูลเก่าๆมาเขียน แต่เราก็มี ความยินดี ที่ได้ทำในสิ่งดีๆที่เป็นประโยชน์ให้กับลูกหลาน และได้ เรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นมากขึ้น และผมอยากให้งานวิจัยนี้ได้ประสบ ผลสำเร็จอย่างรวดเร็วและตามเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยเร็ว

บทสะท้อนจากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นข้ามแดนไทย-กัมพูชา ของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภูมิอลองเวง

นายเตียว พาท ตำแหน่ง ทีมวิจัย

ความรู้สึกจากการทำวิจัย

ผมชื่อ เตียวพาท ก็ดีใจที่ได้ศึกษางานวิจัยระหว่าง ไทย - กัมพูชา ในบ้านอลองเวง ในเรื่องโบราณ เรื่องศาสนา ในปี 2015 - 2017 นี้เห็นว่าเป็นโครงการที่ดีเพื่อกลุ่มในบ้่านอลองเวงนี้ที่ได้สำนึกถึงเราที่อยู่บ้านอลองเวง และมีงาน สามัคคีกันไม่กีดกันกัน งานวิถีชีวิตการกินอยู่ ได้มาฝึกสอน ถึงพี่น้องประชาชนบ้านอลองเวง ตั้งแต่ ปี 2015 - 2017 เห็นว่าดีสำหรับพี่น้องประชาชนไทย - กัมพูชา ได้มีงานทำ ร่วมกัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ครู และหัวหน้า ไทย - กัมพูชา เพื่อบ้านอลองเวงของพวกผม ในวันหลังผมขอ นำเสนอให้พี่น้อง ครู หัวหน้าฝั่งไทย - กัมพูชา มาเจอกันอีก ผมชื่อเตียว พาท ขอขอบคุณหัวหน้า ครู แลผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผมขอให้ทุกคนมีความสุขความเจริญ

นายสารัต เจื่อน ตำแหน่งทีมวิจัย

ความรู้สึกจากการทำวิจัย

วันนี้ได้เข้าร่วมกันกับพี่น้องฝั่งไทย มีงานสบายใจในบ้าน
ลองเองเราเองในวันนี้ ได้ทำวิจัย ในประเพณีโบราณ ตั้งแต่
โหนดมาถึงเหมือนบุญประจุมเป็น ปีใหม่ บุญชาติ ใน
ประเพณีโบราณเขมรเรา มรใจสบายใจ ที่ได้ติดต่อจับมือ
ร่วมมือกันกับพี่น้องฝั่งไทย - เขมร เราต่อไปข้างหน้า อยาก
ให้มาพบปะกับมือกันจนสำเร็จโครงการ และพบปะกัน
สามัคคีกันอยากให้พี่น้องฝั่งไทยลงมาเล่นกับพี่น้องฝั่ง
กัมพูชาและอยากให้พี่น้องฝั่งกัมพูชาไปเล่นฝั่งไทยเหมือนที่
น้องกันต่อไปในภายภาคหน้า

นายเดี้ยว พล ตำแหน่งทีมวิจัย

ความรู้สึกจากการทำวิจัย

เวลานี้ไทยได้ลงมาและได้เรียนเพื่อคลี่คลาย
เรื่องประเพณีได้เห็นพี่น้องฝั่งไทยได้เข้า
ร่วมกับดีใจเพราะได้เจิพวกคุณอยากให้พวกคุณ
มาเล่นกับผมที่ภูมิลองเองอีกวันหลัง

นางซิง บิน ตำแหน่งทีมวิจัย

ความรู้สึกจากการทำวิจัย

ดีใจที่พี่น้องจากไทยมาบ้านมาช่องได้
มาร่วมกินข้าวกินปลาพี่น้อง ทางไทย
ได้มาเล่นด้วย ในปีต่อไปได้มาพบปะกัน
พี่น้องต่อไปอีก

นายขาว เตียว ตำแหน่งทีมวิจัย

ความรู้สึกจากการทำวิจัย

มีความรู้สึกสบายใจที่ได้พบพี่น้องผองไทย
ที่พลัดพรากจากกัน ทุกวันนี้ได้มาพบกัน
ได้กินข้าวร่วมกัน ต่อไปวันข้างหน้าให้
ได้มากินข้าวร่วมกันอีก ปีต่อไปอยากให้
มีมาพบกันอย่างต่อเนื่องต่อไป

นางริน เต็ง (ชาวบ้าน)

รู้สึกมีความสุขและดีใจที่ได้มาร่วมงานการทำวิจัยโดยเฉพาะการที่ได้เดินทางไปประเทศไทย รู้สึกดีใจที่ได้พบได้เจอญาติพี่น้องที่อยู่ฝั่งประเทศไทย หลังจากที่ได้กลับจากประเทศไทย ได้มาพูดคุยกับลูกหลานญาติพี่น้องว่าประเทศไทยกับเขมรความเป็นอยู่มันต่างกันมาก มีไฟฟ้าเครื่องใช้ไฟฟ้า ถนนหนทางบ้านเมืองสะอาดน่าอยู่ โดยเฉพาะการดำเนินชีวิต เป็นไปด้วยความสุขสบาย เพราะมีสิ่งของอำนวยความสะดวก ไม่ว่าเดินทางก็สะดวกสบาย มีน้ำใช้มีไฟฟ้าใช้ มีห้องน้ำสะอาด ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกและของใช้บางอย่างทางกัมพูชาไม่ค่อยมีใช้ และรู้สึกดีใจที่ได้ร่วมเป็นทีมวิจัยเรื่องเรือมมะมั่วด เพราะการทำวิจัยทำให้ได้พบญาติพี่น้องถ้าหากว่าไม่มีการทำงานวิจัยไม่รู้เหมือนกันว่าจะได้พบเจอกับญาติอีกหรือเปล่าก็ไม่รู้เพราะพลัดพรากจากกันมาประมาณ 40 ปีแล้วและขอบคุณทีมวิจัยฝั่งไทยทุกคน

เตียว เปียด (ชาวบ้าน)

ดิฉันชื่อเตียว เปียด อยู่ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เขระจอมกระสาน เขตพระวิหาร ดิฉันดีใจมากที่ได้รู้จักกับไทย พี่ๆและน้ำ ลุง ท่านได้มาเล่นที่ประเทศเขมรเรา พวกเขาก็ได้มาฝึกมาสอนใหม่ๆสำหรับดิฉัน พวกท่านได้มาทำวิจัยในพิธีบุญประเพณีชาติเขมรเรา ไม่หมดแค่นั้นพวกท่าน ดิฉันก็อยากบอกว่าดิฉันดีใจ และขอพรให้พวกท่านจงมีความสุขตลอดไป

คณะผู้วิจัยและประวัติผู้วิจัย

ทีมวิจัย (ไทย)

รูปภาพ

ประวัติทีมวิจัย

ชื่อ นายวิริยุด สมเพชร

ที่อยู่ 209 หมู่ 2 บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ใหญ่บ้าน

เบอร์โทรศัพท์ : 091-820-8567

ชื่อ นายกฤษ สมเพชร

ที่อยู่ 79 หมู่ 2 บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

เบอร์โทรศัพท์ : 083-387-3469

ชื่อ นายบุญถึง ทองละมุล

ที่อยู่ 212 หมู่ 2 บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

รูปภาพ

ประวัติทีมวิจัย

ชื่อ นายไพรัตน์ สมเพชร
 ที่อยู่ 105 หมู่ 2 บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม
 อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
 การศึกษา : ปริญญาตรี
 ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 เบอร์โทรศัพท์ : 083-124-1829

ชื่อ นายชิต พันธแก้ว
 ที่อยู่ 34 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม
 อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
 การศึกษา : ป. 4
 ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ใหญ่บ้าน
 เบอร์โทรศัพท์ :

ชื่อ นายมีล สมเพชร
 ที่อยู่ 86 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม
 อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
 การศึกษา : ป. 4
 ผู้ตำแหน่งในชุมชน : กรรมการหมู่บ้าน / ปราชญ์ชาวบ้าน

รูปภาพ

ประวัติทีมวิจัย

ชื่อ นายสาย สมเพชร

ที่อยู่ 29 หมู่ 2 บ้านจองกอ ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 4

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ปราชญ์ชาวบ้าน

ชื่อ นางสาว สมรัตน์

ที่อยู่ 41 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 4

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ประธานกลุ่มแม่บ้าน

ชื่อ นางจิตตรา สมเพชร

ที่อยู่ 9 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ม. 3

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : อสม.

รูปภาพ

ประวัติทีมวิจัย

ชื่อ นายสุพล สมเพชร

ที่อยู่ 37 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ม.6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

เบอร์โทรศัพท์ : 093-485-1821

ชื่อ นายสุบิน สมเพชร

ที่อยู่ 63 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 4

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : กรรมการหมู่บ้าน

ชื่อ นายบุญเที่ยง สมเพชร

ที่อยู่ 42 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ม. 6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : กรรมการหมู่บ้าน

รูปภาพ

ประวัติทีมวิจัย

ชื่อ นางสาวลิสสา สมรัตน์

ที่อยู่ 92 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : อสม.

เบอร์โทรศัพท์ : 062-559-2787

ชื่อ นายจาย สมเพชร

ที่อยู่ 38 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 4

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ชื่อ นายยนต์ สมเพชร

ที่อยู่ 111 หมู่ 10 บ้านโนนทองกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ป. 6

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ทีมที่ปรึกษา (ไทย)

รูปภาพ

ประวัติที่ปรึกษา

ชื่อ นายคมสันต์ เลิศศรี

ที่อยู่ 6 /2 หมู่ 2 ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ปริญญาเอก

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : นายกเทศมนตรีตำบลกันทรอม

ชื่อ นายคาร มนตรีวงศ์

ที่อยู่ 108 หมู่ 4 บ้านกันทรอมใต้ ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : นักธรรมตรี ม. 3

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : อดีตผู้ใหญ่บ้าน

เบอร์โทรศัพท์ : 084-825-4907

ชื่อ นายรังสรรค์ โพธิสาร

ที่อยู่ 25 หมู่ 11 บ้านกันทรอมกลาง ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ปริญญาตรี

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : กรรมการหมู่บ้าน / ผู้นำ อช.

เบอร์โทรศัพท์ : 095-330-2367

รูปภาพ

ประวัติที่ปรึกษา

ชื่อ นายสมบัติ สามารถ
 ที่อยู่ 174 หมู่ 2 ตำบลกันทรอม
 อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
 อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ
 การศึกษา : ปริญญาตรี
 ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ครูโรงเรียนบ้านจองกอ

ชื่อ นางณัฐิมา สุพงษ์
 ที่อยู่ 139 หมู่ 4 บ้านกันทรอมใต้ ตำบลกันทรอม
 อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
 การศึกษา : ปริญญาตรี
 ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้แทนเกษตรกร
 เบอร์โทรศัพท์ : 085-231-0810

ชื่อ นางอัมพร สุพงษ์
 ที่อยู่ 70 หมู่ 11 บ้านกันทรอมกลาง ตำบลกันทรอม
 อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
 การศึกษา : ป.6
 ผู้ตำแหน่งในชุมชน : ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
 เบอร์โทรศัพท์ : 085-233-4939

รูปภาพ

ประวัติที่ปรึกษา

ชื่อ นายเชย สมรัตน์

ที่อยู่ 2 หมู่ 11 ตำบลกันทรอม

อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ

การศึกษา : ม. 3

ผู้ตำแหน่งในชุมชน : กำนันตำบลกันทรอม

เบอร์โทรศัพท์ : 080-731-9177

ทีมวิจัย (กัมพูชา)

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่	ตำแหน่งในชุมชน	เบอร์โทรศัพท์
1.	นาย นาง – ทิน	ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร	ผู้ใหญ่บ้าน	097-9080415
2.	นาย พัด – แพง	ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	-
3.	นาง ลอง – ซาเวด	ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร	เลขาผู้ใหญ่บ้าน	-
4.	นาย วงศ์ – บัวไร	ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-
5.	นาย เอี่ยม – ดิน	ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-
6.	นาย เทียน – ทน	ภูมิลองเวง คุ่มกันตรวง เซราะจอมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-

ลำดับ	ชื่อ – นามสกุล	ที่อยู่	ตำแหน่งในชุมชน	เบอร์โทรศัพท์
7.	นาย เตี้ยว – พูน	ภูมิคลองเวง คุ่มกั้นตรวจ เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-
8	นาย เตี้ยว – พาด	ภูมิคลองเวง คุ่มกั้นตรวจ เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-
9	นาย เซา – เตี้ยว	ภูมิคลองเวง คุ่มกั้นตรวจ เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-
10	นาย พลิน – นิด	ภูมิคลองเวง คุ่มกั้นตรวจ เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร	กรรมการพัฒนา หมู่บ้าน	-
11	นาย ชาร์ตัน – เจื่อน	ภูมิคลองคุ่มกั้นตรวจ เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร	สารวัดกำนัน	-

ที่ปรึกษา (กัมพูชา)

1. นาง ชวน – เขียะ

ที่อยู่ ภูมิคลองเวง เซราะกันตุง เซราะจ่อมกระสานต์ เขตพระวิหาร

ตำแหน่งในชุมชน ครูโรงเรียน ประถมมิตรภาพ